

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת כי תצא תשפ"ו

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

079.70.400.66

חיזוק פאר די אידישע שטוב

079.70.400.69

גדפס ע"י

טיפות חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה — נאסרת. כשהחתיכה כולה חוץ לחטם איירי, בדאמרנין בפרק 'גיד הנשה' (חולין צ"ב), ולבך משערין באותה חתיכה לבטל הטעם, ולא בשאר חתיכות. משום דהלכ מפעפע על כל החתיכה, ואין מפעפע מחתיכה לחתרתא אלא על ידי גיבור ובסאי. בדאמרנין גיבוראי, וגיבוראי גיבורי חלבא, וגיבורי חלבא אצטרי.

בְּיָתוֹם מוֹתֵרִים! - הֵתָם,
וְזוֹרֵם מִכִּיָּה עֲלֵיו. **מִשְׁנָה**
וְזִכָּה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹת
יֵעַר אֶת הַתְּגִדָּה, אִם
קִדְּרָה - אֲסוּר. גְּמָרָא
שֶׁן בְּעֶלְמָא - דְּאִדְרִיזְיָא,
בְּבִשְׁרָ בְּחָלָב מֵאֵי טַעְמָא
חֲדָשׁ הוּא, אִף עַל גַּב

הַחֲתֻבּוֹת אֲסוּרוֹת; מִבְּעַל בָּלַע מִפְּעַל לֹא מִפְּלִטָּה
מִבְּשֵׁר בְּחָלָב מֵאֵי טַעְמָא לֹא גִמְרִין כּו' -
וְאִם תֹּאמַר: הֲרֹבֵא מִשְׁמַע וְנִפְקָא לִיה
לֵאבִי טַעַם כְּעִיקֵר מִבְּשֵׁר בְּחָלָב, וְאִילוּ בִּפְרָק
“אֵלֹ עוֹרֵבִין” (פִּסְחִים מִדְּב.) בּוֹפֵרֵק “לִשְׁלֹשׁ
מִעֵין” (נִזְרִי לֹא, פִּלְגִּי בִּדְב.) כְּעִיקֵר וְרִבְנָן, לִמַּד
נִפְקָא לִיה טַעַם כְּעִיקֵר מִמִּשְׁרָתָ, וְלִמַּד
מִגִּיעֵרֵעַ גִּיעַם. וְאִבִּי אֲדִירִי בִּהְדֵּיא סוּנֵיא
מִשְׁמַע דִּיעֵל לִחֲדָא בִּיהִיא וְיִשָּׁא לֹר. לִמַּד דִּבִּי
פִּקְלָא מִשְׁמַע, שְׂרָדָה לֹל. וְחֲזוּ לֹל.

דְּחֹדוּשׁ הוא — פירש בקונטרס: דשדןן מן
 הדין, וזה לבדו וזה לבדו
 ובשנתערבו — נאסדן. וטעם זה לא קאמד
 ב"אלו עובדי" (פסחים מדב) ובפרק
 מנינים (נדר לזא) דהא כללני נמי דהי
 ובמסד דשדן, ארז תרן ליה בוליה וינא
 חלכא — דשדן, אף עג לב שנבלע החלב בבשר
 אף על פי שדואן זנון, לפי שדואן צלול והבשר
 עדיה חבנין וזי נניאל ליה.

25 **אמר** רבא דרך בשול אסרה תורה — דידרוא
26 בעלמא הוא, דמחבא ליבא למליק, אבל
27 טעם כעיקר הוי דארויחא בדפישי' (מקנטוס)
28 פרק "גיד הנשה" (חולין צח,ב) דיבור המתחיל
29 "ורבא".

דאָמער - קאָסער רבי יהודה' כו' - פּירש
 בקנטריס: דאָמער רב פּערק. **גיד**
 חצשה" (שם קב.) ואין לשון זה שם.
 בפרק "חזקוני" (מנחות כג.) איתיה גבי
 רבי יהודה אומר: מנחת הכהנים כמנחת כהן
 משיח' כו. ומורכבא דאמרי הכהן בפרק
 חצשה" (תולין קב.) אליבא דרבי אלע
 לאקשוויי הכא דר אדרב - דאיכא לשנוי,
 כדשנוי אביי תהו: כשקדם וסלקא, אבל
 בהזאי דלרומיני חצשה" (מנחות כב.) ליכא
 טעמא אחריניא דרבי יהודה, אלא כמא שמשפּר

- חתיהא אַמאִי נַעֲשִׂית
 לִסְחֻמְתּוֹ אַסּוּר. דִּיאַחְמֹר,
 דִּיאַמְרִי: אַפְשָׁר לִסְחֻמְתּוֹ
 עוֹן בַּר רַבִּי וְרִישׁ לְקִישׁ
 וְיֹתֵר. - וְכֹסֶר רַב אַפְשָׁר
 פְּנִית בְּשׂוֹר שֶׁנֶּפֶל לְחֹדֶךְ
 בְּשֵׁר - אַסּוּר, וְחֻלֵּב
 אַפְשָׁר לִסְחֻמְתּוֹ אַסּוּר,
 חֻלֵּב

41 רבא, ולחי פריך שפיר מינה. ואם תאמר: אמאי לא פריך מדברי יודנה גופיה, דלמק
42 קאמר רבי יודנה בברייתא האי לישנא פשטא דקאמר רב זכאי אדריש ומפרש שמא
43 בברייתא ידוע ויש לומר: לא שמינה לבי ברייתא, כי הכי לבי אדריש ליה לרב. אמר
44 ידוע ליה רב, לא הוה ליה למימר אלא "הלכה כרבי יודנה" ותו לא. ועוד יש לומר:
45 בברייתא ידוע משה שפיר דאין ברעט ששים לבטל החתיכה. מדמאר רבן
46 "יש תחתן טעם מרעט ובחתיכות" — משמע דליכא ברעט לחתיכה ביה לבטל.
47 **אפשר** לסוחרו מורו — פירוש: ידבר, אי נסחו חסידיו תרגמל — מותרת עם
48 החתיכה שכבר נאסרה, אבל לכתחלה אין מבטלין איסור, בדפריש בקונטרס.
אמאי

במתניתין "א"י ש בנות טעם באתה חתיכה" – לאסור את כל הקדרה. רמב"ם ור"ת ש' ב"ק כ"ד לבלעל החתיכה כולה, נאסרות כולן. **מפני שהן מינה** – ור"ב סבר דהשתה (תולין) אף קסבר כ"ד ירדחה. כל מינן ומינן ודבר אחר טעם מינו. כלומר, למינא, ומוציא את כלכלא לאסור, דמעות במינא לא בטיל. ור"ת תוספת אחר נוסף עליו נ"ב כאן, וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו. והבא נמי ש' כאן רוטב בשער ושומן, וכוליה מין בשר הוא. **ומאי קטבר** – ואין בו תוספת, לאסור האיסור הנבלע עליו ליסחט ממנו ולחלקלח במיתה האחרון, ואין בו כשעור לאסור הוא אדכור, שכן ממטילין איסור לבלבול דמיתה דיעבד שרי לאכול אף הראשון. ולו ממנו כלום, ואין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בבוקל, דליכא למימר: אפשר **קטבר** – משאנאסרה החתיכה, שוב אין לה היתר בחסיסה. ואשמועינן: אף ההיתר **קטבר** – אף הראשון שניאסר. **אמר** – ור"ת תוספת אחר נוסף עליו

כל השריקין אסורין — לענין מצות דפסת תנא: אין עושין סריקין המצוירין בפסא, מפני שהאשה שווה עליהן, ומהמצתן. ונחתום אחד ובייתוס שמו, ודיה לו דפוס אחד מצוירי, ודיה מושיב לחובו את השריקין ודוא מצוירי מיד. אמר להם: אפשר עשנה בדפוס, ויקבענה מיד! אמרו לו: אם כן, יאמרו 'כל השריקין אסורין, ושריקי יתנים' ויבטלנה. ודיא, ונא וימכרן! — ר"ל

6 האחין אסורין, ואלו מותרין? א"ר אבון מוכח
 7 עליו — האזור תמיד הוא קבוע בחלוקו,
 8 והאזור פושט חלקו ולבוש שקין אחר.
 9 נוטל אסורין מהו וקבוע בוה, וזה שאין לו
 10 אחר — במכסו עם אביו, ודורגא ששוא
 11 במכסו ואזורו עמו ידע שאין לו חלוק אחר,
 12 ולכן תתירו לו בחבשים. **משנה** טיפת חלב
 13 **שנפלה על חתיכה** — בתוך הקדירה על
 14 אחת מן החתיכות, ולא הגיט את הקדירה,
 15 ולא חלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה
 16 בלבד. **אם יש בה גנותן טעם** — באותה
 17 חתיכה. כלומר, שאם באותה חתיכה לבדה
 18 ששים לבטל הטיפה מיד — נאסרת
 19 החתיכה. ובשאר חתיכות קדירה לא איירי
 20 תנא דמתניתין, ובגמרא פליגי בה אם חזרת
 21 אותה חתיכה ואסרתה וא"א. **יער** א"ר
 22 הקדירה — הגיס בה מיד, קודם שקבלה
 23 החתיכה טעם מן הטיפה, ודשאתה ונתערבה
 24 הטיפה בקולה. **אם יש בה גנותן טעם**
 25 **באותה חתיכה** — כלומר, שאם כח בטפה
 26 לאסור כולו אלא אם כן יש בגנותן טעם ליתן
 27 בכל הקדירה. **נכריא אמר אביי** טעמו
 28 ולא טעמו בעלמא דאורייתא — הא
 29 אסרינו בשביל אסורין משנתנו וטעם
 30 בהתא, אף על פי שאין אוכל ממש, כגון
 31 סילק האיסור ואין כאן אלא טעמו —
 32 דאורייתא היא. דגרמין מבלש בחלב
 33 דאורייתא דרמנא בגמליה, כדגרמין לקמן
 34 (טקו). מ"ל תבשל" שלשה פעמים
 35 האמורים בתורה, ואף על גב דכי מסלק
 36 זה מתוך זה לאחר ששול, אף כאן אלא
 37 הטעם, ומיניה גמרין לכל איסורין במה
 38 מצינו. **דא' סלקא דעתך** — בכל שאר
 39 אסורין טעמו דרבנא דרנא, דלא גמרין להו
 40 מבשר בחלב **מאי טעמא לא גמרין מיניה**
 41

משום **חדוש הוא** — רשניהם מן היתר, זה לבדו וזה לבדו, וכשתעברו —
אסור. ועוד: שדרך שרש אסור, בלא אבילה. הליכך, לא גמרינן חומרא מנייה.
לא ידוע הוא — אמאי קתי' מנתיח דבעי טעמא? בלא נתן טעם נמי אסור,
דהא חורשא חייב ביה רחמנא, ואפילו כל דהו, ובהא בשר בחלב הוא! אלא שמע
מינה: לא חורשא. דאהכי קפיד רחמנא. ודמיא דכלאי אכרם, ומתסתר נמי משום
כלאי תערובת. דכין ולא חורשא. גמרינן ליה (חורלין כהא), מירורע בשרלא
דמישתייר כל כמה לדיכאי טעמא. **אמר ליה רבא** — לעולם אימא לך: חורשא הוא
דקאמרת, לא קעיל על דליכא טעמא ליסתר. דלא ליכא למגמריה מירורע בשרלא
אלא כהך עובד וכל דהכי דמינן טעמא. מילא אסורכו בשרלא אלא דהך שוייל

על פניו געפילן און אים פלען מורא און פארוואנדלן זיך אין
אסער העשר להבטשל בחלב ואין כל כגון זו שלא תין טעם. **אמר רב** אהרן
דנאסרה החתיכה, היא עצמה כולה נעשית איסור, ואורית לה החתיכות כולן, וה
כל כרבי היורה אדמה: מן בבטני – לא בטלי. **לויט אדריבא דאמר** – בפרס
מן היורה שנתערב עם מינו ובטאניו מן דדיהו – סלק את מינו דדריהו, כד
לחיות שניהם איסור. ולא יוכל מין האחר לרבות עליו ולבטלו, אלא סלקהו כבילי
שיוכל לבטל את כל החתיכה האמורה, ואמאי אסרת? **ברובא קבה** – דק דק
שנבלע בחיתו נתן בו טעם ואסרו, וחזו ובישל אסרת: הוה ע היתר אסור. **אמר**
את האחרון? **א' קבב** – הותר מן הראשון, מפני שנפלע האיסור ממנו. ולבטלהו
אמאי חתיכה נעשית נבלה – הא אפשר היא ליסחט ממנה ולחילק לאחרים שלא
ליסחט ממנה וליתביע בזה. שהרי כולן שנים, כמעטמו, ואיהו תתיר ואסיה אמרת? **א'**
שריב נעשה איסור. לחיות אלא שיעור ודלו לאיסור אסיה הריבה

אמאי מותר חלב נבלה הוא - מנאן היה מדקדק רבינו שמואל; דלמאן דאמר מין במינו לא בטיל, צריך רחי ששים. ששים ברוטב - לבטל טעם חתיכת נבלה, וששים בחתיכת היתר - לבטל רועב הדינא מן הנבלה. וקשה לרבינו יצחק לדרביה דרמשינ "גדי אסרה תורה ולא חלב", וחללא בעלמא חתיכה של היתר נעשית נבלה

מדברין, צריך ששים כולה. דומדומייתא לא צריך ששים אלא כנגד האיסור הנבלע בה. אם כן, אף על גב דגדי אסרה תורה ולא חלב, אימל מקום מדרבנן עצמו נאסר כשאר אסורין, דמאי שנא משאר אסורין, ואיסורו לא חלב שבירה; ואלא דאין כיון שהחלב הנפלט מן הבשר לא נעשה נבלה, אלא מטעם בשר המעורב בו - לא דין חלב טמא. אלא מחמתכל היצא מן הטרפה, ולכן לוקח על בשר האסור, ולא חשיב מין במינו. והכי נמי רוטב הנפלט מן הנבלה, אין לו דין מים אסורין, שלא להטביל מן הבשר אחרים. איש לא יד דין חלב נבלה, ממשכיל ששים במים שבקדרה, דהא דקאמר "חלב נבלה הוא", וקאי הכי במסאגא - היינו, דקא בבשר בחלב. שכל אחד לבדו היתר, שנתבשרת יחד עשה הכתוב הכל כנבלה. והוא בחלב היצא מן הטרפה, ולכן לוקח על חצי וית חלב הנבלע מחצי וית שמנונית בשר. אבל מים דנפליטין מן הנבלה - אין נאסרין אלא מחמת טעם הנבלה המעורב בהן, ואין מצטרפין ללקות עליהן משום נבלה. ומכאן כי לזחיבה ודבילת הבלועים מחלב או מים, ונפלו לקדרה - מחמתכל ביששים, ואף על גב דנתנוח טעם - אפילו באלף מותר, דאני חמור מן האיסור הנבלע בהן.

גדי אסרה תורה ולא חלב - והא דנקט "בית" בשר בתוך יורה גדולה" - משום דאם נפל לתוך חלב מועט, היה נחשב כחלב גדי, משום שמנונית הבשר המעורב בחלב, ולא נתבטל. **שנפל** לתוך יורה ורתחת דמובלע בלע מפלט לא פלט - תימנא; דדבר הנראה לעינים הוא פולט. דשנפלתו רבי בקדרה ורתחת, משתנה מראית המים מן הדיק, וכן בשר שומן נמחל לתוכה ונראה השמנונית על הרוטב ופירש רבינו שמואל; דהא דקאמר "מפלט לא פלט" - היינו, עד שיהא שבע מלכלות. אבל לאחר ששבע, חוזר ופולט. וכן פירש הרב רבינו שמעיה: "סוף סוף כי ניח דהר פליט" - היינו, כי ניח מבליעתו. ומשני: "סדקס וסלקן" - כד שגמר בליעתו, ואותן כלים וקערת האסורות, כשמגעילים אותם בתוך יורה גדולה ומניחין אותן מכפנים כשהמים ורתחין - היה מוצין רבינו שמואל לנהיגם שעה גדולה. עד כדי שיהא להם שהות לנמור דלילה ולחזור לפלוט אחר כך. ודבר תימנא הוא דמי קייד שיעורו; והאומר רבינו עמרם דהא דקאמר הכא "מבלע בלע, מפלט לא פליט" - היינו, לא פליט מה שבלע עכשיו, אבל מה שיהא בלוע מקודם - פליט. ואין להיתר מטעם זה להגיע כל שיהא בו יומו, כשאין במים ששים לבטל האיסור, ולהניחן כשאר ורתחין - משום דמיא מבלע בלע האיסור שבבלי, לא פליט. דבמים שהן צלולים לא שייך לומר בליעה. ולא בלע, אלא שנתעורב בו האיסור, וגם אין סכרא לומר כדי דהייב דאמר "מבלע בלע, מפלט לא פליט מה שבלע", הכי נמי מפלט פליט מבלע לא בלע מה שפלט. ועוד; דאם כן, יהא אסור להגיע על ששים ולא אחר זה - דבהגעלת הראשון נאסרו המים, וחשני יבלע מן המים האסורין; ודאני פליט עצמו לא בלע, אבל פליטת בלי אחר יבלע, וגם וכל המים אינו מנינס כולו בבת אחת במים ורתחים, ואם כן, מה שנכנס תחלה, פולט, ורצ השני כשאין במים ששים לבטל. והגעלת דומיק, דלא אסרה תורה אלא בו יומו - לא הגיעול אלא כלים קטנים בתוך הגדולים, שהיה במים ששים לבטל האיסור, ובערב פסח קודם ארבע שעות - מותר להשיע ללע. ואף על פי שאין בלע פליטת בלי אחר יבלע, וגם וכל המים ועדיין הוא היתר, שהוא קודם הפסח. **ורברי** חכמים כשיעור מאי יעיר אלימנא יעיר בסוף ולא בתחלה - הוא מצי למספר: מכלל דלרבנן אפילו לא יעיר כלל - מבלע בלע מופלט

לא פליט! אלא דפריך טפי שפיר.

חלב **אמאי** מותר - הרי חלב מעט שנבלע בבשר נעשה נבלה, שהרי נאסר, וכשחזור ונפלט בשאר החלב - הוה ליה מין במינו, חלב אסור בחלב היתר, ורב אית ליה מין במינו לא בטיל. **חלב נבלה הוא** - זה שנבלע ונסתס. **ניי אסרה תורה ולא חלב** - ואפילו חלב - מותר, ואפילו היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב - סבירא

ליה נמי לרב דחלב מותר. **חצי וית חלב** - הכי משערין יין וחלב וכל משקה לשערו בבית; מבאי כוס מלא משקין, ומבאי יין, ונותן לתוכו חיות, והמשהך יוצא לחוץ. וההוא דנפיק חיי כוית, וכך דהא שניה בתוספתא פפר "גיר שאכל", לוקח על אבילותו - דכוית איסור אבל. **ואינו לוקח על בשולו** - לקמן מפרש טעמא בשמתקן. **אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור** - גרסין, הכיא דיש בו טעם איסור ממי אסור מכל טעם. **והכא כמאי עסקין** - דאמר רב לעיל "בשר אסור, חלב מותר" - כגון שנפל אותו וית לחוץ ויורה ורתחת, דמה שבו לע אינו פולט. שכל זמן שאינו מן מרתחיותיו, אינו פולט. שכל זמן וסילקו - לאותו וית קודם שתנוה, לעולם לא מצטרפי - לעשות איסור אלא אם כן היה בו בתחלה כשעורו. רב אמר רב "לוקח על אבילותו" - שבא מיותר גדולה. ולעדיין אמר רב למלחית: "אכל חצי וית בשר וחצי וית חלב" - הכא מיותר גדולה שנתבשל כל שיעור מזה וזה ונאסרו, "לוקח על אבילותו" - שאכל שיעור שלם איסור של שם אחד. "ואין לוקח על בשולו" - דאם בשל בחצי וית בשר ובחצי וית חלב זה עם זה, לפי שאין מצטרפין מכלל היתר לקרות איסור, עד שיהא בכל אחד ליעשות איסור לעצמו. **אחרים** - גוים, כלומר, שנתבשל כל זרובו, כיון שיש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה - הכל אסור. ואפילו ניער את הקדרה, דאיכא למימר שחלק כלול, והרי אין בו כדי לאסור - אפילו הכי, אסור. וטעמא מפרש לקמיה. **מפני שחל מינה** - לפיכך אוסרת כולו, ואפילו דן אלק, שיש בהו כדי לבטל חתיכת האיסור בו, דכיון דמינו נינוה - לא בטיל טעמא דבשר דנפיק מיניה, שאף טעם דבשר נאסר, והכמים **אומרים** עד שתתן

טעם בו - קא טלקא דעתין דאטפה קיימי, עד שיהא בו כדי ליתן טעם בכלום אין כאן איסור אפילו בחתיכה ראשונה, מפני שהוא חזר ונסתס. **קיפא** - דק רד על שבר שיריד לשולו קדרה. **נראין בו** - מפרש לקמיה כולה מלאת ארבי. **ניער** - הגיס בה במינס. המנער את הקדרה, מתפשט טעמה כבולה. והרובסא אותה, מפני שמי השוליים עולק עד פה ויורדין. **אלימנא לא יעיר כלל** - אמאי נאסרת האחרות? **מבלע בלע** - ההיא חתיכה. **מפלט לא פליט** - באחרות את טעם החלב, שהחלב בגגה של חתיכה כולה, **לא יעיר בתחלה** - וקבלה ההיתכית את הטעם, ואחר כך ניער, וחזרה ופולטתה באחרות. **הא בלע והא פלט** - מה שבלעה חזרה להיתרה, והאיסור שריא ממנה אין בו שיעור לאסור! **קסבר אפשר לכסוחו אסור** - מפני שכולה נעשית איסור, וכל הנאסר ממנה - אסור, וכל דגשאר בה - אסור. וכיון דאף טעם בשר שבה נאסר, חזר ואוסר דאחרות, אפילו הן אלק, דמין במינו לא בטיל.

ופריכין:

בשמים ששים לבטל. והגעלת דומיק, דלא אסרה תורה אלא בו יומו - לא הגיעול אלא כלים קטנים בתוך הגדולים, שהיה במים ששים לבטל האיסור, ובערב פסח קודם ארבע שעות - מותר להשיע ללע. ואף על פי שאין בלע פליטת בלי אחר יבלע, וגם וכל המים ועדיין הוא היתר, שהוא קודם הפסח. **ורברי** חכמים כשיעור מאי יעיר אלימנא יעיר בסוף ולא בתחלה - הוא מצי למספר: מכלל דלרבנן אפילו לא יעיר כלל - מבלע בלע מופלט

רוֹלֵיץ. פרק שמיני – כל הבשר דף קט עמוד א – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" ר' תוספות

נִרְאִין דברי רבי יהודה ואין נראין במעאי ליה – תימנה: לימא דכולי עלמא מין בנימי
לא טייל, ודבי קאמר: נראין דברי רבי יהודה ליתמא – בשלא נייער בתחלה
אלא בסוף, שהבמים לא נחלקו עליו אלא כשנייער מתחלה ועד סוף, דבי האי גונא משני
לעיל בפרק קמא (יבא.) גבי "אבדו לו גידיו ותרנגוליו", ובפרק "זמבית את הספינה" (בבא
בתרא עט.א.) גבי "בור ושובך", ובכמה דוכותין
רבי לומר: דלא קאמר אלא היבא דלא אפשר
ליה למימר בענין אחר.

הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו ואי
עובר עליו – פירש בקונטרס: במסכת
כריתות (כבא.) מוקי לה בלב עוף, דאין בדמו
כחית. אבל בבמה – חייב כרת אם לא קרעו
לאחר בשלו. ואי אפשר לומר, כן בדדיהא
אמרין בהקומין רבה' (מנחות כאא.) דלם
שבשלו – אינו עובר עליו אם אכלו. הוא
דמוק' דלא בפרק "עם שחטתה" (כריתות כבא.)
בלב עוף – משום דבכל ענין קתני מתניתין
דאינו עובר עליו, כן בדין פירש, ומה
שפירש בקונטרס בדשר חלב אינו נאסר, שהלב
חלק הוא ואינו בולע, דהבי אמרין בפסחים
(עדב.) "שאני לב דשעי", אומר רבה: דאין
לסמוך על זה לשמוע מעשה. דרדיהי בעלמא
הוא בפרק "כיצד צולין" (פסחים עדב.) דהוא
כיע למיפשט מניה דאמרין בבבליה כן פרטלו,
מדקתני "קורעו לאחר בשלו". ודחי: שאני לב –
דשעי, אבל למאי דאמר בבבליה כן פרטלו –
כן לא אמרין דשעי ולא בלע. וקורעו לאחר
בשולו" – היינו, לאחר צלייתו. ושייך ביה
"בבולע כן פרטלו", שהדם נופל לחוץ. אבל
בכרדה – אסור, ולא אמרין דשעי ולא בלע.
אינו

לֹא מִשְׁנֵה הַחֵלֶב – קורעו ומוציא את חלב, לֹא
קָרְעוּ – אינו עובר עליו. חֵלֶב – קורעו ומוציא את דמו, לא קָרְעוּ – אינו עובר עליו. **נִמְרָא**
אמר

וּפְרִינֵי: מִכָּל דְּרֵבִי יְהוּדָה כִּכְרִי כִּי נִיעֵר כ'ו' – נמי אסייר. דמדקאמר "רואה
אני דברי רבי יהודה בשלא נייער בתחלה, אבל אני רואה את מה שהוא אסור אף
בשנייער" – מכלל דאידהו, אף בשנייער אסור. מדלא קתני "אמר רבי: לא אמר רבי
יהודה אלא בשלא נייער. **וְהָא לֹא בִלְעָה** – תחילה ראשונה יותר מן האחרונה,
ובניספה הואת אין שיעור לאסור כולן.

שָׂמָא לֹא נִיעֵר תַּחֲלָה יפֿה – ובלעוה. ואחר
סבר לה רבי כותיה, אבל בדאפשר לסוחטו
אסור, ובמין בנימי לא טייל – סבר לה
כותיה. **אִמְרַ מִר דּוּבְרֵי חֲבִימִם –** המתירין
לא חבל, נראין לרבי – כשנייער, אבל
בשלא נייער – לא נראה לו. מכלל, דהם
מתירין אף בשלא נייער. **וּמִאי נִיעֵר** –
דקאמר רבי? **אֵילִימָא נִיעֵר בִּסּוּף וְלֹא**
בַּתַּחֲלָה – דאף על גב דקבילה את השעם
קאמר רבי דרואה הוא דברי המתירין,
הואיל ונייער בסוף חזרו ונסחטו. דקסבר:
אפשר לסוחטו מותר – האמרת "נראין
דברי ר' יהודה בהא"? נייער מתחלה ועד
סוף – ראה את דברי המתירין בזה. דכיון
דפשת מתחלה השעם כבולא קרירה, ואין בה
כדי לאסור את כולה – מותר. ולא ראה
דברי רבי יהודה החושש שָׂמָא לא נייער יפֿה
יפֿה. **מִכָּל דִּרְבֵּנָּם כִּכְרִי כ'ו' –** מדקאמר
רואה אני את דבריהם בשנייער בתחלה,
ואין אני רואה את דבריהם מה שהתירו
בשלא נייער מתחלה, וכן מתירין אותו
בנייער שבסוף, ומשום שחטתה" – מכלל,
דקסברי: אפשר לסוחטו – מותר. **וּמִמָּאי**
דִּבְאַפְשֵׁר לִסְחוּטָא פֿליגי – והאי עד שחתך?
דקאמר רבנן – אטיפיה קאי, ושרי אף
החתוכה? דילמא חתיכה בקמייתא ודאי
אסירא. ואיספא דמילתיה דרבי יהודה
דאמר את השאר אפילו חן אלק מפני שהן
מינה. פליגי רבנן. ואמר: יעלה אין חתיכה זו אוסרת את השאר, עד שיהא בחתיכה כדי לתת טעם כבולן. דמין בנימי נמי טייל. ודכן קאמר. רואה אני את דברי
רבי יהודה לאסור אף בשאר החתיכות – בשלא נייער בתחלה, וקבלה עם האיסור ונעשת איסור אלא בסוף, חזרה ופולטה באחרות. ומין בנימי לא טייל. ואין אני
רואה דבריו בשנייער בתחלה – דהא לא נעשת איסור. ולשמא לא נייער יפֿה לא חיישינן. ורואה אני את דברי המתירין – כשנייער בתחלה, כדפרשית, דלא נעשת
איסור, ולשמא לא נייער לא חיישינן. ואין אני רואה היתר אפילו באחרות – בשלא נייער בתחלה אלא בסוף, דנעשת איסור מתחלה ואוסרת בסוף את חברותיה במשנהו,
דמין בנימי לא טייל. **האי מאי אי אמרת בשלמא במין בנימי –** כולם מודים דלא טייל, ובחתיכה פאשר שרו רבנן משום דאפשר לסוחטו מותר, "רעד שחתך" דקתני
אטיפיה קאי. היינו – דשייך למימר "נראין דברי חבמים המתירין בשנייער בתחלה, דלא בלעה. **מִמָּאי אי אמרת אפשר לִסְחוּטָא דִּרְבֵּנָּם** – והאי דשרי
רבנן בין שנייער בתחלה ובין שלא נייער בתחלה – אשארא הוא דקשרו, ומשום דמין בנימי בטל, רעד שחתך" דקתני – אחתיכה קאי. היכי מצי רבי למיתני "נראין דברי
חבמים בשנייער"? והא רבנן נמי אסרי לה לחתיכה, דאית להו גורה שמה לא נייער יפֿה יפֿה. ורבי, מדחלי טעמא דהיתרא בשנייער, מכלל דשרי אף בקמייתא משום דלא
בעדו, ואין נראין לה לא דברי רבי יהודה האסור כבולן, ולא דברי חבמים המתירין באחרות ואוסרין מיהא בראשונה. ואם בא רבי להשמיען דמין בנימי לא טייל,
למה לא חיישינן לשמה לא נייער יפֿה? והא ביאבטי ליה למיתני: "נראין דברי רבי יהודה שאסור כבולן, בשלא נייער בתחלה אלא בסוף. דכיון שקבלה השעם
ונאסרה? אוסרת חברותיה בכל שהוא, דמין בנימי לא טייל. ואין נראין דבריו – כשנייער. דאידהו חושש לשמה לא נייער יפֿה, ואוסרת כולן. דכיון דנייער – לא חיישינן
לחכי, ואף הראשונה מותרת. ומדקאמר "נראין דברי חבמים" – מכלל דרבנן בקמייתא ממי שרו. רעד שחתך" – אטיפיה קאי. וקסברי: אפשר לסוחטו מותר, ולא נעשית
החתיכה נבלה. **וְהוּא לֹא מִיד –** אף לשנות את הסוגיא. והשתא דקם ליה רבי בשיטתיה דרבי יהודה דאפשר לסוחטו אסור, ורבי יוחנן ורבי חנינא נמי כותיה סברי,
אף על גב דאפילו עליהו שמואל ורשי לקש – ואן אמרין: שמואל באיסור במקום רב. ליתא. וכן לגבי רבי יוחנן ליתא. ועברין כרבי יהודה, בין בסיפא פליג שזלף
על החתיכה ולא נייער ויש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה, ובין בחלב הדבוק בחתיכה בשר ויש בו ליתן טעם בה. ואפילו אין בו כחית, דהוי חצי שיעור אסור מן התורה.
רבי בשיתיה. ורבי שמואל נמי בשיטתיה קיימי, דרב שמואל דאמר תריהו: כל איסורין שבתורה – בנימי במשנהו, ותניא בחתיכה במסכת עבודה (עדב.) וקם
על גב דאפילו עליהו רבי יוחנן ורשי לקש חקם, ותניא נמי בכותיהו – שמעין קאמי רבא, בדבריהו דהו. קמין רבי שמואל. דאיתמור: ליתא למו מראי כה, במסכת
עבודה זרה (סא.) ובפסחים (לא.) נמי פסק רבא דהלכתא כרב, דמין בנימי במשנהו. דאמר רבא, הלכתא: חמץ בומנה, בין בנימי בין שלא בנימי – במשנהו. ומפרשין
טעמא: בנימי – במשנהו – רב לסמיגיה. דאמר: כל איסורין שבתורה בנימי במשנהו, ובשלא בנימי גזר רב בחמץ אטו מינו. משום דלא ברילי אינשי מניה, ואחו לזולתי
איהו. שמע מניה: בתריהו הלכת כרבי יהודה, בין באפשר לסוחטו אסור ובלא נעשית נבלה, בין בנימי בנימי לא טייל. אבל אם יש ברוטב לבדו יותר משישים בכל
החתיכה שקבלה את השעם – הורטם מבטלה, ומשכילה וכולן מותרות. ודלא אפילו רבי יהודה מודי, דכל מין ומינו ודבר אחר – סלק את מינו ממי שאינו, ושאינו
מינו רבה עליו ומבטלה. ויתא פסריס דמונתיא בהו איפכא: אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בשנייער ובסא כ'ו' – ולא אפשר לאקומא. דאם כן, כולהו מודו בקמייתא
דאסירא. דאסור דמוק' פלוגתיהו נמי בשלא נייער לה, אם כן על כרחך לרבנן מין בקמייתא אסורה, דהא בלע ולא פלט, ואין כאן מחלוקת אלא באחרונות. ודאי אידי
באפשר לסוחטו מיהי. הילכך לא גרסינן לה. **בַּתַּחֲלָה לֹא קָרְעוּ אֵינוּ עוֹבֵר** – על אפילו לקלות, ודלא לשלול, ודלא "חלב" מן חלקו, ובגמרא מפרש אי איכא מיהא
איסורא דרבנן או לא. חלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו – לזהות בכרת. ובמסכת כריתות (כבא.) מוקים לה בלב עוף, שאין בדמו כחית. אבל
בבמה – חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשלו, אבל בשרו – אינו נאסר, שהלב חלק הוא, ואינו בולע. והבי נמי אמרין בפסחים (עדב.) שאני לב, דשעי. **נִמְרָא**
אמר

חולצין. פרק שמיני - בלא הבשר דר קט עמוד ב - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" תוספות

אינו עובר עליו ומותר - פירוש בקונטרס: דמותר אם בשלו, משום דחלב שחוטתו דרבנן הוא, והאי, כיון דאכלע ולא פירש - אפילו איסורא דרבנן ליכא, משמע שרצה להעמיד כולה שמעתתא דחלב לצלי, דאי לקדרה - אמאי מותר? הוה יצא חלב חוזר ונבלע וכן פירש לקמן דהאי גבי "ויוקח לו כחלי", דפרחי' והא "שבשלו" קתני בדביבא, ופירש בקונטרס: והא דאי בצלי הוא, מדרבנן

"מותר", דאי בקדרה - אמאי מותר? הא יצא

החלב חוזר ונבלע, ולקמן בחר שמעתתא דרבד

פירש בקונטרס: והכלות כח כבר אמרנו

למעלה, וצלי - בעי קריעה שתי או ערב, ואי

לא קרע - מותר, כלישנא קמא דרב, דהא

נתיב בחותיה, ולקדרה - קורעו שתי וערב וטו

בחולת, ומה שכתוב בספרים בפרק "גיד הנשה"

לזכא (עוב) "חבל עצמו אסור היכא"

קריעה ובשליה בחדי בשרא? לא גרסינן ליה,

דאפילו בשליה לחודיה אסור לפירוש הקונטרס,

יש פירוש שחל חזק ונבלע, ומיהא גם לפירוש

הקונטרס היכא דאיכא פשיט בשמים שנושבל

בחן הכחל - לא היה נאסר הכחל היכא

שבשלו לחודיה, לפי שהחלב הנבלע נתבטל

במים, אבל היכא בדבשלו עם בשר - אסור

משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל, וכן יש

ספרים גורסי בספר "חבל שבשלו בחלכו -

מותר, היכא דבשליה לחודיה לא בשר", ויש

העומד דבריו לפירוש הקונטרס שיש במים ששים

כדפרישית שמתבטל בחן חלב היוצא מן הכחל,

הא איסורא איכא - ואם תאמר: לפירוש

הקונטרס, דלמא לא איסורא איכא לקדרה,

חבל לצלי - מותרו ויש לומר: דאם כן הוה היה

למתי דאם לא קרע - מותר, דהיי חודש,

וממילא הוה מוקמינן ליה בצלי,

לבל דבעי קריעה אבל חל לא בעי קריעה

ואם תאמר: אדרבה, דקל מניה איכא:

אינו עובר עליו - הא איסורא איכא, כדדיק

לעיל, דהבא לא שייך למימר "אידי דבעי

למימר כסיפא" כדקאמר לעיל, ויש לומר:

דלמא אידי דקתני ממתניתין "ואינו עובר

עליו", נקט נמי בברייתא הכי. **הא** כחל לא בעי

קריעה - מדלא קתני "קורעו לאחר בשולו,

והוה מוקמינן לו בצלי, כדקתני גבי לא ואם

תאמר: אמאי אכתיב לא מנתיב ביה קריעה אדר

בשול - אמאי מותר בלא קריעה, יותר מקודם

בשול דצריך קריעה? ואי לא מנתיב ביה קריעה

הכי מיימי סיעתא בלא מוך ברייתא מדלא

קתני "קורעו לאחר בשולו", הא אין קריעה

מועלת לו כלום לאחר שנתבשל? ויש לומר:

דאין סלקא דעתך מוקמטעל לו קריעה לאחר

בשול, ואין דקאמר רב: ואינו עובר עליו ומותר

בלא קריעה - מנבשל, ובחי - קודע, היינו,

משום דכי נתבשל כבר פלט מנקבא, אבל די

יש לו רוב חלב בעי קריעה. **דלמא** לא הוה

דשני ליה בקריעה - פירוש: משום דשע ולא

בלע אפילו לקדרה או לצלי, משום דבבולעו כ

פרטו, כמסקנא דפסחים (עג), אבל כחל לא

סגי ליה בקריעה לצלי - משום דבבולעו כן

פרטו, כמסקנא דהא (אשה) - תורת בחולי

ואין לה כחלי - פירש בערוך: כמו ויקים מלאים, ודמי לויקני דארמאי בפרק שני דמסכת עבודה זרה (א.ב.), כלומר נפוצין, וכן הבא, כחל כמו נוד נפוח חלב חל ולא נקרע. ובקונטרס

פירש: שפוד, וחו לא כחל בשפוד. **ההוא** לקדרה - פירש בקונטרס: דרב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב, וברייתא מוקי לה בצלי, בדכתיב: "ויבשלו (את) הפסח" בדבריו והימים

ואין לה דוחק, דכתיב נמי מוקמינן בפרק "ביצד צולין" (פסחים עג, א), קורע לאחר בשולו - היינו, דאין צליתיו. ואינו רוצה לומר דסבירא ליה כלישנא בתרא - דאין מיקל טפי אפילו מלישנא

קמא, דשרי אפילו לכתחלה. אבל בפירוש ממתניתין סבר כלישנא בתרא. דכין דשרי רב נחמן לצלי לכתחלה ולא דרב, ודכתיב "קורע" - היינו, לקדרה, דכדקאמר הבא, וכי

קתני "לא קרע, אינו עובר עליו" - על כרחך, אינו עובר עליו ואסור, כיון דמיירי לקדרה, ורבינו חם פירש: דהא דצריך קריעה שתי וערב וטווח בכותל לקדרה - היינו, קדרה עם בשר,

"דלקדרה" משמע עם בשר, כדאמרי: אם נביתן טעם בקדרה, אבל לקדרה בלא בשר, או לצלי - שרי לכתחלה בקריעה קצת, וטעמא דהחמיצוי חב עם הבשר - לפי דעתם החלב בנסב בבשר

ומשתנה טעם הבשר, ויש בו טעם בשר בחלב, ולכן גזרו חכמים. וכשאין הבשר עם הכחל בקדרה, אף על פי שלא קרע שתי וערב - כיון שקרעו קצת לכתחלה, מותר,

דאין

אָמַר רַבִּי יוֹרָא, אָמַר רַב: **אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו, וּמוֹתֵר.** -

וְהָא אֲנִי תַנֵּן "אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו" - מֵיַעֲבֵר הוּא דִלָּא עֵבֶר,

הָא אִיסוּרָא אִיפָּא! - בְּדִין הוּא דִאִיסוּרָא נִמְי לִיפָּא,

וְאִידִי דִבְעָא לְמִיתָנָא סִיפָא "הִלֵּב קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת

דָּמּוֹ, לֹא קָרְעוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו" - הִתָּם - מֵיַעֲבֵר הוּא

דִלָּא עֵבֶר, הָא אִיסוּרָא אִיפָּא, תַנָּא נִמְי רִישָׁא "אֵינוֹ

עוֹבֵר עָלָיו" - לִימָא מִסִּיעִי לִיה: **הִתָּחַל - קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא**

אֶת הִלָּבו, לֹא קָרְעוֹ - אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הִלֵּב - קוֹרְעוֹ

וּמוֹצִיא אֶת דָּמּוֹ, לֹא קָרְעוֹ - קוֹרְעוֹ לֵאחֶר בִּשְׂוֹלו, וּמוֹתֵר.

לָכָּהּ הוּא דִבְעֵי קָרְעִיה, אָבֵל פָּחַל - לֹא פָּעִי

קָרְעִיה. - דִלָּמָא: לָב הוּא דִסְגִי לִיה בִּקְרִיעָה, אָבֵל פָּחַל

- לֹא סָגִי לִיה בִּקְרִיעָה, וְאִיפָּא דִאֲמֵרִי, אָמַר רַבִּי יוֹרָא

אָמַר רַב: **אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו, וְאִסוּר.** **לִימָא מִסִּיעִי לִיה:**

"אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו" - מֵיַעֲבֵר הוּא דִלָּא עֵבֶר, הָא

אִיסוּרָא אִיפָּא. - בְּדִין הוּא דִאִיסוּרָא נִמְי לִיפָּא, וְאִידִי

דִבְעָא לְמִיתָנָא סִיפָא "הִלֵּב קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמּוֹ, לֹא

קָרְעוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו", דִהִתָּם - מֵיַעֲבֵר הוּא דִלָּא עֵבֶר,

הָא אִיסוּרָא אִיפָּא, תַנָּא נִמְי רִישָׁא "אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו"

הָא שְׁמַע: הִתָּחַל - קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת הִלָּבו, לֹא קָרְעוֹ

- אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הִלֵּב - קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמּוֹ, לֹא

קָרְעוֹ - קוֹרְעוֹ לֵאחֶר בִּשְׂוֹלו, וּמוֹתֵר. לָב הוּא דִבְעֵי

קָרְעִיה, אָבֵל פָּחַל - לֹא פָּעִי קָרְעִיה! - דִלָּמָא: לָב הוּא

דִסְגִי לִיה בִּקְרִיעָה, אָבֵל פָּחַל - לֹא סָגִי לִיה בִּקְרִיעָה.

תַנָּא פִלְשְׁנָא קָמָא דִרב: פָּחַל שְׂבִשְׂוֹל בַּחֲלָבּו - מוֹתֵר,

קָבָה שְׂבִשְׂוֹל בַּחֲלָבָה - אָסוּר, וּמָה הִפְרַש בֵּין הָא לְהָא

- וְהָ פְנוּס בְּמַעֲוִי, וְהָ אֵין פְנוּס בְּמַעֲוִי. בִּיצֵד קוֹרְעוֹ?

אָמַר רַב יוֹדֵהִי: קוֹרְעוֹ שְׁתֵי וְעֵרֵב וְטוּחוֹ בְּכוֹתֵל, אָמַר

לִיה רַבִּי אֱלֶעָזָר לְשִׁמְעִיה: קָרַע לִי וְאֶנָּה אִיכּוֹל. מֵאי

קָא מִשְׁמַע לָן? מִתְנִיתִין הִיא! - הָא קָא מִשְׁמַע לָן:

דִלָּא בְעִינֵי שְׁתֵי וְעֵרֵב וְטוּחוֹ בְּכוֹתֵל. אָמַרְה לִיה לְתַתָּא

לְרֵב נַחֲמִין: מַכְדִּי, פֵּל דְאָסֵר לָן דְרַחֲמָא שְׂרָא לָן

בְּנִיתִיה, אָסֵר לָן דְמָא - שְׂרָא לָן בְּכַדָּא, נִדָּה - דָּם

טוֹחֵר, חִלֵּב בְּהֵמָה - חִלֵּב חֵיה, חוּיר - מוֹחָא דְשִׁיבּוּמָא,

גִּירוּתָא - לִישְׁנָא דְכוּוְרָא, אֲשֶׁת אִיש - גְּרוּשָׁה בְּחֵי

בְּעֵלָה, אֲשֶׁת אַח - יִכְמָה, גּוֹיָה - יֶפֶת תַּאֵר, בְּעִינֵי לְמִיכֵל שְׂרָא פָּחֲלָא! אָמַר לְהוּ רַב נַחֲמִין

לְמַבְחִי: וְיוֹקֵי לָהּ פָּחִלִי. - וְהָאֲנִי תַנֵּן "קוֹרְעוֹ"? - הִתְהוּא לְקַדְרָה. - וְהָא קִתְּנִי "שְׂבִשְׂוֹל" - דִיעֲבֵד

אֵין, לְכַתְחֵלָה - לֹא! - הוּא הִדִין דְאִפִּילוֹ לְכַתְחֵלָה, וְאִידִי דְקָא בְעֵי לְמִיתָנָא סִיפָא קָבָה,

שְׂבִשְׂוֹל

אמר רב אינו עובר עליו - מדאורייתא, ומותר לכתחלה באכילה אם בשלו. ולא אמרין: אסור מידא מדרבנן - דהא אפילו נסחט ממנו ויצא, אמרין לקמן (קיא,א): חלב שחוטתו, מדרבנן הוא. והאי, כיון דמובלע ולא פירש - אפילו איסור דרבנן ליכא. דהתם מיעבר הוא **דלא עבר** - ללקות, דאין בו כוית. **הא איסורא איכא** - דחצי שער אסור מן התורה. **הא**

בחל לא בעי קריעה - לאחר הבישול, מדלא נתא היה 'לא קרעו, קורעו לאחר

בשול'. **דלמא** - משום הכי לא תנייה, משום דכל הוא דסגי ליה בקריעה דלאחר

בשול, משום דבשעת בשול לא בלע, דשעי.

אבל בחל - שהוא רך, כבר נבלע בו החלב

על ידי בשול, ולא סגי ליה תו בקריעה. קבה

של טלה וא של עגל שניקבם החלב לתוך

קבתו. זה בנוס בפעמי' - ומשיצא מדדי

הבהמה - חלב הוא. ובחל אינו בנוס במעיו

שלאי יצא מדדי בהמה בחיה, ולא

נאסר אלא מובלע בבשר הוא, ולא בא

לכלל חלב. ומחו לכתחלה בעי קריעה

מדרבנן, ונאסר בכותל - כובשבו בדיו

לכותל, כדי שיסחט חלבו. קרע לו - בחל

קדם שתצלנו, ואנא איכול. מתניתין היא

דקורעו מתחלתו ומותר. **הא קא משמע**

לן - קריעה בעלמא קאמרי ליה, וא שתי או

ערב, לפי שהחלב הנקטק יוצא למטה,

ומשיצא, ודרי הוא חלב - לא חזר. ולא בעי

שתי וערב אלא לקדרה, דהתם דאי צריך

להצאי כולו מתחלבה, לפי שכתשוהו יוצא

הרי הוא דכל גמור, ויחזר ומתבשל עמו.

ודקתני לעיל "שבשלו מותר" - בצלי

קאמר, דצלי נמי קרי בשול, דכתיב בדבריו

הימים (ב) לה: "ויבשלו (את) הפסח". **ולתא**

- אשתו. הכבר - כולו דם הוא, קרוש -

טעם דם לו. דם מוחר - של בתולין ושל

ימי טוהר של ויולדת. מוח - של דג ששמו

בשיטא, טעמו כטעם חוהי. **גירותא** - עוף

טמא הוא. **לישנא כבוורא** - יש לו טעם

גירותא. **אסר לן אשת איש** - שרא לן

נרשאו, ואף על פי שבשעלה חזי. **בעינא**

למיכל בשרא בחלבא - ומה אמר דהת

דנומתנו? ויוקן - שפוד, דהוה לכל

בשפוד. והא אנן קורעו תנן ההוא לקדרה

דכי נפיץ מניה - דהי חלב שחוטתו, וכי

הדר ומובלע מניה - אסר ליה, ודקתני "לא

קרעו אינו עובר עליו" - רב נחמן סבירא

ליה כלישנא בתרא דרב, ובדיקא מוקי לה

בצלי, דכתיב "ויבשלו (את) הפסח" בדבריו

הימים.

והא

בַּעֲלָה, אֲשֶׁת אַח - יִכְמָה, גּוֹיָה - יֶפֶת תַּאֵר, בְּעִינֵי לְמִיכֵל שְׂרָא פָּחֲלָא! אָמַר לְהוּ רַב נַחֲמִין

לְמַבְחִי: וְיוֹקֵי לָהּ פָּחִלִי. - וְהָאֲנִי תַנֵּן "קוֹרְעוֹ"? - הִתְהוּא לְקַדְרָה. - וְהָא קִתְּנִי "שְׂבִשְׂוֹל" - דִיעֲבֵד

אֵין, לְכַתְחֵלָה - לֹא! - הוּא הִדִין דְאִפִּילוֹ לְכַתְחֵלָה, וְאִידִי דְקָא בְעֵי לְמִיתָנָא סִיפָא קָבָה,

שְׂבִשְׂוֹל

סגי ליה בקריעה לצלי - משום דבבולעו כן פרטו, כמסקנא דפסחים (עג), אבל כחל לא

פרטו, כמסקנא דהא (אשה) - תורת בחולי

ואין לה כחלי - פירש בערוך: כמו ויקים מלאים, ודמי לויקני דארמאי בפרק שני דמסכת עבודה זרה (א.ב.), כלומר נפוצין, וכן הבא, כחל כמו נוד נפוח חלב חל ולא נקרע. ובקונטרס

פירש: שפוד, וחו לא כחל בשפוד. **ההוא** לקדרה - פירש בקונטרס: דרב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב, וברייתא מוקי לה בצלי, בדכתיב: "ויבשלו (את) הפסח" בדבריו והימים

ואין לה דוחק, דכתיב נמי מוקמינן בפרק "ביצד צולין" (פסחים עג, א), קורע לאחר בשולו - היינו, דאין צליתיו. ואינו רוצה לומר דסבירא ליה כלישנא בתרא - דאין מיקל טפי אפילו מלישנא

קמא, דשרי אפילו לכתחלה. אבל בפירוש ממתניתין סבר כלישנא בתרא. דכין דשרי רב נחמן לצלי לכתחלה ולא דרב, ודכתיב "קורע" - היינו, לקדרה, דכדקאמר הבא, וכי

קתני "לא קרע, אינו עובר עליו" - על כרחך, אינו עובר עליו ואסור, כיון דמיירי לקדרה, ורבינו חם פירש: דהא דצריך קריעה שתי וערב וטווח בכותל לקדרה - היינו, קדרה עם בשר,

"דלקדרה" משמע עם בשר, כדאמרי: אם נביתן טעם בקדרה, אבל לקדרה בלא בשר, או לצלי - שרי לכתחלה בקריעה קצת, וטעמא דהחמיצוי חב עם הבשר - לפי דעתם החלב בנסב בבשר

ומשתנה טעם הבשר, ויש בו טעם בשר בחלב, ולכן גזרו חכמים. וכשאין הבשר עם הכחל בקדרה, אף על פי שלא קרע שתי וערב - כיון שקרעו קצת לכתחלה, מותר,

דאין

ש"י
פרק שמיני - כל הבשר דף קי עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות

1 **דאין** החבל בעיניה עוד בחבל, כמו שהיה קודם. ואף על פי שפלט חזרו ונבלע תוך החבל
2 – לא גזרו בו חכמים, כיון שאין שם בשר אחר, ולא נשתנה טעמו של חבל מפני בליעה
3 ולא, אתי למיכל בשר בחלב. וברביעיה שרי אפילו לא קרע חלב, ואין חילוק בין צל
4 לקדרה בלא בשר, דאין בו שום טעם להקל בצידי חלב. דבצלי ימני נוסף החלב ונפול על
5 חלב חזרו. ודאין בו שום טעם להקל בצידי חלב. ודאין בו שום טעם להקל בצידי חלב.

דאפילו דיעבר נמי לא,
ליק רבי אלעזר אשכחיה
א דאתנייה לרב כהל?
וידמי. אמר ליה: אני
קרי, ורב - בקעה מצא
שטכופוש, שמעיה להויה
ריבעא דבשרא פנה
לא גמירי דבשר כהל
כחלי רב פנהא מתי
: אנה כהל של מנקה
ב חייא שנה ליה כהל
פון אוקלעו לבי רב פפי,
כהל רב יצחק פו יוסף
אמר אפי' רבין ככאל,
הו דרב פפי - גרתי
ינען נפחא - גמיה
יעע עז מבי נשא, לא
כלי כחלי, בפומבדיתא
דהוא רמי פו ד'קול'
במעלי יומא דכפרי,
הו שדינהו. אול איהו,
מקמיה דרב חסדא. אמר
מר ליה: מאתר דרב
: ולית קד' נותנין עליו
וחומרי המקום שחל
היום אכלתניהו. - ובמה
ליה: לאחר שנים עשר
קדחו בהו חילפי. חזיה
אמר ליה: חולי מעין
אל הוה קא רמי חומי,
היא, ואמר רב יהודה
טלית

46 אחדי בשר משום דקתני סתמא, אם כן רישא דברייתא דקתני נמי "ובחל קורעו ומוציא
47 ולול" – ולא איירי בחידי בשר, דאי בחידי בשר – נעשה הבשר נבלה, וחזרו ואסרו את
48 דקתני בשר כחל אחייה ליה לרב יצחק רב אבדוימי – וכן בפרק "המוכר את הספינה"
49 רבינו שמואל: דאם רבי יצחק רב אבדוימי היה בשר רבא, כדאמר בריבוי יבמות (ז,א),
50 ו"נה" "נה" וכו', ואין קוץ רב יצחק רב אבדוימי שיהיה בשר רב, שיהיה חי עד
51 "איכא תנא דאמרייה רב מדות", וקשה לרבינו תם: הדבא בשמעתין אין שייך לומר כן,
52 ורבו צריך לו, אבל את הקאמר "ומתוך לפלפול של רבי יוחאי שנה לו כחל סתם" לא
53 הבת מב. דאמר רבי יצחק רב אבדוימי, שנה אחת כנסתאי אחר רבי לבית המדרש, ואותו
54 היה חרש של רבי, דהכי קאמר לרבי אלעזר תנא, אי תאמר עלה אמר רבי אבדו אמר
55 רבי רבינו, דאמר רבינו ב"א"לו רפופות" (תולין דג).

56 אֲתוֹרָה בְּאֵלֶיךָ, וְלִשְׁמֹעַ בְּרַחֲמֵי ה' לְרֹבֵץ אֲלֵעוֹר. וְנִרְאָה: דֹּלָא קָמֵי אֲתוֹרָה
57 יִנְיָן בְּסִטְמוֹן: בְּסוֹרָא לֹא אֲבִלֵי כְּחָלִי, אָף עַל גַּם דְּמוֹתֵינוּן שְׂרִי לִי בְּקִירְכֵּיךָ, וְהִיא הִמְיָה
58 לְחַלּוֹת מִיָּדָה שֶׁנֶּה לִּי. דֹּאסוֹר אֲפִילוּ בְּקִירְכֵּיךָ מִתְּנִיחִין: כְּשֶׁאֵינִי מְנִיקָה, וְרִבִּי שֶׁנֶּה
59 בְּרִיחַ אֵינִי מִיָּדָה שֶׁנֶּה לְחַלּוֹק עַל מַשְׁתַּנּוּת, אֲדֹסוֹר כֵּל כְּחָל, אֲפִילוּ בְּקִירְכֵּיךָ, וְאֵין אֲבִילֵינוּן כְּחָלִי,
60 מְנִיקָה. וְגַם אֲעִיבָד דְּרִבִּין וְרִבִּי יִצְחָק בִּי יִסּוֹס דְּאִיתוּהוּ מְקִיידָה בְּחִשּׁוֹל דְּכֹחִי, וְאֲבֵל בִּי
61 שִׁכִּילָא אֲמַאי לֹא אֲבֵל. וְגַם מְעוּבָד דְּרִמֵּי בִּי תִמְרִי דְּנִקְסִטְוָה לְכוּלָּהּ כְּחָלִי, וְאֲפִילוּ
62 חֲבִיל.

והוא קתני שבשלו ביריעבד — והוא דאי בצלז הוא, מוקתני "מותר", דאי בקרדה — אמאי מותר? הא יצא החלב וחזר ונבלע **איכא תנא** — בהאי דוכתא, **דאמתייה לרב בחל** — שי כאן מי ששנה לרב: בחל שבשלו בלא קריעה — אטור באכילה? ולישנא דרב דהוה שמיעא ליה לרבי אלעזר. **אמתייה** — עי' דאמתייה לרב יצא —

אָמרוּ לוֹ לְרַבִּי אֱלֵעָזָר: הֲזֶה שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ, אִי
לֹא שְׂנִיתִי לוֹ בַּחֵל בַּל עֵינֶךָ — כְּלוּמָהּ, שֶׁ
שׁוּם בַּחֵל לֹא שְׂנִיתִי לוֹ לְאִיסוּר, בְּרַב כַּחַל
מִנְקִיָּה וְכֵן כַּחַל שֶׁאֵינָהּ מִנְקִיָּה, וְיֵב —
שֶׁנֶּאֱמַר לָהֶם בַּחַל שֶׁאִיסוּר, בְּקִעָה מִצָּא —
כְּלוּמָהּ, רָאָה שֶׁהִיוּ מְזַלְזִלִים בְּאִיסוּר בִּשְׂר
בַּחֲבַל, וְהַחֲמִיר עֲלֵיהֶם, לִשְׁלַפְפוּשׁ. רִיבְעָא
— לִיטֵר. רַב כַּהֲנָא מַתִּין הֵכִי — כִּמו
שֶׁאֲמַרְנוּ, שֶׁכֵּן הִשְׁבִּיר בְּרַב יִצְחָק
אֱלֵעָזָר: לֹא שְׂנִיתִי לוֹ כִּי עֵינֶךָ. כַּחַל מִנְקִיָּה
— שְׂחִיתָהּ מִנְקִיָּה, וְיֵשׁ בְּרִדְדָה חֲלָב כְּנוֹס
הֶרְבֵּה, וּמִתּוֹךְ שֶׁלִּפְלוֹל שֶׁ רַבִּי חִיָּיָה
שְׂהוּא מַחֲדִיר מֵאֵד וּמִבֶּן מַעֲצָמוֹ, וְכִסְבּוּר
שֶׁלִּמְדִיּוֹ מִמְּחֻרְדִּין כְּבוֹתוֹ. כְּשֶׁחֲשׂוֹ וּשְׁנֵאָה
לִפְנֵי רַבִּי חִיָּיָה, שֶׁנֶּה לוֹ סָתֵם, וְסִבּוֹר שִׁיבִן
רַב שְׁאָן אֲמַר, אֵלֶּי מִנְקִיָּה, לֹא הֵבִי, אֵלֶּי
תְּבָלָא — שְׂכּוֹל, קוֹבֵר אֵת בְּנֵי. מְרָא
דְּעוֹבְדָא — וְהִיר בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים. לֹא
אֲבֵלִי כַּחֲלִי — גִּזְמָרִי, אֲפִילוּ צֵלִי, וְאִפְלוּ
קֶרַע. בְּמֵאָה מוֹתֵינֵהוּ — הֵכִי חוּוֹ לֶךְ שֶׁם
עֲצִים? כְּפּוֹרֶצֶנִי — חֲרָצִים שֶׁאֲצֵל
הַקִּבְּסִים, וְהַבְּעִרְתִּים. אַחֲרַי שֵׁינִי עֶשֶׂר
חֹדֶשׁ הוּא — וְתַנּוּ בְּמַסְכַּת עֲבוּדָה וְזֵה
(לד, א): לֹחִים — אֲסֻרִּין, יִבְשֹׁן — מוֹתֵרִין.
וְאֵלּוֹ הֵם לֹדִים — כָּל שֵׁינִי עֶשֶׂר חֹדֶשׁ.
דְּקִדְּחוּ בְּהוֹ חִילָּי — גִּלְּדוּ בָהֶם, מַחֲמַת
שֶׁנֶּרְקַב וְנִעְשׂוּ עֶפֶר. חִילָּי — אֲוִרְטִישׁ.
וְהוֹאִי וּמִתְקַלְקֵל וְנִרְקַבִּין וְלֹא נִטְלוּ מִשֶּׁם,
שָׁמַע מִיָּה: אֵינּוּ חוֹשֶׁשׁ. מְפּוֹר כֵּן הַתְּפִילִין
— מִפְּנֵי שֶׁצִּירִץ לְחַלְקֵן תִּדְרִי. לֹא הוּא
רַמֵּי חוּפִי — לֹא הִטִּיל צִיצִית לַטִּלְתּוֹ.
כְּבוֹתוֹ

26 לשם? אָמַר לֵיהּ: חוּר
 מוֹרִיתִינְהוּ? אָמַר לֵיהּ: בְּפִרְצֵנִי. - וְדִלְמָא מִיּוֹן נִסָּד הָיִיא? אִמְתּוּ
 חֲדָשׁ חוּר. - וְדִלְמָא דְגֻלּוּ הָיִהּ? אָמַר לֵיהּ: יֹאשׁ בְּעָלִים הָיִהּ,
 דִּלְאָ הָיִהּ מִנַּח תְּפִלִּין, אָמַר לֵיהּ: מָא טַעֲמָא לֹא מִנַּחַת תְּפִלִּין
 הוּא, וְאָמַר רַב יְהוֹדָה, חוּלִי מַעֲשִׂין - פְּטוּר מִן תְּהִפְפִּילִין. חֲזִינִיהּ
 אָמַר לֵיהּ: מָא טַעֲמָא לִית לָךְ חוּסִי? אָמַר לֵיהּ: טָלִית שְׂאֵאוֹ

צאתנייה לרב כחל – פירוש בקומטרס: יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה וישיני לדעיל, אלא שנוע שהיה רב אוסר כחל, ואפילו בקריעת שרת יתר, ורב. רבי אלעזר. ויחסו בר יצחק בר אבומימי: דרב כחל בעת מצא וגדר בה גדר. ורב יוסף קאמץ לן "כחל" סתם, והיה סבור שהיה רב בעצמו, והוא הכין וקעה בדבריה. והיה סבור ששנח לו אפילו של מניקה בקריעה – סמכוני אלישנא דרב כחל בעת מצא, ואין חילוק בין מניקה לשאר יצחק, ומסתמא של מניקה היה, מרלא רצה רבין לאכול. ורב יצחק עיקר, מדאמר אביי: של מניקה.

מלית שאלה פטורה כל שלשים יום בו – מדאורייתא פטורה לעולם, כדקאמר ב"ראשית הגז" (חולין קל"א, "כסותר" – ולא של אחרים. אלא לפי שנראים כשלו, חיבתוהו חכמים משלשים יום ואילך, דאין דרך לישאל יתיר משלשים יום. ומכאן בדרבנן קטין דם סתם שאלה – שלשים יום, כמו הלואה. דאמרין במכות (ג,ב.) הגבלה את חבירו סתם – אין רשאי לתנוע

פחות משלשים יום. ונראה דאין ראייה מזה, דהכי נמי אמרין ב"הכלכל" (נמנחות מד,א.) השוכר ביה בחציה לאריך – כל של שלשים יום פטור מן המזוזה, אף על גב דסתם כשירות לא חויא שלשים יום. ולענין ברכה נראה שאין לדרש על שאלתה. אף על פי שאומר רבינו הם בנשים מברכות אסוכה, אף על גב דפטוריהו דהוי אינה מצוה ועושה. ומשכחון בר יוסף דאמר: מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצוה, בעינאנו יומא טבא לבנו, ואם לא היה יכול לברך כל הברכות – לא היה שמח בדבר. מכל מקום לא דמי לטלית שאלה: דהתם – אדם אחד היה חיוב, שאינו סומא או שאינה אשה. אבל כאן – כל אדם פטור כשאינו שאל, ואף על פי כן, המוכר לא הפסיד. ויש מפרשים: דאם היא של כלאים, כגון הכלה, דאסורה, כיון דפטורה מדאורייתא, ואומר רבינו הם דאין לחוש, דאמרין בירש "הכלכל" (נמנחות מז,ב.) ותכלת איה במשנה כלאים, ואפילו בטלית פטורה. ומסיק: "כגון שהטיל למטותלה" – פירושו: טלית שיש בה ציצית כבר. ולא בעי למימר "כגון שאחר כך הוסיף דאסורין", וקא משמע לך דלא חויא ציצית. ונעשה לך את העשר" – דאם כן למעלה ללממנה אין בה משנה כלאים, לימא: הטיל למטותלת כשרה. אלא אם קא משמע לך: כל טלית דאשתייה בה כלאים.

דהיינו בתכלת – מותר בכל ענינים. בין להטותהו כן להציע תחתיו, בין לו בין לחבירו כן לאשתו, בין ביום בין בלילה. דלגמרי שרא ביה כלאים. והא דאמרין בפרק "במה מדליקין" (שבט כה,ב.) גזירה כסות לילה – לא משום פירוש בקונטרס: שמא יתבסח בה בלילה, אלא גזירה משום כסות המיחיד ללילה, דלא אשתייה בה כלאים כלל, דאימעיט מ"וראיסם" (רבי אלעזר ממי"ק) וקשה לו דאמר ברש עובין (ג,ב.) דכל חיובים בציצית, דבעינן ליה וישראלים. ומפרש: כדכתיב דעמך אמנא: הואיל ואשתייה בגיחה, לא ליחייבו. קא משמע לך נח דאשתייה בעידן עבודה, שלא בעידן עבודה – לא אשתייה, ולא אמרין דאשתייה בכל ענין! ואומר רבינו הם: דהתם נמי אשתייה בכל ענין, אפילו שלא בעידן עבודה, דאמרין בפרק "כל ב"ר" (יומא סח,א.) גבי "בגדי כהונה יתנו ליהנות בהם וא לא": חא שמע, "לא יהי ישנים בבגדי כהונה" – שניה הוא זרע, אלא הלוכי מזהלי ועוד תניא בהם, גבי בגדי כהונה דלצאת בהם במדינה, אסור – פירוש: משום אסור הקדש, ומותר – בשעת עבודה ביה בשעת עבודה. והא דקאמר "נחיה דאשתייה בשעת עבודה" – כלומר, בגדים שלוששים בשעת עבודה – פירוש: בגדי זרע. "פירוש: בגדי זרע" – פירוש: משום ששעת עבודה – פירוש: משום ששעת עבודה. דכתיב דאשתייה בשעת עבודה, וכן בגדי כהונה, שעיקר ליבשות לצורך עבודה. כל מצות עשה שמתן שוכר בו, ואם תאמר: ודרי צדקה, דכתיב "פתוח פתחא את ידו ויך" – בגלל הדבר הזה יוכרח" וגו' (נדרים טו.) ואמרין בפרק קמא דבבא בתרא (נ,ב.) דרבא באפיה רב נתן רב אמר, ואפי' מנייה ארבע מאות וכו' דאשתייה ואומר רבינו הם: ד"ראבב"ה – היינו דברבים, כדאשכחון פרק "עירור" בכתובות (ג,ב.) באפיה ועל ועוד: בדבצקה נמי איכא לאו, "לא תחפון ולא תאמץ" (דברים טו.)

כבדא את אהרן חן – אומר רבינו הם: כדלהו קא שמעתא איירי בכשר שלא נמלח, דאי בחר מליחה ושהייה במלח – פשיטא דשרי לבישול בחדי בשר, שעל ידי מליחה יצא כל הדם. שכן נהנין תיטול כשלא אחר צליה. והוא חזין שרי דאמר מליחה. וישעור מליחה פירש בהלכות גדולות דהוי כשעור צליה, דאמר דמליח הוי אחר ברותה דצלי. ופולט על ידי מליחה, כמו שפולט על ידי צליה, אבל בלא מליחה מביעיה לא אי שרי לבשע עם בשר, דשמא דם הכבד אף על פי שפירש מותר, אף על פי שדם שאר האברים שפירש אסור, כדאמרין בפרק קמא דכריתות (ד,ב.) חר, לדם האברים, ולכך אמרין לקמן (קמא,ב.) דאין מולחין בשר אלא בבלי מנוקב. דם הכבד נמא שרי, דהא כל הכבד דם הוא, ודאמר רחמנא. כדאמר לעיל (קטב,ב.) שרא כל כבד כבד. ונראה: דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר, אף על פי שפירש, משום דכולו דם הוא, כדפירשתי, מדרל חשבי פרק "די שחיטת" (כריתות כא,ב.) דם הכבד. דקרינן דם הטחול ודם הלב דם הכבד ודם האברים – דאי אלו בלא עשה. אלא מדרבנן מביעיה ליה. ואפילו נאסור מליחה, חזיב דם הכבד ממונו על ידי מליחה, לפי שהוא בעין, גזירה אטו שאר דם, כי חזיב דגורגין דם מזהלי שחים, דאמרין (שם אב,ב.) שבין השנים – מוצצו, שעל הכבד – גוררו. מכל מקום מביעיה ליה בבשול, לפי שאינו ניכר דדם כלל, ולכן דאם מותר, לא גזרו בשול כבד אטו בשול אחר בלא מליחה. ועוד יש לומר בענין אחר: דבלא מליחה – פשיטא דאסור, ועל ידי מליחה הוא דמביעיה ליה, כיון שיש בכבד רוב דם, משא אינו יוצא כולו על ידי מליחה, או שמא יוצא? ומיהו קשה קצת: דאמרין בסמוך "למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך, דהא חבירא אסורה" – אי איכא אלאקמי בשל מליחה ולפירוש רבינו הם נחא. שר שומא דמשמע ליה דמיייר אחר מליחה, כמו שדרך לבשר בשר, ולקמן (א,א.) גבי בר שבא דאיתוי לקמיה כבדא שליקא, ולא אלא – לפירוש רבינו הם צריך לומר: דידעו היה שלא נמלח הכבד, והא נמי דפשיט מהחאו דקריבי קניא בקופיה – יודע היה שלא נמלח הכבד, אף על פי שצריך לומר כי הריאתו חלש שהיו עם הכבד נמלחו, ואין לחמוה על זה? ומכאן דברים ודוי עושין כדי להראות הכלה לתלמידים. אי נמי כל שלשתן נמלחו, אלא דלכבד לא מרזיא מליחה אחר בקריעת שתי וערב ותוחתיה תלחת, כדאקמר בסמוך. ולקמן (שם) נמי דקאמר "אבל לא לטחול", שומנא בעלמא הוא, ומיית דרשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי בימנא דקוקה – הוי יודיעם דכלא מליחה וליפירוש רבינו הם נחא. שר שומא דמשמע ליה דמיייר אחר מליחה, כמו שדרך לבשר בשר, ולקמן (א,א.) גבי בר שבא בעי קריעה, כי הא דשמואל בו, וידועין דהוי דמטחול שלם עבדי ליה. ורב אלפס כתב שמננה בכל ישראל שלא לבשל כבד, אפילו אחר מליחה בלא צליה.

דתנן הכבד אוסרת ואינה אוסרת מפני שהיא בו – משנה היא במסכת תרומות (פרק עשירי משנה א.) וזמירה: דבר ספרא מעיקרא מאי אכר, גבי תריה ליה המשנה כמו שמביאה לבסוף, דבסבתמא גם מתולתלה איה ידע, דמשניות אפילו דורסית תרומותיה וי שגרות בפיהם, כדפירשתי בפרק "תולין" (שבט קל"ב.) גבי "עתידה הריה ליה המשנה כמו שמביאה, הא נמי מתניתין היא ושרינ בעלמא בתניה, דתפ כהונתו שיהי מפני שהתורה תולתיה" וכו' לומר: דגם בתולתה היה ידע המשנה, אבל היה כבוד שאינה היה מסופק בשליקא או נאסרת או אינה נאסרת, כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך, ודהי מסופק היאך הלכה, ועל כן הביא לו ראייה מרבי ירמיה וירקא ורבי אסי שלקו ליה ואכילו, והשיב לו אביי: דלמיסר נפשה כן קמביעיה ליה דאינה נאסרת – כתנא קמא דרבי שמעאל בנז של יכר יוחנן בן ברוקא וכסאם מתניתין דתרומות. והשיב לו: למע אינן פטור לך מתוך אותה משנה עצמה, שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקא, שאפילו נאסרת אוסרת חבירתה?

מלית שאלה, כל שלשים יום – פטורה מן הציצית. אחריה, אייתיה ליהוא גברא דלא הוה מוכר אבוא ואמיה, כפתתהו. אמר ליה: שבקוהו, דתנא: כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה – אין בית דין שלמקפה מותרין עליה. אמר ליה: חזינא לך דחריפת טובא! אמר ליה: אי הוית כאתריה דרב הונא, אחוינא לך חורפא! אמר ליה אביי לרב ספרא: פי סלקת לתתם צעי מינייהו, ככדא מה אתון ביה? פי סליק, אשכחיה לרב וירקא, אמר ליה: אנא שלקו ליה לרבי אמי, ואכל. פי אתא לגביה, אמר ליה: למיסר נפשה – לא קא מביענא לך, פי כמביענא לי – למיסר חבירתה. כמאי שנא למיסר נפשה דלא מביענא לך – דתנן: אינה נאסרת, למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך – דתנן: תכבד אוסרת ואינה נאסרת, מפני שהיא פולטת ואינה בולע! אמר ליה: דילמא התם בכבדא דאיסורא, ומשום

דאסרת. וברסוד ורעיס איה. אמר ר' דלמא הויה ככבדא דאיסורא – כגון דטרפה. כפתתו – על העמוד להלקות, כדנניא (כתובות פ"א,ב.) במה דברים אמורים דארבעים ותו לא – במצות לא תעשה, שכבר נעשית העבירה. אבל מצות עשה שלפניו, ואינו רוצה לקיימה, כגון אמרין לו "עשה סוכה", ואינו עושה. "עשה לולבו", ואינו עושה – מכין אותו עד שתצא נפשו. שמתן שכרה בצדה – לשון יאירכנו ימין" (שמות כ,ב.) כלך פירש מתן שכרה – לומר: אם לא תקיימנה, זהו עונשו, שלא תלוי שכן זה. כבדא מה אתם נהניין בו – מותר לבשל בקדרה או אסור, מפני שפולט דם? ואף על פי שכולו דם, אפילו הכי לאחר שפירש יוצא, הרי הוא דם, ואסור. כי סליק – רב ספרא. אשכחיה לרבי ירמיה – ובגמא מינה, אמר ליה – רבי ירמיה, אנא שלקו לרבי אמי ואכל – בשלתי לו הכבד, ואכלו. כי אתא – רב ספרא. לגביה – דאביי, סיפר לו מה שמע, אמר ליה – אביי, למיסר נפשה – שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואוסרת, לא מביענא לי – דפשיטא לי, כיון דטרודה היא פלטת והוציאה לו – שעה – כל בלעה. פי קמביענא לי למיסר חבירתה – אם דם היוצא ממנה אסור בשר אחר המונשע עמו. דתנן הכבד [אוסרת] ואינה נאסרת – כלומר, מדפשוט בשר אחר המונשע עמו. דתנן הכבד מתניתין, אם כן, למיסר נמי חבירתה לא תביעי לך, דהא דך משנה גופה נתן בה ליה דלמא הויה ככבדא דאיסורא – כגון דטרפה.

ומשום

דלגמרי שרא ביה כלאים. והא דאמרין בפרק "במה מדליקין" (שבט כה,ב.) גזירה כסות לילה – לא משום פירוש בקונטרס: שמא יתבסח בה בלילה, אלא גזירה משום כסות המיחיד ללילה, דלא אשתייה בה כלאים כלל, דאימעיט מ"וראיסם" (רבי אלעזר ממי"ק) וקשה לו דאמר ברש עובין (ג,ב.) דכל חיובים בציצית, דבעינן ליה וישראלים. ומפרש: כדכתיב דעמך אמנא: הואיל ואשתייה בגיחה, לא ליחייבו. קא משמע לך נח דאשתייה בעידן עבודה, שלא בעידן עבודה – לא אשתייה, ולא אמרין דאשתייה בכל ענין! ואומר רבינו הם: דהתם נמי אשתייה בכל ענין, אפילו שלא בעידן עבודה, דאמרין בפרק "כל ב"ר" (יומא סח,א.) גבי "בגדי כהונה יתנו ליהנות בהם וא לא": חא שמע, "לא יהי ישנים בבגדי כהונה" – שניה הוא זרע, אלא הלוכי מזהלי ועוד תניא בהם, גבי בגדי כהונה דלצאת בהם במדינה, אסור – פירוש: משום אסור הקדש, ומותר – בשעת עבודה ביה בשעת עבודה. והא דקאמר "נחיה דאשתייה בשעת עבודה" – כלומר, בגדים שלוששים בשעת עבודה – פירוש: בגדי זרע. "פירוש: בגדי זרע" – פירוש: משום ששעת עבודה – פירוש: משום ששעת עבודה. דכתיב דאשתייה בשעת עבודה, וכן בגדי כהונה, שעיקר ליבשות לצורך עבודה. כל מצות עשה שמתן שוכר בו, ואם תאמר: ודרי צדקה, דכתיב "פתוח פתחא את ידו ויך" – בגלל הדבר הזה יוכרח" וגו' (נדרים טו.) ואמרין בפרק קמא דבבא בתרא (נ,ב.) דרבא באפיה רב נתן רב אמר, ואפי' מנייה ארבע מאות וכו' דאשתייה ואומר רבינו הם: ד"ראבב"ה – היינו דברבים, כדאשכחון פרק "עירור" בכתובות (ג,ב.) באפיה ועל ועוד: בדבצקה נמי איכא לאו, "לא תחפון ולא תאמץ" (דברים טו.)

כבדא את אהרן חן – אומר רבינו הם: כדלהו קא שמעתא איירי בכשר שלא נמלח, דאי בחר מליחה ושהייה במלח – פשיטא דשרי לבישול בחדי בשר, שעל ידי מליחה יצא כל הדם. שכן נהנין תיטול כשלא אחר צליה. והוא חזין שרי דאמר מליחה. וישעור מליחה פירש בהלכות גדולות דהוי כשעור צליה, דאמר דמליח הוי אחר ברותה דצלי. ופולט על ידי מליחה, כמו שפולט על ידי צליה, אבל בלא מליחה מביעיה לא אי שרי לבשע עם בשר, דשמא דם הכבד אף על פי שפירש מותר, אף על פי שדם שאר האברים שפירש אסור, כדאמרין בפרק קמא דכריתות (ד,ב.) חר, לדם האברים, ולכך אמרין לקמן (קמא,ב.) דאין מולחין בשר אלא בבלי מנוקב. דם הכבד נמא שרי, דהא כל הכבד דם הוא, ודאמר רחמנא. כדאמר לעיל (קטב,ב.) שרא כל כבד כבד. ונראה: דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר, אף על פי שפירש, משום דכולו דם הוא, כדפירשתי, מדרל חשבי פרק "די שחיטת" (כריתות כא,ב.) דם הכבד. דקרינן דם הטחול ודם הלב דם הכבד ודם האברים – דאי אלו בלא עשה. אלא מדרבנן מביעיה ליה. ואפילו נאסור מליחה, חזיב דם הכבד ממונו על ידי מליחה, לפי שהוא בעין, גזירה אטו שאר דם, כי חזיב דגורגין דם מזהלי שחים, דאמרין (שם אב,ב.) שבין השנים – מוצצו, שעל הכבד – גוררו. מכל מקום מביעיה ליה בבשול, לפי שאינו ניכר דדם כלל, ולכן דאם מותר, לא גזרו בשול כבד אטו בשול אחר בלא מליחה. ועוד יש לומר בענין אחר: דבלא מליחה – פשיטא דאסור, ועל ידי מליחה הוא דמביעיה ליה, כיון שיש בכבד רוב דם, משא אינו יוצא כולו על ידי מליחה, או שמא יוצא? ומיהו קשה קצת: דאמרין בסמוך "למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך, דהא חבירא אסורה" – אי איכא אלאקמי בשל מליחה ולפירוש רבינו הם נחא. שר שומא דמשמע ליה דמיייר אחר מליחה, כמו שדרך לבשר בשר, ולקמן (א,א.) גבי בר שבא דאיתוי לקמיה כבדא שליקא, ולא אלא – לפירוש רבינו הם צריך לומר: דידעו היה שלא נמלח הכבד, והא נמי דפשיט מהחאו דקריבי קניא בקופיה – יודע היה שלא נמלח הכבד, אף על פי שצריך לומר כי הריאתו חלש שהיו עם הכבד נמלחו, ואין לחמוה על זה? ומכאן דברים ודוי עושין כדי להראות הכלה לתלמידים. אי נמי כל שלשתן נמלחו, אלא דלכבד לא מרזיא מליחה אחר בקריעת שתי וערב ותוחתיה תלחת, כדאקמר בסמוך. ולקמן (שם) נמי דקאמר "אבל לא לטחול", שומנא בעלמא הוא, ומיית דרשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי בימנא דקוקה – הוי יודיעם דכלא מליחה וליפירוש רבינו הם נחא. שר שומא דמשמע ליה דמיייר אחר מליחה, כמו שדרך לבשר בשר, ולקמן (א,א.) גבי בר שבא בעי קריעה, כי הא דשמואל בו, וידועין דהוי דמטחול שלם עבדי ליה. ורב אלפס כתב שמננה בכל ישראל שלא לבשל כבד, אפילו אחר מליחה בלא צליה.

דתנן הכבד אוסרת ואינה אוסרת מפני שהיא בו – משנה היא במסכת תרומות (פרק עשירי משנה א.) וזמירה: דבר ספרא מעיקרא מאי אכר, גבי תריה ליה המשנה כמו שמביאה לבסוף, דבסבתמא גם מתולתלה איה ידע, דמשניות אפילו דורסית תרומותיה וי שגרות בפיהם, כדפירשתי בפרק "תולין" (שבט קל"ב.) גבי "עתידה הריה ליה המשנה כמו שמביאה, הא נמי מתניתין היא ושרינ בעלמא בתניה, דתפ כהונתו שיהי מפני שהתורה תולתיה" וכו' לומר: דגם בתולתה היה ידע המשנה, אבל היה כבוד שאינה היה מסופק בשליקא או נאסרת או אינה נאסרת, כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך, ודהי מסופק היאך הלכה, ועל כן הביא לו ראייה מרבי ירמיה וירקא ורבי אסי שלקו ליה ואכילו, והשיב לו אביי: דלמיסר נפשה כן קמביעיה ליה דאינה נאסרת – כתנא קמא דרבי שמעאל בנז של יכר יוחנן בן ברוקא וכסאם מתניתין דתרומות. והשיב לו: למע אינן פטור לך מתוך אותה משנה עצמה, שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקא, שאפילו נאסרת אוסרת חבירתה?

רש"י
חולצין. פרק שמיני - כל הבשר דף קיא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) ריט
תוספות

ומשום שמנונית – קאמור דאוסרת את המתבשל עמה, לפי שכולע מן הטרפה, ו"אינה נאסרת" – אם של היתר היא, ובשלה עם טרפה, אינה נאסרת. לפי שטרודה לפלוט כל שעה, ואינה בולעת כלום. אבל דמא דנפיק מינה דכשרה

[illegible]

ופעמים שמרים זנב השפוד, ונמצא התחתון עליון. ופעמים שמשפילו, ונמצא חברו עליון. הלבד. כינו שהררד לצד הראש ורינו שהנא לצד הזנב — אסור.

וַיִּשְׁוֹשׁ שְׁמוֹנוּגִיתָא, מִשּׁוֹשׁ דְּמָא מֵאז? כִּי הָדָר סִילֵן
אֲשַׁכְּחִיהּ לְרַבִּי יוֹרְקָא. אָמַר לִיה: הָאֵי נָמִי לֹא תִכְּעִי
לִלְקָה, דְּאָנָא וְנָא בְּרִיה דְּרַבִּי אָמִי אִיקְלָעֵן לְכִי יְהוּדָה
בְּרִיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי, וְקִרְבִּיו לֹן קִנְיָא בְּקוֹפֵיהּ -
וְאִכְלָנָא. מִתְקַרֵּן לֶהּ רַב אֲשִׁי, וְאִיתִּיקָא רַבִּי שְׁמַוְּאֵל
מִבְּרוּקִינָא: וְדָלְמָא פִי קִנְיָה חוּץ לְקִדְרָה תוּחַ? אִי נָמִי,
מִיִּחְלֵט תוּחַ חֵלְטִי לִיה מַעֲקֵרָא? כִּי הָא, דְּרַב הוּנָא -
חֵלְטִי לִיה בְּחֵלְמָא, וְרַב נַחֲמָן - חֵלְטִי לִיה בְּרוּתְחִין. וְסָבֵב
רַב פֶּלְא קָמִיה דְּרַבָּא לְמִימִיר: חֵלְא אָסִיר, אָמַר לִיה:
רַב חֵלְא אָסִיר - אִיהוּ נָמִי אָסִיר, כִּי הִיב דְּפִלְטִי הָדָר
בּוֹלְעַל. רַב בַּר שְׁבָא אִיקְלָעֵן לְכִי רַב נַחֲמָן, אִיתִּיהּ לִיה
בְּכִדְרָא שְׁלֵקָא וְלֹא אָכַל, אָמַר לִיה: רַב בַּר רַב דְּלִינִי
לֹא אָכַל! וּמִנָּה? רַב בַּר שְׁבָא, אָמַר לֵהּ רַב נַחֲמָן:
נִמְאֻי לִשְׁבָא. כִּתְנָא, רַב אֲלִיעֶזֶר אָמַר: חֲכָדָר אוֹסֶרֶת
וְזֹאנִיָּה נֹאסֶרֶת, מִפְּנֵי שְׁפֻלְמֵת וְזֹנִיָּה בּוֹלְעַת. רַבִּי
שְׁמַעְיָאֵל בְּנוֹ שַׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אָמַר: מִתּוֹבֶלֶת
- אוֹסֶרֶת וְנֹאסֶרֶת, שְׁלוקָה - אוֹסֶרֶת וְנֹאסֶרֶת. רַבָּה בַּר
רַב הוּנָא אִקְלַע לְכִי רַבָּה בַּר רַב נַחֲמָן, אִיתִּיהּ לְקָמִיהּ
תַּלְתָּל סָאֵי טַחֲא. אָמַר לֵהּ: מִי תוּחַ יִרְעִיתוּ דְּאִיתִּיקָא?
וְאָמַר לִיה: מִי עִירִפְתָּ לֹן מִינָה דְּכִתּוּב 'וְקִרְאָתָא לִשְׁבֹּת
עֵגֶג'!? אֲדַחֲכִי, אֲשַׁכְּחֵהּ כִּכְדָא דְּתוּחַ בַּהּ סִכְפּוֹנָא
כִּכְדָאֵלְעָא דְּמָא. אָמַר לֵהּ: אֲמַר עֲבָדִיתוּ כִּי? אָמַר
לִיה: אֵלָּה הִיב עֲבָדִי? אָמַר לֵהּ: קִרְעוּ שֵׁטִי וְעַבְדִּי
וְחִיתוּבָא לִתְתֵּי. וְתֵּנִי מִיָּל - כִּכְדָא, אָכַל טַחֲכָל -
שְׁשׁוּמָנָא בְּעֵלְמָא הוּא. כִּי הָא דְּשְׁמַוְּאֵל עֲבָדִי לִיה
תִּכְשִׁילָא דְּטַחֲכִי יוֹמָא דְּעִבְדִּי מִלְתָּא. אַתְמָר: כִּכְדָא
עִילִי בִּשְׂרָא - שָׂרִי, דְּמָא מִשְׂרַק שָׂרִיק. כִּכְלָא עִילִי
בִּשְׂרָא - אָסִיר, מָא טַעְמָא - חֲלֵב סְרוּכִי מִסְרִיד. רַב
דִּימִי מִנְהִרְדְּעָא מִתְּנִי אֶפְסָא: כִּכְלָא עִילִי בִּשְׂרָא -
שָׂרִי, מָא טַעְמָא - חֲלֵב שְׁחוּטָה דְּרַבְנָן, כִּכְדָא עִילִי
בִּשְׂרָא - אָסִיר, דָּם דְּאִוּרִינָא. דִּיש מִרְמִיר, הִלְכָּתָא:
בֶּן כִּכְדָא בֶּן כִּכְלָא, תוּחִי בִּשְׂרָא - שָׂרִי. עִילִי בִּשְׂרָא,
דִּיעְבַּר - אִין, לְכַתְחֵלָה - לֹא. רַב אֲשִׁי אִיקְלַע לְכִי רַמִּי
בַּר אָבָא חֲמוּהִי, חֲוִיָּה לְבְרִיה דְּרַמִּי בַּר אָבָא דְּקָא

ופעמים שמרים זנב השפוד, ונמצא התחתון עליון. ופעמים שמשפילו, ונמצא חברו עליון. הלבד. כינו שהירד לצד הראש ורינו שהנא לצד הזנב — אסור.

בהא דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין — ואם תאמר: ותפשוט מינה דאסור, מדהוו צריכי למחלטיה! ויש לומר: דלדידהו נמי הוה מספקא להו, ולכך היו מחמירין. ודוקא לבשל עם הבשר הוו חלטי ליה, שלא תאסור הבשר, אבל בפני עצמה — אינה נאסרת.

דבר רב שבא איקלע לבי רב נתנמן איתרו ליה
 כבדא שליסקא ולא אבל — צריך לומר:
 שאלא היה נחלת ברותחין, וזלפי שאלא היה בשבי
 שאלא עמו — והיה הוצרכו להוציא אף על פי
 ששולטם רב ואסור הירושכא העליונים — מזה לא היה
 חוששין, כיון שהבדק עצמו מותר. שאין לומר
 שנחלתו, ועל ידי כן היה רב נתנמן מותרו, אבל
 אם לא נחלתה היה אסורו, ובר כמיה היה כבוד
 הדחליטה אינה מועלת — אם כן, לא באייתא שפיר
 "נחתיא", דנחתיא לא נחלתו בזה.

וַחֲתוּבִיָּה לַחֲתָן — לְבַשְׁלוֹ בְּקֹדֶרֶת אֶחָד צֵלִיתוֹ אוֹ מִלִּחְתּוֹ אִיִּירִי. דֹּאֵי לְאֹכֶל־צֵלִי — לְמַעַל לִי חֲתוּבָה: דְּמַה שְׁפֹרֶט — שֶׁרִיק וְנֹפֵל, לְמַעַל שֶׁלֹּא נִפְלֵט — הוּא הַחֲבָרִים שֶׁלֹּא פִירֵשׁ, וְשֶׁרִי, פֶּרֶק "דִּם שְׁחִטָּה" (בִּרְיֹתוֹ כֹּא). וְאֵי שְׂמוֹם דְּבִרָה בְּסִמְפּוֹנֶת הַכֶּבֶד צִירִק קִרְעָה אָף צֵלִיל, דְּהוּי בִּרְבֵּת אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא פִירֵשׁ — אִם כֵּן, בְּחִטּוֹל נִמֵּי אֵי אִיבֵא בְּסִמְפּוֹנֶת. לְמַעַל לֵאמֹר צִיטְרִק קִרְעָה: וְעוֹד: דְּסִבְרֵא הוּא דֹאֵין בְּחִטּוֹל בְּסִמְפּוֹנֶת, וְאִם כֵּן מַה אֶל לְשִׁמְעִינֵנוּ "אֲבֵל טִדְחָל", וְלֹא כֵּן וְלִבְלֹחֵת גִּדּוּלוֹת כֹּתֵב: הָאֵי מֵאֵן דְּמַצְלִי כְּבָרֵא בְּשִׁלְמִיָּה — צִירִק לְחֲתוּבִיָּה. מֵאֵי טִעְמָנָא דְּהוּי דְּמֵא מְכַנִּים בְּסִמְפּוֹנֶת, וְהִיכֵא דְּאִיִּירִי לְחֲתוּבִיָּה לְקִרְעָה לֹאחֹר בְּשִׁטּוֹל. וְחֻזְקָה, וְיֵצֵא דִם הַכֶּסֶם בְּסִמְפּוֹנֶת, וְלֹא דִיחִישֵׁן שֶׁמֶד שֶׁמֶד הֵן הַסִּמְפּוֹנֶת חוּר וְנִבְעֵל עֲבָד — כִּבְּרֵא בְּסִמְפּוֹנֶת בִּיבִצְרֵא "צוֹלִיק" (פִּסְחֹם דִּד — דְּבִרְבּוּלֵי כֵּר בִּיטְלֵט.

אבל טחלא שומנא בעלמא הוא — דיין, דוקא גוף הטחול הוא שומן, אבל דם היצא ממנו — אסור, כדנתיא פרק "דם שומן" (ברכות כ"א ב')

כבדא עילוי בשאר אסור - למתחלה אסור
לכולי עלמא, אף על גב דבשרא עילוי
בשרא שרי, אפילו למאן דלית ליה פברק "ביבד
צור" (פסחים ע"ד), כבולש קו פולט, משום
דדם משריש עור, בבבד, שיש בו רוב דם
שאניו יכול לצאת על ידי מליחה כמו בשאר
בשר כדמשמע בוליה שמשנתן - לא שריק
שפיר (לפרושו דבינו תא על גיחא בוליה האי -
דכבולש משנתן) וס' נספקת בדם הכבד כי אם
לחקל מחתת בלא מליחה, ולא להחמיר. וזא
על פי שדברנו לעיל שאניו בולעת מחמת
סתרודה לפלות עליו, מכל מקום עילוי
השמיני אצ"ל נזכר, וז' ולבשרא מוסיף

שמאותו טעם שדברנו בבח השמועה הוא בא לאסור כבוד עילוי בישראל. ומדוי ש
לומר: דקאי אמאי אדמיינן מקמי דרין מילא: דאז מילי בשרא, שיש בו רוב ד, אבל
חולא – שזמנא בעלמא דוא. **דמא** משרק שריק – ואם תאמרו להו לז' אי טעמא?
דא (שם) בלתי כן פרטל – ובהי דקא: תעסקין התם ומדלייתן שריא אפילו לבתחילא
לשמטה מן הכבוד תחלה, והכבוד עדיין פרטל, תופל על הבשר. ובשמסירין הבשר הדי
תון גיצלא קדם. ומסירין איתון מן השפדו וז' לומר: בשרא שיש בו שפע דל אמרין
כין כן פרטל, אף על גב דהא – הלב מתבשל ומתיבש במקומו חלל הלב.
ומכל מקום תחלה כשנפלט, עד שלא תבשל – הדי אדרייתא. הלב חלב שחוטח –
ודרייתא. מרלא אקריב ליה בפרק "דס שחוטח" (ברכות א.ב.) בהדי לב וטחולא וכוית.
וע' בתחילא לז' שיש עובר וטחולא – אס – עילוי בשרא נמי ליטשרי, וז'
עדין נטק הלב מן הבחל עד הבשר. ויביר שחוטא בעין, וז' ללמוד מכאן דריא פשוט:
ולא מצינו בקונטרס שחולק עילוי בזה, דוא בהדיא שרי אלא תותי בשרא, אף על פי
ש' הבחל הוא. דריא בשפדו איתון שרין דאם לבתחילא, כשהבחל למטה. ואפילו עילוי

מילים

מְלִיחַ איזו כרוֹתום – וואז דאנא (חולץ ק.ג.) דעמא מליח ווטורד תפל אסור – היינו בדגים, דרפ קרמיוו. **אִמֵּר** אביי זאי היִתרא בלע כר – לא רצה לומר משום דהו נותן טעם בר נותן טעם כמו דגים שעלו בקשרה – דאביי טעמיה, וחדשיש ליה חד דעמי משום חורפיה דעצן, ואף על גב דלדקמן אסר אביי – אליבא דרב כהנא קאמר לה. **וְלֹא** חתא שאני התא דנפיש גריד

שָׁפַד כִּבְדָּא עֵלְיוֹ בְּשֵׁי
מִרְבְּנָן! אִימֹר דְּאִמּוֹר רִבִּי
אִמּוֹר? וְאִי אִיבָא בִּי דִּוְגִי
אִסֵּר. וּמֵאִי שְׁטֵא מִפְּסִי
שְׂכוֹ דְּמֵא דִּכְבֵּדָא – כִּבְדָּא

כלומר, מבוא אן לחובית, אבל הוא בפרשת
אמרה, בדמויות בסומך. **אבא** בר אבא –
הוא דעמואל וזה, דאמרינן פירא מי
שמתו (ברכות יחג). **כרבי** חייא בר אבא
סבירא לי – אן חלבה נ, אלס דכספסנן פירק
"כיריז מריכרי" (שם טאג).
5

הלכתא דגים שעלו בקערה — של בשר, 6
מותר לאוכלו בכותם, אם המערה

[illegible]

אדמיקר ליה בלע. בשם רש"י פירש רבינו
יהודה בן נתן חתנו: דוקא עלו — שרו, אבל

נִתְּבָשְׁלוּ — אֲסוּר, דִּכְחָד טַעֲמָא חֲשִׁיב. וְבֹא 12
מַעֲשֶׂה לִפְנֵינוּ בְּבִיצִים שְׁנִתְּבָשְׁלוּ בַקֶּדֶרָה שֶׁל 13

חלב, ואסר לעשות מהם מולייתא של בשר. ויש
להביא ראיה לדבריו מצנן שחתכו בסכין,

15 דאסור לאוכלו בכוח משום דאגב חורפיה
16 בלע טפי, וחשיב כחד טעמא, ונתבשל לא גרע

ממצנון. ומיהו לפירוש לשון אחר שפירש 17
בגונטרס דטעמא דאסור משום שהשומן קרוש

על הסבין ואינו ניכר, והוי טעם ראשון בצנן —
 19 את האה משה ומסיר לשון הכינויכם משמע

דאין חלוק בין עלו לנתבשלו. דלעיל גבי נותן

21 טעם בר מותן טעם פיו ש בקונטו ט: ואם וזו
מבושלים עם בשר ממש או לאכול חלב בקערה
22 מאי הוי! סוף סוף, האי

— מודה שמואל דאסור, דהוי נותן טעם ראשון.
משמע מתוך פירושו דמבושלים עם בשר —

24 הוא דאסור, אבל מבושלים עם הקערה — שרי.
25 וזה

קִדְרָה שְׁבִיִּיל בָּהּ בָּשָׂר - לֹא יִבְשֵׁל בָּהּ חֶלֶב, וְאִם בָּשָׂל - בְּנוֹתָן בְּ

יְבִישֹׁל בֶּה חֹלִיין, וְאִם בְּשֵׁל - בְּנוֹתָן טַעַם. וְאִמְרִינָן: בְּשִׁלְמָא תְרוּמָה
בְּחֵלֶב - מֵאֵז מַעֲשִׂים לָהּ? וְאָמַר לוֹ לִישְׁמִיָּה קִפִּילָא, הֲכֵן גַּמִּי - לִישֹׁל

קִאמִינָא - דְּלִיפָּא קִפִּילָא. אִיתְמַר, דְּגִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה, רַב אָמַר: אִ

אָמַר: מוֹתֵר לְאָכְלָן בְּכוֹתָהּ. רַב אָמַר אָסוּר - נוֹתֵן טַעַם הוּא, וְשָׂמוֹ
בַּר נֹתֵן טַעַם הוּא. וְהָא דְרַב, לֹאן בְּפִירוּשׁ אֵיתָמַר אַלֹּא מִכְלָלָא:

שִׁימִי בַר חַיִּיא בַר בְּרִיה, חָשׁ בְּעֵינָיו, עָבְדוּ לֵיהּ שְׂיִפָּא בְּצַעָא. בְּתַר

מַעֲיִם לִיה מַעֲמָא דְּעִשְׂיָפָא, אָמַר: יְהִיב מַעֲמָא בּוֹגֵי הָאִי! וְלֹא הָיָא, מִפִּי רַבִּי אֶלְעָזָר הוּה קָאִים קִמְיָה דְּמַר שְׁמוּאֵל. אֵייתִי לְקִמְיָה דְּגַ

בְּכוֹתָח, יִהְיֶה לִּיה וְלֹא אָכַל. אָמַר לִיה: לְרֶכֶךְ יִהְיֶה לִּיה - וְאָכַל, וְאֵל

דָּרַב, אָמַר לֵיהּ: הֲדַר בֵּיהּ מָר מְשַׁמְעָתִיהּ? אָמַר לֵיהּ: חָס לֵיהּ לְזַרְ לִי מִיָּד וְלֹא סְבִירָא לִי. רַב הוּנָא וְרַב חֲזִיָּא בְּרַ אֲשֵׁי הוּנָא יַתְבֵּי. חָדַ

וְיָחַד בְּהָאֵי גִיסָא דְּמִבְרָא. לְמַר אֵייתוּ לִיה דְּגִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה וְאֵ

תֹּאנִים וְעֹנְבִים בְּתוֹךְ הַפְּעוּדָה וְאָכַל וְלֹא פָּרִיךְ. מֶרֶץ אָמַר לִיָּה לְחַבֵּר
וַיֹּאמֶר אִמֶּר לִיָּה לְחַבְרִיָּה: 'יִחְמָא! עֹבֵד רַבָּה הָבִי?' מֶרֶץ אָמַר לִיָּה לְחַבֵּר

לִי, וּמָר אָמַר לֵיהּ לְחִבְרִיהּ: אֲנִי פָּרְכִי חֲטִיָּא סְבִירָא לִי. דִּתְנִי רַבִּי

מֵאֵכֶל, וַיֵּין פּוֹמֶר כָּל מֵינֵי מִשְׁקִין. אָמַר חֲזָקִיָּה מְשֻׁם אֲבִי, הִלְכָתָא:
לֹאֲכֹלֵי בְבוֹתָת. צִנּוּז שְׁחִתְבוּ בִּסְבִין שְׁחִתְבוּ בִּהּ בֶּשֶׁר - אֲסוּר לֹא

[illegible]

מעולם. בהך גיסא דמברא דסורא — שוהיה הנהר מפסיקן. תאנים וענבים — לא
לרא לאחר סעודה — נעונוי ברבא רזי לפניהם ורזי לאחריהם. אפילו רזי

[illegible]

ש' שלמה שהכבד יהיה עליון. **בי דוגי** — שנותן
שין לאוזן. והוא קרא' "בי דוגי" בלשון ארמי.
— לפי שדם הכבד נוטף לתוך הדי דוגי, ונמצא
— ודאי אף דם הבשר, כשאין שם כרס, וז' עם
השומן, ואנו אוכלין אותו? **ומשני דמא**
דברשא שכן — יורד לשולי הכלי, והשומן
צף למעלה, ומניחין לתוך הכלי מראה
אדומותי בשבילשני. **קפי** — צף למעלה
כמו (מלכים ב' ו) "ויצף הברזל", ומתרגמין:
וקפא פחולא. והלכות בחל כבר למדנו
למעלה: **קפי** — בעי קריעה שתי וערב, ואם
לא קרע — מותר, בלשון קמא דרב. **דדא**
תניא כוותיה. ולקדרה — קורעו שתי וערב
וטוח בכותל. **סבין ששפה בה** — איירי דבית
השחיטה רותח, מפני הסכין מן הדם, ואסור
לחתוך בה רותח מפני שחורח ופולט. **בזנן**
— ואם חתך בה צונן. **בעי הדחה** — ההוא
צונן. קערה שפילח בה **בשר אסור לאכול**
בה דבר דוחח — לפי שנבלע בה הדם, ונתון
טעם ראשון לה באיסור גמור. **הא ארדין** —
דאמר: רבי יוחנן מיקל — ליתא. **דהחיא**
פינכא ניסבין — קערה של חרס, שאין לה
תקנה בהגזלה. **מסקי רבי אמר תלמיד דרבי**
יוחנן בו' — מוסרי דרבי למולמיה. **וגזנן**
שחבתו בסכין — אף על גב דאגב חורפיה
דינן, איגרשי בלעו, הוא ברעל שממנות
הסכין קרעו עליו, והוי אחי צנן תנית
טעם ראשון, שדרי דהא איסור ממש הוא
בבשר. **מותר לאכול** — לאותו צנן בכותח
שיש בו נסיבוי הדלבא. כדמפרש טעמא:
דכין שבלע מן השמנו. **דהיתרא** — בלע.
והאי איסורא חלע — קערה בלעה דם חל.
סוף האי היתירא לידי איסורא אתי —
בשנותנו בכותח. **האי** — צנן אפשר לו
לישראל לטעמו קודם שיתננו בכותח, והאי
"מותר" דקאמר — כגון שמנו בכותח, ולא
היה בו טעם שמנותי. **והאי** — דם הקערה.
לא אפשר להבטמיה — לפי שאסור הוא,
הלכך אין לו תקנה היתר. **קפילא** — נחתום
גוי. **בי קאמנין** — דאסור לאכול בה רותח
בדליכא קפילא. **דיגס שעלו בקערה** — מן
הצלי, כשהיו רותחין נתנן לתוך הקערה
שאכלו בה בשר. **אסור לאכול בכותח** —
לפי שהבשר היה מן טעם טעם. **נותן טעם בשר**
נותן טעם אחי — אם היו מבוששים עם בשר
ממש, היה אסור לאכול בכותח. אי גמי
מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח
בקערה — ונתון טעם ראשון היה בבשר
גמור. אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר,
אלא על ידי נותן טעם, ואינה בבשר. **שיפא**
— משיחה מסבמנים. **בקעא** — קערה. **דמו**
בישולא — באותו אשכול לאחר זמן.
יחיב טעמא — בקערה. **כולי האי** — שחורח
ונתון טעם בבישול, ומאן דשמע סבר: דאית
ליה לרב תנית טעם ב' תנית טעם גמי
בעלמא. **לא היה** — דגבי שמנו נפיש
מרייהו, מרים עם שמנו. **קאים קמיה** —
משמש לפניו בסעודה. **ליבך** — רב שלמות
ממנו שאסור. **אכא בה אמא** — אבדה
זשמואל היה. וחסיד גדול היה. **לדיפני** —

61 מידי ולא סבירא לי — לא היו דברים
62 דברים הבאים לאחר סעודה, כלומר הרגילים

63 אין הפת פוטרתן. יתמא — בלא דעת.

1115

חילין. פרק שמיני - כל הבשר דף קיב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" רכג

והא דאמרין פרק "כל שעה" (פסחים לב.) אין ששין חתוך באילת. ואם טעם, כל הפת אסורה. עד שיוסק החתוך, ולא סגי בקבוצ - אין יראה משום נתבשל אסור, מרילא חשיב ליה בקבוצ נותן טעם בר נותן טעם. דאומר רבינו תם: דאי אפשר לתנור להחמקא יפה כשנרבע בו השמנניות, והוי בעין עד שיוסק. ויש לדקדוק דאפילו נתבשל - שרי, כדאמרין פרק "דף חטאת" (ובאים ע"ה) דכל יום ויום נעשה יעול לחבירו, ומותר לבשל שלמים האידנא בקורדא בששל בה שלמים אתמול, דלא אמרין דקא ממעט באבילות שלמים האידנא, משום טעם שזו הוא ונתבשל קודם שיבא ליד איסורו ואין לומר: דשאני התם דהוי טעם שליש, לפי שיש מים בקרדא - מטעם דהו ידיו וזו הדיצים מותרים שנתבשל במים בקרדא ועוד: דהוי שפור ואסבלא מיתי בסוף מסכת עבודה דהו (ע"ה) ההיא דכל יום ויום נעשה יעול לחבירו, ומידו על כירך אין ראייה משום, דהא אפילו בשל בה חטאת - שרי לבשל באותה קרדא שלמים, בסוף מסכת עבודה וזה (שם). והרי ממעט באבילות, ומתסרי לוריס ולגשים ולעבדים, דאין נאכלת אלא לכרי כהונה, וגם מפסלי ביצוא, דהוי טעם שני באיסור, ועל כירך דהם הוי טעמא משום דמין במינו מדארייתא בטל ברוב, ובכלי מקדש אוקמהו אדארייתא. וקערתו בשנחמשין בהן בשר, ושרורו במחבת של חלב בכלי ראשון, ושוניא שני יומן - שי לאסור, דקערתו לא נאמר לאו דוקא עלו אלא אפילו נתבשל, אם השמנניות בעין על הקערות. דהוי בסבין שלא נתקנו, דקא בקונטרס לשון אחר, ואפילו אין שמונניות בעין, אסור, ודקערות נוגעות במחבת, ונפלט טעם מזה לזה, והוי טעם שני באיסור. ועוד: דלמי כלל דלגים שעלו בקרדא, ונשחטעם שם של בשר עשל חלב נכנס במים - מיד נאסור הבשר, ודחורין ואוסרין הקערות והמחבת, ואם אחד אינו בן יומא, אז אותו שהוא בן יומא מותר. **אנכ** ודחריה בלע - יש ליהדר בשל לחתוך חורין ברישין ובעלים בסבין חולבת, משום דחריפי טובא, ודיכא דחתך ותנן בקרדא מלאה מים רותחת - מותר בששים, לבטל טעם הגלע בירק ונפלט מן הסבין, אבל חתכו בסבין של עץ, נעשה הירק כולו נבלה, גרץך ששים לבטל הירק, גרץך עין אם הסבין מקנה ואין בן יומא, אי חורפא דידהו

מחליא לשבח, כדאמר גבי חליתין פרק "עממדין" (עבודה דף לט.א). **בהו** לאנחו כדא דמלחא בהדי כדא דימכאמ אמר ליה אסור - אין לאסור טעמא דהו לחניה בתבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב - דהתם נודה יפה שלא יפול מזה על זה, אבל הבא - לא מסקי אדעיתיהו ליהודי שלא יפול מן הכוחות במלח, ולא ידע, וימלא ממנו בשר, כי דרך חלת חומץ בתבשיל, ויחשיבן שזא יפול מן הכוחות לחתכו ויחור ויתון לתוך התבשיל, **דמי** מלי דאני נאכל מחמת מלח, דהרי רבינו יעקב ישראל הוירי פעם אחת גיגית מלאה בשר שנמלחה יפה עם חתיכת נבלה, ואמר דלא חשיב אינו נאכל מחמת מלחו אלא אם כן נמלח כעין עבדו, כדאמר פרק "כלל גדול" (שבת ע"ה).א, האי מאן דמלח בישראל בשבת - חיבי משום מעבד, ומיהו ליה דבעי לארואה, אבל לביתא - לא משור איניש משום מיהו מיהו מיהו, שרי נאכל מרוב מלח שבו, עד ששרורו ומידיו במים, כעין בשר שנמלחה להצניע, וקשיא לרבינו עובדא בתר אסורא לאכול בה רותח, והדיא פניבא דרדא - רבי אמי, וכן בר מרי דאמלח ליה בשר שחוטת בהדי טרפה בסמון - אטו כל זה הו לארואה אז להצניע עשרה קונטרס: ואומר רבינו תם: דכל מליחות שבו עשין קרדא - חשיב אין נאכלין מחמת מלח, מדפריש בהלכות גדולות שיעור מליחה שיעור גלייה, משום דמליח היה אורחא דרצי, וכן משמע ב"הקומץ רבה" (מנחות כא.) דקאמה: טעמא דמעטיה קרא, וה לא הכי (והו אמנא) דם ליבעי מלח, והא נפק ליה מחורת דם. דאמר רבי דהיה דם שם מלחו - אינו עובר עליו אלמא, מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו, מדפריש דם ששלחו כמו דם ששולח, ואמרין דהא עובר עליו. וקאמר התם רבה על מליחת קדשים: וכן קלדרה - אלמא, מליחת קדורות צריך שלא יור נאכלים מחמת מלח.

תרי גללי דמלחא ומשפיה - שיהם נגרר אצל המלח בשולים. ואפילו למאן דאמר (וחלין קה.) אפשר לסוחטו אסור - יש להחיר כאן, ולא אמרין: מיד כשנוטף השומן מן הבשר, נאסר מחמת דם המערב בו, ושוב לא יעיל לו חיר גללי דמלחא - דכיון שיהם נפרש ממנו לגמרי, אין נשאר בו טעם, ואפילו משוה, דכך היה בקאין דברר המהרה, ולא דמי לאפשר לסוחטו דלעיל - דהתם אין האיסור יוצא לגמרי אלא שמתבטל, ועכשיו אין להחיר על ידי חיר גללי דמלחא, לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נטר היה גללי, ולא דרבה מלח - פוסק בה דהם, ואין אן בקאין דברר, שלא להרבות מלח למעט.

קישות - חתוך היה, ואינו נבלע בתוכה, אלא השמנניות צף ועומד על מקום החתך, הלכך, גרירי לבי פסקיה - למקום חתך גריר מעט בסבין, "ואכיל" - אף בכוחה. הלכך, דגים שעלו בקערה - מותר לאוכלן בכוחה, כדאמר דאין נותן טעם הבא מן הממש אלא נותן טעם הבא מנותן טעם. וסדום קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עלהי משום מיאוס, אבל לסבין,

פעמים שהשמנניות קרוש עליו, ואינו ניכר, וכשהותך בצנן - היו נותן טעם הבא מן הממש, ועוד: דמשום דחריפה בלע טפי מדיגים ודירותים, ואבג דורקא דסכניא פלטי סכניא ובלע צנן, קלח - קלחים. **ליפתא** - לפת אינו חרף אלא מותר ואין טעם שומן ניכר בו. **דסליקא אסרי** - לפי שנותן טעם בזה, **ואי פתך בהו דליפתא** - ערבן בעת חתוכו, שחתך אחת של לפת ואחת של חרסק, והלפת מבטל טעם השמנניות מן הסבין, ואין החרדין מקבלין טעם דימנא. **כבבא** - כותה, מן דחישין שזא יפול מן הכותח במלח, והוא לא ידע וימלחו ממנו קרדית בש? **דחלא מאי** - דרך לתת חומץ לתוך התבשיל. מן דחישין שזא יפול מן הכותח בחומץ, ויחורו ויתון ממנו דחילת? **לבי תיכול** - "כשתמדר לי עליה כור של מלח בשכיר, אומר לך טעמא של דברי". **האי** - כותח הנפל במלח, נראה וניכר, מפני שהוא אז לא בטיל, אבל כותח הנפל בחומץ ליתיה בעיניה, וטעמא נמי לא ידוב כותח בחומץ, שרייה רב **חיננא** - אף על פי שחבתו מליח. **דאני** נאכל מחמת מלחו - אינו נוח לאכל מרוב מלח שבו, עד ששרורו ומידיו אורח במים, כעין מליחת בשר להצניע, **נאכל מחמת מלחו הוא** - כלומר, נאכל במלחא פילי - בקעים מלמעלה סביב, **ואי אית ביה קלי** - בקעים והוא צלי - לא סגיא ליה בקליפה, לפי שבוילע דרך התקבים, וכולו אסור. **ואי מחבל** - מחבלין - התבשיל שנשתבש עמו מריכב אותו ונוח לבלוע, וכשנפל לכוחת היה צמא לבלוע, ובלע שחתך עליה בשר - כשהוא יוצא מן הצלי, **אסור אלאכל** - מפני שיהם יוצא ונבלע בו. **הני מילי דאסבין** - שדהי הבשר אדום שנקטרס"א, והני מילי דאבריה - שנקב הדם את הכבד, כלומר, עבר מצדו לצדו, עד שנראה משני צדדין, הכי גרסינן: **שדהי** אותו מוחל הוצא מן הבשר מעט, אבל צלול - לאו דם הוא, שרי ליה ללביבא - להחאו ככר. **מה נפשך** - דאידהו לא בעי למיכילח ולשמעיה ספי ליה איסורא? **איננא דחריה** - האי דלא אכיל ליה - משום דאיסטיניס היה, ולאן משום איסורא. **אמר בשר** - אין נפשה, **אין מניחין** - כי "דוגי דלע" (ק"ה). **עד שיביבא** - שיהא כל דמו כבר נפלט ממנו. **משפיעה** דלעיל - שהבשר מעלה עשן, לישנא אחרין: שיהו הגחלים מעלין עשן, שכל זמן שיהם שותת עליהן, אינן אלא כבין והולכים, אבל כשהשומן נותן, הן מעלין עשן, לשון מורי. **וילימא תתא מפת** - צד התחתון שבו צד גחלים נצלה, והעליון אינו נצלה? **שרי גללי דמלחא** - אין להחיר וכן חתך הבלי, והדם נגרר אצל המלח לשוליים.

עובדא בתר אסורא דאמלחיה בגידא נדשיא כי ריש גלותא. בפרק "יצי תבשיל" (דאסמכ"ב) - שדהי אותו שנתלם בהו אסור לאכול בה רותח, והדיא פניבא דרדא - רבי אמי, וכן בר מרי דאמלח ליה בשר שחוטת בהדי טרפה בסמון - אטו כל זה הו לארואה אז להצניע עשרה קונטרס: ואומר רבינו תם: דכל מליחות שבו עשין קרדא - חשיב אין נאכלין מחמת מלח, מדפריש בהלכות גדולות שיעור מליחה שיעור גלייה, משום דמליח היה אורחא דרצי, וכן משמע ב"הקומץ רבה" (מנחות כא.) דקאמה: טעמא דמעטיה קרא, וה לא הכי (והו אמנא) דם ליבעי מלח, והא נפק ליה מחורת דם. דאמר רבי דהיה דם שם מלחו - אינו עובר עליו אלמא, מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו, מדפריש דם ששלחו כמו דם ששולח, ואמרין דהא עובר עליו. וקאמר התם רבה על מליחת קדשים: וכן קלדרה - אלמא, מליחת קדורות צריך שלא יור נאכלים מחמת מלח.

תרי גללי דמלחא ומשפיה - שיהם נגרר אצל המלח בשולים. ואפילו למאן דאמר (וחלין קה.) אפשר לסוחטו אסור - יש להחיר כאן, ולא אמרין: מיד כשנוטף השומן מן הבשר, נאסר מחמת דם המערב בו, ושוב לא יעיל לו חיר גללי דמלחא - דכיון שיהם נפרש ממנו לגמרי, אין נשאר בו טעם, ואפילו משוה, דכך היה בקאין דברר המהרה, ולא דמי לאפשר לסוחטו דלעיל - דהתם אין האיסור יוצא לגמרי אלא שמתבטל, ועכשיו אין להחיר על ידי חיר גללי דמלחא, לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נטר היה גללי, ולא דרבה מלח - פוסק בה דהם, ואין אן בקאין דברר, שלא להרבות מלח למעט.

דגים העופות שמלחן זה עם זה אסורין – הדגים לבדן, והקשה רבינו שמואל: דאם כן, הוה ליה למימר "דגים שמלחן עם עופות אסורין" ויש לומר: דאם כן, הוה משמע אפילו העופות תפל הדגים מלוחים, כמו דר טורד שמלחן עם דר טמא בדסבון, דמיירי בטורד מליח וטמא תפל – לא אתי, כי בעינן זה לא היו הדגים אסורין, ונראה דאין העופות נאסרים מהדרים שנטאסר, אפילו לאורו

פירוש שבכל איסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית בבלא אם האיסור עצמו הולך ומתפשט, והאמר שגם מן הדגים שנבלע ברגים נפלט מקצת ענין ציר הדגים ונבלע בעופות אף על פי שכולה אין פולטין להיות מותרת על ידי כן כיון דכבר נגמר פליטתן – דמכל מקום אין סברא לאסור העופות, דרם שמישך שריק במליחה כמו בבלית, ודביגים, דרפו קרמיהו, הוא דאמר ליה על דלא פליט דם עופות מנייהו, ודגים רפו קרמיהו

בשר ובשר, כמו שוה שהוה חלול, כהוה כהוה שוהה לפלוט, ושיניהם פולטין יחד, וכל זמן שהתחתן טורד לפלוט – אינו בולע, וכמו כן פירש בסמך (חולין ק"גא) גבי רב ששת דרשלא גרמו גרמא, בדמיקו תלה, אף על גא שנא, פולטת בקונטרס: לא שנא, ומותר, דכל זמן שטרודים פלטו – אין בולעים, וכשנה זה כבר נח זה, ולפירושו תימה: כשמלחן הרבה חתיכות יחד זו אחוה זו, ומניחין שניה על הראשונה כן שלשית וכן רביעית, אפילו יש כמה חתיכות אף על פי שהראשונה גומרת פליטתה תחלה, ופשוטה היא ואלא לא שנא" – משמע: (שמותר למלוח כל אחד ואחד בפני עצמו, וכן מפרש רבינו חם: "אלא לא שנא" – שאף על פי שהתחתן פולט תחלה – אינו נאסר, ולמה מותר כיון שפליטת התחתן קדמה ונראה דהיינו טעמא: משום דרם מיישרך שריק במליחה כמו בבלית, וכן הכי בשר בלית בשרא אלא שריק לתחתה, תלה, על פי שכלת חלול פליטתה, וכן הכי התחתון של צד האש משום דמשרק שריק, הוא הדין גמי במליחה דשרי כהאי גונא.

הדגים דוקא משום דרפו קרמיהו אציר – משום דריכיי ונבלע הדם בתוכן, ולא שריק מנייהו, ומידו דאריבא גומות ביציר עליון של תחתונה, ולא משרק שריק, קשה למה דאמר מורחין: דמשיבם בכל יום שמוצאין גומות ובחתיכות) התחתונה מלאה ציר, ונהנין בדבר היתר, ויש מפרשים: משום דפליט ציר מושכת הרבה אחר פליטת הדם, וכל זמן שמושך פליטת הציר, פולטתו גם כשולעת מן העלינות אחר פליטת דמן, ומה שנמצא בגומות – ציר הוא, ולא דם, אבל בדגים אין לומר כן – לפי שפליטת דמן

העופות שמושכת אחר פליטת ציר הדגים, ודבר בידי יוסף קאמריליש היה אומר: לפי שפליטת הדגים נגמר קודם התחתן פליטת העופות, לכך אין פולטין עוד מה שבולע מן העופות, אבל בשר ובשר, כיון שלא נגמר פליטת דם תחתון קודם התחתן בליעתה מן העליון – אין דרך פליטתה נסתמת, והואיל ופתחו לפלוט – לא יסתם עד גמר פליטת החתיכה שעליה, וכן אם מלחו שלישית ותנו על העליונות קודם גמר פליטתה – התחתונה פולטת על שתגמר פליטתה פליטתה, וכן לעולם כל מה שיתנו, עליה בלעל ותפלט, כיון שלא נחא רגע אחת, ולא תאמר: נחא דלפי שם הטעמים האלו אין לאסור מתחת פליטת חתיכה העליונה, מכל מקום נאסר מתחת דם הבולע בעלמא שבין חתיכה לחתיכה שנמחה ביציר שנמחה אחר פליטת כל הדם הציר, ודבעלמא בכל חתיכה מלוחה ורעלמא, אין חתיכה שעליה אוסרה – לפי שמוטע אחר הדם הבולע במלח, ואינו יכול עוד לזוז משם כלל, אבל כאן שנמחה המלח ביציר שבגומתו ונעשה צלול – היה לו לרם זה לאסור כדי קליפוה ושנא לא אמרינן מליח היה הוא כרותח אלא בשעת פליטה, אבל אחר גמר פליטה – לא חשיב כרותח, ופסק כן המלח מתחת שהפליט את הבשר, ויראנו כי המלח עם הדם, איננו יש לומר: שהמלח שעל הבשר מעבכ הדם הזה מליכנס בבשר, ויאלץ אותו, ויהיה טעמים שפירשהו, דכל זמן שהתחתונה פולטת ציר בולעת ופולטת דם העליונות על ציר שלה, לא כל זמן שפתוחה לפלוט בולעת ופולטת – צריך להמתין לתחתונה, כשהשזה העליונה שיעור צליה, שכן אותה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה, ומידו עדין יש לומר טעם אחר: דכל זמן שהבשר טורד לפלוט ציר – אין בולע דם, וזמן פליטת ציר אינו לזה כלל כן מדרה, ומכל מקום בשר שבחור הציר, נהון בכלי שאינו מנוקב, אין חלחלה ממנו זה – דאין לו שם כל פלסות, וזכמה שהוא שקוע בתוך החיצו בולע, והיינו טעמא דשמואל דאמר לקמן (ק"גא): אין מולחין אלא בכלי מנוקב – דאף על גב דעדיין לא גמר הבשר פליטתו, דמה, כדפירשתי, וזכמה דחציצה של חתיכה בתוך החיצו הציר, והיינו בחוץ – גם שבוטחו אסור, ומה שבחוץ מותר, כדפירשתי, אלא עדין בפרק י"ד תשעה (ג"ב) בני דר שיעלאו חלובי, אבא חשיה בתרין מלח בשעור ליה על אחוה, ולא דאור כן הוהוה בגיגית ושהה שם כל הלילה, ואחר כך נמצא חבלי מלא מיץ מן המליח שיצא מן הבשר, אירע מעשה בביתו של רש"י, וחשיב: דמאחר ששהה הבשר במלח כדי שיעור, קודם שהושהב כלל – אין ממים הנמצאים בכלי מין דם, אלא מוחל בעלמא, וכן נראה, ותרע שאותו המוחל הוא היתר, מיד כשהשהה שיעור צליה הוא מותר להרדיו ולבשל בקדרה, אף על פי שלא נפלט ממנו המוחל היוצא אחר, ואין לאסור גמי המוחל מתחת המלח שעל הבשר שנמחה בתוכו – אבל מוכח זה באנו לאסור בשר הנחלף באחר מוחל, ואף על פי שיש בשר רוב מלח שלש הבשר, ואין נאכל מתחת מלחו ליישב ברותח ואוסר את הבשר, אם כן גם מטעם זה יאסר כל הבשר שנמחה בעלמא, ויש שפירשין אותו חלול להדיהו, שנמחה המלח על הבשר במים, דמה לו מים מזה לו מוחל, כיון דשניהם של היתר! אלא צריך לומר: שהדם שבמלח מתייבש בו, ואין בו כל ליבעל בבשר אלא עומד במקומו, אף על פי שנמחה בתוך אותו מוחל, כמו שפירשתי, ואין אותו גומות שבבשר, דמה לו גומא מלאה ציר ומה לי כל הבשר בתוך הציר, או מטעם שפסק כה מלחא, מתחת שהפליט הבשר, ולא חשיב ברותח כדפירשתי לעיל, ומכל מקום אין להקל, שכבר נהוג העם איסור, ו"הממאים" לאסור צירן – דרשה גמורה היא גבי שריצים ובהמה, חוץ מגמי דגים, כדפירשתי בפרק "ציד הנחשה" (חולין ע"ט.) גבי "שאני ציר, הדיעה בעלמא הוא."

ורוונבן וקפה שלחן – ואם תאמר: ותיפוק ליה מ'משרת' ליתן טעם בעיקר, דמשם אתה דן לכל התורה, כדאיתא פרק "אלו עוברין" (פסחים מד, ב.) ויש לומר: דעיקר דרשה לא איצטרך אלא לצירן, ושאר הוה אסמכתא בעלמא, כדאמר פרק "אלו מיצאות" (בבא מציעא ל"ב) גבי "ההעלמות" דעיקר ארץ לוקח ואינו לפי כבודו, אי נמי: איצטרך גמי לרזותן וקפה, ואשמעינן דמחוי בממש, אם המוחל שהרץ וגומעו, דהוה כאבילה, דסלקא דעתך דבשתיא לא מייחדי, כיון דאבילה כתביא ביה, והכי אתא ב"העור הורוטב" (חולין ק"א,) דמייחל לא אהמחא את החבל וגומעו, ואם תאמא הם, הדיכ דרשנא דצירן אסור, כיון דאיצטרך להציק ויש להציק דשקולים הם, ומציר גופיה לא חזי שומעיה ודלחיה שתיה כאבילה, דהוי מצינן לאוקומי כשהקפדו ואבלו, ו**קיפיה** שלחן – ב"העור ודרוטב" (גם זה שם) מפרש: "קיפה" – פירמא, ופריך: הוא עצמו ליטמא טומאת אוכלין אלא מאי "קיפה"? תבלין, דהוי יכול להיות בין פירמא כן תבלין, דאחא לאשמועינן דשתיהת כאבילהו, וכן פירש בקונטרס: "פירמא" – בשר ונבלין הנקפה בשוילי הקדרה, ומידו לא היה לו לומר "הנקפה".

ומ'שפיה, **אמר ליה רב אחא בריה דרב אקא לרב אשי:** וכו' **אמר שמואל הכי? והאמר שמואל כבר שחתך עליה בשר – אסור לאכילה! – שאני התם, דאנבן דיוקא דספינא פליט – אמר רב נחמן: דגים ועופות שמלחן זה עם זה – אסורין, – היכי דמי? אי בכלי שאינו מנוקב – אפילו עופות ועופות נמי אסירי! אי בכלי מנוקב – אפילו דגים ועופות נמי שרי! – לעולם – בכלי מנוקב, ודגים משום דרפו קרמיהו קרמי ופליט, ועופות קרמי, ברת דניחוי דגים פליט, ועופות, וחדר פליט מנייהו, רב מר בר רחל אמלח לא בשר בשר, שחוטה בהדי בשר מרפה, אתא לקמייה דרבא, **אמר ליה: "הממאים" – לאסור צירן ורוונבן וקפה שלחן,** ולכא**

ומ'שפיה – כמו (בבא מציעא ס"א), השופה יין לחבירו, קול"ר. כלומר, יערה השומן העליון בנחת מכלי אל כלי, כדי שלא יתערב הדם בו, וראיתו בהלכות גדולות דרדקא נקט תרי גללי, כלומר, מעט מלח, אבל מלח הרבה פוסק בח הדם, ועושהו כמים, והוא נעבר ומתערב עם השומן, וזו אמר שמואל **הכי – בלאחר** שיכלה כל מראה הממאית שבו מותר? **והאמר שמואל כו' –** והאי בשר כבר נצלה, שאני התם **דאנבן דיוקא דספינא פליט –** לעולם כשחתכה תמורתו אין הדם יוצא ממנו עד ידי האור, שמוננינו הוא, ומותר, אבל כשחותכו וכובש עליו את הסכין, הוא דחוק, ואם נשאר בו דם – לא דחוק, והוא יוצא, **דגים ועופות –** דאם דחוקא עומת, דכל שכן בשר האור, לפי שהוא קשה מבשר עופות, אסורין – והדגים לבדן, שהדם יוצא מן הבשר ונבלע בדגים, **אפילו עופות ועופות [נמי] אסירי –** כדאמרנו לקמן (ק"גא): אין מולחין בשר אלא על גבי כלי מנוקב, לפי שהדם היוצא נשאר בכלי, וחוזר ונבלע בבשר, **אפילו עופות ודגים [נמי] שרי –** שחוריהם הדם יצא, דמה לי דגים, ומה לי שאר שתי חתיכות הנמלחות זו על גב זו, שאף על גב שהדם יוצא מעלינהו לתחתונה – אין נאסרין אם הכלי מנוקב, **לעולם בכלי מנוקב –** והיינו טעמא דפליט אסורין, משום **דערינן רפו קרמיהו –** קרום שלחן ציר, וקרימי **ופליט –** ממהדין לפלוט ציר שלחן, **ודגים קרמיט –** גומתין, אשטריג'ט, כלומר, אין ממהדין לפלוט, וכבר נחו הדגים מלפלוט, ועדיין עופות פולטין, הלכך, בלעי דגים, אבל בשר ובשר – כמה שוה שוהה לפלוט, כך זה שוהה לפלוט, ושניהם פולטין יחד, וכל זמן שהתחתון טורד בפליטה, אינו בולע אפילו בל בשר שחוטת בהדי בשר נבלע – ובכלי מנוקב, במשפט המולחל בשר, וקמיעיאת ליה: מי אמרינן כי היכי דגבי דם לא חיישין לדלמא פלט עליון ובלע תחתון, דאמרין: כל זמן שטרודים בפליטה, אינן בולעין ושניהם נחין יחד בפליטתן, הכי נמי לא שנא, או לא? **אמר ליה הממאים –** ה"א יתירא דגבי דממאים לכבס בכל השרץ (ויקרא י"ד) **לאסור צירן ורוונבן וקפה –** פירמא, בשר ותבלין הנקפה בשוילי הקדרה, וכיון דצירין אסור, מיתסר הבשר השחוט מתחת ציר הטרפה, שהוא נוח ליבעל מן הדם.

הני

העופות שמושכת אחר פליטת ציר הדגים, ודבר בידי יוסף קאמריליש היה אומר: לפי שפליטת הדגים נגמר קודם התחתן פליטת העופות, לכך אין פולטין עוד מה שבוטע מן העופות, אבל בשר ובשר, כיון שלא נגמר פליטת דם תחתון קודם התחתן בליעתה מן העליון – אין דרך פליטתה נסתמת, והואיל ופתחו לפלוט – לא יסתם עד גמר פליטת החתיכה שעליה, וכן אם מלחו שלישית ותנו על העליונות קודם גמר פליטתה – התחתונה פולטת על שתגמר פליטתה פליטתה, וכן לעולם כל מה שיתנו, עליה בלעל ותפלט, כיון שלא נחא רגע אחת, ולא תאמר: נחא דלפי שם הטעמים האלו אין לאסור מתחת פליטת חתיכה העליונה, מכל מקום נאסר מתחת דם הבולע בעלמא שבין חתיכה לחתיכה שנמחה ביציר שנמחה אחר פליטת כל הדם הציר, ודבעלמא בכל חתיכה מלוחה ורעלמא, אין חתיכה שעליה אוסרה – לפי שמוטע אחר הדם הבולע במלח, ואינו יכול עוד לזוז משם כלל, אבל כאן שנמחה המלח ביציר שבגומתו ונעשה צלול – היה לו לרם זה לאסור כדי קליפוה ושנא לא אמרינן מליח היה הוא כרותח אלא בשעת פליטה, אבל אחר גמר פליטה – לא חשיב כרותח, ופסק כן המלח מתחת שהפליט את הבשר, ויראנו כי המלח עם הדם, איננו יש לומר: שהמלח שעל הבשר מעבכ הדם הזה מליכנס בבשר, ויאלץ אותו, ויהיה טעמים שפירשהו, דכל זמן שהתחתונה פולטת ציר בולעת ופולטת דם העליונות על ציר שלה, לא כל זמן שפתוחה לפלוט בולעת ופולטת – צריך להמתין לתחתונה, כשהשזה העליונה שיעור צליה, שכן אותה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה, ומידו עדין יש לומר טעם אחר: דכל זמן שהבשר טורד לפלוט ציר – אין בולע דם, וזמן פליטת ציר אינו לזה כלל כן מדרה, ומכל מקום בשר שבחור הציר, נהון בכלי שאינו מנוקב, אין חלחלה ממנו זה – דאין לו שם כל פלסות, וזכמה שהוא שקוע בתוך החיצו בולע, והיינו טעמא דשמואל דאמר לקמן (ק"גא): אין מולחין אלא בכלי מנוקב – דאף על גב דעדיין לא גמר הבשר פליטתו, דמה, כדפירשתי, וזכמה דחציצה של חתיכה בתוך החיצו הציר, והיינו בחוץ – גם שבוטחו אסור, ומה שבחוץ מותר, כדפירשתי, אלא עדין בפרק י"ד תשעה (ג"ב) בני דר שיעלאו חלובי, אבא חשיה בתרין מלח בשעור ליה על אחוה, ולא דאור כן הוהוה בגיגית ושהה שם כל הלילה, ואחר כך נמצא חבלי מלא מיץ מן המליח שיצא מן הבשר, אירע מעשה בביתו של רש"י, וחשיב: דמאחר ששהה הבשר במלח כדי שיעור, קודם שהושהב כלל – אין ממים הנמצאים בכלי מין דם, אלא מוחל בעלמא, וכן נראה, ותרע שאותו המוחל הוא היתר, מיד כשהשהה שיעור צליה הוא מותר להרדיו ולבשל בקדרה, אף על פי שלא נפלט ממנו המוחל היוצא אחר, ואין לאסור גמי המוחל מתחת המלח שעל הבשר שנמחה בתוכו – אבל מוכח זה באנו לאסור בשר הנחלף באחר מוחל, ואף על פי שיש בשר רוב מלח שלש הבשר, ואין נאכל מתחת מלחו ליישב ברותח ואוסר את הבשר, אם כן גם מטעם זה יאסר כל הבשר שנמחה בעלמא, ויש שפירשין אותו חלול להדיהו, שנמחה המלח על הבשר במים, דמה לו מים מזה לו מוחל, כיון דשניהם של היתר! אלא צריך לומר: שהדם שבמלח מתייבש בו, ואין בו כל ליבעל בבשר אלא עומד במקומו, אף על פי שנמחה בתוך אותו מוחל, כמו שפירשתי, ואין אותו גומות שבבשר, דמה לו גומא מלאה ציר ומה לי כל הבשר בתוך הציר, או מטעם שפסק כה מלחא, מתחת שהפליט הבשר, ולא חשיב ברותח כדפירשתי לעיל, ומכל מקום אין להקל, שכבר נהוג העם איסור, ו"הממאים" לאסור צירן – דרשה גמורה היא גבי שריצים ובהמה, חוץ מגמי דגים, כדפירשתי בפרק "ציד הנחשה" (חולין ע"ט.) גבי "שאני ציר, הדיעה בעלמא הוא."

ורוונבן וקפה שלחן – ואם תאמר: ותיפוק ליה מ'משרת' ליתן טעם בעיקר, דמשם אתה דן לכל התורה, כדאיתא פרק "אלו עוברין" (פסחים מד, ב.) ויש לומר: דעיקר דרשה לא איצטרך אלא לצירן, ושאר הוה אסמכתא בעלמא, כדאמר פרק "אלו מיצאות" (בבא מציעא ל"ב) גבי "ההעלמות" דעיקר ארץ לוקח ואינו לפי כבודו, אי נמי: איצטרך גמי לרזותן וקפה, ואשמעינן דמחוי בממש, אם המוחל שהרץ וגומעו, דהוה כאבילה, דסלקא דעתך דבשתיא לא מייחדי, כיון דאבילה כתביא ביה, והכי אתא ב"העור הורוטב" (חולין ק"א,) דמייחל לא אהמחא את החבל וגומעו, ואם תאמא הם, הדיכ דרשנא דצירן אסור, כיון דאיצטרך להציק ויש להציק דשקולים הם, ומציר גופיה לא חזי שומעיה ודלחיה שתיה כאבילה, דהוי מצינן לאוקומי כשהקפדו ואבלו, ו**קיפיה** שלחן – ב"העור ודרוטב" (גם זה שם) מפרש: "קיפה" – פירמא, ופריך: הוא עצמו ליטמא טומאת אוכלין אלא מאי "קיפה"? תבלין, דהוי יכול להיות בין פירמא כן תבלין, דאחא לאשמועינן דשתיהת כאבילהו, וכן פירש בקונטרס: "פירמא" – בשר ונבלין הנקפה בשוילי הקדרה, ומידו לא היה לו לומר "הנקפה".

אלא למאן דאמר שני כתובים בו – שובא כתיבי, אלא כל הנהו דרבקה חשיב להו כחד, וכן הנהו דיריהו כחד.

עוים – העוים – תימה: דבחד מיעטא טגי, וכן לקמן בסוף פרקין (ק"ז), גבי תרומת הדשן. **קסבר** שמואל איסור חל על איסור – בתנא מוחק בקנטרס ואת

הגירסא, דלהכי קאמר דקסבר שמואל איסור חל על איסור – דאי הוה סבירא ליה בעלמא דאין איסור חל על איסור, אלא הוה יליף מנבא, לא הוה מפק חלב ומתה תרייהו מחד קרא. אלא הוה מוקף קרא בדרימ, אמרנא דמשי בסמוך דבעלמא קסבר אין איסור חל על איסור, נפק תרייהו מחד קרא. כדפירש בקנטרס: משום דתרייהו מין דין הם. **דם** אלא גדי הוא וראק דתאמר: מכל מקום לא אמעטי אלא מ"גדי" וש' לומר: דאפילו לא הוה כתיב אלא "ולא תבשל בשר בחלב אמור" הוה ממשעתין דם, דלא איקיב בשר, כדאמר בפרק "כל שעה" (פסחים כ"ג), כשחותרהו בבלה – ולא חולבה וגידיה חותרה, אבל דמה לא קאמר שחותרה – דלאו בכלל בבלה היא. **ושאני** הבא דרבי רחמנא גדי – דאי הוה "גדי" לא הוה יליף שחול איסור בשר בחלב על איסור חלב. מדאמרין סוף פרק "גדי הנשה" (חולין ק"א), יבא איסור בבלה ואיסור טרפה ותרפה על איסור חלב, נאני בבלה דמטמא, ותרפה נמי משום דמחיים. דבאיא גזנא אמרין בובחיים פרק "זמאת העוף" (ע"א). והא דאמר בפרק "גדי הנשה" (חולין ק"א) דאיסור טרפה חל על איסור אבר, מיהו דהא איסור חלב, אף על גב דאבר מן החי מטמא – מכל מקום כיון דחלב כבדת, ואפילו הכי חיל עליה, כל שכן אאבר מן החי.

כיון

לזו שמוחללת ועומדת – איבעית אימא: בעלמא – איסור חל על איסור, ואיסור חל על איסור, דמיטע רחמנא "ומתו בו". איבעית אימא: בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור, ואיסור חל על איסור. **גדי** – איבעית אימא: הא – דידיה, הא – דרביה. בעא מיניה רב אחריבין פ' אמי מרב: המכשיל בחלב גדי שלא הניק, מהו? אמר ליה: מודאימנא לישמואל לבימור "בחלב אמור" – ולא בחלב חלב, וקר הוה – דלא חל על חלב, אלא חל על חלב דאבר. **אמר** אהבה, המכשיל חלב בחלב – רבי אמי ורבי אמי, דאמר: לוקה, וחד אמר: אינו לוקה. לימא בהא קמיפלגי, דימאן דאמר לוקה קסבר: איסור חל על איסור, וחד דאמר אינו לוקה, קסבר: אין איסור חל על איסור! – לא, דכולי עלמא אין איסור חל על איסור, ואאכילה – דכולי עלמא לא פליגי דלא לקי, כי פליגי – אכשול, מאן דאמר לוקה – חד איסורא הוה. ומאן דאמר אינו לוקה – להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון ביטול,

כאן – גדי עוים, הא כל מקום שנאמר "גדי" סתם – אפילו פרה ורחל במשמע, – ויליף מיניה! – פתיב קרא אתרינא "ואת ערת גדי העוים" כאן גדי העוים, הא כל מקום שנאמר "גדי" סתם – אפילו פרה ורחל במשמע, – ויליף מיניה! – הוה להו שני כתובין הפאחד, וכל שני כתובים הפאחד אין מלמדן. – הניחא למאן דאמר אין מלמדן, אלא למאן דאמר מלמדן, מאי איכא למימר? – הרי מיעוטי פתיב "עוים" העוים." אמר שמואל: "גדי" – לרבות את החלב, "גדי" – לרבות את המזה, "גדי" – לרבות את השליל, "גדי" – להוציא את הדרם, "גדי" – להוציא את השליל, "גדי" – להוציא את המזהא, "גדי" – להוציא את החלב, וכן, "בחלב אמור" – ולא בחלב שחוקה, "בחלב אמור" – ולא בחלב מטמא. – הא תלתא "גדי" פתיב, ואנן שיתא דרשינן? – קסבר שמואל: איסור חל על איסור, ואיסור חלב ומתה – מחד קרא נפק, דם נמי – לאו גדי הוה, ושליל נמי – פירשא בעלמא הוה. פשו להו תרי, חד – לרבות את השליל, וחד – למעוטי המזה מטמא. – וקסבר שמואל איסור חל על איסור? והאמר שמואל משום רבי אלעזר: מנא לכהן טמא שאכל תרומה מטמא שאינו במיתה – שנאמר "ומתו בו כי יחללהו" – פרת לזו שמוחללת ועומדת! – איבעית אימא: בעלמא – איסור חל על איסור, ואיסור חל על איסור, דמיטע רחמנא "ומתו בו". איבעית אימא: בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור, ואיסור חל על איסור. **גדי – איבעית אימא: הא – דידיה, הא – דרביה. בעא מיניה רב אחריבין פ' אמי מרב: המכשיל בחלב גדי שלא הניק, מהו? אמר ליה: מודאימנא לישמואל לבימור "בחלב אמור" – ולא בחלב חלב, וקר הוה – דלא חל על חלב, אלא חל על חלב דאבר. **אמר** אהבה, המכשיל חלב בחלב – רבי אמי ורבי אמי, דאמר: לוקה, וחד אמר: אינו לוקה. לימא בהא קמיפלגי, דימאן דאמר לוקה קסבר: איסור חל על איסור, וחד דאמר אינו לוקה, קסבר: אין איסור חל על איסור! – לא, דכולי עלמא אין איסור חל על איסור, ואאכילה – דכולי עלמא לא פליגי דלא לקי, כי פליגי – אכשול, מאן דאמר לוקה – חד איסורא הוה. ומאן דאמר אינו לוקה – להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון ביטול,**

כיון

כאן – פירש לך הכתוב שגדי זה מעוים היה. הא – אם לא פירש, יש במשמע אף שאר בהמה, מדאיצטרך ביה לפרושי, וילף – גזירה שוה מיניה: מה "גדי" האמור כאן – עוים, אף "גדי" האמור בבשר וחלב – עוים הוא? תרי מינויין כתיבי – היא דכתיב בחד כל מיעוטא אמר, שמואל – קרא ויתירא כתיב, לדרשה. ודרשינן להו. ולקמן תלתא קראי כתיבי, ושמואל שיתא דרישו לרבות את החלב – שאם בשל חלב בחלב, ואכלו – עובר משום חלב, ומשום בשר בחלב. **את המזה – שאם בשל בשר בבלה חלב, ואכלו – עובר משום בשר בחלב. ואף על גב דבעלמא אין איסור חל על איסור, וכאן הרי קדמו איסור חלב ואיסור בבלה לאיסור בשר בחלב – אתא קרא ורבינה. **להוציא את המזהא** – בשר בהמה טמאה שבשל אפילו בחלב בהמה טהורה. ולא בחלב ובר – שחיה לו חלב מועט מן החלב, כגון אם נשתנה והיו לו דרים. ולא בחלב שחוקה – ד"אמור" משמע: הראייה לדחות אם, ולא משנשטתה. בחלב אמר – משמע שלא נאסר חלב אלא ממין שנאסר בשר, ו"גדי" הא איתרבאי היה כל בהמה טהורה. ולא טמאה. הלכך חלב כגדי, דהא "אמור" כתיב, וקא ממעט חלב טמאה. אפילו בשר טהור. איסור חל על איסור – אני בעשרה דברס ליה, וחבי פירשה: איסור חל על איסור, ולא אצטרך קרא לא לחלב ולא למזה. מחד קרא – כלומר, מההוא קרא דאתא לגופיה נפקי דאם בשל חלב או בשר בבלה בחלב אף הם במשמע. וקשיא לי הא דאמרין לקמן בפירקין (קט"ז): לרבי עקיבא, משום דאית לי איסור חל על איסור, מיתירא ליה כולוה תלתא "גדי" לדרשה: אמרנן: חלב ומתה לא צריכי קרא. והבא לשמואל נמי, דאית לי איסור חל על איסור, אמרנן: חלב ומתה מחד קרא נפק, ולא מיתירא כולוה אלא תרי ונראה בעיני דאם רבי גריסין חל "קסבר שמואל איסור חל על איסור", אלא הכי גריסין: "חלב ומתה מחד קרא נפק" כו', דכולוה תלתא "גדי" מיתירא לדרשה דהוה ליה למיכתב "לא תבשל בחלב אמור", כל מי שיש לו חלב אם בהמה, כיון דסופינו להביא במשמע "גדי" אף עגול וטלה, כדאמרין לעיל. ומכתב "גדי" לדרשה אתי: חל, לחלב ומתה למשמעין שיהא איסור חל על איסור, ואיתרבו להו תרייהו, דהא מן גדי חן, ודי מינייהו מפקת? וחד לשליל, וחד למעוטי טמאה. ולקמן נמי בשמעתין אמרנן:**

שחיה החלב וכל שאר איסורין לא נאסרו לבשל, אלא בשר בחלב. הלכך, גבי בשול אין כאן אלא איסור בשר בחלב.

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קיד עמוד א – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רש"י

ביון דעל אבילה לא לקי – תימנא: אימא איפכא, כדאמרינן בספרי: כיון דאבשל לקי, אאבילה נמי לקי. **המבשל** במי חלב פטור – איסורא מיהא איכא, דהא כותח מנסיובי דחולבא עבדי ליה, כדאמר בריש "אלו עורבין" (פסחים נא,א), ואמרין לעיל (קידא,ב) דאסור לאבול בשר בביתא. **בחלב** פרה ורחל כגון – אף איצטריך ליה אלא לרבות בשאין מינ, כיון פרה בחלב גדי או אדי בחלב פרה, אבל פרה בחלב עצמה, הא דרשין פליגי (קידא,ב) כלי מקום שנאמר "גדי" – אפילו פרה ורחל במשמע, ובתנא דחק בקנסות. **פרה** ורחל כדאמרינן בהרבעה – ואם תאמר: היה ועוף יוכיחו לרבי עקיבא, או עוף לחדיה לרבי יוסי הגלילי, דנאסרי בהרבעה עשאו מינ, כדאמרין בסוף "שור שנגח את הפרה" (בבא קמא נה,א) ולא נאסר בבשול ויש לומר: דעדיפא פריך.

מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה – תימנא: לרבנן, היה תימנא אף אותו ולא בנו נהוג בחיבה.

תלמוד לומר בחלב אמו – עוד דרש מינה בסמוך: היא עצמה בחלבה, אף על גב דשמואל דרש ליה למחלוקה לעיל (קידא,ב) הכא דרש מ"בחלב" – דהרי מניניה מיתרי, דהוה מצו למכתב "אמור", ואנא ידענא דבחלב אמו קאמר, כיון דבחד מניניה הוה כתיבא "בחלב אמור", ורבי יוסי הגלילי דמטעם עף שאין לו חלב אם – מוידו ד"אמור" קא דרש, עד

ומר אמר חזא כו' – מאן דאמר לוקה – קאי אבישול, דהוא איסורא הוא. ומאן דאמר אין לוקה – קאי אאבילה, דאם לא הותר בו משום אבילות חלב אלא משום בשר בחלב – אינו לוקה, דלא אתי איסור בשר בחלב וחיל איסור חלב. **כמי חלב** – מיישנא בלעז. **הפטול והגותר** – אלמא, אף על גב דאסרי וקיימי, אתי איסור בשר בחלב וחילי עלייהו, ואזלינן נמי אם בשל חלב בחלב. אלמא, מרביא ד"גדי" נפקא לן דחילי על כל איסורין. **האי תנא** – נמי סבר בכל איסורין איסור חל על איסור, ואינו סבר כל מנאן דאמר אין איסור חל על איסור, ותנאי טובא איפליגו בה. **הרי הן בחלב** – להכשיר את הורעים. וחלב נקרא משקה, דכתיב (שופטים ו) "ותפתח את נאד החלב ותשקהו", וחזמא (ד) – משקה חוב מן הזיתים. **הרי הוא כשמן** – ושמן איקרי משקה, דכתיב (שעריהו כז) "ששתה שמנים". **אין לי אלא בחלב אמו** – כלומר, עז. **תלמוד לומר** – מקרא שני, בחלב אמו – דמיימר לרביי כל חלב בהמה טהורה. דהאי תנא לא מצריך ליה לכדשמואל – חלב זכר וחלב שחוטא חלב טמאה מחד דלגופיה נפקי. **וחזמא כתיב** – ולא שחוטא ליה זכר, ולא טמאה – דהא "גדי" כתיב, ובטהורה משמע, כדאמרין: להוציא את הטמאה. **אין לו כדירין** – כדאמר נמי טהורה דאי אמו טמאה, לא הוי איהו טהור. **הלכך** לחיב לא אתא. **"וידג"** משמע מיה גדי דיוקא, ובשר היה ושאר בהמות – מ"גדי" יתירא נפקא ליה. **אביסורא** דאי סבירא ליה "אכל חלב במשמע", אפילו עגל וטלה – למד ליה לרביי חלב פרה ורחל, והא "אמור" כתיב ו"לגדי" (קטוא) דמשמע לן יתורא ד"גדי" ו"אמר לרבי עקיבא למעוטי חן ועוף – מילי למאן דמשמע ליה "גדי" ואפילו עגל וטלה, אתי קרא יתירא למעוטי. אבל למאן דמשמע ליה "גדי" דיוקא – קרא יתירי לרביי אתא. דאי למעוטי – קאי איצטריך וחד למעוטי טמאה, ולשילי לא איצטריך קרא. דמשמענות ליה ליה, כדאשכחנא גבי רבי עקיבא דאמר: שילי דמי מעליא.

הא אתאי ליה – שפיר בקל וחומר. **מעיקרא דדינא** – מתחלת דיוקן, דקתני "מה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה" נאסרה עמו בלחלב – זהו תחלתו של קל וחומר. ויש להקשות: מה לאמו שכן נאסרה לישוט עמו ביום אחד. ולחיב נטק "מעיקרא דדינא פירכא" – משום דפעמיים משקה על סוף הדיוק, כגון דקתני סיפא "פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה, אינו דין שנאסרו עמו בבשול" – זהו סוף דיוקן. ואם היה משקה ואומר "בהמה טמאה הוכיח, שנאסרה עמו בהרבעה, אף אתה אל תתמה על פרה ורחל" כו' – זו היא פירכה על סוף דיוקן. **ואם אחותו גדולה מנין** – אני שמעתי: דהיינו פרה, שהיא מין בהמה כמותה, אבל מין גדול הוא. ומהאי קרא גופיה דרש, ותנא אחרניא הוא, וישמעיה דאן דרש: ועוד: **לדא נפק ליה פרה ורחל** מיתריא דחורא, **אלא פרה לחודה** – דחלוקה מן חגרי בשני חלוקין חזא, דאין נכנסת עמו לדיר להתעשר. אבל רחל, שנכנסת עמו לדיר להתעשר, דהא "מעשר בקר וצאן" כתיב (ויקרא כז), וכל צאן במשמע – לא נפקא ליה מנייה שחאסר עמו בבשול. **הלכך** יליף ברישא פרה, דהרי אתאי ליה רחל בהצד השווה. כדלוקמן, בקר אינו נכנס עם הצאן להתעשר, פפרק בתרא דבבכורות (גא,א), ומה **אמו** – שאינה חלוקה ממנו לענין מעשר, דהא מינה חזא, ואף על פי שכבר ילדה – עדיין היא ראיה לכינס עמו לדיר להתעשר. דגדייה חולקת בתוך שנתה, ובכנסת עם בנה לירי המעשר, ששעריין לא נכנסת להתעשר, כדנביא בבכורות (כ,ב) גדייה שילדה שלש גנות, וכל גנותיה ילדו שלש ושלש – כולן נכנסות לדיר להתעשר, ואפילו הכי חלקה הכתוב ממנו לאוסרה עמו בבשול. **אחותו גדולה** – פרה שאינה גדולה. **אחותו קטנה** – פרה. דאשכחן דבחלק ממנו לענין מעשר, חילקת ממנו לבישר – אחותו קטנה – רחל. **מביניא** – מאמנו ואחותו גדולה. **תיתי מביא** – מהא אמו שרואה עמו בהרבעה, נאסרה עמו בבשול. **אחותו קטנה** – מהא אמו שרואה עמו בבשול, נאסרה עמו בבשול. **אחותו גדולה נמי תיתי מביא** – מאמנו ואחותו קטנה. ומחזי דיוקן, שהרי אין לחשיב עליו, ורבי דנינן: אנו אמו, שנכנסת עמו לדיר, נאסרה עמו בבשול – ואחותו גדולה לא כל שכן! וכי פרכת: מה לאמו, שכן נאסרה עמו בשחיטה, תאמר באחותו גדולתה אחותו קטנה תוכיח. ותו ליכא למיפריך: מה לאחותו קטנה, שכן לא נכנסה בו, אלמא מפלגי דינא נפקא לן, כך שמעתי. וקשיא ליה הכי נימא "אחותו קטנה תוכיח" – הא אבתי לא קיימא לן אחותו קטנה לאיסורא ואני שמעתי דהכי פריך: מאי חזית דאחותו גדולה נפקא לן מקרא, וקטנה מביניא? תיפוק ליה אחותו קטנה מרביא דקרא, וגדולה מביניא וקשיא לי: חזא, דמסתברא קרא כי רבי לאיסורא גדולה, לאיסורא

ואם היה משקה ואומר "בהמה טמאה הוכיח, שנאסרה עמו בהרבעה, אף אתה אל תתמה על פרה ורחל" כו' – זו היא פירכה על סוף דיוקן. **ואם אחותו גדולה מנין** – אני שמעתי: דהיינו פרה, שהיא מין בהמה כמותה, אבל מין גדול הוא. ומהאי קרא גופיה דרש, ותנא אחרניא הוא, וישמעיה דאן דרש: ועוד: **לדא נפק ליה פרה ורחל** מיתריא דחורא, **אלא פרה לחודה** – דחלוקה מן חגרי בשני חלוקין חזא, דאין נכנסת עמו לדיר להתעשר. אבל רחל, שנכנסת עמו לדיר להתעשר, דהא "מעשר בקר וצאן" כתיב (ויקרא כז), וכל צאן במשמע – לא נפקא ליה מנייה שחאסר עמו בבשול. **הלכך** יליף ברישא פרה, דהרי אתאי ליה רחל בהצד השווה. כדלוקמן, בקר אינו נכנס עם הצאן להתעשר, פפרק בתרא דבבכורות (גא,א), ומה **אמו** – שאינה חלוקה ממנו לענין מעשר, דהא מינה חזא, ואף על פי שכבר ילדה – עדיין היא ראיה לכינס עמו לדיר להתעשר. דגדייה חולקת בתוך שנתה, ובכנסת עם בנה לירי המעשר, ששעריין לא נכנסת להתעשר, כדנביא בבכורות (כ,ב) גדייה שילדה שלש גנות, וכל גנותיה ילדו שלש ושלש – כולן נכנסות לדיר להתעשר, ואפילו הכי חלקה הכתוב ממנו לאוסרה עמו בבשול. **אחותו גדולה** – פרה שאינה גדולה. **אחותו קטנה** – פרה. דאשכחן דבחלק ממנו לענין מעשר, חילקת ממנו לבישר – אחותו קטנה – רחל. **מביניא** – מאמנו ואחותו גדולה. **תיתי מביא** – מהא אמו שרואה עמו בהרבעה, נאסרה עמו בבשול. **אחותו קטנה** – מהא אמו שרואה עמו בבשול, נאסרה עמו בבשול. **אחותו גדולה נמי תיתי מביא** – מאמנו ואחותו קטנה. ומחזי דיוקן, שהרי אין לחשיב עליו, ורבי דנינן: אנו אמו, שנכנסת עמו לדיר, נאסרה עמו בבשול – ואחותו גדולה לא כל שכן! וכי פרכת: מה לאמו, שכן נאסרה עמו בשחיטה, תאמר באחותו גדולתה אחותו קטנה תוכיח. ותו ליכא למיפריך: מה לאחותו קטנה, שכן לא נכנסה בו, אלמא מפלגי דינא נפקא לן, כך שמעתי. וקשיא ליה הכי נימא "אחותו קטנה תוכיח" – הא אבתי לא קיימא לן אחותו קטנה לאיסורא ואני שמעתי דהכי פריך: מאי חזית דאחותו גדולה נפקא לן מקרא, וקטנה מביניא? תיפוק ליה אחותו קטנה מרביא דקרא, וגדולה מביניא וקשיא לי: חזא, דמסתברא קרא כי רבי לאיסורא גדולה, לאיסורא

עדי שפרוט לך הכתוב בדרך שפרט לך בגבלה – בפרק "כל שענה" (פסחים כב,א) אמרין דלא מתוקמא דרבי אבהו אלא כרבי מאיר, דלרבי יהודה איצטריך לדברים בכתבן. ולרבי יהודה נפקא לך מ"לכלב שחליטן אותו" – אותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך לכלב כל האיסור שבתורה, ואם אתמהא: לרבי מאיר נמי, דכדי ליתף מיניה דהורא אתהא? משמע איסור תורה, מדפרט תורה? ואי איצטריך קרא להקדים נתניה נר למכירת גזוז ויש להקדים, דמסבירא ביה שום קרא הוה דיענן דלרבי יהודה, אלא השתא דכתיב נתניה ומכירה ללמוד בעלמא איסור הנאה – אי לא ודכתיב "אי" להקדים, הוה אמנא דאתא קרא לשוועתם. ואם אתמהא: ולא ליכתוב אלא חד מנייניה, ואי כותב דגוי וא נתניה דגרי, דלא צריך קרא "אי" להקדים, כיון דידעי ליה מסברא ויש לומר: הוה אמנא דאתי קרא למעשי נתניה דגוי. ואם ויתב, ויכתוב נתניה דגוי? ויש לומר: הוה אמנא דאתי לנתניה נתניה דגרי, דלא ליספ ליה, אף על פי דלא קבל עליו אלא לאכול בשר, כדי שימחר לתתיהו, ודוקא בבלה בארץ ישראל, שאין גרים מצויין שם, ואם כן למכרה שוה, צריך ליתנה בדמים מועטים, נתניה דגרי קודמת. אבל פשיטא שאם יש חפץ לאדם למכור דורס ומכרו ויש ממנו שומעא אפילו לרבינו חבור, כדפירש שפרט לך בגבלה – לא גרס "לר" בנתינה ולגוי במכירה, כדפירש בקונטרס בפסחים (שם) – דאם כן הוה משמע דאידיה איסור דרבי יהודה. דאמר דברים בכתבן, ודרבי אבהו לא מתוקמא אלא כרבי מאיר, כדפירשתי ואי גרס ליה – יש לפרש: דלישנא דקרא בעלמא נקט, ולא משום דלדורו דברים בכתבן, אי נמי: נקט יהודה, משום דנתינה הגר קודמת.

רבי יהודה אמר דברים בכתב – ואסור ליתן לגוי מתנת חנם. ועל זה מביאה בפרק קמא דסוכת עבודה (ד, כז,א), ואם תמרו: ודחתן (חולין צג,ג), שזה אדם ויש ירך שבעה כחבוכו, "ושרולח" משמע חבנם, מוכר נכסא "עונה" (פסחים כב,א) משמע דאתי אפילו כרבי יהודה ויש לומר: דתניא בתוספתא, אם היה כשנו – מותר, מפני שהוא מוכר לו, **א**ל למה לי שמע מינה לדברים בכתבן – משמע: דאי לאו "אי" הוה אמנא "ותנתנה ומכר" "איג" דלעיל "ואכרי", והכי נמי אמרינן ברש"י "איהו שוה" (ב"מ כא,א) "ובמכירה קאי איכסך" וא"אכיל" דבחריה, ותימה: דבפרק קמא דקדושין (לכ,ב) איכס פולגתא דהנאי בני קימה הוה דרשיה חוקן, דאיכס דאמר דלמי 32 הוה מתרייהו, משום דכתיב: "מפני שיהיה חוקם ודחתו פני זקן" ויש לומר: משום דאין לשון "מפני" נופל על "הדחתו", דלא לשון "פני" נופל על "חוקם". ואם אתמהא: דהרצא לך (וימא, לב) קאמר איסי בן יהודה: "מש שפוסקם אין להם הברע" וסאתי "מח" "אורח" "משפוקים" וקס", וסאתי לא קאי אלעיל ולתחתיו ועוד: דאיהו שיהי סבר בקדושין דקמיה והוה קיימי אתרייהו, ויש לומר: דהבא "וב'איהו נשך" (ב"מ שם) ופרק קמא דקדושין (לכ,ב) דאיכס אתי מילי – קאי דחזי דאי אלעיל, ודאם אלתתה, איני לן למימר דהוריה קיימי אהבא והבא, אבל התם אית לן למימר דקאי אתר דהוה, וסאתי לא אלעיל אלתתה.

בבד להציעו שם. כל שתיעבתי לך – כל שאסרתו לך לתעבו ולהתרחק ממנו. חרי הוא ככל תאכל – עולמית בכל ענין שהוא, בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה, בין על ידי קטן או על ידי גוי, מאחר שתיעבתי לך – אסור. והאי חרי תיעבתי לך להתרחק מבושלו, שלא לבשלו יחד. עדי שיפרוט לך הכתוב מותר בהנאה בדרך שפרט לך בגבלה – שאף על פי שלא כתב לך אלא לא תאכל – דהוצרך לפרש בה היתר הנאה. הא כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה – הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל, מרביתם מכירה ונתינה כאמצע – שמע מינה: אחד מכירה ואחד נתינה קיימי, בין אגר ובין אגוי. דאי דוקא כתיב – הוה ליה למכתב הכי "תנתנה לגוי ותמכרה לגוי".

לאיסורא רבי, שנאסר עמו במעשר, אבל קטנה – לאו ועוד: מאי קא מוהיב לקמיה "בחלב אמו למאי אתא" – טובא איצטריך, לאחותו קטנה ורואה אני דבר רבי יוסף טוב עלם זכורנו לזכרה שראויי חשובות כהן ידו "ראיתוהו גדולה" "ראיתוהו קטנה" – אמנעו ממש קאמר, שחן מין גרי כמותו. "גדולה" – זו הוה זקנה, שכבר נתעשרה וקטנה" – זו הוה זריזה שלא נתעשרה עדיין. והאי תנא היינו תנא גופיה דלעיל, דאתאי ליה פרה ורחל מדי מקרא יתירי, והשתא קא דריש לארדי, דהאי קאמר אחותו גדולה, שנשתערה כבר, מנין, ועל כרחך נקט גדולה – משום דסופו ליתף לה מרבויא, וקטנה לא מיתרבא ליה מיניה – משום דבתסברת רב רבי קרא לאיסורא, גדולה רבי, דנאסרה עמו במעשר, דאילו מקרא יתירא קמא לא מצי לרביי – דאיכא למימר: כי רבי לאיסורא, לא רבי אלא פרה ורחל, דאסריך עמו בהרבעה, אבל אחות – לא, ולחכי שאמעינן קרא אחרינא דאחותו גדולה, וקטנה אחי מבניא, **אי הכי** – דקטנה אחי לא מבינא? **אחיותו גדולה נמי** – לא תיעבר לאו ותתיי מבניא דאמר ופרה, ודרוש הכי: מה אמר, שנבסכה עמו לדיד – נאסרה עמו בבושלו, אחותו גדולה – לא כל שכן מה לאמר, שכן נאסרה עמו בשחיטה פרה תובית, מה לפרה, שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר אמו ופרה, שמוחרת עמו בהרבעה ובמעשר, וחור הדין, הצד השווה שבין: שהם זכר כו', והאיא מבניא בין אחותו גדולה ובין קטנה, **אלא** – קרא שלישי למאי אתא? **קמא** – לזנופי, **תנינא** – לפרה ורחל, **ואידך** – למאי? **היא עצמה** דבתורה – שיצא ממנה בעודה חיה, מנין. כו', ואף מדרשה זו נראין דהדרים לאחותו משם מצריך לתלמודא, וא מקרא זו מבניא – דהא אפילו להיא עצמה מצריכין לתלמודא, לאמא לא נפקא לן מקרא לזנופי לא מין גרי אלא אמו דוקא, אבל אחי עצמה – לא, והוא הדין אחותו גדולה וקטנה, **פרי עם פרי** בחיובא – שחשוקין שני בני פרה אחת ביום אחד, **פרי עם פרי בבישול** – גדי עם חתכל, **אמר רב אחריב** כי – דהא לא אמרי "מעיקרא דידינא פירבא" כדלעיל, משום דמקשי על סוף דהדין, **אחי פרידה** – שילדתה הסוסיא מן החמור, והיה לה בין אחת מן הסוס – חרי בין מותר עם אמו, ואסור עם אחת מן החמור, **הוא ויעב** **קא גרים** – ואיסורא לאו משום פרי עם פרי הוא, אלא משום פרי עם שאינו פרי, כלומר, משום צד אביהן שהוא חוקן, אבל גדי בחלב אמו – שנעם על שכן קראן הכהן, ואפילו הכי אסרינהו, ותדע דטעמא משום חלוק האב האם – דהא זמנא דהוי איסור איכסא, דפרי עם דהאם – אסור, ופרי עם פרי – מותר, **דהא פרי** **בן סוסיא** – שילדתו מן החמור, דהא אדא פרידה, שיהיה לה לסוסיא זו עוד בת אחת מן החמור, **עבד בן שפחה** – מותר בבין אמו ואסור בבת חורין, ופרכינן: **התם נמי שחורין** **קא גרים** – ולאו משום פרי עם פרי הוא, דהא זמנא דהוי איכסא, ומיתסר, **כלאי ויעים** – חטין עם ערשין, שאסור לזרוע זה עם זה, **ומותר** – לזרוע כל אחד עם אמו, עם הקרקע ופרכינן: **התם פרי עם פרי מי מיתסר** – כלום נאסר פרי עם פרי אלא בוריעה, דהיינו על ידי האם? **חרי ושערי כבדא** – שהניח מעשה

הוא ככל תאכל – עולמית בכל ענין שהוא, בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה, בין על ידי קטן או על ידי גוי, מאחר שתיעבתי לך – אסור. והאי חרי תיעבתי לך להתרחק מבושלו, שלא לבשלו יחד. עדי שיפרוט לך הכתוב מותר בהנאה בדרך שפרט לך בגבלה – שאף על פי שלא כתב לך אלא לא תאכל – דהוצרך לפרש בה היתר הנאה. הא כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה – הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל, מרביתם מכירה ונתינה כאמצע – שמע מינה: אחד מכירה ואחד נתינה קיימי, בין אגר ובין אגוי. דאי דוקא כתיב – הוה ליה למכתב הכי "תנתנה לגוי ותמכרה לגוי".

הלכה ה' מתני' האומר: "איש פלוני יירשני", במקום שיש בת. "בתי תירשני", במקום שיש בן – לא אומר פלוס, שהתנה על מה שכתוב בתורה.

רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אם אומר על מי שראוי לירשו – דבריו קיימין. ועל מי שאין ראוי לו לירשו – אין דבריו קיימין.

[דף כ"ד ע"א]

גמרא אומר רבי יוחנן: לא אומר רבי יוחנן בן ברוקה אלא על בן בין הבנים, ועל בת בין הבנות. בת בין האחין, אח בין הבנות – לא.

אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה.

רבי, שאל לרבי נתן בר בא: אומר, אכן שאילה: מאי טעמא דרבי יוחנן בן ברוקה?

רבי זעירא אומר: הכן שאילה: מה ראו לומר הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה?

אמר ליה: ואת לא שניתה לנו בן? אינון ירתון. ביני מתניתא, אינון יטלון.

אמר לו: ואפילו כמאן דאמר ירתון, כח בית דין מיופת. כמה דתימר תמן: אין אדם מזכה בלשון מתנה. והכא – מזכה! ודכוותה, אין אדם מזכה בלשון ירושה, והכא – מזכה.

תמן תנינן: רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם מתה – יירשנה, שהתנה על מה שכתוב בתורה.

רב ירמיה בשם רב: מפני שהתנה על הכתוב בתורה, והמתנה על הכתוב בתורה – תניין בטל, בתנאי שאינו של ממוז, וכא – בתנאי ממוז נן קיימין.

מה טעמא דרב? בסוף הוא זכה. אומר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה.

דמר רבי יוחנן: מכרה ונתנה, בדין הוא להיות קיים, ולמה אמרו מכרה בטל? שלא תהא מכרחת נכסיה מבועלה, ואמרת: "שלי הן".

[דף כ"ד ע"ב]

רבי יוסמיני הוה ליה עובדא קומי רבנן, וחיבוביה. קם קומי ריש לקיש, אומר: זיל חות לניכסך. רבי ירמיה בעא קומי רבי זירא: אומר רב: בסוף הוא זכה בהן.

אמר רבי יוחנן: הלכה ברבי יוחנן בן ברוקה. אמר ריש לקיש: איזיל חות לניכסד. מאן אינון רבנן? רבנן דרבי יוסמני.

יירש אתה (במדבר כז, יא), יכול פשם שהיא יורשה, כך היא יורשתו, תלמוד לומר: אותה, הוא – יורשה, היא – אינה יורשתו.

אמר רבי יוחנן: דברי חכמים, אביה יורשה, אחיה יורשים אותה.

התיב רבי בא בר ממל: אם אומר את: שאין יורשת אשה דבר תורה, מעתה יירש את ארוסתו! כמה דתימר, מן הקרובה (ויקרא כא, ג) – לא גרושה. ודכוותה: הקרובה – לא ארוסה.

התיב רב חמנא: אם אומר את: שאין אשה יורשת דבר תורה, מעתה, יירש הפעל בראוי בבמחזק!

אמר רבי יוסי: כך שנה רבי, אין הפעל נוטל בראוי בבמחזק.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: הרי בכור, הרי ירושתו – תורה, ואינו יירש בראוי בבמחזק!

אמר רבי יצחק: וילין דכתבין: "אין מיתת דלא בגין – כל דלה יחזור לאביה" – תנאי ממון הוא, ותנאז קנים.

ושגוב הוליד את יאיר וגו' (דברי הימים א, ב, כב). וכי מניין היו ליאיר ערים בחר הגלעד? אלא, שגשא אשה מבנות מנשה ומתה וירשה. אם אומר את: שאין ירושת אשה דבר תורה, נימר ויהי לשגוב! אלא, ויהי לו ליאיר.

ודכוותה: ואלעזר בן אהרן מת (יהושע כד, לג). וכי מניין היו לו לפינחס בחר אפרים? אלא שגשא אשה מבנות אפרים וירשה. אם אומר את: שאין ירושת אשה דבר תורה, נימר ויהי לאלעזר! אלא ויהי לפינחס?

הלכה ו' מתני' הפותב נכסיו לאחרים, והניח את בניו – מה שעשה עשוי, אכל אין רוח חכמים נוחה הימנו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם לא היו בניו נוהגין בשורה – זכור לטוב.

גמרא אמר רבי בא בר ממל: הפותב נכסיו לאחרים, והניח את בניו – עליו הוא אומר (יחזקאל לב, כז): ותהי עונותם על עצמותם.

בחדא חד בר נש אפקד נכסיי גבי רבי בא בר ממל. אמר ליה: "אין תוין בגוי דהנזיה – חב לון פלגא, וסב פלגא". אתון בגוי, ונסבין פלגא.

בתר יומין, אתון בעיין מיעור עימיה, אמר לון: לא אמר לי אבוכון אלא "אי תוין בגוי דהנזיה – חב לון פלגא וסב פלגא", בדון, אתון קסו פדיפטו, חבו לי מה דיתבית לבון.

[דף כ"ה ע"א]

הלכה ז' מתני' האומר: "זה בני" – נאמן. "וזה אחי" – אינו נאמן. ופול עמו בחלקו. מת – ויחזרו נכסים למקומן. נפלו לו נכסים ממקום אחר – יירשו אחיו עמו.

מי שמת, ונמצאת דייתיקי קשורה לו על ירכו – הרי זו אינה פלום. זיפה ביה לאחר, בין מן היורשין ובין שאין מן היורשין – דבריו קיימין.

גמרא אם היו מוחזקין בו שהוא בנו, ובשעת מיתתו אמר: "אינו בני", ושאינו בנו, אמר: "בני" – נאמן.

היה עומד בצד המוכס, ואמר: "בני הוא", ויחזר ואמר: "עבדי הוא" – נאמן. "עבדי הוא", ויחזר ואמר: "בני הוא" – אינו נאמן!

אית תני תנאי: נאמן. אמר רבי מנא: בגון אילין נפתאי דמשעבדין בבגיהון ויתיר.

האומר: "ינתנו נכסי לפלוני", והוא בהן, והיו שם עבדים, אף על פי שאמר: "אי איפשי בהן" – יאכלו עבדיו בתרומה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מבין שאמר: "אי איפשי בהן" – זכו בהן היורשין.

אמר רבי לא: בסתם חלוקין. מה נן קיימין? אם דבר בריא שרוצה בהן, כל עמא מודו שיאכלו עבדיו בתרומה! ואם דבר בריא שאינו רוצה בהן, כל עמא מודו שזכו בהן היורשין! אלא פי נן קיימין: בסתם.

ורבנן סבירין: משעה ראשונה היה רוצה בהן, ועכשיו חזר בו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מבין שאמר: "אי איפשי" – זכו בהן היורשין.

תני: רבן שמעון בן גמליאל אומר: דייתיקי – מבטלת דייתיקי.

[דף כ"ה ע"ב]

אין מתנה מבטלת מתנה.

רבי אבא בר חנה, רבי יוחנן וריש לקיש, תריחון אמרין: כל שאילו יכריא ויהזור בדייתקתו – חוזר אף במתנתו.

בההיא אחתיה דרבי חנניא פתבת ניקסה לרבי חנניא. צרכת וזבנת לפעלה. מן דדמכת, אתא בעי מייעור עימיה. אמר ליה: ולמה לא תבעתינון בחייה? אמר ליה: לא בעית מעיקתה. אף על פי כן אפיק רבי אמי.

הלכה ח' מתני' הפותב נכסיו לבניו – צריך שיקתוב: "מהיום ולאחר מיתה"; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אינו צריך.

הפותב נכסיו לבנו לאחר מותו – האב אינו יכול למכור מפני שהן כתיבין לבן, והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב.

מכר האב – מכורין עד שימות. מכר הבן – אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב. האב – תולש ומאכיל לכל מי שירצה, ומה שהפחית תלוש – הרי הוא של יורשין.

גמרא רבי שמעון בן יקים אעיל עובדא קומי רבי יוחנן. "מהיום ולאחר מיתה" – מתנתו מתנה. "מהיום ולאחר מיתה" – אינו גמי!

חבריאי אמרין: בן אומר ליה: אינה היא איסרטה.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: בן אומר ליה: אינה בגיטין, ואינה במתנה.

אמר רבי לא: במתנה, אם כתב: "מהיום" – מתנה ברורה היא. לאי זה דבר כתב בה: "לאחר מיתה"? לשויר בה אכילת פירות. אבל בגיטין, אם כתב בה: "מהיום" – פרות הוא. לאי זה דבר כתב בה: "לאחר מיתה"? לשויר לו גופה?

אמר רבי בון בר בהנא קומי רבי לא: לשויר לה מעשה ידיה! אמר ליה: לא מצינו, אשה נשואה לזה – ומעשה ידיה לזה.

רבי זירא קומים ליה, וצווה ליה: בגייה דאורייתא!

האומר: "טבי עבדי, עשיתי בן חורין", "עשיתיו בן חורין", "עושה אני אותו בן חורין", "הרי הוא בן חורין", "הרי זה בן חורין" – הרי זה זכה.

רבי חייא בשם רבי יוחנן:

[דף כ"ז ע"א]

ובלבד בשטר.

"יעושה בן חורין", רבי אומר: זכה. וחכמים אומרים: לא זכה.

האומר: "שדה פלוני נתתי לפלוני", "נתונה לו", "תהא שלו", "ינחל פלוני בנכסיי", "יחזיק פלוני בנכסיי" – לא אומר כלום.

"תינתן לו מתנה" – רבי אומר: זכה. וחכמים אומרים: לא זכה. ובופין את היורשים לקיים דברי חמות.

תני: רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף חבותב" דדיאתימון" בלעז – הרי זו במתנה.

רבי חגין בשם רבי יהושע בן לוי: חזירתי על כל בעלי לשונות לידע מהו "דיאתימון", ולא אומר לי אדם דבר.

האומר: "ינתנו נכסי לפלוני". "מת פלוני – לפלוני". "מת פלוני – לפלוני" הראשון ראשון – קודם.

מת השני בחיי ראשון – הראשון אוכל פירות. ואם מת – יחזיר ליורשי הנזות.

מת השלישי בחיי שני – הראשון אוכל פירות. ואם מת – יחזיר ליורשי הנזות.

מת השני והשלישי בחיי ראשון – הראשון אוכל פירות, וקונה קרקע; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין לו אלא אכילת פירות בלבד.

הזקיקה אומר: חלקה ברבי.

אמר רבי ינאי: מודה רבי, שאינו נותנה במתנת שכיב מרע.

רבי יוחנן אומר: ולא במתנת בריא.

בחדא תהיא איתא פתבת ניקסא לחד בר נש! צרכת וזבנת לבעלה. רבי חייה בר מדייא אעיל עובדא קומי רבי יוסי. לא בן אמר רבי ינאי: מודה רבי שאינה נותנה במתנת שכיב מרע! אמר ליה רבי יוחנן: ולא במתנת בריא הוא?

הדא איתא, מבין דבעלה זקוק מספקא ליה מזוני, ולא במתנת שכיב מרע הוא! עד דדון זקוק מספקא, פיתא וקטיני, דילמא ביעי, דילמא תרנגולין?

ממה דתני: הראשון אוכל פירות וקונה קרקע,

[דף כ"ז ע"ב]

הדא אמרה: מוכרת קרקע ולוקח קבורה.

אמר רבי יוסי: ואילין דכתבי אפילו לוכל דברים מעולין.

אמר רבי יעקב בר אחא: תניי תמן, קבורה – כמזוזות. לא תיה לה קבורה, מן מה דתני: הראשון אוכל פירות וקונה קרקע, הדא אמרה: מוכר קרקע ולוקח קבורה.

אמר רבי יוסי: ואילין דכתבין: אין סנת, אין סנות – תנאי מומן הוא, וקיימניה רבנן.

הלכה ט' מתני' הניח בנים גדולים וקטנים – אין הגדולים מתפרנסין על הקטנים, ולא הקטנים נזונין על הגדולים, אלא חולקין בשוה.

נשאו גדולים – ישאו קטנים. אם אמרו קטנים: הרי אנו נושאים בדרך שנשאתם אתם – אין שומעין להן, אלא מה שנתן להן אביהן – נתן.

הניח בנות גדולות וקטנות – אין הגדולות מתפרנסות על הקטנות, ולא הקטנות נזונות על הגדולות, אלא חולקות בשוה.

נישאו גדולות – ישאו הקטנות. וזה חומר בבנות מבנים, שהבנות – נזונות על הבנים, ואינן נזונות על הבנות.

גמרא רבי ירמיה בעא קומי רבי ירמיה: נסבין רב רביא מאה גרבינ, ואינן טבין עשרים דינרין, נסבין ועירייה מאה גרבינ דינן טבין עשרה דינרין? אמר ליה: כמה דנסבין אילין – יסבין אילין.

הדרן עלה יוש נחלין

פרק תשיעי

הלכה א' מתני' מי שמט, והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרופים – הבנים יירשו, והבנות ייוזנו. נכסים ממועטין – הבנות ייוזנו, והבנים ישאלו על הפתחים.

אדמון אומר: בשביל שאני זכר הפסדתי? אומר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון.

גמרא ביני מתניתא: הבנות יוזנו, והבנים ישאלו על הפתחים. רבי ירמיה בשם רב: והוא שיהא שם לאילו מזונות שנים עשר חדש.

שמואל אומר: זו דברי רבן גמליאל בר רבי. אבל דברי חכמים: עד שיבגרו או עד שינשאו.

ואית בה לקולא, ואית בה לחומרא. פעמים שפסדין לבגור, ופעמים שרחוקות מן הבגור.

בעון קומי רבי הניח בר ווח: איך שמעתנה מרבי יוחנן? אומר לון: אנא לא שמעית מיניה הדא מילתא, אלא מח דנתן בר הושעיה בעא קמי רבי יוחנן: הנה שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש, ונתמעטו נכסין? אומר ליה: הואיל והתחילו בהיתר – התחילו.

[דף כ"ז ע"א]

רבי חנינה ורבי מנא, חד אומר: והוא שיהא בסוף מזון שנים עשר חדש. וחרגה אומר: אפילו מתחילה לא היה שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש, והותירו יש שם מזון לאילו ולאילו שנים עשר חדש.

אמר רבי אמי בבלייא: נישמעניה מהדא: אם עמדו יתומין ומכרו שלחן – מכרו. כל שבן אם הותירו – יחלוקו.

הנה שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש ואלמנה לזון, מהו שיאמרו בנים לבנות: "כלום אין לכם אלא מזון שנים עשר חדש"?

אמר רבי אבדומי: נישמעניה מהדא: אם אמרו חיתומים: "הרי אנו מעלין נכסי אבינו יותר דינר" – אין שומעין להן.

רב חסדא בעי: הנה שם לאילו ולאילו מזון שנים עשר חדש ואלמנה לזון, מהו שיאמרו בנים לבנות: "אין לכם אלא מזון שנים עשר חדש".

וְדָא דְתִימָר: וְהוּא שִׁיחָא שָׁם לְאִילוּ וּלְאִילוּ מְזוּן שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ, חוּץ מִכְּתוּבַת אֵשָׁה, חוּץ מִמְּזוֹנוֹת אֶלְמָנָה, חוּץ מִפְּרָנְסַת בְּנוֹת, חוּץ מִמְּלֻחַ בְּשֹׁמֵר, חוּץ מִמְּלֻחַ בְּעֵדִים, חוּץ מִקְּבוּרָתָהּ.

אֶלְמָנָה וּבְנוֹת – שְׁתֵּים שׁוֹוֹת. אֶלְמָנָה וּבָנִים – שְׁנֵיהֶן שׁוֹוִין.

אִין אֶלְמָנָה דּוֹחָה לְבְנוֹת, וְלֹא בְנוֹת דּוֹחוֹת לְאֶלְמָנָה. פְּעָמִים שְׁהֶאֱלָמָנָה דּוֹחָה לְבְנוֹת עַל יְדֵי בָנִים. בְּשֵׁם שְׁהֶאֱלָמָנָה דּוֹחָה לְבְנוֹת עַל יְדֵי בָנִים כֹּךְ תִּדְחָה אֶלְמָנָה לְבָנִים! אָמַר: רְאוּיָה הִיא לְתַבּוּעַ וּלְאַבְדַּ מְזוֹנוֹתֶיהָ.

בְּהָדָא אֲרַמְלֶתִיהָ דְרַבִּי שׁוּבְתִי,

[דף כ"ז ע"ב]

הָיוֹת מְכַזְּבָהּ בְּנִיכְסִיָּה. אֵתוֹן בְּנוֹי, קָרְבִּין לְרַבִּי לְעֶזֶר. אָמַר לוֹן: וּמָה נִיעָבִיד לְכוֹן, וְאִינוֹן עָמָא שְׁמַיָּיא. מִי נְהֻתְיוֹן, אֲמָרוֹן אֲמָרוֹ לְכְתוּבָהּ, מָה נְעָבִיד? אָמַר לוֹן: אֵיתְחֻמוֹן וּבְנוֹן מִן נִיכְסֵי, וְאֵתְיָיא וְתַבְעַת פְּרָנָא וְלִית לָהּ מְזוּנִין.

בְּתַר יוֹמִין, אֵתַת וּקְרִיבַת לְרַבִּי לְעֶזֶר. אָמַר לִיה: "יָבֵא עָלִי אִם אֲמַרְתִּי לְהָן דְּבַר", וּמָה נִיעָבִיד וּמַפְתִּי פִירוּשֵׁין נִגְעוּ בָהּ.

רַב חֲנַנְיָאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם אָבָא בַר יִרְמְיָה: שְׁנֵי דְבָרִים אָמַר חֲנָן, וְהִלְכָה בְּמוֹתוֹ. שְׁבַעַה דְּבָרִים אָמַר אֲדָמוֹן, וְאִין הִלְכָה בְּמוֹתוֹ.

רַבִּי בָּא בַר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בֶּן חֲקִילָה: כָּל מְקוֹם שִׁשְׁנֵינוּ: "אָמַר רַבִּין גְּמִלְיָאֵל רוּחָה אֲנִי אֵת דְּבָרֵי אֲדָמוֹן" – הִלְכָה בְּאֲדָמוֹן.

שְׁמוּאֵל אָמַר: זָכִין לְעוֹבְרִין. רַבִּי לְעֶזֶר אָמַר: אִין זָכִין לְעוֹבְרִין.

מִתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי לְעֶזֶר. גַּר שְׁמַת וּבִיזְבוּז וְיִשְׂרָאֵל אֵת נִכְסֵי, וְנוֹדַע שְׁיֵשׁ לוֹ בֶּן, אוֹ שְׁהִיתָה אִשְׁתּוֹ מְעוּבָרַת – בּוֹלֵן חֵיבִין לְהַחְזִיר.

הַחְזִירוּ, וְאַחַר כֹּךְ מֵת חֲבֵן אוֹ שְׁהִפִּילָה אִשְׁתּוֹ, חֲמוּזִיק בְּאַחְרוּנָה – זָכָה. בְּרֵאשׁוֹנָה – זָכָה אִי לֹא? פְּתַר לָהּ מִשּׁוּם יִיאוּשׁ וְאִפִּילוּ בְּשְׁמוּאֵל לִית הוּא פְּלִיגָא. אוֹ אִפִּילוּ בְּאַחְרוּנָה לֹא יִזְכָּה, עוֹד הוּא מִשּׁוּם יִיאוּשׁ.

הִלְכָה ב' מִתְנִי' הֵנִיחַ בָּנִים וּבָנוֹת וְטוֹמְטוֹם, בְּזִמְזוֹן שֶׁהַנֶּכְסִים מְרֻבֵּין – הַזְּכָרִים דּוֹחִין אוֹתוֹ אֲצֵל הַנְּקִיבוֹת. נֶכְסִים מוֹעֲטִין – הַנְּקִיבוֹת דּוֹחוֹת אוֹתוֹ אֲצֵל הַזְּכָרִים.

הָאוֹמֵר: "אִם יִלְדָה אִשְׁתִּי זָכָר – יוֹטֵל מִנָּה", יִלְדָה זָכָר – נוֹטֵל מִנָּה.

"וְאִם נָקִיבָה – מֵאֲתָיִים", יִלְדָה נָקִיבָה – נוֹטֵל מֵאֲתָיִים.

"אִם זָכָר מִנָּה, וְאִם נָקִיבָה מֵאֲתָיִים", וְיִלְדָה זָכָר וְנָקִיבָה, הַזְּכָר – נוֹטֵל מִנָּה, וְהַנְּקִיבָה – מֵאֲתָיִים.

יִלְדָה טוֹמְטוֹם – אֵינוֹ נוֹטֵל.

וְאִם אָמַר: "כָּל מֶה שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי יוֹטֵל" – הָרִי זֶה יוֹטֵל. וְאִם אֵין שָׁם יוֹרֵשׁ אֵלָּא הוּא – יוֹרֵשׁ אֶת הַכָּל.

גְּמָרָא תִּנִּי: הָאוֹמֵר: "הַמְּכַשְׁרִינִי אִם יִלְדָה אִשְׁתִּי זָכָר – יוֹטֵל מֵאֲתָיִים", יִלְדָה זָכָר – נוֹטֵל מֵאֲתָיִים.

"אִם נָקִיבָה – מִנָּה", יִלְדָה נָקִיבָה – נוֹטֵל מִנָּה.

זָכָר וְנָקִיבָה – אֵין לוֹ אֵלָּא מִנָּה. אָמַר רַבִּי מִנְאִ: בִּיטּוּלָה צָרַת נָקִיבָה שְׂמֻחַת זָכָר.

הִלְכָה ג'

מִתְנִי' הֵנִיחַ בָּנִים וּבָנוֹת וְטוֹמְטוֹם, הַשְּׁבִיחוּ הַגְּדוֹלִים אֶת

[דף כ"ח ע"א]

הַנֶּכְסִים – הַשְּׁבִיחוּ לְאַמְצֵעַ. וְאִם אָמַר: "רְאוּ מֶה שֶׁהֵנִיחַ לָנוּ אֲבָא, הָרִי אָנוּ עוֹשִׂין וְאוֹכְלִין" – הַשְּׁבִיחוּ לְעֶצְמוֹ.

וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִשְׁבִּיחָה אֶת הַנֶּכְסִים – הַשְּׁבִיחָה לְאַמְצֵעַ. אִם אָמַרָה: "רְאוּ מֶה שֶׁהֵנִיחַ לִי בַּעֲלִי, הָרִינִי עוֹשֶׂה וְאוֹכְלֵת" – הַשְּׁבִיחָה לְעֶצְמָהּ.

גְּמָרָא אָמַר רַבִּי לָא: אִם אָמַרו – בְּבִית דִּין.

דְּבִי רַבִּי יִנְאִי אָמַר: אֲפִילוּ עִירָנְיָה .

רַב אָמַר: אֲפִילוּ סַל, אֲפִילוּ קוֹרְדוֹם.

תִּנִּי רַבִּי חִיָּה: אֲפִילוּ מַחֲטָא, אֲפִילוּ מוֹקֵף צְמִיד פְּתִיל.

אמר רבי חנינה: המשיא את בנו בבית – זכה בבית.

תני רב הושעיה: בבית, ולא במטלטלין.

רבי לא, חילק את הטריקלין בינו לבין בנו.

רבי חיי בָּעָא רבי יוסי: היתה חופתו בקיטון, ועשה לו הסב בטריקלין, מהו? אמר ליה: לית חמי ליה מפקח?

רבי יהושע בן לוי אמר: חולקין לקטנים מפני גדולים.

אלא, עמדו קטנים ומצאו דבר יתר ומיחו? רבי אבהו אמר: נשבעין להן. אמר רבי מנא: כל המוציא מחבירו – עליו הראייה, חוץ מזה.

רבי חייה רובה אמר: סתם אחין – שותפין עד שלשה דורות.

אמר רבי בר בון: אף רב המנונא הורי בן.

אמר רבי אימי: בן שנראה חלוק בתי אביו, מה שסיגל – סיגל לעצמו.

בהדא חד בר נש איתעביד ספר, בָּעָא אחוי מיפלג עימיה. אתא עובדא קומי רבי אמי, אמר: כך אנו אומרים? אדם שמצא מציאה – אחיו חולקין עמו?

חד בר נש נפק לשליחותא, בָּעָא אחוי מיפלוג עימיה. אתא עובדא קומי רבי אמי, אמר: כך אנו אומרים? אדם שיצא לליסטיא – אחיו חולקין עמו?

רבי הוריינא אחוי דרבי שמואל בר סוסרטוי: בָּעָא אחוי מיפלוג עימיה. אמר לו אלכסנדר אחוי: ידע את דשבק אבונן אלפים.

וכן האשה וכו'. אמר רבי לא: אמרה – בבית דין.

[דף כ"ח ע"ב]

הלכה ד' מתני' האחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות – נפל לאמצע.

חלה ונתרפא – נתרפא משל עצמו.

האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב, חזרה השושבינות – חזרה לאמצע, שהשושבינות נגבית בבית דין. אבל שילח לו חבירו כדי וין וכדי שמן – אינן נגבין בבית דין, מפני שהן גמילת חסדים.

גמרא תני: האחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות המלה, בזמן שבאין מכה הארים – נוטלין מכה הארים. מכה בעל הבית – נוטלין מכה בעל הבית.

בהדא דרב נחמן בר שמואל בר נחמן, נתפש לבולי. אתא עובדא קומי רבי אמי, אמר: אין אית בנכסוי דנחמן שנתפש לו – ינתן לו מנכסיו. ואם לאו – ינתן לו מן האמצע.

חלה ונתרפא – נתרפא מן האמצע. תני: רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מכה שיש לה קיצה – מתרפא מכותה. שאין לה קיצה – מתרפא מן הנכסים.

בהדא קריכתיה דרבי שמעון בר ווא, תוות חששה עייניה, אתת גבי רבי יוחנן, אמר לה: קציין הוא אחין אפייד? אין קציין – מן פרניה. אין לא קציין – בעליה יחייב ליה.

ולא בן תנינן: אל תעשה עצמו כעורכי הדינין! ומדרבי חגי בשם רבי יהושע בן לוי: אסור לגלות ליחיד דינו! אמר: ידע תוה רבי יוחנן דהיא איתא בשירה, בגין בן גלי לה. בעלה בעי הן דקציין, והיא בעייה הן דלא קציין, למאן שמעין, לא לבעלה?

אמר רבי מתנניה: הך דתימר, כהוא דלית דיניה עימיה, ברם כהוא דאית דיניה עימיה – אמר ליה מיילתא.

הלכה ה' מתני' השולח סבלונות לבית חמיו, שילח שם מאה מנה, ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר – אינן נגבין. לא אכל שם סעודת חתן – הרי אלו נגבין.

שילח סבלונות מרובין כדי שיבואו עמוה לבית בעלה – הרי אלו נגבין. סבלונות מועטין שתשתמש בהן והיא בבית אביה – אינן נגבין.

גמרא חד בר נש שילח לארוסתו סבלונות מרובין. אמרו ליה קריבוי: לא תטעום תפון כלום. אול ולא שמע לון, וכל, ונפל ביתא וזכון בכולא.

חד בר נש שילח לארוסתו עשרים וארבע

[דף כ"ט ע"א]

קריית מיני חרות בין פסח לעצרת. ולא איתקשי לרבנן אלא מנן איתי זרע דכיתן, וזיתין.

רבי פרידא אוקר לרבי יהודה נשייא תרין פוגלין בין ריש שתא לצומא, ויהוה פקי שמיטתא, ויהוה אית בון טעונא דנמלא.

אמר ליה רבי: לית אינזון אסירין? לאו ספקין אינזון?

אמר ליה: בפקי שמיטתא איזדרעין.

באותה שעה, התיר רבי ליקח ירק מוצאי שביעית מיד.

הלכה ו' מתני' שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים: שזיר קרקע כל שהוא – מתנתו קיימת. לא שזיר קרקע כל שהוא – אין מתנתו קיימת.

לא כתב בה: "שכיב מרע", והוא אומר: "שכיב מרע הייתי", והן אומרים: "בריא היה" – צריך להביא ראיה ששכיב מרע היה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: המוציא מחבירו – עליו הראיה.

גמרא רב ירמיה בשם רב: שזיר מוטלטלין – לא עשה כלום, אלא הניח לו מעות ולקח קרקע – כמי ששזיר לו קרקע. ודא דתימר, לא שזיר קרקע כל שהוא, אין מתנתו מתנה – באותו שלא הבריא. אבל אם הבריא – הדין הוא דמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: עשו דברי שכיב מרע כבריא שכתב ונתן. והוא – שמת מאותו החולי.

מסופן שהילק נכסיו, בין בחול בין בשבת – מה שעשה עשוי. ואם היה בריא – עד שיכתוב בקסף בשטר ובחזקה.

אמר רבי יוחנן: ניטמא בספק בקעה, בין בימות החמה בין בימות הגשמים – מחלוקת רבי מאיר וחכמים. בא לישראל בימות החמה – נשאלין לו בימות החמה. בימות הגשמים – נשאלין לו בימות הגשמים.

אמר רבי יוחנן: ובלבד, ימים הסמוכים

[דף כ"ט ע"ב]

לגשמים. רבי ינאי בשם רבי: יד השטרות – לתהנותה.

אמר ליה רבי יוחנן: ולא מתניתא היא? לא כתב לה שכיב מרע, והוא אומר שכיב מרע וכו! והנה רבי יציי מקלם ליה הולים זהב מכים (ישעיה מו, ו). בני אל יליוזו מעיניך וגו' (משלי ד, כא).

חד מלי זבין ניקבוי, אתא עובדא קומי רבי חייה בר יוסף ורבי יוחנן. רבי חייה בר יוסף אמר: חזקה – על בן דעת חתמו. רבי יוחנן אמר: מפיון שקיבל עליו לעקור נכסין ממשפחה – עליו להביא הראיה.

אומר רבי יוחנן: יד השטרות לעליונה. רבי יסא בעא קומי רבי יוחנן: מה ברבי? דרבי אמר: יד בעל השטר לתחתונה! אמר ליה: דברי הכל היא: יד השטרות לעליונה. והיד אתון אמרינן? אתא עובדא קומי רבי חייה בר יוסף, ואמר: חזקה – על בן דעת חתמו, ואת אמרת, מפיון שקיבל עליו לעקור נכסים ממשפחה למשפחה – עליו להביא ראיה! אמר ליה: אנא לא אמרית הדא מילתא.

אמר רבי זירא קומי רבי יסא: אפילו בעי רבי יוחנן מיכפור, ולא בן אמר רבי יצאי בשם רבי: יד בעל השטר – לתחתונה. אמר ליה רבי יוחנן: ולא מתניתא היא! אלא, חכמים שהם ברבי. רב ירמיה בשם רב: הלכה ברבי מאיר.

שמואל אמר: חילופין היא מתניתא.

מהו 'חילופין היא מתניתא'? חברייה רב רבביא אמרי: עדים. חברייה זעירייה אמרי: אין עדים. כלום פליגי אלא על העדים? אמר רבי אחא: ביון שאמרת לךם לכתוב 'שכיב מרע', ולא כתבתם – שקרים אתם.

הלכה ז' מתני' המחלק נכסיו על פיו, רבי אליעזר אומר: אחד בריא ואחד מסופן, נכסים שיש להן אחריות – נקנין בכסף ובשטר ובחזקה. ושאינן להן אחריות – אין נקנין אלא במשיכה.

אמרו לו: מעשה באמן של בני רובל שהיתה חולה, ואמרה: "תינתן כבינתי לבתי" והיא בשנים עשר מנה, ומתה, וקיימו חכמים את דבריה! אמר להן: בני רובל, תיקברן אימן.

גמרא עד פדון, בשחיו קרקעות ומטלטלין במקום אחד. היו קרקעות במקום אחד ומטלטלין במקום אחר? אמר רבי בון: נישמעניה מהדא, אמר להן רבי אליעזר: מעשה במונני שהיה בירושלים, והיו לו מטלטלין הרבה, ומבקש לחלקן, אמרו לו: אין לך תקנה אלא אם בן קנית קרקע.

מה עשה? הלך וקנה סלע אחד סמוך לירושלים. אמר: חצייה צפוני אני נותן לפלוני, ועמו מאה צאן ומאה חביות של יין. מחצייה דרומי אני נותן לפלוני עם מאה חביות של שמן. ובא מעשה לפני חכמים,

[דף ל' ע"א]

וקיימו את דבריו.

אמר רבי חנניה קומי רבי מנא: ולא שכיב מרע הוא? לפי שבכל מקום – אין אדם מזכר אלא בכתב, ובא – אפילו בדברים. לפי שבכל מקום – אין אדם מזכר עד שיהיו קרקעות ומטלטלין במקום אחד, ובא – אפילו קרקעות במקום אחד ומטלטלין במקום אחר.

אמר ליה: ולא רבי אליעזר היא? שנייא היא? שכיב מרע דרבי ליעזר – בכריא דרבנן. אמר ליה: שכיב מרע דרבי אליעזר – בכריא דרבנן.

תמן תנינן, רבי עקיבה אומר: קרקע כל שהוא! אמר רבי מתניה: תיפתר, מקום שיבולת אחת ומרגלית טמונה בו.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: עילא הוה רוצה לקללן, שהן זורעין כורכמין בכרם.

הלכה ח' מתני' וחכמים אומרים: בשבת – דבריו קיימין, מפני שאינו יכול לכתוב, אבל לא בחול. רבי יהושע אומר: בשבת אמרו, קל וחומר בחול.

ביוצא בו: זכין לקטן, ואין זכין לגדול. רבי יהושע אומר: לקטן אמרו, קל וחומר לגדול.

גמרא אית תניי תני ומחליף. רבי יהושע בן לוי אמר: כיני מתניתא, אם בשבת אמרו, קל וחומר בחול.

אית תניי תני ומחליף. רבי יהושע בן לוי אמר: כיני מתניתא אם בקטן אמרו, קל וחומר בגדול.

הלכה ט' מתני' נפל חבית עליו ועל אביו, או עליו ועל מורישיו, והיתה עליו כתובת אשה ובגלי חוב. יורשי האב אומרים: 'הבן מת ראשון, ואחר כך מת האב'. ובגלי החוב אומרים: 'האב מת ראשון, ואחר כך מת הבן' – בית שמאי אומרים: 'חלוקו. ובית הלל אומרים: הנכסים בהזקתו.

נפל הבית עליו ועל אשתו, יורשי הבעל אומרים: 'האשה מתה ראשון, ואחר כך מת הבעל'. ויורשי האשה אומרים: 'הבעל מת ראשון, ואחר כך מתה האשה'. בית שמאי אומרים: יחלוקו. ובית הלל אומרים: הנכסים בחזקתו. בתיבה – בחזקת יורשי הבעל. ונכסין הנכנסין ויחיצאין עמה – בחזקת יורשי האב. נפל הבית עליו ועל אמו – אילו ואילו מודין: שייחלוקו. אמר רבי עקיבה:

[דף ל' ע"ב]

מודה אני בזה – שהנכסים בחזקתו.

אמר לו בן עזאי: על חלוקין אנו מצטערין, אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין.

גמרא אמר רבי שמואל בר רב יצחק: זאת אומרת: שכן עזאי חבר ותלמיד לרבי עקיבה.

הדרן עלך פירק מי שמת

פירק עשירי

הלכה א' מתני' גט פשוט – עדיו מתוכו. ומקושר – מאחוריו.

פשוט שכתבו עדיו מאחוריו, ומקושר שכתבו עדיו מתוכו – שניהן פסולין.

רבי חנניה בן גמליאל אומר: מקושר שכתבו עדיו מתוכו – פשר, מפני שיכול לעשותו פשוט.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: חבל במנהג המדינה.

גמרא ומניין לגט המקושר? אמר רבי אימי: (ירמיה לב) ואקח את ספר המקנה ואת היתום – זה

המקושר. ואת הגלוי – זה הפשוט שבמקושר. ואת המצוה ואת החקים – שבין זה לזה, אלא שזה

בשנים, וזה – בשלשה. זה – מתוכו, וזה – מאחוריו.

ורבנן דקיסרין אמרין: ואקח את ספר המקנה – זה הפשוט. ואת היתום – זה המקושר. ואת הגלוי

– זה הפשוט שבמקושר. ואת המצוה ואת החקים – שבין זה לזה, אלא שזה – בשנים, וזה – בשלשה.

וזה – מתוכו, וזה – מאחוריו.

רבי אידי בשם רבי ירמיה: הלכה, מקושר – כך הוא בותב: שם המלוה, ושם הלווה, ושם העדים, וזמן,

ומקשרו, וחזר וכתב בן מלמטה.

חש לומר שפא זיין! אמר רב הונא: לעולם אין העדים חותמין מלמטן עד שיקראו בו מלמעלן, ואני פלוגי בן פלוגי מקובל עלי כל הכתוב למעלן.

רבי בא בשם רב ירמיה: צריכין העדים להיות רחוקים מן הכתב – מקום שתי שיטין.

רבי אידי בשם רב ירמיה: מקושר שכתבו עידיו לארבו. פשוט שכתבו עידיו לרחבו, אהן מלגיו ואהן מלבר איכי עביר.

אמר רבי מנא: כיצד העדים חותמין בגט המקושר? אמר רב הונא: בין קשר לקשר.

אמר רבי אידי: ובלבד שלא יהא בין עדים לשטר מקום שני שיטין.

שמעון בר ווא בשם רבי יוחנן: חלק מקום שני שיטין לענין אחר, אפילו כל שהוא. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: מתניתא אמרה בן. עד אחד עברי ועד אחד יווני.

המשך נ"ך

השלחן בחרייאף ולא-אל כל ביום-החדש השני
לחם כי נעצב אל-דוד כי הכלמו אביו: ויחיה
בבקר ויצא יהונתן השדה למועד דגד וגער קטן
עמו: וינאמר לנעריו רץ מצא נא את-החצים
אשר אנכי מורה הנער רץ והוא-יורה החצי
להעברו: ויבא הנער עד-מקום החצי אשר ירה
יהונתן ויקרא יהונתן אחרי הנער ויאמר הלוה
החצי ממך והלאה: ויקרא יהונתן אחרי הנער
מהרה חושא אל-תעמד וילקט גער יהונתן את-
החצים ויבא אל-אדניו: ותנער לא-ידע מאומה
אך יהונתן ודוד ידעו את-הדבר: וייתן יהונתן
את-כליו אל-הנער אשר-לו ויאמר לו לך הביא
העיר: וינער בא ודוד קם מאצל הגב ויפל
לאפיו ארצה וישתחו שלש פעמים וישקו | איש
את-רעהו ויבכו איש את-רעהו עד-דוד הגדיל:
ווינאמר יהונתן לדוד לך לשלום אשר גשפננו
שנינו אנחנו בשם י-הוה לאמר י-הוה יתנה |
ביני ובינך ובין זרעי ובין זרעך עד-עולם:

מסכת בבא בתרא פרק שני

ב,א כל שאינו עושה פרות תדיר, כגון שדה בית השלחין, בית הבעל - חזקתה שלש שנים, ואינה מיום ליום. אמר רבי יהודה: לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא בא באספמיה. אבל אם היה עמו במדינה, כיון שאכלה שנה אחת - הרי זו חזקה.

הלוקח מחמת הלוקח, אף על פי שהלוקח הראשון אומר: "גזולה היא בידי" - לא כל הימנו לאבד זכותו של זה. האוכל שדה מחמת אונס, ונמצאת אונס שהיא פסולה - הרי זה אינה חזקה. האוכל שדה בחזקת שהיא שלו והוציא עליו שטר שמכרה לו ושתנה לו במתנה - יתקיים שטר בחותמו. ואם אמר: כתבתי שטר ונטלתי מעות, שטר פיספס הוא בידך - הכל הולך אחר חזקה. האוכל שדה שש שנים, וערער עליו שלש שנים הראשונות, ובאחרונה אמר לו: אתה מכרת לי ואתה נתת לי במתנה, אם מחמת טענה הראשונה - אינה חזקה, שכל טענה שמקצתה בטלה - בטלה כלה.

ב,ב אימתי אמרו: 'אריס ישבע שלא בטענה'? כל זמן שאריס יצא מאריסותו - הרי הוא ככל אדם. שתף, כל זמן ששותף יצא משותפותו - הרי הוא כאחד מכל אדם. אפטרופוס, כל זמן שאפטרופוס יצא מאפטרופסותו - הרי הוא כאחד מכל אדם. הבן שחלק, והאשה שנתגרשה - הרי הן כאחד מכל אדם. מקבלי פקדונות והרועים והשכיר - אין להם חזקה. האומנין - אין להן חזקה. כיצד? רואה כליו אצל כובס, ועבדו אצל אמן, אמר לו: תן לי את שלי, אמר לו: אתה מכרתם לי ואתה נתתם לי במתנה - אינה חזקה. אתה אמרת לי למוכרם, אתה אמרת לתנם במתנה - הרי זו חזקה.

ב,ג חזקה - שלש שנים. החזיק האב שנה אחת, והבן שתי שנים. האב שתי שנים, והבן שנה אחת - הרי זו חזקה. האב שנה

והבן שנה, והלוקח שנה - הרי זו חזקה. החזיק בפני האב שנה אחת, ובפני הבן שתי שנים - הרי זו חזקה. בפני האב שתי שנים, ובפני הבן שנה אחת - הרי זו חזקה. בפני האב שנה, ובפני הבן שנה, ובפני הלוקח שנה - הרי זו חזקה:

ב,ד החזיק האדם בפני שנים שנה הראשונה, בפני שנים שנה השנייה, בפני שנים שנה השלישית - הרי אלו שלש עדיות, והן עדות אחת. נמצאת פת הראשונה זוממת - הרי בידו שתי שנים. שניה - הרי בידו שנה אחת. שלישית - אין בידו כלום. היו הן הראשונים והן האחרונים, נמצאו זוממין בראשונה - אין בידו כלום. שניה - הרי בידו שנה אחת. שלישית - הרי בידו שתי שנים. אמר רבי יוסי: בא רבי יוחנן בן נורי אצל רבי חלפתא, אמר לו: הרי שהחזיק בפני שנים שנה ראשונה, ובפני שנים שנה שנייה, ובפני שנים שנה שלישית, מהו? אמר לו: הרי זו חזקה. אמר לו: אף אני אומר כן, אלא שעקיבה אומר: אין חזקה. רבי יהודה אומר: הרי הוא אומר (מלכים א ד): "ולשלמה שנים עשר נציבים על כל ישראל וכלכלו" וגו'. ואומר (שם) "ונציב אחד אשר בארץ". הני אומר: זה חדש העבור. רבי נחמיה אומר: זה אפטרופוס שממנה על ידי כלן, שאין שבחו של מלך להיות שנים עשר משמשין אותו, אלא שנים עשר משמשין את האחד, והאחד משמש את המלך:

ב,ה המחזיק בנכסי הגר, נעל וגדר ופרץ כל שהוא - הרי זו חזקה. נעל אחד וגדר אחד - הרי זו חזקה. נעלו שנים וגדרו שנים - הרי זו חזקה. היו לו עשר שדות, כיון שהחזיק באחת - החזיק בכלן. עשרה עבדים, אף על פי שהחזיק באחד - לא החזיק בכלן. פלים ועבדים, זכה בפלים - לא זכה בעבדים. בעבדים - לא זכה בפלים. פלים וקרקעות, זכה בקרקעות - לא זכה בפלים. בפלים - לא זכה

חנות בתוך חנותו של חברו - אין יכול למחות בידו ולומר לו: אתה הבאת את התקלה, שאומר לו: כדרך שעשית בתוך שלך, אף אני עושה בתוך שלי. היו מימיו עוברים דרך גגו של חברו, ועמד והפסיקן - יכול לעכב על ידו, עד שיודיע באיזה מקום הוא מוליכן. היתה דרך הרבים או נהר עוברת בתוך [שדהו], ועמד וגדרו והעבירו בתוך שדה חברו - אין יכול למחות בידו ולומר לו: אתה הבאת עלי בתוך שלי, כך עשה בתוך שלך. רבי יהודה אומר: הרבים שבררו דרך לעצמן - מה שבררו בררו.

יש לו באר בחצרו של חברו, והרי בעל חצר מבקש לחפר לו באר אחרת - יכול לעכב על ידיו. ולא יעשנו בית הגלגל לרבים, בית טבילה לרבים. ולא יהא ממלא ומשקה, ממלא ומוכר, אלא ממלא ומשקה בשוק, ממלא ומוכר בשוק. לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות ונפלו - הרי זה בונה את מקומן. אין מפחין, אין מסדין, אין מכירין. לקח בית מופח מסיד ומכיר - הרי הן בחזקתן.

סד אדם כל ביתו בסיד, ומשיר דבר מועט זכר לירושלים. עושה אדם כל עסקי סעודה, ומשיר דבר מועט זכר לירושלים. עושה אשה כל תכשיטיה, ומשירת דבר מועט זכר לירושלים. שנאמר (תהלים קלז): "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחי"י וגו'. כל המתאבלין עליה בעולם הזה - שמחים עמה לעולם הבא, שנאמר (ישעיהו סו): "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה, שישו אתה משוש כל המתאבליים עליה".

מסכת בבא בתרא פרק שלישי

גא, המוכר את הבית - מכר את הדלת, ואת הנגר, ואת המנעול, ואת המכתשת החקוקה. אכל לא מכר את התנור, ולא את הפירים, ולא את הרחים, ולא את המכתשת

בקרקעות. עבדים וקרקעות, זכה בעבדים - לא זכה בקרקעות. בקרקעות - לא זכה בעבדים. הלך בה, בין לארבה ובין לרחבה - הרי זה קנה. הלכו בו שנים - זה קנה מקום הלוכו, וזה קנה מקום הלוכו; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: שניהם לא קנו עד שעה שיחזיקו. לקח ממנו עשר שדות, כיון שהחזיק באחת מהן - החזיק בכלן. שכר ממנו עשר שדות, כיון שהחזיק באחת מהן - החזיק בכלן. לקח מקצתן ושכר מקצתן, והחזיק בין בלקיחה בין בשכירה - הרי זו חזקה.

נכסים שאין להן אחריות - נקנין עם נכסים. שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה. כיצד? אמר לו: "חצר וכל מה שבתוכה אני מוכר לך". כיון שכתב שטר, וקבל מעות, והחזיק באחת מהן - החזיק בכלן. מקום עמידת תנור וכירים בחצר - אין להם חזקה. קורה על גביהן כל שהוא - הרי זו חזקה. תרנגולין בחצר - אין להן חזקה. עשה להן גג גבוה עשרה טפחים - הרי זו חזקה. צנור - אין לו חזקה. מקום קילוחו - יש לו חזקה. פתח בחצר, אף על פי שסתמו - אין לו חזקה. פרץ פצימיו - יש לו חזקה. איזו היא חלון הצורי? כל שראשו של אדם יכול לכנס לתוכה; דברי רבי מאיר. ובלבד שיהא לה מלבן או צורת פתח. וכן היה רבי מאיר אומר: לא יפתח אדם פתח על גבי פתחו של חברו, וחלון על גבי חלון של חברו, פתח על גבי פתחו של חברו, וחלון על גבי פתחו של חברו, וחכמים מתירין, ובלבד שיחזיק ארבע אמות. אבא שאול אומר: לא יפתח אדם חנות כנגד חצרו של חברו, כדי שלא יהא יושב בחנותו ורואה מה בחצרו של חברו, אלא זה פותח לרשות הרבים, וזה פותח לרשות הרבים.

בו, פשם שבני חצר יכולין למחות זה על ידי זה בחצר של שתפין - כך בני מבוי יכולין למחות זה את זה במבוי השתפין. כיצד? בנה מרחץ בצד מרחצו של חברו,

מכורין. ואף על פי שאמר לו: "הוא ומה שבתוכו אני מוכר לך" - לא מכר את הבריות המסתפקין מהן מים בין בימות החמה בין בימות הגשמים, ואף לא בית כנסת העצים. ואם אמר לו: "מרחץ וכל משמשיה אני מוכר לך" - הרי כלן מכורין:

ג,ה המוכר את השדה - לא מכר את הגת ולא את השומירה אף על פי שהן כרם. אבא שאול אומר: אף לא מחיצת הקנים שהיא בית רבע. מכר לו כל האילנות, חוץ מחורב המרכב וסדן שקמה. וכל שאינו מכור בשדה - מכור בעיר. המוכר העיר, רבי יהודה אומר: סנטר - מכור. אינקולמוס - אין מכור. ואם אמר לו: "היא וכל מה שבתוכה אני מוכר לך" - הרי כלן מכורין. ואף על פי שאמר לו: "היא וכל מה שבתוכה אני מוכר לך" - לא מכר את שיריה, ולא את בנותיה, ולא את החורשין המוקצין בפני עצמן, ולא את הביכרין של חיה ושל עופות ושל דגים:

ג,ו המוכר את הכרם - מכר את הקנים, ואת הדוקרנין, ואת זמורות שקמה שבתוכו. אבל לא מכר לא את העצים ולא את האבנים סוירות, בין לנירו ובין לגדרו, ולא את זבלים, ולא את קורות שקמה שבתוכו. אבא שאול אומר: כל העושה לתשמיש הכרם - הרי זה מכור. מכר לו כל האילנות, חוץ מחצי חרוב מרכב שבמקום פלוני, ומחצי סדן שקמה שבמקום פלוני, ושאר כל החרובין אינן מכורין, ושאר כל הסדנין אינן מכורין:

ג,ז האחין שחלקו את שלהן במקום אחד, אפלו הוא ביהודה והן בגליל, הוא בגליל והן ביהודה, או שהיו במקום אחד, כיון שזכה את אחד מהן - זכה בכלן. אם היה עמו במדינה, כיון שקבל עליו - הרי זה זכה. רבי יוסי אומר: אם עתידין להטיל גורלות - עד שיטילו גורלות. רבי יהודה אומר: אף המקדיש את השדה - לא

הקבועה. רבי אליעזר אומר: כל המחבר בקרקע - הרי זה מכור. ואם אמר לו: "הוא ומה שבתוכו אני מוכר לך" - הרי כלן מכורין. ואף על פי שאמר לו: "הוא וכל מה שבתוכו אני מוכר לך" - לא מכר לו את הבאר ולא את השדה ולא את הדותות והיציעים, ולא את המעורות שבתוכו. אם כן למה כתב עומקא ורומא? שאם רצה להגביה - מגביה, להשפיל - משפיל. כל שאינו מכור בבית - מכור בחצר. המוכר את החצר - מכר את הבית. המוכר את הבית - לא מכר את החצר, אלא אורה של חצר.

ג,ב המוכר את החצר - מכר בתים הפנימים ובתים החיצונים. אבל לא מכר את הוילאות, ולא את הוילסאות, ולא את המרחצאות שלפנים הימנו, ואם היו עשויין לתשמיש החצר - הרי כלן מכורין. אצטבלן העשוי לתשמיש חצר - מכור. לרבים - אין מכור. חניות הפתוחות לפנים - מכורות עמה. לחוץ - אין מכורות עמה. לפנים ולחוץ - הרי אלו מכורות עמה:

ג,ג המוכר את בית הבד - מכר את היצירים, ואת היקבים, את המפרכות, ואת הרחים התחתונה. אבל לא מכר את השקין, ולא את המרצופין, ולא את הרחים העליונה. ואם אמר לו: "הוא ומה שבתוכו אני מוכר לך" - הרי כלן מכורין. ואף על פי שאמר לו: "הוא ומה שבתוכו אני מוכר לך" - לא מכר לא את הבור, ולא את השיח, ולא את היציעין, ולא את הדותות, ולא את המעורות שבתוכו. ואם אמר לו: "הוא ומה שבתוכו אני מוכר לך" - הרי כלן מכורין:

ג,ד המוכר את המרחץ - מכר בתים הפנימים ובתים החיצונים, בית היורות בית הקמין ובית האולייארין. אבל לא מכר לא את היורות, ולא את הקמין, ולא את המגדלים שבתוכו. ואם אמר לו: "הוא ומה שבתוכו אני מוכר לך" - הרי כלן

הקדוש אלא חרוב מרכב וסדן שקמה,
מפני שהן יונקין משדה הקדש:

מסכת בבא בתרא פרק רביעי

ד,א המוכר את הספינה - מכר את
האספלא, ואת בית המים שבתוכה. אבל
לא מכר לא את היציעין, ולא את הישורין,
ולא את האיזקפה, ולא את הביצית.
סומכוס אומר: מכר את הדוגית - מכר את
העל. מכר את הפרות - לא מכר את העל.
מכר את הצמד - לא מכר את הבקר. מכר
את הבקר - לא מכר את הצמד. רבי יהודה
אומר: הכל לפי הדמים:

ד,ב כיצד? חמור וכליו אני מוכר לך - מכר
את המרדעת, ואת האקף, ואת השליף, ואת
הקלקי, ואת החבוק. אבל לא מכר לא את
הזוג, ולא את הקרקש, ולא את פרומביא,
ולא את חסיקא, ולא את כומני, ולא את
הסק. רבי שמעון אומר: היה עליו שליף
מלא גיפצו - נותנו לו. ואם אמר: "חמור
וכל מה שעליו אני מוכר לך" - הרי כלן
מכורין.

ד,ג המוכר שפחה לחברו - מכר כלים
שעליה, אפלו הן מאה. אבל לא מכר לא
את השירים, ולא את הנזמים, ולא את
הטבעות, ולא את הקטלאות שבצוארה.
ואם אמר לו: "שפחה וכל מה שעליה אני
מוכר לך", אף על פי שיש עליה כלים שהן
מאה מנה - הרי כלן מכורין. שפחה
מעברת אני מוכר לך. פרה מעברת אני
מוכר לך - מכר את הולד. שפחה מיניקה
אני מוכר לך. פרה מיניקה אני מוכר לך -
לא מכר את הולד.

המוכר שפחה לחברו על מנת שיש בה
מומין, אמר לו: שפחה זו חולה היא,
שוטה היא, נכפית היא, שעמומית היא,
והיה בה מום אחר, וסנפו בין המומין -
הרי זה מקח טעות. אמר לו: אותו המום
ומום אחר עמו - אין זה מקח טעות:

ד,ד המוכר פרה לחברו על מנת שיש בה
מומין, ואמר לו: נגחנית היא, נגפנית היא,
נשכנית היא, רבצנית היא, בעטנית היא,
והיה בה מום אחר וסנפו עם המומין - הרי
זה מקח טעות. ואם אמר לו אותו המום
ומום אחר עמו - אין זה מקח טעות.

המוכר עבד לחברו, ונמצא גנב או
קביוסטוס - הגיעו. לסטים, או שהיה
מכתב למלכות - הרי זה מקח טעות. ספר
של צבאים, ונמצא גויל, או שיש בו טעות
בין דף לדף - הרי אין זה מכור. מכר שובך
- מכר את יונין. מכר את יונין - מכר את
שובך. מכר פורת - מכר דבורין. מכר
דבורין - מכר פורת:

ד,ה חלות דבש - אין רשאי לסרס את כלן
כאחד, אלא מניח שתי חלות החיצונות,
והשאר עולות. ואם אין שם אלא הן - אין
רשאי ליגע בהן. זיתים לקוץ - אין רשאי
לשרש את כלן כאחד, אלא מניח שתי
גרופיות בעקרון ונוטל את השאר. בארזין -
משרש ונוטל. בזמורות ובקנים - נוטל את
ההוצין:

ד,ו המוכר את הראש בבמה דקה - לא
מכר את הלחי. ואם היה טבח כהן - הרי זה
מכור: המוכר את הראש בבמה גסה - לא
מכר את הרגלים. מקום שנהגו למכור -
הרי אלו מכורות:

ד,ז הקונה אילן אחד בתוך של חברו - הרי
זה לא קנה קרקע. כל שתחתיו וחוצה לו
כמלא האורה וסלו - זה וזה אינו רשאי
לזורעה. קנה שנים - קנה קרקע. קנה אילן
שביניהן, כל שמחליפין חוץ ממלא האורה
וסלו, ובעל השדה רשאי לגדע. נקצץ
האילן או שיבש - הקרקע של בעל האילן;
דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: לא קנה
לא את הקרקע ולא את האילן, עד שקנה
שלשה. קנה שלשה - קנה קרקע, קנה אילן
שביניהן. נקצץ האילן או שיבש - הקרקע
של בעל האילן. וכמה יהיו קרובין זה
לזה? כדי שיהא בקר עובר בכליו. וכמה

ראשון ראשון קנה. במה דברים אמורים? ברשות הרבים, או בחצר שאינה של שניהם. ברשות הלוקח, פיון שקבל עליו - הרי זה קנה. ברשות המוכר, עד שיגביה או עד שיוציא מרשות הבעלים. ברשות המופקדין אצלו, עד שיקבל עליו או עד שישכיר את מקומו. אימתי אמרו: "מטלטלין נקנין במשיכה"? ברשות הרבים, או בחצר שאינה של שניהם. ברשות הלוקח, פיון שקבל עליו - הרי זה קנה. ברשות המוכר - עד שיגביה או עד שיוציא מרשות הבעלים. ברשות זה שמפקד אצלו - עד שיקבל עליו, או עד שישכיר לו את מקומו:

הב, עד שלא נתמלאת המדה נשברה מדה - נשברה למוכר. משנתמלאת מדה - נשברה ללוקח. רבי יהודה אומר: אם היה סרסור ביניהם, נשברה חבית - נשברה לסרסור. מודים חכמים לרבי יהודה: בזמן שהצלוחית ביד התינוק, וחננוני מערה לתוכה שמן, ונפלה ונשברה - שחייב על השמן ופטור על הצלוחית. ואם הטתה צלוחית ושברה - חייב אף על הצלוחית. ורבי יהודה פוטר שעל מנת כן שלח בנו אצל חננוני, על מנת שיאבד את האיסר וישבר את הצלוחית:

הג, מקום שנהגו להשפיע - משפיע לו כל צרכו, עד שלא נתמלאו אחורי מדה ושולי מדה להכריע - מכריע לו כל צרכו. רבי נתן אומר: טפח מלא החוט המאזנים, ובטורטני - טפח שהן שני טפחים בלח; דברי רבי. רבי נתן אומר: כל המשקלות שאמרו כשעור לטמאן - כך שעור להכריע. מקום שנהגו שלא להשפיע ושלל להכריע - נותן לו גירומין. אחד לעשרה בלח, ואחד לעשרים ביבש. המוכר בפקטני - כל השיפועין הרי הן של מוכר. המוכר בקטלזין בשוק, משקין שבאחורי מניקות - הרי הן של לוקח. ולא יהא מערה מן החבית, אלא קונח מן האגן. ושמן שקרש - אין מפשירין אותו. אין חננוני

יהיו רחוקין זה מזה? ממטע עשרה לבית סאה. פחות מכן או יתר על כן, או שקנאן זה אחר זה, או שקנאן שלשה כאחד - לא קנה לא את הקרקע ולא את האילן שביניהן:

ד, ח, המקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה - הקדיש את הקרקע ואת האילן שביניהן. וכשהוא פודה - פודה בית זרע חמר שעורין בחמשים שקל כסף. פחות מכן או יתר על כן, או שהקדישן זה אחר זה, או שהקדיש שלשתן כאחד - לא הקדיש לא את הקרקע ולא את האילן שביניהן. ולא עוד, אלא אפלו חזר והקדיש את השדה, כשהוא פודה - פודה את האילן בפני עצמו, ואת השדה בפני עצמה:

ט, שנים שנטעו את הכרם - זה מרחיק שתי אמות ונוטע, וזה מרחיק שתי אמות ונוטע. נקצץ הכרם, או שיבש - הקרקע של בעל הכרם. שנים שנטעו את השדה, ועמד אחד מהן וקצץ את שלו - מרחיק ארבע אמות ונוטע. נקצץ הכרם או שיבש - הקרקע של בעל הכרם. עמד אחד מהן וקצץ את שלו - מרחיק ארבע אמות וזורע. נקצץ הכרם או שיבש - הקרקע של בעל השדה.

שנים שחלקו, אחד נוטל את הכרם, ואחד נוטל שדה לבן - נותנין לו ארבע אמות בצד השדה לבן, שעל מנת כן קבל עליו בעל הכרם. נקצץ הכרם או שיבש - הקרקע של בעל הכרם:

ז, המוכר פרס לחברו בצד שדה לבן, וכן המקבל מחברו חצי שדה ליטע - נותנין לו ארבע אמות בצד שדה לבן, שעל מנת כן קבל עליו בעל הכרם. נקצץ הכרם, או שיבש - הקרקע של בעל הכרם:

מִסְכַּת בָּבָא בִּתְרָא פָּרָק חֲמִישִׁי

ה, ארבע מדות במוכרין. במה דברים אמורים? במדה שאינה של שניהם. אבל אם היה (בידו) [מדה] של אחד מהן -

ורביעית, ושמינית, וחצי שמינית, ואחד משמונה בשמינית, וזה הוא קרטוב.

פרוטית שאמרו, אחד משמונה פרוטות לאיסר. איסר - אחד מעשרים וארבעה לדינר. שש מעה - כסף דינר. מעה כסף - שני פונדיון. פונדיון - שני איסרים. איסר - שני מסמסין. מסמס - שני קונטרסין. קונטרס - שתי פרוטות. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פרוטה שאמרו - אחת משש פרוטות לאיסר. שלש הדרסין מעה. שני הינצין - הדרס, שני שמינית הינצין, ושתי פרוטות שמיין. אין משתכרין לא בפיצים ולא בפרות פצמים; דברי רבי יהודה. ונחמכים מתירין:

מסכת בבא בתרא פרק ששי

ו,א המוכר זרעוני גנה לחברו, זרעים הנאכלין, זרע ולא צמח, רבי יהודה אומר: נותן לו דמי הזרע ולא דמי הוצאה. אמרו לו: הרבה מבקשים אותם לדברים אחרים.

ו,ב המוכר פרות לחברו - הרי זה מקבל עליו רבע טנפת פגיגים לסאה. שעורים - מקבל עליו רבע קטנית. קשואין - מקבל עליו עשר מארות למאה. קנקנין - מקבל עליו עשר נאות פנוסות פנוסות מגפרות למאה. יתר על כן, בכלן - מחזיר לו את השאר ונוטל ממנו דמים. הלוקח קנקנין מחברו ונמצאו פנוסות, ונשתברו - חייב להעמיד לו דמי קנקנין, אבל לא דמי יין. המוכר יין לחברו סתם - חייב באחריותו עד הפסח. מבסם - חייב באחריותו עד עצרת. נתישן - חייב באחריותו עד החג. המוכר מרתף לחברו סתם, בזה אמרו: מקבל עליו עשר קוססות למאה.

ו,ג "חבית של יין אני מוכר לך" - נותן לו יין יפה. "חבית של יין זו אני מוכר לך" - נותן לו יין המתקבל בחנות. "חבית זו אני מוכר לך" - אפלו חמץ הגיעו. "מאה חביות של יין אני מוכר לך" - נותן לו יין יפה כרב יין הנמכר באותו מקום. "מאה

רשאי לא להרתיע את המדה, ולא להקפיצה ולא לנטותה, ולא להושיבה על צדה, ולא יעשה קני מאזנים ארוך מצד אחד וקצר מצד אחד. ולא יעשה את המחוק עבה מצד אחד וצר מצד אחד. ולא יהא מערב מים ביין, מי בלקייה בשמן, מי מעין בדבש, סלת בדבש, וחמץ בשמן, חמץ במור, חול בפול, עלי גפנים בפילון, חלב המור בקטף, סיקרא בציר, וכסבורא בפלפלין. חנוני מקנח מדותיו של שמן פעם אחת בשבת, ושל יין משעשה שליא, ולא יהא נותן מדותיו ומשקלותיו במלח מפני שהן חסרין, שנאמר (דברים כה) כי תועבת ה' וגו' כל עושה אלה:

ה,ד רבי שמעון אומר משם רבי עקיבה: הרי הוא אומר (ויקרא יט) מאזני צדק וגו', אדם מוכר לחברו לגין וחצי רביעית ושמינית, וכשהוא בא עמו לחשבון, לא יאמר לו מלא לי את המדה הזאת, מחול לי את הקרטוב הזה, שאין האמנת המדות תלויה בבריות, והמקום הוחל שמו עליהן. ולא יעשה משקלותיו של עץ של אבר ושל קיספורן ושל מתכת, אלא של זכוכית. היה מבקש עשר ליטרין, לא יאמר לו שקל לי כל אחת ואחת בפני עצמה מפני הכריעות, אלא שקל לי כלן כאחת. היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא - שוקל לו ליטרא ונוטל ממנו רביע ליטרא. היה מבקש ממנו חצי ליטרא - שוקל לו ליטרא ונוטל ממנו חצי ליטרא. רביע ליטרא - שוקל לו ליטרא. היה מבקש ממנו תרקב - מודד לו בסאה ונוטל ממנו תרקב. היה מבקש ממנו ארבעה קבין - מודד לו בסאה ונוטל ממנו מארבעת קבין. היה מבקש ממנו קבים נותן לו קבים. לא יעשה אדם מדה חסרה או מדה יתרה בתוך ביתו, מפני שמרמה בו את אחרים. בכל מקום הן עושין תרקב וחצי תרקב, קב וחצי קב, רבע תמן וחצי תמן, ועוכלא הין, וחצי הין, ושלישית הין, ורביעית הין, ולוג וחצי לוג,

ובין שהוא כבית ארבעים סאה - הגיעו, שלא אמר לו אלא שמו. "בית כור המקף גדר אני מוכר לך" בין שהוא כבית עשרים סאה ובין שהוא כבית ארבעים סאה - אין לו אלא עד מקום הגדר.

ו,ו אין מוציאין לאכילת פרות מנכסין המשעבדין, מפני תקון העולם. כיצד? גזל הימנו שדה ואכלה, והרי היא יוצאה לפניו - גובה את הקרן מנכסים משעבדים. ולאכילת פרות - אינו גובה אלא מנכסים בני חורין. ואין מוציאין לשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות, מפני תקון העולם. כיצד? לקח הימנו שדה והשביחה, והרי היא יוצאה לפניו - גובה מנכסים המשעבדים. ושבח קרקעות - אינו גובה אלא מנכסים בני חורין. במה דברים אמורים? בזמן שקדם מקחו של זה לשבחו של זה. אבל אם קדם שבחו של זה למקחו של זה - זה וזה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין. זה אומר: "שבחי קדם". וזה אומר: "מקחי קדם" - המוציא מחברו עליו הראיה.

ו,ז אלו ואלו שהיו אומרים גובהה של מערה ארבע אמות כוכין של בנן שבעה טפחים וטפח לכפה: עושה חצר על פי מערה שש על שש מלא מטה, אחת מכאן ואחת מכאן, ופותח לתוכה שתי מערות. רבי שמעון אומר: ארבע מארבע רוחותיה. רבי יהודה אומר: בסלע הבא בידים - פותח את שתיהן מרוח אחת. אמרו לו: אי אפשר לבן:

ו,ח "קנטינר אני מוכר לך" - הרי זה מעמיד לו שתיים עשרה על שתיים עשרה. בין שאמר לו: "בית כור עפר אני מוכר לך". ובין שאמר לו: "כבית כור עפר אני מוכר לך" - הרי זה מקבל עליו חריץ ובן חריץ, ומחיצת גדר שבינו לבין חברו. "בית כור עפר אני מוכר לך" הן חסר והן יתר. אפלו פחת רבע לסאה, או הויתר רבע לסאה שהן שבעת קבין ומחצה לכור

חביות של זין אלו אני מוכר לך" - נותן לו זין ופה כרב זין הנמכר באותו חנות. "מאה חביות אלו אני מוכר לך" - אפלו חמץ הגיעו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: המוכר זין לחברו ונמצא קוסס - הגיעו. נסכו על גבי המזבח - יצא. עשאו תרומה ותרומת מעשר - יצא. שתה ממנו נזיר - הרי זה לוקה את הארבעים:

ו,ד גשמים היורדין בין הגתות, אם מכת מדינה היא - אין צריך להודיעו. ואם אין מכת מדינה היא - צריך להודיעו. לקח הימנו לגין וחצי לגין, רביעית ושמינית - לא ישקה מהן לחמריו לפועליו, ולא כל מי שיש לו עליו טענת מזונות, אלא אם כן הודיעו. הנה הולך לבית האכל ולבית המשתה, הנה בידו לגין של זין המתקשקש - לא ימלאנו מים, מפני שטוענו טענת חנם. ואם היה חבר עיר - הרי זה מתר.

הנה רבי מאיר אומר: לא יסרב אדם בחברו שיאכל אצלו, ויודע בו שאינו אוכל. ולא ירבה לו בתקרבת, ויודע בו שאינו מקבל. ולא יפתח לו חביות מכורות לחנוני, מפני שטוענו טענת חנם. ואם הודיעו מתחלה, או שהיה מבקש לבור לו את היפה - הרי זה מתר. לא ישלח אדם לחברו חבית של זין ויתן על פיה שמן, מפני הסכנה.

ו,ה הלוקח כלים לשלח לבית חמיו, ואומר: אם נתקבלו ממנו - הריני נותן לך דמיהן, ואם לאו - הריני נותן כף וקף". נטלו הימנו בהליכה - חייב לשלם. בחזירה - הרי הוא כנושא שכר. סומכוס אומר: המוכר חלק לחברו בבאר - אין פחות מרובע. בחבית - אין פחות משמנה. בקדרה - אין פחות משנים עשר. בטפוח - אין פחות מששה עשר. "פרדסי אני מוכר לך", אף על פי שאין בו אילנות - הגיעו, שלא אמר לו אלא שמו. "כרמי אני מוכר לך" אף על פי שאין בו גפנים - הגיעו, שלא אמר לו אלא שמו. "בית כור אני מוכר לך" בין שהוא כבית עשרים סאה

- הגיעו. פחות מכן או יתר על כן - מחזירין זה לזה. מהו מחזיר לו? מעות בדרך שלקח המעות. ואם רצה - מחזיר לו קרקע. "בית פור עפר אני מוכר לך בסימניו במצרי"ו" אפילו פחת שתות או הותר שתות שום הדינין - הגיעו. פחות מכן, או יתר על כן - מחזירין זה לזה. מהו מחזיר לו? מעות בדרך שלקח הימנו. ואם רצה - מחזיר לו קרקע:

ו,ט האומר לחברו: "חצי שדי ובית לתך אני מוכר לך" - משמנין ביניהן ונוטל חצי שדה ובית לתך. אמר לזה: "חצי שדי ובית לתך אני מוכר לך". ולזה אמר: "חצי שדי ובית לתך אני מוכר לך" - משמנין ביניהן, זה נוטל חצי שדה וזה נוטל חצי שדה. לזה אמר: "בצפון". ולזה אמר: "בדרום" - משמנין ביניהן, זה נוטל בצפון וזה נוטל בדרום. "בית לתך כלפי צפון אני מוכר לך" - נותן לו בית לתך כלפי צפון. "בית זרע יד" - מעמיד לו בית זרע יד.

מסכת בבא בתרא פרק שביעי

ז,א כל שהוא לפנים מחברו - הוא קודם את חברו. ונחלה משמשת והולכת ועולה אפילו עד ראובן. האחין זה את זה, והאחיות זו את זו, האחין את האחיות, והאחיות את האחין - נוהלין ומנהלין. ממזר מוריש את קרוביו. עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל, אפילו חזר העובד כוכבים ונתגיר, עבד ונשתחרר - נכסיו פנקסי הגר ונכנסיו עבד משחרר - כל הקודם בהן זכה. נאמנת חיה לומר: "זה יצא ראשון". אימתי? בזמן שאין שם ערעור, אבל יש שם ערעור - הרי זה אינה נאמנת. רבי אלעזר אומר: אם החזקה על אומדה - נאמנת. ואם לאו - אינה נאמנת. ה"ו מחזקין בו שהוא בכור, ובשעת מיתה אמר: "איני בכור" - אינו נאמן. מחזקין בו שאינו בכור, ובשעת מיתה אמר: "בכור הוא" - אינו נאמן. ה"ו מחזקין בו שהוא בכור, ובשעת מיתה אמר: "בכור הוא" -

נאמן. ה"ו מחזקין שהוא בנו, ובשעת מיתתו אמר: "בני הוא" - נאמן. ה"ו מחזקין בו שהוא בנו, ובשעת מיתתו אמר: "אינו בני" - אינו נאמן. שאין בנו, ובשעת מיתתו אמר: "בני הוא" - נאמן. ה"ו מחזקין בו שהוא בנו, ובשעת מיתתו אמר: "אחי הוא" - אינו נאמן. ה"ו מחזקין בו שהוא עבדו, ובשעת מיתתו אמר: "בני הוא" - נאמן. היה עומד בין המוכסין, אמר: "בני הוא" וחזר ואמר: "עבדי הוא" - נאמן. "עבדי הוא" וחזר ואמר: "בני הוא" - אין נאמן.

ז,ב אין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהם. רבי אומר: אומר אני, שהבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו לאחר מיתת אביהם, שאף שלו השביח כשלהן. כיצד? היתה לו בהמה מוחכרת ומושפרת אצל אחרים, ופרה רועה באפר - הבכור נוטל פי שנים. ואין נוטל פי שנים בזרוע והלחיים והקבה. רבי אומר: כל דבר שלא פללו בו יתומים לאחר מיתת אביהן - הבכור נוטל פי שנים. וחכמים אומרים: אין נוטל פי שנים אלא בכל אשר ימצא לו. אבל בנה בנין, נטע נטיעות - הכל שוין שנוטל פי שנים. כיצד נוטל פי שנים? ירש שטרי חוב - נוטל פי שנים. יצאו עליו שטרי חוב - נותן פי שנים. ואם אמר: אי אפשר שלא לטול ושלל לתן - הרשות בידו. כיצד אינו נוטל בראוי כבמחזק? מת אביו בחיי אביו - נוטל פי שנים מנכסי אביו, ואין נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו. ואם היה אביו בכור - אף נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו.

ז,ג בנות צלפחד - נטלו שלשה חלקין בנחלה, חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף חלק אחי אביהן, לפי שלא נתנה הארץ אלא ליוצאי מצרים, ולא נתחלקה אלא לעומדים בערבות מואב. ירש השבט את שבטו, וחזר השבט וירש את הראוי לו. כיצד? שני אחין שהיו מיוצאי מצרים, לאחד יש

היתה לו שדה עשויה אפותיקי לאשה בכתבתה, ולבעל חוב בחובו, ואמר: "תנו שדה פלונית לפלונית אשתי בכתבתה, ולפלוני בעל חובי בחובו" - נתקבלו שלהן וידן על העלויה.

ז,ה האומר: "תנו חלק" - יירש עם הבנים. בבכורה" - אין נוטל פי שנים. האומר: "יורשני פלוני" - לא אומר כלום. "תנו נכסי לפלוני" - דבריו קימין. כתב ירושה מלמטה ומתנה מלמעלה, ירושה מלמעלה ומתנה מלמטה, ירושה מכאן ומכאן מתנה באמצע, הואיל והזכיר שם מתנה - דבריו קימין. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: אם אומר על מי שראוי לו לירשו - דבריו קימין. על מי שאינו ראוי לו לירשו - אין דבריו קימין. כיצד? אומר על בת הבן בין הבנים ועל בן הבת בין הבנות - דבריו קימין. על הבת בין הבנים, ועל האח בין הבנות - לא אומר כלום.

מסכת בבא בתרא פרק שמיני

ח,א הכותב נכסיו לאחר והיה כהן, והיו כהן עבדים, אף על פי שאמר הלה: "אי אפשי בהן" - הרי אלו אוכלין בתרומה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כהן שאמר הלה: "אי אפשי בהן" - זכו בהן היורשין. הכותב נכסיו לעשרה, בין שזכה אחד מהן, ובין שזכו כלן - זכו כלן. כתב והעלה להם בערכים - זכתה להן הערכים. המוציא עשרה עבדים בני חורין, בין שיצא אחד מהן, ובין שיצאו כלן - יצאו כלן. כתב והעלה להן בערכים - זכתה להן הערכים.

האומר: "תנו שדה פלוני לפלוני, ואם מת פלוני לפלוני" - ראשון אוכל פרות, ואם מת - ינתנו לשני - השני אוכל פרות, ואם מת - ינתנו לשלישי. מת השלישי עד שלא ימות השני - השני אוכל פרות, ואם מת - יחזרו ליורשי נותן. הראשון אוכל פרות ומוכר קרקע; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין לראשון אלא אכילת פרות בלבד.

לו תשעה בנים, ולאחד יש לו בן אחד, ולפניהן בית חמשת כורין, תשעה - נוטל בית לתד, ואחד - נוטל בית לתד. החזירוהם לאבותיהם, חזרו אבות והורישו את הבנים, תשעה - נוטלו מחצה, ואחד - נוטל מחצה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף נתחלקה הארץ ליוצאי מצרים. כיצד? היה מן היוצאין ממצרים העומדים בערבות מואב - הוא נוטל שני חלקים מיוצאי מצרים, ולא מן העומדים בערבות מואב. מהעומדים בערבות מואב ולא מיוצאי מצרים - נוטל חלק אחד. המתאוננים, והמרגלים, ועדתו של קרח - לא נוטלו בארץ חלק. אבל הבנים - ירשו בזכות אבות אבותיהם, ובזכות אבות. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: יהושע וכלב - נוטלו שלשה חלקין בנחלה, שהן מיוצאי מצרים ומן העומדים בערבות מואב, ושנטלו מרגלים חלקן נוטלו יהושע וכלב. חלק המתאוננים ועדתו של קרח - נפל לאמצע, והבנים נחלו לעצמן. וכשם שהבן קודם את הבת בנכסי האב, כך קודם הבן בנכסי האם. רבי אלעזר ברבי יוסי אומר משם רבי זכריה בן הקצב, וכן היה רבי שמעון בן יהודה איש כפר איכוס אומר משום רבי שמעון: אחד הבן ואחד הבת - שוין בנכסי האם.

ז,ד האומר: "יחלקו בני נכסי" והיה שם בכור, אם זכו בנכסים בחיי האב - אין נוטל פי שנים, ואם לאו - נוטל פי שנים. האומר: "תנו מאתים דינר לפלוני בני בכור כראוי לו" - נוטלן ונוטל פי שנים. "בבכורתו" - ידו על העלויה, רוצה נוטלן, ורוצה נוטל פי שנים.

האומר: "תנו שדה פלונית לפלונית אשתי כראוי לה" - נוטלת ונוטלת בכתבתה. "בכתבתה" - ידה על העלויה, רוצה נוטלת, רוצה נוטלת בכתבתה. האומר: "תנו מאתים דינר לפלוני בעל חובי בחובו כראוי לו" - נוטלו ונוטל עוד מאתים דינר בחובו. "בחובו" - אין לו אלא בחובו.

קצוב מן התורה. אינן רשאים להוציא עבדיהם בני חורין, אֶבֶל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאים אותן בני חורין. רבי אומר, אומר אני: שנותן דמיו ופודה את עצמו. אין מוכרין ברחוק לקח בקרוב, ברע לקח ביפה. אין דנין לחוב ולזכות, להכניס ולהוציא ליתומים, אלא אם כן נטלו רשות מבית דין. וצריכין אפטרופין לחשב עם היתומים באחרונה; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין ליתומין אלא מה שהניחו להם אפטרופין. מוכרין עבדים לקח בהן קרקעות, אֶבֶל לא קרקעות לקח בהן עבדים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף לא עבדים לקח בהן קרקעות. אין בית דין עושין אפטרופין נשים ועבדים לכתחלה, ואם מנה אותן אביהן בחייו - עושין אותן אפטרופין. כתב בשטר: "מעות וכלים יש לי ביד פלוני" - רשאים העדים לחתם. אֶבֶל אינו גובה עד שביא ראיה. רבי אומר, אומר אני: שלא יחתמו עד שיטלו רשות מבית דין, וכשהוא גובה - אינו צריך שביא ראיה. הניח בנים גדולים וקטנים, והיו גדולים נזונים ובאין בשתיקה - לא יאמרו קטנים: הרי אנו נזונים כדרך שניזנתם אתם. נשאו גדולים בחיי אביהן - לא יאמרו קטנים: הרי אנו נושאים כדרך שניזנתם אתם. וְלֹא עוֹד, אֶלֶא אֶפְלוּ הַנִּיחַ לָהֶם עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב - הרי אלו של עצמן.

הניח בנות גדולות וקטנות, והיו גדולות נזונות ובאות בשתיקה, לא יאמרו קטנות: "הרי אנו נזונות כדרך שניזנתם אתם". נשאו גדולות בחיי אביהן - לא יאמרו קטנות: "הרי אנו נושאות כדרך שניזנתם אתם". וְלֹא עוֹד, אֶלֶא אֶפְלוּ הַנִּיחַ לָהֶם עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב - הרי אלו של עצמן.

ח,ב שנים שהיו באין ממדינת הים, אף על פי שמשאן ומתנן ומאכלן ומשקן באחד, ומת אחד מהן - אין חברו יורשו. ואם היה נוהג בו משום אחרון - חברו יורשו. משיצא הוא ובנו למדינת הים, ובא ועמו אחד ואמר: "זה אחי שנתי לי במדינת הים, ולו חמשה אחין, ולפניהן בית חמשת כורין" - הן אין נוטנין לו כלום, והוא נותן להן שתות בחלקו. מת - הוא נוטל מה שנתי, והשאר מביאין לאמצע וחולקין. משיצאו הוא ואביו למדינת הים, ומת הבן, או שמת האב - לעולם נכסיו בחזקת זקן.

ח,ג הכותב דייתיקי והיה מתירא מן הירושין - נכנסין אצלו כמבקרין אותו, שומעים דבריו מבפנים ויוצאין וכותבין מבחוץ. בריא שכתב דייתיקי, שכיב מרע שכתב נכסיו מתנה, אף על פי שזכה לאחר מתנה - לא עשה כלום. אֶבֶל הכותב נכסיו בשם חברו וזכה לאחר מיתה - דבריו קימין. הכותב דייתיקי, יכול לחזור בו. מתנה - אין יכול לחזור בו. איזה הוא דייתיקי? דא תהא לי לעמד ולהיות, אם מתי ינתנו נכסי לפלוני. איזו היא מתנה? מן היום ינתנו לפלוני. הכותב דייתיקי, עד שלא זכה בין הוא ובין אחר - יכול לחזור בו. משזכה בין הוא ובין אחר - אין יכול לחזור בו. אפטרופין, עד שלא החזיקו בנכסי יתומין - יכולין לחזור בהן. משחזיקו בנכסי יתומים - אין יכולין לחזור בהן. אפטרופוס שמנהו אבי יתומים - ישבע. שמנהו בית דין - [לא] ישבע. אבא שאול אומר: אף שמנהו בית דין - ישבע מפני שהוא בנושא שֶׁכֶר.

ח,ד אפטרופין - תורמין ומעשרין על נכסי יתומין. מוכרין בתים, שדות וכרמים, בהמה עבדים ושפחות, להאכיל יתומים, לעשות להם סכה לולב וציצית, וכל מצות האמורות בתורה, ולקנות להם ספר תורה ונביאים, דבר הקצוב מן התורה. אֶבֶל אין פודין עליהן שבוין, ואין פוסקין עליהן צדקה בבית הכנסת לעניים, דבר שאינו

פִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אִיבֶיהָ וְנָתַנּוּ יְ-הוָה אֶ-לֶיהָ בִּיָּדָהּ וְשִׁבִיתָ שְׁבִיו:
אָרִי תִפּוֹק לְאַגְמָא קָרְבָּא עַל בְּעָלֵי דְבָבָךְ וַיִּמְסְרֵנּוּ יְיָ אֱלֹהֶךָ בִּיָּדָךְ וְתִשְׁבִּי שְׁבִיהוֹן:

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה – בַּמִּלְחָמָה הַרְשׁוּת הַכְּתוּב מְדַבֵּר; שְׁבִימִלְחָמָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין לֹאמֵר וְשִׁבִיתָ שְׁבִיו, שְׁהָרִי כְּכֹר נֶאֱמַר "לֹא תִסָּחֵף כָּל נֶשְׁמָה".
וְשִׁבִיתָ שְׁבִיו – לְרִבּוֹת כְּנֻעִים שְׁבִיתוֹכָה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מִשְׁבַּע אַמּוֹת.

וְרֵאִיתָ בַּשְּׁבִיָּה אֵשֶׁת יִפֶּת־תָּאֵר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וְלִקְחָתָ לָךְ לְאִשָּׁה:
וְתִחְזִי בַשְּׁבִיָּה אֶתְמָא שְׁפִירַת רִיו וְתִתְרַעֲי בַּהּ וְתִסְבֶּה לָךְ לְאִתּוּ:

אִשָּׁת – אֶפְלוּ אִשָּׁת אִישׁ. וְלִקְחָתָ לָךְ לְאִשָּׁה – לֹא דִבְרָה תוֹרָה אֵלָּא כְּנֻגַּד יֵצֵר הָרַע, שְׂאֵם אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתִּירָה, יִשְׁאַנָּה בְּאֶסּוּר; אָכֵל אִם נִשְׂאָה, סוֹפּוֹ לִהְיוֹת שׁוֹנָאָה, שְׁנֶאֱמַר אַחֲרָיו: "כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ" וְגוֹמֵר, וְסוֹפּוֹ לְהוֹלִיד מִמֶּנָּה "בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה". לָכֵן נִסְמְכוּ פְּרָשִׁיּוֹת הַלּוּי.

וְהִבֵּאתָה אֶל־תּוֹךְ בֵּיתָהּ וְגִלְחָהּ אֶת־רֹאשָׁהּ וְעָשִׂתָה אֶת־צַפְרָנֶיהָ:
וְתַעֲלֶנָּה לְגוֹ בֵּיתָהּ וְתַגְלַח יֵת רִישָׁהּ וְתִרְבִּי יֵת טוֹפְרָהּ:

וְעָשִׂתָה אֶת צַפְרָנֶיהָ – תַּגְדֵּלָם, כְּדֵי שֶׁתִּתְנַוֵּל.

וְהִסִּירָהּ אֶת־שִׁמְלַת שְׁבִיָּהּ מֵעָלֶיהָ וַיִּשְׁבֶּהּ בְּבֵיתָהּ וּבִכְתָּהּ אֶת־אִבֶּיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יֵרַח יָמִים וְאַחֵר כֹּן תָּבֹא אֵלֶיהָ וּבַעֲלָתָהּ וְהִיתָה לָךְ לְאִשָּׁה:
וְתַעֲדִי יֵת כְּסוֹת שְׁבִיָּה מִנָּה וְתַמִּיב בְּבֵיתָהּ וְתַבְּכִי יֵת אִבּוּהָ וְיֵת אִמָּהּ יֵרַח יוֹמִין וְכֹתֵר כֹּן תִּיעוֹל לְוִתָּהּ וְתַבְעֲלָנָהּ וְתִהִי לָךְ לְאִתּוּ:

וְהִסִּירָהּ אֶת שִׁמְלַת שְׁבִיָּהּ – לְפִי שֶׁהֵם נָאִים, שְׂגוּיִם – בְּנוֹתֵיהֶם מִתְקַשְׁטוֹת בַּמִּלְחָמָה, בְּשִׁבִּיל לְהַזְנוֹת אַחֲרֵים עִמָּהֶם. וַיִּשְׁבֶּהּ בְּבֵיתָהּ – בְּבֵית שְׁמִשְׁמֵשׁ בּוֹ: נִכְנָס וְנִתְקַל בָּהּ, יוֹצֵא וְנִתְקַל בָּהּ; רוֹאֶה בְּכִכְיָתָהּ, רוֹאֶה בְּנוֹיָלָהּ, כְּדֵי שֶׁתִּתְנַגֵּה עָלָיו. וּבִכְתָּהּ אֶת אִבֶּיהָ – כָּל כּוֹף לְמָה? כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׂמִיחָה זֶז עֲצָבָה; בֵּית יִשְׂרָאֵל מִתְקַשְׁטֵת זֶז מִתְנַוֵּלָת.

וְהִיָּה אִם־לֹא תַפְצָתָ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר לֹא־תִמְכְּרָנָה בַּכֶּסֶף לֹא־תִתְעַמֵּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲנִיתָהּ:
וְהִיָּה אִם לֹא תַפְצָתָ בָּהּ – הַכְּתוּב מְבַשְּׂרָךְ שְׁסוֹפֶךָ לִשְׁנֵאתָהּ. לֹא תִתְעַמֵּר בָּהּ – בְּלִשׁוֹן פְּרָסִי קוֹרִין לְעַבְדוֹת וְשִׁמוּשׁ – עֲמֵאָרָא. מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מִשֶּׁה הַדְרָשׁן לְמַדְתִּי כּוֹ.

כִּי־תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֶהוּבָהּ וְהָאֶחָת שְׁנוּאָה וְיִלְדוּ־לָוּ בָנִים הָאֶהוּבָהּ וְהַשְּׁנוּאָה וְהִיָּה הֵבֶן הַבֶּכֶר לְשִׁנְיָאָה:
אָרִי יִהְיוּ לְגִבֹּר תַרְמִין גִּשְׁיִין חֲדָא רַחוּמָתָא וְחֲדָא שְׁנוּאָתָא וְיִלְיָדוּ לִיהָ בְּנִין רַחוּמָתָא וְשְׁנוּאָתָא וְיִהִי בְרָא בּוֹכְרָא לְשִׁנְיָאָתָא:

וְהִיָּה בְיוֹם הַנִּחִילוֹ אֶת־בָּנָיו אֶת אֲשֶׁר־יִהְיֶה לוֹ לֹא יִוָּכַל לְבַכֵּר אֶת־בֶּן־הָאֶהוּבָה עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְּׁנוּאָה הַבֶּכֶר:
וְהִיָּה בְיוֹמָא דְיַחְסִין לְבִנּוּהִי יֵת דִּיהִי לִיהָ לִית לִיהָ רִשׁוֹ לְבַכְרָא יֵת בֶּר רַחוּמָתָא עַל אִפִּי בֶר שְׁנוּאָתָא בּוֹכְרָא:

כִּי אֶת־הַבֶּכֶר בֶּן־הַשְּׁנוּאָה יִפִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר־יִמָּצֵא לוֹ כִּי־הוּא רַאשִׁית אֲנֹו לוֹ מִשְׁפָּט הַבֶּכְרָה:
אָרִי יֵת בּוֹכְרָא בֶר שְׁנוּאָתָא יִפְרִישׁ לְמַתָּן לִיהָ תַרְיִין חוֹלְקִין בְּכָל דִּישְׁתַּכַּח לִיהָ אָרִי הוּא רִישׁ תּוֹקֶפִיָּה לִיהָ חֲזִיָּא בְּכִירוּתָא:

פִּי שְׁנַיִם – כְּנֻגַּד שְׁנֵי אַחִים. **בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ** – מִכָּאֵן שְׂאֵין הַבֶּכֶר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּרָאוּי לְבֹא לְאַחֵר מִיתַת הָאֵב, כְּכַמְחֻזֵּק.

כִּי־יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִיגִנּוּ שְׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם:
אָרִי יִהִי לְגִבֹּר בֶּר סָטִי וּמְרֹד לְיִתּוּהִי מְקַבִּיל לְמִימַר אִבּוּהִי וּלְמִימַר אִמִּיהָ וּמִלְפִין יִתִּיהָ וְלֹא מְקַבִּיל מִנָּהוֹן:

סוֹרֵר – סָר מִן הַדֶּרֶךְ. **וּמוֹרֵה** – מְסַרְב בְּדַבְרֵי אָבִיו, לְשׁוֹן "מְמַרִים". **וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ** – מִתְרִין בּוֹ בְּפִגְי שְׁלִשָּׁה וּמִלְקִין אוֹתוֹ. בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינּוּ סִיב, עַד שֶׁיִּגְנֹב וַיֵּאָכֵל תַּרְטִימַר בְּשֶׁר וַיִּשְׁתֶּה חֲצִי לֵג יֵין, שְׁנֶאֱמַר: "זוֹלֵל וְסוֹבָא", וְנֶאֱמַר: "אֵל תִּהִי בְּסוֹבָאֵי יֵין בְּזוֹלְלֵי בְּשֶׁר לְמוֹ". וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֵה נִתְרַגַּע עַל שֵׁם סוֹפּוֹ: הַגִּיעָה תוֹרָה לְסוֹף דַּעְתּוֹ, סוֹף שְׁמִכְלָה מִמּוֹן אָבִיו, וּמִבְקֵשׁ לְמוֹדוֹ וְאִינּוּ מוֹצֵא, וְעוֹמֵד בְּפֶרֶשֶׁת דְּרָכִים וּמִלְסָטִם הַבְּרִיּוֹת. אִמָּרָה תוֹרָה: יָמוֹת וַיָּכֹא וְאֵל יָמוֹת סִיב.

וּתְפָשׂוּ בּוֹ אֶבְיָיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר מִקְדָּמוֹ:	וַיִּתְּחוּזוּ בֵּיתָא אֲבוּהִי וְאִמִּיהָ וַיִּפְקְדוּ יְתִיָּה לְקָדָם סָבִי קִרְתִּיָּה וּלְתַרְעָא בֵּית דִּין אֲתֵרִיָּה:
וְאִמְרֵי אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּגִנּוּ זֶה סוֹרֵר וּמִלָּה אֵינְגּוּ שְׁמַע בְּקִלְגּוֹ זֹלָל וְסָבָא:	וַיִּמְרוּ לְסָבִי קִרְתִּיָּה בְּרָנָא דִּין סָטִי וּמְרוּד לִיתוּהִי מִקְבִּיל לְמִימְרָנָא זִלִּיל בָּשָׂר וְסָבִי חֲמַר:
וְרָגְמָהּ כָּל־אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאַבְנִים וּמָת וּבַעֲרַת הָרַע מִקְרָבָהּ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמָעוּ וַיֵּרְאוּ:	וַיִּרְגְּמוּנִיהָ כָּל אֲנָשֵׁי קִרְתִּיָּה בְּאַבְנֵיָא וַיָּמָוֶת וּתְפָלִי עֲבִיד דְּבִישׁ מִבִּינָהּ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמָעוּ וַיִּדְחֲלוּ:
וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמָעוּ וַיֵּרְאוּ – מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ הַכְרָזָה בְּבֵית דִּין: פְּלוֹנִי נִסְקַל עַל שֶׁהָיָה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרָה.	

שְׁנִי	פְּרָשַׁת הַלֵּנַת הַתְּלוּי
וְכִי־יִהְיֶה בְּאִישׁ חֲטָא מִשְׁפָּט־מָוֶת וְהוֹמַת וְתִלִּית אֹתוֹ עַל־עֵץ:	וְאִרִּי יִהְיֶה בְּגֹבֶר חֹבֶת דִּין דְּקָטוּל וַיִּתְקַטֵּיל וְתַצְלוּב יְתִיָּה עַל צְלִיבָא:
וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ חֲטָא מִשְׁפָּט מָוֶת – סְמִיכוֹת הַפְּרָשִׁיּוֹת מַגִּיד, שֶׁאִם חָסִים עָלָיו אֲבִיו וְאִמּוֹ, סוֹף שֶׁיֵּצֵא לְמַרְבוֹת רָעָה וַיַּעֲבֹר עֲבֻרוֹת, וַיִּתְחַיֵּב מִיתָה בְּבֵית דִּין. וְתִלִּית אוֹתוֹ עַל עֵץ – רַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ: כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְּלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי קָלֵלֶת אֱ־לֹהִים תְּלוּי, וְהַמְּכַרֵּךְ אֶת הַשֵּׁם בְּסִקִּילָה.	
לֹא־תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל־הָעֵץ כִּי־קָבֹר תִּקְבְּרֻנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קָלֵלֶת אֱ־לֹהִים תְּלוּי וְלֹא תִטְמָא אֶת־אֲדָמָתְךָ אֲשֶׁר י־הִנֵּה אֱ־לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה:	לֹא תְבִית נִבְלָתִיהָ עַל צְלִיבָא אִרִּי מִקְבֵּר תִּקְבְּרִינִיהָ בְּיוֹמָא הַהוּא אִרִּי עַל דְּחַב קָדָם יִי אֲצַטְלִיב וְלֹא תִסָּאִיב יָת אֶרְעָךְ דִּי אֱלֹהֶיךָ יִהְיִי לָךְ אַחְסָנָא:
כִּי קָלֵלֶת אֱ־לֹהִים תְּלוּי – וְזֹלָלוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הוּא, שֶׁאֲדָם עָשׂוּי בְּדַמוֹת דְּיוֹקְנּוֹ, וַיִּשְׂרָאֵל הֵם בְּנָיו. מִשָּׁל לְשֵׁנֵי אַחִים תְּאוּמִים, שֶׁהָיוּ דוּמִים זֶה לַזֶּה: אֶחָד נַעֲשֶׂה מֶלֶךְ, וְאֶחָד נִתְּפָס לְלִסְטִיּוֹת וּנְתַלָּה. כָּל הַרֹאֶה אוֹתוֹ אוֹמְרִי: הַמֶּלֶךְ תְּלוּי. כָּל קָלֵלָה שֶׁבִּמְקָרָא – לִשׁוֹן הַקָּל וְזֹלָל, כְּמוֹ: "וְהוּא קָלֵלִנִי קָלֵלָה נִמְרָצָת".	

לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר אֲחִיךָ אֹו אֶת־שִׁיר נִדְחִים וְהִתְעַלְמַת מֵהֶם הַשָּׁב תִּשְׁיָבָם לְאַחִיךָ:	לֹא תִתְּחִי יָת תּוֹרָא דְאַחוּךְ אוֹ יָת אֲמֵרִיָּה דְטָעֹן וְתִכְבוּשׁ מִנְהוֹן אֲתָבָא תְּתִיבּוּן לְאַחוּךְ:
וְהִתְעַלְמַת – כּוֹבֵשׁ עֵין כְּאֵלּוּ אֵינוֹ רוֹאֶה. לֹא תִרְאֶה וְהִתְעַלְמַת, לֹא תִרְאֶה אוֹתוֹ שֶׁתִּתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וְרַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ: פְּעָמִים שְׁאִתָּה מִתְעַלֵּם וְכוּלָּהּ	
וְאִם־לֹא קָרֹב אֲחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יִדְעָתוּ וְאִסְפַּתּוּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהִנֵּה עִמָּךְ עַד דְּרִישׁ אֲחִיךָ אֹתוֹ וְהִשְׁבַּתּוּ לוֹ:	וְאִם לֹא קָרִיב אֲחוּךְ לוֹתְךָ וְלֹא יִדְעָתָ לִיָּה וְתִכְנָשְׁנִיהָ לְגוֹ בֵּיתְךָ וַיְהִי עִמָּךְ עַד דִּיתַבַּע אֲחוּךְ יְתִיָּה וְתִתִּיבּוּנִיהָ לִיָּה:
עַד דְּרִישׁ אֲחִיךָ – וְכִי תַעֲלֶה עַל דְּעִתָּךְ שֶׁיִּתְּנָהּ לּוֹ קָדָם שֶׁיִּדְרָשְׁהָ? אֵלֶּא דְרָשְׁהּ שְׁלֵא יְהֵא רַמְאִי. וְהִשְׁבַּתּוּ לוֹ – שְׁתַּהֲא בּוֹ הַשָּׁבָה, שְׁלֵא יֵאָכֵל בְּבֵיתְךָ כְּדִי דְמִי וְתִתַּבַּע מִמֶּנּוּ. מִכָּאן אָמְרוּ: כָּל דְּכָר שֶׁעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, יַעֲשֶׂה וְיֵאָכֵל; וְשְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, יִמְכֹּר.	
וְכֹן תַּעֲשֶׂה לְחַמְרֹו וְכֹן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלָתוֹ וְכֹן תַּעֲשֶׂה לְכָל־אַבְגַּת אֲחִיךָ אֲשֶׁר־תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצִּאתָהּ לֹא תִוָּכֵל לְהִתְעַלֵּם:	וְכֹן תַּעֲבִיד לְחַמְרִיָּה וְכֹן תַּעֲבִיד לְכִסּוּתִיהָ וְכֹן תַּעֲבִיד לְכָל אֲבִידָתָא דְאַחוּךְ דְּתִיבֵד מִנִּיהָ וְתִשְׁפַּחְנָהּ לִית לָךְ רִשׁוֹ לְכִסְיוֹתֶיהָ:
לֹא תִוָּכֵל לְהִתְעַלֵּם – לְכַבֵּשׁ עֵינְךָ כְּאֵלּוּ אֵינְךָ רוֹאֶה אוֹתוֹ.	
לֹא־תִרְאֶה אֶת־חַמּוֹר אֲחִיךָ אֹו שׁוֹרֹו נִפְלִים בְּדָרְךָ וְהִתְעַלְמַת מֵהֶם הִקָּם תִּקְוִים עִמּוֹ:	לֹא תִתְּחִי יָת חַמְרָא דְאַחוּךְ אוֹ תּוֹרִיָּה רָמֹן בְּאוֹרְחָא וְתִכְבוּשׁ מִנְהוֹן אֲקָמָא תְּקִים עִמִּיהָ:
הִקָּם תְּקִים – זֶה טְעִינָה, לְהַטְעִין מִשְׁאֵי שֶׁנִּפְל מַעֲלִיו. עִמּוֹ – עִם בְּעָלָיו; אָבֵל אִם הָלַךְ וַיִּשָּׁב לוֹ וְאָמַר לוֹ, הוֹאִיל וְעָלֶיךָ מִצְוָה, אִם רָצִיתָ לְטַעֵן – טַעֵן, פְּטוֹר.	
לֹא־יִהְיֶה כָּל־יִגְבֵּר עַל־אִשָּׁה וְלֹא־יִלְבַּשׁ גָּבֵר שְׁמִלַת אִשָּׁה כִּי תִוַּעֲבַת י־הִנֵּה אֱ־לֹהֶיךָ כָּל־עֲשֵׂה אֵלֶּה:	לֹא יְהִי תִקּוּן זִין דְּגִבֵּר עַל אֲתָא וְלֹא יִתְּקֵן גָּבֵר בְּתִקּוּנִיָּה אֲתָא אִרִּי מִרְחַק קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ כָּל עֲבִיד אֵלִין:
לֹא יְהִיָּה כָּלִי גִבֵּר עַל אִשָּׁה – שְׁתַּהֲא דוּמָה לְאִישׁ כְּדִי שֶׁתִּלְבֹּשׁ בֵּין הָאֲנָשִׁים, שֶׁאִין זֶה אֵלֶּא לְשֵׁם נְאוּף. וְלֹא יִלְבַּשׁ גָּבֵר שְׁמִלַת אִשָּׁה – לִילְבֹּשׁ לִישָׁב בֵּין הַנָּשִׁים. דְּכָר אֲחֵר, שְׁלֵא יִסִּיר שְׁעַר הָעֵרְוָה וְשַׁעַר שֶׁל בֵּית הַשָּׁחִי. כִּי תִוַּעֲבַת – לֹא אִסְרָה תּוֹרָה אֵלֶּא לְבוּשׁ הַמְּבִיא לִידֵי תוֹעֵבָה.	

אָרי תַּעֲרַע קִנָּא דְּצַפְרָא קְדָמָךְ בְּאוֹרְחָא בְּכָל אֵילָן אוֹ עַל אֲרֻעָא אֶפְרוּחִין אוֹ בִיעֵין וְאַמָּא רַבִּיעָא עַל אֶפְרוּחִין אוֹ עַל בִּיעֵין לֹא תִסַּב אִמָּא עַל בְּנִיָּא:	כִּי יִקְרָא קוֹנ־צַפּוֹר לִפְנֵיהּ בְּדָרָךְ בְּכָל־עֵץ אוֹ עַל־ הָאֲרֵץ אֶפְרוּחִים אוֹ בִיעִים וְהָאֵם רַבְּצַת עַל־הָאֶפְרוּחִים אוֹ עַל־הַבִּיעִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים:
כִּי יִקְרָא – פָּרַט לְמַזְמֵן. לֹא תִקַּח הָאֵם – בְּעוֹדָה עַל בְּנֶיהָ.	
נִשְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים:	שְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים:
לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְגוֹמֵר – אִם מִצְוָה קִלְיָא שְׂאִין בֵּה חֲסִרוֹן כִּיס אֶמְרָה תּוֹרָה: לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים, קַל וְחֹמֶר לְמַתָּן שְׂכָרָךְ שֶׁל מִצְוֹת תְּמוּרוֹת.	
שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת מַעֲקָה	
אָרי תִּבְנֶה בֵּיתָא חֲדָתָא וְתַעֲבִיד תִּיקָא לֹאגְרָךְ וְלֹא תִשּׁוּי חוֹבַת קִטוּל בְּבִיתְךָ אָרי יְפוּל דְּנַפִּיל מִנֶּיהָ:	כִּי תִבְנֶה בֵּית חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לִגְגְּךָ וְלֹא־תִשּׁוּי דָּמִים בְּבִיתְךָ כִּי־יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ:
כִּי תִבְנֶה בֵּית חֲדָשׁ – אִם קִימַת מִצְוֹת שְׁלוֹמֵי הַקּוֹן, סוּפָךְ לִבְנוֹת בֵּית חֲדָשׁ וְתִקַּנְתָּ מִצְוֹת מַעֲקָה, שְׁמִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה, וְתִגִּיעַ לְכָרֶם וְשָׂדֶה וּלְבָגָדִים נָאִים. לְכָךְ נִסְמְכוּ פְּרָשִׁיּוֹת הַלְלוּ. מַעֲקָה – גֹּדֶר סָבִיב לָגַג. וְאוֹנְקְלוֹס תִּרְגַּם "תִּיקָא", כְּגוֹן תִּיקָא, שְׁמִשְׁמַר מַה שְׁבָתוֹכוֹ. כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל – רָאוּי זֶה לִפְלִי; וְאִף עַל פִּי כֵן לֹא תִתְגַּלְגַּל מִיתָתוֹ עַל יָדְךָ, שְׁמַעֲלִיגְלִין זְכוּת עַל יְדֵי זַכָּאִי, וְחֹבָה עַל יְדֵי חֲסִיב.	
לֹא תִזְרַע כְּרָמְךָ פְּלִאִים פְּו־תִקְדָּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וְתִבּוֹאֵת הַכֶּרֶם:	לֹא תִזְרַע כְּרָמְךָ פְּלִאִים פְּו־תִקְדָּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וְתִבּוֹאֵת הַכֶּרֶם:
כְּלִאִים – חֲטָה וְשַׁעֲוָה וְחֲרָצוֹן בְּמַפְלַת יָד. פְּו תִקְדָּשׁ – כְּתִרְגוּמוֹ: "תִּסְתָּאב". כָּל דְּבָר הַנֶּתְעָב עַל הָאָדָם, בֵּין לְשִׁבְחָה, כְּגוֹן הַקֹּדֶשׁ, בֵּין לְגִנְאִי, כְּגוֹן אִסּוּר, נוֹפֵל בּוֹ לְשׁוֹן קְדוּשָׁה, כִּמּוֹ: "אַל תַּגִּשׁ בִּי כִי קִדְשָׁתִיד". הַמְּלֵאָה – זֶה מְלוּי וְתוֹסַפֶּת שֶׁהַזֶּרַע מוֹסִיף.	
לֹא תִרְדִּי בְּתוֹרָא וּבַחֲמָרָא כְּחֻדָּא:	לֹא־תִתְרַשׁ בְּשׁוֹר־וּבַחֲמָר יִתְדוּ:
לֹא תִתְרַשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמָר – הוּא הַדִּין לְכָל שְׁנֵי מִינִים שְׁבָעוּלָם; וְהוּא הַדִּין לְהַנְהִיגָם יַחַד קְשׁוּרִים זֻגִים בְּהוֹלֶכֶת שׁוּם מִשָּׂא.	
לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִיזָא עֲמָר וְכֶתֶן מְחוּפֵר כְּחֻדָּא:	לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִיזָא עֲמָר וּפְשָׁתִים יִתְדוּ:
שַׁעֲטָנִיזָא – לְשׁוֹן עֲרוּב. וְרַבּוּתֵינוּ פְּרָשׁוּ, שׁוּעַ טוּוּי וְנוּז.	
כְּרוּסְפָדִין תַּעֲבִיד לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפֵי כְּסוּתְךָ דְּתַתְּכַפִּי בֵּה:	גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עַל־אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תַּכְסֶּה־בָּה:
גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָךְ – אִף מִן הַכְּלִאִים, לְכָךְ סִמְכֵן הַכְּתוּב.	
אָרי יִסַּב גָּבֵר אֶתְתָּא וַיִּיעוֹל לְוָתָה וַיִּשְׁנִינָה:	כִּי־יִנְקַח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וַיִּשְׁנֹאָה:
וּבָא אֵלֶיהָ וַיִּשְׁנֹאָה – סוּפּוֹ וְשֵׁם לָהּ עָלִילַת דְּבָרִים. עֲבָרָה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה: עֲבָר עַל "לֹא תִשְׁנֹאָה", סוּפּוֹ לְבֹא לִידֵי לְשׁוֹן הָרַע.	
וַיִּשְׁנֵי לָהּ תִּסְקוּפִי מְלִין וַיִּפְּיק עָלָה שׁוּם בִּישׁ וַיִּימַר יָת אֶתְתָּא הָדָא נָסִיבִית וְעָלִית לְוָתָה וְלֹא אֲשַׁכַּחִית לָהּ בְּתוּלִין:	וְשֵׁם לָהּ עָלִילַת דְּבָרִים וְהוֹצָא עָלֶיהָ שֵׁם רָע וְאַמָּר אֶת־הָאִשָּׁה הַזֹּאת לְקַחְתִּי וְאַקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא־מִצָּאתִי לָהּ בְּתוּלִים:
אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת – מִכָּאן שְׂאִין אוֹמֵר דְּבָר אֶלָּא בִּפְנֵי בַעַל דִּין.	
וַיִּסַּב אַבּוּהָא דְּעוּלִימָתָא וְאַמָּה וַיִּפְקוּן יָת בְּתוּלִי עוּלִימָתָא לְקָדָם סָבִי קָרְתָּא וְלִתְרַע בֵּית דִּין אֶתְרָא:	וְלָקַח אָבִי הַנַּעֲרָ וְאַמָּהּ וְהוֹצִיאוּ אֶת־בְּתוּלִי הַנַּעֲרָ אֶל־ זִקְנֵי הָעִיר הַשְּׁעָרָה:
אָבִי הַנַּעֲרָה וְאַמָּה – מִי שֶׁגִּדְּלוּ גְדוּלִים הָרָעִים וְתִבְּזוּ עָלֶיהָ.	
וַיִּימַר אַבּוּהָא דְּעוּלִימָתָא לְסַבִּיא יָת בְּרַתִּי יְהִבִית לְגוּבְרָא הָדִין לְאִתּוּ וַיִּשְׁנָה:	וְאַמָּר אָבִי הַנַּעֲרָ אֶל־הַזִּקְנָנִים אֶת־בְּתִי נִתְּמִי לְאִישׁ הַנָּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנֹאָה:
וְאַמָּר אָבִי הַנַּעֲרָה – מִלְּמַד שְׂאִין רְשׁוּת לְאִשָּׁה לְדַבֵּר בִּפְנֵי הָאִישׁ.	

וְהִנֵּה־הוּא שֵׁם עֲלִילַת דְּבָרִים לֹא־מַצָּאתִי לְבַתְּךָ בְּתוּלִים וְאַלֶּה בְּתוּלֵי בֵּתִי וּפְרָשׁוֹ הַשְׁמָלָה לִפְנֵי זִקְנֵי הָעִיר:	וְהָא הוּא שׁוּי תַסְקוּפִי מְלִין לְמִימַר לָא אֲשַׁכַּחַת לְבַרְתְּךָ בְּתוּלִין וְאַלִין בְּתוּלֵי בְרַתִּי וְיַפְרָסוֹן שׁוֹשְׁפֹא קִדָּם סְבִי קַרְתָּא:
וּפְרָשׁוֹ הַשְׁמָלָה – הָרִי זֶה מְשָׁל, מִתְסוּרִין הַדְּבָרִים כְּשִׁמְלָה.	וְלִקְחֻוּ זִקְנֵי הָעִיר־הַהוּא אֶת־הָאִישׁ וְיִסְרוּ אוֹתוֹ:
וְיִסְרוּ אוֹתוֹ – מַלְקוֹת.	וְיִגְבוֹן מִנִּיה מֵאָה כֶּסֶף וְנִתְּנוּ לְאָבִי הַנְּעָרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלֹו־תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא־יִוָּכַל לְשַׁלְחָה כָּל־יָמָיו:
וְעֲנֹשׁוּ אוֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְנִתְּנוּ לְאָבִי הַנְּעָרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלֹו־תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא־יִוָּכַל לְשַׁלְחָה כָּל־יָמָיו:	וְאִם קוֹשְׁטָא הָוָה פְּתַגְמָא הַדִּין לָא אֲשַׁתְּכַחוּ בְּתוּלִין לְעוֹלִימָתָא:
וְאִם אֵמֶת הִלֵּה הַדְּבָר הַזֶּה לֹא־נִמְצָאוּ בְּתוּלִים לְנַעֲרָ:	וְאִם אֵמֶת הִלֵּה הַדְּבָר – בְּעֵדִים וְהִתְרָאָה, שְׁזוּנָתָה לְאַסֵּר אַרוּסִין.
וְהוֹצִיאוּ אֶת־הַנְּעָרָ אֶל־פֶּתַח בֵּית־אָבִיהָ וְסִקְלוּהָ אֲנָשִׁי עִירָה בְּאַבְנִים וּמָתָה כִּי־עָשְׂתָה נִבְלָה בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבָּהּ:	וְיַפְקוֹן יֵת עוֹלִימָתָא לְתַרַע בֵּית אָבוּהָא וְיִרְגְּמוּנָהּ אֲנָשִׁי קַרְתָּה בְּאַבְנֵיָא וּתְמוֹת אַרִי עֲבַדַת קִלְנָא בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנָא בֵּית אָבוּהָא וּתְפַלִּי עֲבִיד דְּבִישׁ מִבִּינָךְ:
אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ – רָאוּ גְדוּלִים שְׁגִדְלָתָם. אֲנָשִׁי עִירָה – בְּמַעֲמַד כָּל אֲנָשִׁי עִירָה. לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ – כְּמוֹ "כְּבֵית אָבִיהָ".	אֲרִי יִשְׁתְּכַח גָּבֵר שֹׁכֵיב עִם אֶתְתָּא אֶתְתָּא גָּבֵר וְיִתְקַטְּלוּן אַף תְּרוּיְהוֹן גּוּבְרָא דְשֹׁכֵיב עִם אֶתְתָּא וְאֶתְתָּא וּתְפַלִּי עֲבִיד דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל:
כִּי־יִמְצָא אִישׁ שֹׁכֵב עִם־אִשָּׁה בַּעֲלַת־בָּעַל וּמָתוּ גַם־שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם־הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבַעֲרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל:	וּמָתוּ גַם שְׁנֵיהֶם – לְהוֹצִיא מַעֲשֵׂה חֲדוּדִים, שְׁאִין הָאִשָּׁה נִהְיִית מִקָּדָם. גַּם – לְרַבּוֹת הַכָּאִים אַחֲרֵיהֶם. דְּבָר אַחֵר: גַּם שְׁנֵיהֶם, לְרַבּוֹת אֶת הַנִּלְדָּ; שְׁאֵם הַיְּתָה מַעֲבָרַת, אִין מִמְתִּינִין לָהּ עַד שְׁתַּלַּךְ.
כִּי יִהְיֶה נַעֲרָ בְּתוּלָה מְאֻרְשָׁה לְאִישׁ וּמַצָּאָה אִישׁ בָּעִיר וְשֹׁכֵב עִמָּה:	אֲרִי תְהִי עוֹלִימָתָא בְּתוּלָתָא דְּמֶאֱרָסָא לְגָבֵר וְיִשְׁכַּחנָהּ גּוּבְרָא בְּקַרְתָּא וְיִשְׁכּוּב עִמָּה:
וּמַצָּאָה אִישׁ בָּעִיר – לְפִיכָךְ שֹׁכֵב עִמָּה; פְּרָצָה קוֹרְאָה לְגִנָּב. הָא אִלוּ יִשְׁכָּה בְּבִיתָהּ, לֹא אַרַע לָהּ.	וְיַפְקוֹן יֵת תְּרוּיְהוֹן לְתַרַע קַרְתָּא הַהִיא וְתַרְגְּמוּן יִתְהוֹן בְּאַבְנֵיָא וַיְמוּתוּן יֵת עוֹלִימָתָא עַל עֵיסַק דְּלֹא צוּנַת בְּקַרְתָּא וַיֵּת גּוּבְרָא עַל עֵיסַק דְּעֵנִי יֵת אֶתְתַּחְבְּרִיה וְתַפְלִי עֲבִיד דְּבִישׁ מִבִּינָךְ:
וְהוֹצֵאתֶם אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶל־שַׁעַר הָעִיר הַהוּא וְסִקְלֶתֶם אוֹתָם בְּאַבְנִים וּמָתוּ אֶת־הַנְּעָרָ עַל־דְּבָרָ אֲשֶׁר לֹא־צִעֲקָה בָּעִיר וְאֶת־הָאִישׁ עַל־דְּבָרָ אֲשֶׁר־עָנָה אֶת־אִשָּׁתָּה רַעְהוּ וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבָּהּ:	וְאִם בְּחֻקְלָא יִשְׁכַּח גּוּבְרָא יֵת עוֹלִימָתָא דְּמֶאֱרָסָא וְיִתְקִיף בָּהּ גּוּבְרָא וְיִשְׁכּוּב עִמָּה וְיִתְקַטְּיִל גּוּבְרָא דְשֹׁכֵיב עִמָּה בְּלַחֲדוּדָהּ:
וְאִם־בִּשְׁוֹדָה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת־הַנְּעָרָ הַמְאֻרְשָׁה וְהִתְחַזְּקָהּ הָאִישׁ וְשֹׁכֵב עִמָּה וּמָת הָאִישׁ אֲשֶׁר־שֹׁכֵב עִמָּה לְבָדּוֹ:	וְלַעוֹלִימָתָא לָא תַעֲבִיד מַדְעָם לִית לְעוֹלִימָתָא חוּבַת דִּין דְּקַטוּל אַרִי כְּמָא דִּיקוּם גּוּבְרָא עַל חֲבֵרִיה וְיִקְטְלֶנָּהּ נֶפֶשׁ כֹּן פְּתַגְמָא הַדִּין:
וְלַנְּעָרָ לֹא־תַעֲשֶׂה דְּבָר אִין לְנַעֲרָ חֲטָא מְוֹת כִּי כַּאֲשֶׁר יִקּוּם אִישׁ עַל־רַעְהוּ וְרַצְחֻוֹ נָפֶשׁ כֹּן הַדְּבָר הַזֶּה:	כִּי כַּאֲשֶׁר יִקּוּם וְגוֹמֵר – לְפִי פְּשׁוּטוֹ וְהוּ מִשְׁמַעוֹ, כִּי אֲנוּסָה הִיא וּבְחֻזְקָה עֲמַד עָלֶיהָ, כְּאֵדָם הַעוֹמֵד עַל חֲבֵרָו לְהַרְגוֹ. וְרַבּוּתִינוּ דְּרָשׁוּ בוֹ: הָרִי זֶה כַּאֲ לְלַמֵּד וְנִמְצָא לְמַד וְכוּלָּהּ:

כִּי בַשָּׂדֶה מִצֹּאֶה צִעָקָה הַנֶּעֱרָר הַמֵּאֲרֶשֶׁה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ:	אֲרִי בַחֲקָלָא אֲשַׁכְחָה צֹמֶת עוֹלִימָתָא דְמֵאֲרֶסָא וְלִית דְּפָרִיק לָהּ:
כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ נֶעֱרָר בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־אֲרֶשֶׁה וּתְפֹשֶׂה וְשָׁכַב עִמָּה וְנִמְצָאוּ:	אֲרִי יִשְׁכַּח גָּבֵר עוֹלִימָתָא בְּתוּלָתָא דְלֹא מֵאֲרֶסָא וְיִתְחַדְּנָה וְיִשְׁכּוּב עִמָּה וְיִשְׁתַּכְּחוּן:
וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאָבִי הַנֶּעֱרָר חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ־תַהֲנֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה לֹא־יֻכָּל שְׁלָחָה כָּל־יָמָיו:	וְיַתִּין גּוֹבְרָא דְשָׁכִיב עִמָּה לְאַבּוּהָא דְעוֹלִימָתָא חֲמִשִּׁין סָלַעִין דְּכֶסֶף וְלִיהּ תַּהֲי לְאִתּוּ חֶלֶף דְּעַנְיָיָה לִית לִיהּ רִשּׁוֹ לְמַפְטָרָה כָּל יוֹמוּהִי:
לֹא־יִיָּקַח אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אָבִיו וְלֹא יִגְלָה כְּנָף אָבִיו:	לֹא יִסֵּב גָּבֵר ית אֶתֶת אָבּוּהִי וְלֹא יִגְלִי כְּנָפָא דְאָבּוּהִי:
לֹא יִקַּח – אֵין לוֹ בַּהּ לְקוּחִין, וְאֵין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּהּ. וְלֹא יִגְלָה כְּנָף אָבִיו – שׁוֹמֶרֶת יָכֵם שֶׁל אָבִיו הָרְאוּיָה לְאָבִיו. וְהָרִי כָּבֵד מְזַהֵר עָלֶיהָ מִשּׁוּם "עֲרוֹת אִחִי אָבִיד"? אֵלֹא לַעֲבֹר עַל זֶה בְּשָׁנֵי לֵאוּן; וְלִסְמֹךְ לָהּ "לֹא יָבֹא מִמֶּזֶר", לְלַמֵּד שֶׁאֵין מִמֶּזֶר אֲלֵא מִסִּבֵּי כְּרֹתוֹת; וְקַל וְחֹמֶר מִיָּתוֹת בֵּית דִּין, שֶׁאֵין בְּעֲרִיּוֹת מִיתַת בֵּית דִּין שֶׁאֵין בַּהּ כְּרֹת.	
לֹא־יָבֹא פְּצוּע־דַּפְאוּכָרוֹת שְׁפָכָה בַּקֹּהֶל י־הַהוּא:	לֹא יִדְּכִי דַפְסִיק וְדַמְחַבֵּל לְמִיעֵל בַּקֹּהֶל דִּינִי:
פְּצוּעַ דַּכָּה – שְׁנַפְצָעוּ אוֹ שְׁנַדְכָּאוּ בִּיצִים שְׁלוֹ. וְכָרוֹת שְׁפָכָה – שְׁנַכְרַת הַגִּיד, וְשׁוּב אֵינּוּ יוֹרָה קְלוּס וְרַע אֲלֵא שׁוֹפֵךְ וְשׁוֹתֵת, וְאֵינּוּ מוֹלִיד.	
לֹא־יָבֹא מִמֶּזֶר בַּקֹּהֶל י־הַהוּא גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ בַּקֹּהֶל י־הַהוּא:	לֹא יִדְּכִי מִמֶּזִּירָא לְמִיעֵל בַּקֹּהֶל דִּינִי אִף דְּרָא עֲשִׂירָאָה לֹא יִדְּכִי לִיהּ לְמִיעֵל בַּקֹּהֶל דִּינִי:
לֹא יָבֹא מִמֶּזֶר בַּקֹּהֶל ה' – לֹא יִשָּׂא יִשְׂרָאֵלִית.	
לֹא־יָבֹא עֲמוּנִי וּמוֹאָבִי בַּקֹּהֶל י־הַהוּא גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לָהֶם בַּקֹּהֶל י־הַהוּא עַד־עוֹלָם:	לֹא יִדְּכוּן עֲמוּנָאִי וּמוֹאָבָאִי לְמִיעֵל בַּקֹּהֶל דִּינִי אִף דְּרָא עֲשִׂירָאָה לֹא יִדְּכִי לַהוּן לְמִיעֵל בַּקֹּהֶל דִּינִי עַד עוֹלָמָא:
לֹא יָבֹא עֲמוּנִי – לֹא יִשָּׂא יִשְׂרָאֵלִית.	
עַל־דְּבָר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בְּלַחֲמִים וּבְדָרָךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עָלֶיךָ אֶת־בַּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרָם נִהְרִים לְקַלְלֶךָ:	עַל עֵיסֶק דְּלֹא עָרְעוּ יִתְכוּן בְּלַחֲמָא וּבְמִיָּא בְּאוֹרְחָא בְּמַפְקָכוֹן מִמִּצְרַיִם וְדַאגֵּר עָלֶיךָ יֵת בַּלְעָם בֶּר בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרָם דְּעַל פֶּרֶת לְלִטְטוּתָךְ:
עַל דְּבַר – עַל הַעֲצָה שֶׁיַּעֲצוּ אֶתְכֶם לְהַחֲטִיאֲכֶם. בְּדָרָךְ – כְּשֶׁהִיַּתֶּם בְּטָרוּף.	
וְלֹא־אָבָה י־הַהוּא אֶ־לְהִיךָ לְשִׁמְעַ אֶל־בַּלְעָם וַיַּהַפּוּךָ י־הַהוּא אֶ־לְהִיךָ לֵךְ אֶת־הַקַּלְלָה לְבִרְכָּהּ כִּי אֶהְבֶּךָ י־הַהוּא אֶ־לְהִיךָ:	וְלֹא אָבָא יִי אֱלֹהֶיךָ לְקַבְּלָא מִן בַּלְעָם וַהַפּוּךָ יִי אֱלֹהֶיךָ לֵךְ יֵת לוּטִין לְבִרְכּוֹן אֲרִי רִיחֲמֵךְ יִי אֱלֹהֶיךָ:
לֹא־תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם וְשָׁלָמָם פְּלִימִיָּה לְעוֹלָם:	לֹא תִתְּבַע שְׁלָמָהוֹן וְטַבְתָּהוֹן כָּל יוֹמָךְ לְעָלָם:
לֹא תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם – מִכָּלֵל שְׁנַאמֵר: "עֲמֹךְ יֵשֵׁב בְּקֶרְבְּךָ", יָכוֹל אִף זֶה כֵּן? תִּלְמוּד ל׳זֶמֶר: לֹא תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם.	
רביעי	
לֹא־תִתְּעַב אֲדָמִי כִּי אֶחָיֶךָ הוּא לֹא־תִתְּעַב מִצְרִי כִּי־גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶצוֹ:	לֹא תִרְחִיק אֲדוֹמָאָה אֲרִי אֶחָוֶךָ הוּא לֹא תִרְחִיק מִצְרָאָה אֲרִי דִּיִּיר הוֹיָתָא בְּאֶרְעִיָּה:
לֹא תִתְּעַב אֲדָמִי – לְגַמְרִי, וְאִף עַל פִּי שְׂרָאוּי לֵךְ לְתַעֲבוּ, שֶׁיַּצֵּא בְּחֶרֶב לְקִרְאָתָךְ. לֹא תִתְּעַב מִצְרִי – מִכָּל וְכָל, אִף עַל פִּי שְׁזָרְקוּ וְכּוֹרִיכֶם לְיָאוּר. מִה טַעַם? שֶׁהָיוּ לָכֶם אֲכִסְנָיָא בְּשַׁעַת הַדְּחָק; לְפִיכָךְ—	
בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בַּקֹּהֶל י־הַהוּא:	בָּנִין דִּיתְנַלְדוּן לַהוּן דְּרָא תְּלִיתָאָה יִדְּכִי לַהוּן לְמִיעֵל בַּקֹּהֶל דִּינִי:

בְּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי וְגוֹמֵר – וְשָׁאֵר הָאָמוֹת מִתֵּרִים מִיָּד. הָא לְמַדָּת, שֶׁהַמַּחֲטִּיא לֹאֲדָם קָשָׁה לוֹ מִן הַהוֹרָגוֹ; שֶׁהַהוֹרָגוֹ – הוֹרָגוֹ בְּעוֹלָם הַנֶּה, וְהַמַּחֲטִּיאֹ – מוֹצִיאֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא. לְפִיכָף אָדוּם, שֶׁקֹּדֶם בְּחֶרֶב, לֹא נִתְעַב, וְכֵן מְצָרִים שְׂטָבָעוּם; וְאֵלֹי שֶׁהַחֲטִיאוּם, נִתְעַבּוּ.

פִּי־תֵצֵא מִתְּנָה עַל־אִיבֶיהָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִפֶּל דְּבַר רָע:
אֲרִי תַפּוֹק מִשְׁרִיתָא עַל בַּעֲלֵי דְבָבָךְ וְתִסְתַּמֵּר מִפֶּל מִדְּעַם בִּישׁ:

פִּי תֵצֵא וְגוֹמֵר וְנִשְׁמַרְתָּ – שֶׁשֶּׁשְׁטֵן מְקַטְרֵג בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה.

פִּי־יִהְיֶה בָךְ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִהְיֶה טְהוֹר מִקְרָה־לִּילָה וְיִצְאָ אֶל־מַחוּץ לְמַחְנֶה לֹא יָבֵא אֶל־תּוֹךְ הַמַּחְנֶה:
אֲרִי יְהִי בָךְ גָּבֵר דָּלָא יְהִי דְּכִי מִקְרִי לִילִיָּא וַיַּפּוֹק לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא לֹא יִיעוֹל לְגוֹ מִשְׁרִיתָא:

מִקְרָה לִילָה – דְּבַר הַכְּתוּב בַּהֲוָה. וְיִצְאָ אֶל מַחוּץ לְמַחְנֶה – זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה. לֹא יָבֵא אֶל תּוֹךְ הַמַּחְנֶה – זֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְאֲסוּר לְכַנֵּס לְמַחְנֶה לַיְלָה, וְכָל שָׂכֵן לְמַחְנֶה שְׂכִינָה.

וְהִנֵּה לַפְּנוֹת־עָרֵב יִרְחֹץ בַּמַּיִם וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֵא אֶל־תּוֹךְ הַמַּחְנֶה:
וְיְהִי לְמַפְנֵי רַמְשָׁא יִסְחִי בְּמִיָּא וּכְמִיעֵל שְׁמִשָּׁא יִיעוֹל לְגוֹ מִשְׁרִיתָא:

וְהִנֵּה לַפְּנוֹת עָרֵב – סְמוּךְ לְהָעָרֵב שְׁמִשׁוֹ יִטְבֵּל; וְשָׂאִינוֹ טְהוֹר בְּלֹא הָעָרֵב הַשֶּׁמֶשׁ.

וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מַחוּץ לְמַחְנֶה וְיִצְאָתָּ שְׁמָה חוּץ:
וְאַתָּר מַתּוּקָן יְהִי לְךָ מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וְתַפּוֹק תַּמָּן לְבָרָא:

וְיָד תִּהְיֶה לְךָ – כְּתֻבָּהּ, כִּמּוֹ "אִישׁ עַל יָדוֹ". מַחוּץ לְמַחְנֶה – חוּץ לְעֵנָן.

וַיִּתֵּד תִּהְיֶה לְךָ עַל־אַזְנוֹהָ וְהִנֵּה בְּשַׁבְּתָךְ חוּץ וְחִפְרָתָהּ בָּהּ וְשַׁבְּתָּ וּכְסִיתָ אֶת־צִאֲתָהּ:
וּסְפַתָּא תִּהְיֶה לְךָ עַל זִינָהּ וְיְהִי בְּמַתְבָּךְ בְּבָרָא וְתַחֲפֵר בַּהּ וְתַתּוּב וְתַכְסִּי יָת מִסְקָתָהּ:

עַל אַזְנוֹהָ – לְבַד מִשָּׁאֵר כְּלֵי תַשְׁמִישָׁה. אַזְנוֹהָ – כִּמּוֹ כְּלֵי זִין. וְלֹא יֵרָאֶה בָּהּ – הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲרוֹת דְּבַר.

כִּי י־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה מִתְּהִלָּה | בְּקֶרֶב מַחְנֶה לְהַצִּילָהּ וְלִתֵּת אִיבֶיהָ לַפְּנִיָּה וְהִנֵּה מַחְנֶיהָ קָדוֹשׁ וְלֹא־יֵרָאֶה בָּהּ עֲרוֹת דְּבַר וְשֵׁב מֵאַחֲרֶיהָ:
אֲרִי יִי אֱלֹהֶךָ שְׂכִינָתִיהָ מְהִלְכָּא בְּגוֹ מִשְׁרִיתָהּ לְשִׁינְבוּתָהּ וּלְמַמְסֵר שְׁנֵאָדָּה קִדְמָדָּה וְתִהִי מִשְׁרִיתָהּ קִדְשָׁא וְלֹא יִתְחַזִּי בָּךְ עֲבִירַת פִּתְגָם וִיתוּב מִימְרִיהָ מִלְּאִיטְבָּא לָךְ:

לֹא־תִסְגִּיר עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָיו אֲשֶׁר־יִנְצֹל אֵלֶיךָ מֵעַם אֲדֹנָיו:
לֹא תַמְסֵר עֶבֶד עַמְּמִין לִיד רַבּוּנִיָּה דִּישְׁתִּיב לְוִתָּךְ מִן קֳדָם רַבּוּנִיָּה:

לֹא תִסְגִּיר עֶבֶד – כְּתֻבָּהּ, אֲפִלּוּ עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּרַח מִחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

עַמְּךָ יֵשֵׁב בְּקֶרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחָר בְּאַחַד שְׁעָרֶיהָ בְּטוֹב לוֹ לֹא תוֹנְנוּ:
עַמְּךָ יִתִּיב בֵּינָךְ בְּאַתְרָא דִּיתְרַעֵי בִּתְזָא מִן קִרְוֹךְ בְּדִיטְב לִיה לֹא תוֹנִינִיָּה:

לֹא־תִהְיֶה קִדְשָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה קִדָּשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
לֹא תִהִי אֶתְתָּא מִבְּנֵת יִשְׂרָאֵל לְגִבֵּר עֶבֶד וְלֹא יִסָּב גּוֹבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתָּא אָמָא:

לֹא תִהְיֶה קִדְשָׁה – מִפְּקָרַת, מִקְדָּשׁ וּמִזְמַנֵּת לְזִנוּת. וְלֹא יִהְיֶה קִדָּשׁ – מִזְמָן לְמִשְׁכָּב זָכוּר. וְאֲוִנְקְלוּס תִּרְגָּם: "לֹא תִהִי אֶתְתָּא מִבְּנֵת יִשְׂרָאֵל לְגִבֵּר עֶבֶד", שָׁאֵף זֶה מִפְּקָרַת לְבַעֲלִית זָנוּת הִיא, מֵאֲחֵר שָׂאִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לוֹ בַּהּ; שֶׁהִרֵּי הַקִּשּׁוֹ לְחִמּוֹר, שְׁנֵאָמָר: "שָׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחִמּוֹר", עִם הַדּוּמָה לְחִמּוֹר. "וְלֹא יִסָּב גּוֹבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְתָּא אָמָא", שָׁאֵף הוּא נַעֲשֶׂה קִדָּשׁ עַל יְדֵהָ; שֶׁכָּל בְּעִילוֹתָיו בְּעִילוֹת זָנוּת, שָׂאִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לוֹ בַּהּ.

לֹא־תִבְיֹא אֶתְנָן זוּלָּה וּמַחֲרִיר פְּלָב בֵּית י־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה לְכָל־גִּדָּר כִּי תוֹעֲבַת י־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה גַם־שְׁנִיָּהם:
לֹא תַעֲיִל אֲגֵר זְנִיתָא וְחוּלְפָן כְּלָבָא לְבֵית מִקְדָּשָׁא דִּינִי אֱלֹהֶךָ לְכָל גִּדָּר אֲרִי מַרְחָק קֳדָם יִי אֱלֹהֶךָ אַף תַּרְוִיחֵהוּן:

אֶתְנָן זוּלָּה – גִּתָּה לְהַתְּנָה, פְּסוּל לְהַקְרִיבָהּ. וּמַחֲרִיר פְּלָב – הַחֲלִיף שֶׁהַ בְּכָלֵב. גַּם שְׁנִיָּהם – לְרַבּוֹת שְׁנוּיָיִהם, כְּגוֹן חֲטִים וְעֶשְׂאָן סֵלַת.

לֹא־תִשְׁיִיף לְאַחֲרֶיהָ גִּשְׁף גִּשְׁף אֲכָל נֶשֶׁף פְּלִידָבָר אֲשֶׁר יִשְׁדָּ:
לֹא תַרְבִּי לְאַחֲוֶךָ רַבִּית כֶּסֶף רַבִּית עֲבוּר רַבִּית כָּל מִדְּעַם דְּמַתְרַבִּי:

לֹא תִשְׁיִיף – אֲזַהֲרָה לְלֹהֶה שְׁלֹא יִתֵּן רַבִּית לְמַלְוָה. וְאַחֲרֵי כֵךְ אֲזַהֲרָה לְמַלְוָה, "אֵת כֶּסֶף לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׁוֹ".

לְנֹכְרֵי תַשִּׁיף וּלְאַחִידָה לֹא תַשִּׁיף לַמַּעַן יִבְרַכְךָ יְיָ-הֵנוּחַ אֶל-לִהְיוֹת בְּכָל מַשְׁלַח יָדְךָ עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בֹא-שָׁמָּה לְרַשְׁתָּהּ:	לְבָר עַמִּמִּין תִּרְבִּי וּלְאַחוּף לֹא תִרְבִּי בְּדִיל דִּיבְרַכְנִךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּכָל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ עַל אֶרֶעָא דְאַתָּה עָלִיל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:
לְנֹכְרֵי תַשִּׁיף – וְלֹא לְאַחִידָה; לֹאֹ הִבָּא מְכַלל עֲשֵׂה, עֲשֵׂה. לַעֲבֹר עָלָיו בְּשָׁנִי לְאוּיִן וְעֲשֵׂה.	
כִּי-תֵדָר נִדְרָ לִי-הֵנוּחַ אֶל-לִהְיוֹת לֹא תֵאָחֵז לְשִׁלְמוֹ כִּי-דָרַשׁ יְדָרְשָׁנוּ יְיָ-הֵנוּחַ אֶל-לִהְיוֹת מַעֲמָךְ וְהִנֵּה בְךָ חֲטָא:	אֲרִי תֵדָר נִדְרָ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ לֹא תֵאָחֵז לְשִׁלְמוֹתֶיהָ אֲרִי מִתְבַּע יִתְבַּעְנִיהָ יְיָ אֱלֹהֶךָ מִנֶּךָ וַיְהִי בְךָ חוּבָא:
לֹא תֵאָחֵז לְשִׁלְמוֹ – שְׁלֹשָׁה רְגָלִים; וּלְמַדוּהוּ רַבּוּתִינוּ מִן הַמִּקְרָא.	
וְכִי תִתְחַל לְנִדְרָ לֹא-יִהְיֶה בְךָ חֲטָא:	וְאֲרִי תִתְמַנַּע מִלְמַדָר לֹא יְהִי בְךָ חוּבָא:
מוֹצֵא שְׁפָתַיָּךְ תִּשְׁמָר וְעֲשִׂיתָ כְּאֲשֶׁר נִדְרַתָּ לִי-הֵנוּחַ אֶל-לִהְיוֹת נִדְבָה אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ בְּפִידָה:	אִפְקוֹת שְׁפּוֹתָךְ תִּטַּר וְתַעֲבִיד כְּמָא דְנִדְרַתָּ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ נִדְבָתָא דְמַלְיָלְתָּא בְּפוּמָךְ:
מוֹצֵא שְׁפָתַיָּךְ תִּשְׁמָר – לְתַן עֲשֵׂה עַל לֹא תַעֲשֵׂה.	
חֲמִישִׁי פִרְשֵׁת פּוֹעֵל	
כִּי תִבֹּא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנַפְשֶׁךָ שְׁבַעֲךָ וְאֶל-פְּלִיָּה לֹא תִתֵּן:	אֲרִי תִתַּגַּר בְּכֶרֶםָ דְּחִבְרָךְ וְתִיכּוֹל עֲנָבִין כְּנַפְשֶׁךָ שְׁבַעֲךָ וְלִמְנָךְ לֹא תִתֵּן:
כִּי תִבֹּא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ – בְּפוֹעֵל הַכְּתוּב מְדַבֵּר. כְּנַפְשֶׁךָ – כְּמָה שְׁתַּרְצָה. שְׁבַעֲךָ – וְאֶל אֲכִילָה גִסָּה. וְאֶל פְּלִיָּה לֹא תִתֵּן – מִכָּאן שְׁלֹא דְבַרְהָ תוֹרָה אֱלֹא בִשְׁעַת הַבִּצִּיר, בְּזִמְנָ שְׂאֵתָהּ נִזְמֵן לְכִלּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית; אָבֵל אִם בֹּא לַעֲדָר וּלְקַשְׁקֹשׁ, אֵינּוּ אוֹכְלִים.	
כִּי תִבֹּא בְּקִמְתָּ רֵעֶךָ וְקִטְפַתָּ מִלֵּילָתָּ בִּידְךָ וְתִרְמַשׁ לֹא תִתֵּן עַל קִמְתָּ רֵעֶךָ:	אֲרִי תִתַּגַּר בְּקִמְתָּא דְּחִבְרָךְ וְתִקְטוּף דְּמַלְיָן בִּידְךָ וּמִגְלָא לֹא תִרִים עַל קִמְתָּא דְּחִבְרָךְ:
כִּי תִבֹּא בְּקִמְתָּ רֵעֶךָ – אִף זֹו בְּפוֹעֵל הַכְּתוּב מְדַבֵּר.	
כִּי-יִנְקַח אִישׁ אִשָּׁה וּבַעֲלָהּ וְהָיָה אִם-לֹא תִמְצָא-תָן בְּעִינָיו כִּי-יִמְצָא בָּהּ עֲרוּתָ דְּבָר וְכֹתֵב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָּ וְנָתַן בִּידָהּ וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ:	אֲרִי יִסֵּב גִּבְרָ אֶתְתָּא וַיִּבְעֵלְנָהּ וַיְהִי אִם לֹא תִשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעִינֵיהִי אֲרִי אִשְׁכַּח בָּהּ עֲבִירָתָּ פִתְגָם וַיִּכְתּוֹב לָהּ גִּט פְּטוּרִין וַיִּתֵּן בִּידָהּ וַיִּפְטְרֶנָהּ מִבֵּיתֶיהָ:
כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוּתָ דְּבָר – מִצָּנָה עָלָיו לְגַרְשָׁהּ, שְׁלֹא תִמְצָא טָן בְּעִינָיו.	
וַיִּצָּאָהּ מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ-אַחֵר:	וְתַפּוּק מִבֵּיתֶיהָ וְתִהְיֶה וְתִהְיֶה לְגִבְרָ אַחֵר:
לְאִישׁ אַחֵר – אִין זֶה כִּן זִנְגוּ שֶׁל רֵאשׁוֹן; הוּא הוֹצִיא רִשְׁעָה מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְזֶה הַכְּנִיסָהּ.	
וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן וְכֹתֵב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָּ וְנָתַן בִּידָהּ וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן אֲשֶׁר-לִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה:	וַיִּשְׁנִינָהּ גּוֹבְרָא בְּתִרְאָה וַיִּכְתּוֹב לָהּ גִּט פְּטוּרִין וַיִּתֵּן בִּידָהּ וַיִּפְטְרֶנָהּ מִבֵּיתֶיהָ אוֹ אֲרִי יָמוּת גּוֹבְרָא בְּתִרְאָה דְּנִסְבָּה לִיָּהּ לְאִתּוֹ:
וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן – הַכְּתוּב מְבַשְּׂרוֹ שְׁסוּפוֹ לְשִׁנְאָתָהּ. וְאִם לֹא – קוֹבְרָתּוֹ, שְׁנֵאָמַר: אוֹ כִי יָמוּת.	
לֹא-יִוָּכַל בַּעֲלָהּ הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר-שִׁלְחָהּ לְשׁוֹב לְקַחְתָּהּ לְהִיזֹת לָוּ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמִינָהּ כִּי-תוֹעֲבָה הוּא לַפְּנֵי יְיָ-הֵנוּחַ וְלֹא תִחַטֵּי־אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ-הֵנוּחַ אֶל-לִהְיוֹת נָתַן לָהּ נַחֲלָה:	לִית לִיָּהּ רִשׁוֹ לְבַעֲלָהּ קְדָמָה דְּפִטְרָהּ לְמִתְבָּ לְמִסְבָּה לְמַהְיוֹ לִיָּהּ לְאִתּוֹ בְּתַר דְּאַסְתָּאבַת אֲרִי מְרַחֲקָא הִיא קָדָם יְיָ וְלֹא תִחַטֵּיב יָת אֶרֶעָךְ דִּי אֱלֹהֶךָ יְהִיב לָךְ אַחְסָנָא:
אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמִינָהּ – לְרַבּוּת סוּטָה שְׁנִסְתְּרָהּ.	

פִּי־נִקְחָה אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצִבָּא וְלֹא־יַעֲבֹר עָלָיו לְכַל־דָּבָר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׁמְחָה אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקַח:
אֲרִי יֹסֵב גָּבֵר אֶתְתָּא חֲדָתָא לֹא יַפּוּק בְּחִילָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכַל פִּתְגָם פָּנֵי יְהִי לְבֵיתָהּ שְׁתָּא חֲדָא וַיִּחַדֵּי יָת אֶתְתִּיהָ דְנָסִיב:

אשה חדשה – שהיא חדשה לו, ואכלו אלמנה, פרט למחזיר גרושתו. ולא יעבר עליו – דבר הצבא. לכל דבר – שהוא צריך הצבא, לא לספק מים ומזון ולא למסן דרכים. אבל החוזרים מעורכי המלחמה על פי פהן, כגון בנה בית ולא חנכו, או ארש אשה ולא לקחה, מספיקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים. יהיה לביתו – אף בשביל ביתו, אם בנה בית וחנכו ואם נטע כרם וחללו, אינו זו מביתו בשביל צרכי המלחמה. לביתו – זה ביתו. יהיה – לרבות את פרמו. ושמח – ישמח את אשתו, ומרגומו: "וַיִּחַדֵּי יָת אֶתְתִּיהָ". והמרגם 'וַיִּחַדֵּי עִם אֶתְתִּיהָ' טועה הוא, שאין זה מרגם של "ושמח" אלא של "ושמח".

לֹא־יִתְחַבֵּל רַחֲמִים וְרֹכֵב פִּי־נַפֶּשׁ הוּא חָבֵל:
לֹא תִסֵּב מִשְׁפּוֹנָא רַחֲמִי וְרֹכְבִיהָ אֲרִי בְהוֹן מִתְעַבִּיד מְזוֹן לְכָל נַפֶּשׁ:

לא יחבל – אם בא למשכנו על חובו בבית דין, לא למשכנו בדברים שעושים בהן אכל נפש. רחמים – היא המתחונת. ורכב – היא העליונה.

פִּי־יִמָּצָא אִישׁ גָּנֵב נַפֶּשׁ מֵאֲחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמְרֻבוּ וּמָכְרוּ וּמֵת הַגָּנֵב הֵהוּא וּבְעֶרְתָּ הֲרַע מִקְרָבָהּ:
אֲרִי יִשְׁתַּכַּח גָּבֵר גָּנִיב נַפְשָׁא מֵאֲחֵיהּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְגַּר בֵּיהּ וַיִּזְבְּנוּיָהּ וַיִּתְקַטִּיל גָּנְבָא הֵהוּא וַתַּפְלִי עֲבִיד דְּבִישׁ מִבִּינָהּ:

פי ימצא – בעדים והתראה. וכן כל "ימצא" שבתורה. והתעמר בו – אינו חוב עד שישתמש בו.

הַשֹּׁמֵר בְּגִנְע־הַצֶּרֶעַת לִשְׁמֹר מֵאֵד וְלַעֲשׂוֹת כָּכָל־אֲשֶׁר־יִוְרוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת:
אִסְתַּמַּר בְּמִכְתָּשׁ סְגִירוּ לְמִטְרָא לְחֲדָא וּלְמַעַבְד כָּכָל דִּילְפוּן יִתְכוּן כִּהְנִיָּא לִיוָאִי כִּמָּא דְפַקִּידְתָּנוּן תִּטְרוּן לְמַעַבְד:

השומר בגנע הצרעת – שלא תתלש סימני טמאה, ולא תלקח את הבהרת. ככל אשר יורו אתכם – אם להסגיר, אם להחליט, אם לטהר.

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂה יְיָ־הֹנָה אֶל־לִהְיֶה לְמִרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם:
זְכוּר דְּכִיר יָת דַּעְבַּד יְיָ אֱלֹהֶךָ לְמִרְיָם בְּאוֹרְתָא בְּמַפְקָכוֹן מִמִּצְרַיִם:

זכור את אשר עשה וגומר למרים – אם באת להזהר שלא תלקח בצרעת, אל תספר לשון הרע. זכור העשוי למרים שדברה באחיה ולקחה בגנעים.

פִּי־תִשָּׂה בְרַעְיָה מִשָּׂאת מְאוּמָה לֹא־תִבָּא אֶל־בֵּיתוֹ לַעֲכֹט עֲבָטוֹ:
אֲרִי תְרִשִׁי בְּחִבְרָךְ רִשׁוֹת מַדְעָם לֹא תִיעוֹל לְבֵיתָהּ לְמִסֵּב מִשְׁפּוֹנִיָּהּ:

פי תשה ברעה – "תחוב בחברך". משאת מאומה – חוב של כלום.

בַּחוּץ תַּעֲמִיד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתְהַלֵּךְ בּוֹ יוֹצִיא אֶלֶיָּהּ אֶת־הַעֲבֹט הַקּוֹצֵה:
בְּבָרָא תְקוּם וּגּוּבְרָא דְאַתְּ רִשִׁי בֵּיהּ יַפִּיק לָךְ יָת מִשְׁפּוֹנָא לְבָרָא:

וְאִם־אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשָּׁכַב בְּעֲבָטוֹ:
וְאִם גָּבֵר מִסְפִּין הוּא לֹא תִשָּׁכַב בְּמִשְׁפּוֹנִיָּהּ:

לא תשכב בעבטו – לא תשכב ועבטו אצלה.

הַשֹּׁבֵת תִּשָּׁיב לוֹ אֶת־הַעֲבֹט כִּבּוֹא הַשֹּׁמֵשׁ וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִרְכָּךְ וּלְךָ תִּהְיֶה צִדְקָה לִפְנֵי יְיָ־הֹנָה אֶל־לִהְיֶה:
אֶתְבָּא תַתִּיב לִיהּ יָת מִשְׁפּוֹנָא כִּמְיַעַל שְׁמִשָּׁא וַיִּשְׁכּוּב בְּכִסּוּתִיהּ וַיִּבְרַכְנָהּ וּלְךָ תִּהִי זָכוּ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ:

כבוא השמש – אם כסות לילה הוא. ואם כסות יום – הסזירהו בבקר, וכבר כתוב ב'ואלה המשפטים': "עד בא השמש תשיכנו לו"; כל היום תשיכנו לו, וכבא השמש תקחנו. וברכך – ואם אינו מברכה, מכל מקום וילה תהיה צדקה.

לֹא תַעֲשֶׂה שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן מֵאֲחִידָה אוֹ מִגִּירָה בְּאֶרֶץ בְּשַׁעֲרֶיהָ: לֹא תַעֲשֶׂה שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן עֲנִיָּה וּמִסְכִּינָה מֵאֲחָדָה אוֹ מִגִּירָה בְּאֶרֶץ בְּשַׁעֲרֶיהָ:	לֹא תַעֲשֶׂה שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן מֵאֲחִידָה אוֹ מִגִּירָה בְּאֶרֶץ בְּשַׁעֲרֶיהָ: לֹא תַעֲשֶׂה שְׂכִיר — וְהָלֹא כָּכָר כְּתוּב? אֵלֹא לַעֲבֹד עַל הָאֶבְיוֹן בְּשָׁנֵי לֵאווֹ: 'לֹא תַעֲשֶׂה שְׂכִיר שֶׁהוּא עֲנִי וְאֶבְיוֹן'; וְעַל הַעֲשִׂיר כָּכָר הִזְכֵּר: "לֹא תַעֲשֶׂה שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן — הַתֵּאָב לְכָל דָּבָר. מִגִּירָה — זֶה גֵר צָדֵק. בְּשַׁעֲרֶיהָ — זֶה גֵר תּוֹשֵׁב הָאוֹכֵל גְּבֻלוֹת. אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ — לְרִבּוֹת שְׂכָר בְּהֵמָה וּבְחֵלִים.
בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׁכָרוֹ וְלֹא־תָבוֹא עָלָיו הַשֹּׁמֵשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא עָלָיָהּ אֶל־יְ-הוָה וְהָיָה בְּךָ חָטָא: בְּיוֹמֶיהָ תִּתֵּן אֶגְרֶיהָ וְלֹא תִיעוֹל עָלֶיהָ שֶׁמִּשָּׂא אָרִי עֲנִיָּה הוּא וְלִיהָ הוּא מָסַר יָת נַפְשִׁיהָ וְלֹא יִקְרִי עָלָהּ קֹדֶם יְיָ וְיִהְיֶה בְּךָ חוֹבָא:	בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׁכָרוֹ וְלֹא־תָבוֹא עָלָיו הַשֹּׁמֵשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא עָלָיָהּ אֶל־יְ-הוָה וְהָיָה בְּךָ חָטָא: וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ — אֵל הַשֹּׁכֵר הַזֶּה הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ לְמוֹת, עֲלָה בַּכֶּשֶׁב וּנְתִלָּה בְּאֵילָן. וְהָיָה בְּךָ חָטָא — מִכָּל מָקוֹם, אֵלֹא שֶׁמִּמְהֵרִין לִפְרֹעַ עַל יְדֵי הַקּוֹרָא.
לֹא־יִוָּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים עַל־אָבוֹת אִישׁ בְּחָטָאוֹ יוֹמָתוֹ: לֹא יָמוּתוּן אָבֵהֶן עַל פֹּהם בָּנִין וּבָנִין לֹא יָמוּתוּן עַל פֹּהם אָבֵהֶן אֲנִשׁ בְּחוֹבֵיהֶם יָמוּתוּן:	לֹא־יִוָּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים עַל־אָבוֹת אִישׁ בְּחָטָאוֹ יוֹמָתוֹ: לֹא יוֹמָתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים — בַּעֲדוֹת בָּנִים. וְאִם תֹּאמַר: בַּעֲוֹן בָּנִים? כָּכָר נֹאמַר: אִישׁ בְּחָטָאוֹ יוֹמָתוֹ. אֲכַל מִי שֶׁאִינוּ אִישׁ — מִת בַּעֲוֹן אָבִיו, וְהַקִּטְנִים מֵמִית בַּעֲוֹן אָבוֹתָם בְּיַד שְׁמַיִם.
לֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יְתוֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגַד אֶלְמָנָה: לֹא תִצְלִי דִין גֵּיּוֹר יִיתֶם וְלֹא תִסַּב מִשְׁכּוֹנָה כְּסוּת אֶרְמְלָה:	לֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יְתוֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגַד אֶלְמָנָה: לֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יְתוֹם — וְעַל הַעֲשִׂיר כָּכָר הִזְכֵּר: "לֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט"; וְשִׁנָּה בְּעֲנִי, לַעֲבֹד עָלָיו בְּשָׁנֵי לֵאווֹ. לְפִי שְׁנָקֵל לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט עֲנִי יוֹתֵר מִשָּׁל עֲשִׂיר, לְכַף הַזִּהְיִר וְשִׁנָּה עָלָיו. וְלֹא תִחַבֵּל — שְׁלֹא בִשְׁעַת הַלְוָה.
וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: וְזָכַרְתָּ — עַל מִנַּת כּוֹן פְּדִיתִיךָ, לְשֹׁמֵר חֻקוֹתַי, אֲפִלּוּ יֵשׁ חֶסֶד כּוֹן כִּיס בְּדָבָר.	וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: וְזָכַרְתָּ — עַל מִנַּת כּוֹן פְּדִיתִיךָ, לְשֹׁמֵר חֻקוֹתַי, אֲפִלּוּ יֵשׁ חֶסֶד כּוֹן כִּיס בְּדָבָר.
כִּי תִקְצֹר חֲצִירֶךָ בַּשָּׂדֶה וְשִׁכַּחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂה יְדֶיךָ: כִּי תִקְצֹר חֲצִירֶךָ בַּשָּׂדֶה, אֵינוֹ שִׁכַּחְתָּ. בַּשָּׂדֶה — לְרִבּוֹת שִׁכַּחְתָּ קָמָה, שִׁשְׁכַּח מִקְצָתָהּ מִלְקָצָר. לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ — מִכָּאֵן אֲמַרוּ: שִׁלְחֻנְרֵי שִׁכַּחְתָּ, שִׁלְחֻנְרֵי אֵינוֹ שִׁכַּחְתָּ, שֶׁאִינוֹ בְּכָל תָּשׁוּב. לְמַעַן יִבְרַכְךָ — וְאִם עַל פִּי שֶׁבָּאת לִידּוֹ שְׁלֹא בְּמִתְכּוֹן; קוֹל וְחֹמֶר לַעֲשׂוֹת בְּמִתְכּוֹן. אֲמַר מַעֲתָה, נִפְלָה סֵלַע מִיָּדוֹ וּמִצָּאָה עֲנִי וּנְתַפְרֶגֶם בָּהּ, הִרִי הוּא מִתְכַּבֵּד עָלֶיךָ.	כִּי תִקְצֹר חֲצִירֶךָ בַּשָּׂדֶה וְשִׁכַּחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂה יְדֶיךָ: כִּי תִקְצֹר חֲצִירֶךָ בַּשָּׂדֶה, אֵינוֹ שִׁכַּחְתָּ. בַּשָּׂדֶה — לְרִבּוֹת שִׁכַּחְתָּ קָמָה, שִׁשְׁכַּח מִקְצָתָהּ מִלְקָצָר. לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ — מִכָּאֵן אֲמַרוּ: שִׁלְחֻנְרֵי שִׁכַּחְתָּ, שִׁלְחֻנְרֵי אֵינוֹ שִׁכַּחְתָּ, שֶׁאִינוֹ בְּכָל תָּשׁוּב. לְמַעַן יִבְרַכְךָ — וְאִם עַל פִּי שֶׁבָּאת לִידּוֹ שְׁלֹא בְּמִתְכּוֹן; קוֹל וְחֹמֶר לַעֲשׂוֹת בְּמִתְכּוֹן. אֲמַר מַעֲתָה, נִפְלָה סֵלַע מִיָּדוֹ וּמִצָּאָה עֲנִי וּנְתַפְרֶגֶם בָּהּ, הִרִי הוּא מִתְכַּבֵּד עָלֶיךָ.
כִּי תִחַבֵּט זֵיתֶךָ לֹא תִפְאֹר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה: כִּי תִחַבֵּט זֵיתֶךָ לֹא תִפְלִי בְּתֶרֶךְ לַגִּירָה לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה:	כִּי תִחַבֵּט זֵיתֶךָ לֹא תִפְאֹר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה: כִּי תִחַבֵּט זֵיתֶךָ לֹא תִפְלִי בְּתֶרֶךְ לַגִּירָה לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה:
כִּי תִבְצֹר פֶּרְמֶךָ לֹא תַעֲזֹל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה: כִּי תִבְצֹר פֶּרְמֶךָ לֹא תַעֲזֹל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה:	כִּי תִבְצֹר פֶּרְמֶךָ לֹא תַעֲזֹל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה: כִּי תִבְצֹר פֶּרְמֶךָ לֹא תַעֲזֹל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיִתְּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה:
וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־כֵּן אֲנִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: וְזָכַרְתָּ אֲרִי עֶבֶדָה הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל כֵּן אֲנִי מִפְקִיד לְךָ לְמַעַבְד יָת פִּתְגָמָא הַדִּין:	וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־כֵּן אֲנִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: וְזָכַרְתָּ אֲרִי עֶבֶדָה הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל כֵּן אֲנִי מִפְקִיד לְךָ לְמַעַבְד יָת פִּתְגָמָא הַדִּין:

פִּי־יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וְנָגְשׁוּ אֶל־הַמִּשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם וְהַצְדִּיקוּ אֶת־הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הָרָשָׁע:	אָרִי יְהִי דִין בֵּין גּוֹבְרִיא וַיִּתְקַרְבוּן לְדִינָא וַיִּדְיִנוּנוּן וַיִּזְכּוּן יֵת זַפָּאָה וַיַּחֲיִיבוּן יֵת חַיִּיבָא:
---	---

כִּי יִהְיֶה רִיב – סוּפֶם לִהְיוֹת נִגְשִׁים אֶל הַמִּשְׁפָּט. אָמַר מַעֲתָה, אֵין שְׁלוֹם יוֹצֵא מִתּוֹךְ מְרִיבָה; מִי גֵרַם לָלוֹט לִפְרֹשׁ מִן הַצְדִּיק? הָגִי אוֹמֵר, זֹו מְרִיבָה. וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע – יָכוֹל כָּל הַמַּתְחִיבִין בְּדִין לִזְקִין? תִּלְמוּד לֹוֹמֵר: וְהִיָּה אִם בֵּן הַכּוֹת הָרָשָׁע; פְּעָמִים לִזְקָה, וּפְעָמִים אֵינֹו לִזְקָה. וּמִי הוּא הַלִּזְקָה? לָמַד מִן הַעֲנָן: "לֹא תִחְסוּם שׁוֹר בְּדִישׁוּ"; לֹאוּ שְׁלֹא נִתַּק לַעֲשֹׂה.

וְהִיָּה אִם־בֵּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהַפִּילֹו הַשְּׁפָט וְהִכְהוּ לִפְנָיו כְּדִי רַשְׁעָתוֹ בְּמַסְפֵּר:	וַיְהִי אִם בֶּר חַיִּיב לֹא־לִקְאָה חַיִּיבָא וַיִּרְמִינִיה דִּינָא וַיִּלְקִינִיה קַדְמוּהִי כְּמַסַּת חוֹבָתִיה בְּמִנְיָן:
--	---

וְהַפִּילֹו הַשְּׁפָט – מִלְּמַד שְׁאֵין מִלְּקִין אוֹתוֹ לֹא עוֹמֵד וְלֹא יוֹשֵׁב, אֲלֵא מִשָּׁה. לִפְנָיו כְּדִי רַשְׁעָתוֹ – וּלְאַחֲרָיו כְּדִי שְׁתִּים; מִכָּאן אָמְרוּ: מִלְּקִין אוֹתוֹ שְׁתֵּי יָדוֹת מִלְּאַחֲרָיו וּשְׁלִישׁ מִלְּפָנָיו. בְּמַסְפֵּר – וְאֵינֹו נִקּוּד 'בְּמַסְפֵּר'; לָמַד שֶׁהוּא דְּבוּק, לֹוֹמֵר: בְּמַסְפֵּר אַרְבָּעִים וְלֹא אַרְבָּעִים שְׁלָמִים, אֲלֵא מִנְיָן שֶׁהוּא סוֹכֵם וּמִשְׁלִים לְאַרְבָּעִים, וְהֵם אַרְבָּעִים חֹסֵר אַחַת.

אַרְבָּעִים נִכְנֹו לֹא יוֹסִיף פִּן־יוֹסִיף לְהַכְתּוֹ עַל־אֱלֹה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחֲרֶיהָ לַעֲיִינָהּ:	אַרְבָּעִין יִלְקִינִיה לֹא יוֹסִיף דְּלִמָּא יוֹסִיף לֹא־לִקְיוֹתִיה עַל אֱלִין מִחָא רַבָּא וַיִּיקַּל אַחוּף לַעֲיִינָהּ:
--	--

לֹא יוֹסִיף – מִכָּאן אֲזַנְהִירָה לַמִּכָּה אֶת חֲבֵרוֹ. וְנִקְלָה אַחֲרֶיהָ – כָּל הַיּוֹם קוֹרְאוֹ רַשָּׁע; וּמִשְׁלָקָה, קִרְאוֹ אַחֲרֶיהָ.

לֹא־תִחְסַם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ:	לֹא תִיחָוֵד פּוֹם תּוֹרָא בְּדִישִׁיהּ:
-------------------------------	--

לֹא תִחְסַם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ – דְּבַר הַכְּתוּב בִּרְהוֹנָה, וְהוּא הַדִּין לְכָל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף הָעוֹשִׁים בְּמִלְּאָכָה שֶׁהִיא בְּדָבָר מְאָכֵל. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר שׁוֹר? לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם. בְּדִישׁוֹ – יָכוֹל יִחְסַמְנוּ מִבְּחוּץ? תִּלְמוּד לֹוֹמֵר: לֹא תִחְסַם שׁוֹר, מִכָּל מְקוֹם. וְלָמָּה נֶאֱמַר 'דִּישׁ'? לֹוֹמֵר לָךְ: מִה דִּישׁ מִיּוֹחַד, דְּבַר שְׁלֹא נִגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ וְגִדּוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ, אֲפִי כָּל כִּיּוֹצֵא בּוֹ. יֵצֵא הַחוּלָב וְהַמִּגְבֵּן וְהַמִּסְבִּיץ, שְׁאֵין גִּדּוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ; יֵצֵא הַקָּלִשׁ וְהַמִּקְשָׁף, שֶׁנִּגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ לְחֵלֶה; יֵצֵא הַבּוֹדֵל בַּתְּמָרִים וּבַגְרוּגְרוֹת, שֶׁנִּגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ לַמַּעֲשֵׂר.

כִּי־יִשְׁבּוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וַיָּבֹן אֵין־לֹו לֹא־תִהְיֶה אִשְׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יִבְמָה יִבָּא עָלֶיהָ וּלְקַחְתָּהּ לֹו לְאִשָּׁה וַיִּבְמָהּ:	אָרִי יִתְבוּן אַחֲיוֹן כַּחֲדָא וַיָּמוּת חַד מִנְהוֹן וַיְבַר לִית לִיהּ לֹא תִהִי אַחַת מוֹתָנָא לְבָרָא לְגַבְרָא אַחֲרָן יִבְמָה יִיעוֹל עַלֶּה וַיִּסְבֶּה לִיהּ לְאִתּוֹ וַיִּבְמָנָהּ:
---	--

כִּי יִשְׁבּוּ אַחִים יַחְדָּו – שֶׁהִתְיַחַד לָהֶם יְשִׁיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, פֶּרֶט לְאִשְׁת־אֲחִיו שְׁלֹא הִיָּה בְּעוֹלָמוֹ. יַחְדָּו – הַמְּיוֹחָדִים בְּנִתְלָה; פֶּרֶט לְאֲחִיו מִן הָאֵם. וַיְבַר אֵין לֹו – עֵין עָלָיו: כֵּן, אוֹ בֵּת, אוֹ בֵּן הַכֵּן, אוֹ בֵּת הַכֵּן, אוֹ בֵּן הַכֵּת.

וְהִיָּה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יִקְוֹם עַל־שֵׁם אֲחִיו הַמֵּת וְלֹא־יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל:	וַיְהִי בּוֹכְרָא דְּתֵלִיד יִקְוֹם עַל שְׁמָא דְּאַחוּהִי מוֹתָנָא וְלֹא יִתְמַחִי שְׁמִיהּ מִיִּשְׂרָאֵל:
--	---

וְהִיָּה הַבְּכוֹר – גִּדּוֹל הָאֲחִים הוּא מִיבָּם אוֹתָהּ. אֲשֶׁר תֵּלֵד – פֶּרֶט לְאִילּוּנִית שְׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת. יִקְוֹם עַל שֵׁם אֲחִיו – זֶה שְׁיַבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ, יִטֹּל נִחְלַת הַמֵּת בְּנִכְסֵי אָבִיו. וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ – פֶּרֶט לְאִשְׁת־סְרִיס, שֶׁשְּׁמוֹ מְחוּי.

וְאִם־לֹא יִחַפֹּץ הָאִישׁ לְקַחַת אֶת־יִבְמָתוֹ וְעָלְתָהּ יִבְמָתוֹ הַשְּׂעִרָה אֶל־הַזִּקְנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יִבְמִי לְהַקִּים לְאֲחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי:	וְאִם לֹא יִצְבִּי גּוֹבְרָא לְמַסֵּב יֵת יִבְמָתִיה וְתַסֵּק יִבְמָתִיה לְתַרְעָה בֵּית דִּינָא לְקַדָּם סְבִיָּא וְתִימַר לֹא צְבִי נְבִמִי לְאַקְמָא לְאַחוּהִי שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָא לִיבְמוּתִי:
--	--

הַשְּׂעִרָה – כְּתִרְגוּמוֹ, "לְתַרְעָה בֵּית דִּינָא".

וְקִרְאוּ־לֹו זִקְנֵי־עִירוֹ וְדָבְרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חַפְצָתִי לְקַחְתָּהּ:	וַיִּקְרוּן לִיהּ סְבִי קִרְתִּיה וַיִּמְלִלּוּן עֲמִיה וַיִּקְוֹם וַיִּימַר לֹא רַעֲיָנָא לְמַסְבָּהּ:
--	---

וְעָמַד – בְּעִמְיָדָה. וְאָמַר – בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְאִפִּי הִיא, דְּבִרְיָה בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

וְנָגְשָׁה יִבְמָתוֹ אֵלָיו לַעֲיִנִי הַזִּקְנִים וְחָלְצָה נַעַלָּו מֵעַל רַגְלָו וַיִּרְקָה בְּפָנָיו וַעֲנָתָהּ וְאָמְרָה פָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אֲחִיו:	וְתִתְקַרֵּב יִבְמָתִיה לְוִתִּיה לְקַדָּם סְבִיָּא וְתִשְׁרִי סִינִיה מֵעַל רַגְלִיהּ וְתִרְוֹק בְּאַנְפוּהִי וְתִתִּיב וְתִימַר כְּדִין יִתְעַבִּיד לְגּוֹבְרָא דְּלֹא יִבְנִי יֵת בֵּיתָא דְּאַחוּהִי:
---	---

וַיִּרְקָה בְּפָנָיו – עַל גְּבִי קִרְקַע. אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה – מִכָּאן לְמִי שֶׁחָלַץ, שְׁלֹא יִחְזֹר וַיִּבָּם; דְּלֹא כְּתִיב 'אֲשֶׁר לֹא בָנָה', אֲלֵא אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה: כֵּינֵן שְׁלֹא בָנָה, שׁוּב לֹא יִבְנֶה.

וַתִּקְרֵי שְׁמִיָּה בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית נָשִׁירִי סִינָא:	וַתִּקְרֵא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנֶּעֱל:
	וַתִּקְרֵא שְׁמוֹ וְגוֹמֵר – מִצְוָה עַל כָּל הָעוֹמְדִים שָׁם לִזְמֵר חֲלוּץ הַנֶּעֱל.
אֲרִי יִנְצוֹן גּוֹבְרִין כְּחֶדָּא גִבֵּר וְאַחוּהִי וְתַתְּקֵרֵב אֶתֶת חֶד לְשִׁינְבָא יָת בַּעֲלָה מִיַּד מְחוּהִי וְתוֹשִׁיט יָדָהּ וְתַתְּקִיף בְּבֵית בְּהֶתְתִּיָּה:	כִּי־יִנְצוּ אֲנָשִׁים יַחֲדוּ אִישׁ וְאָחִיו וְקִרְבָּהּ אִשְׁתִּי הָאָחֶד לְהַצִּיל אֶת־אִשְׁתָּה מִיַּד מִבָּהּ וְשִׁלְחָהּ יָדָהּ וְהִחְזִיקָהּ בְּמִבְשָׁיו:
כִּי יִנְצוּ אֲנָשִׁים – סוֹפֵן לְבֹא לִידֵי מָכּוֹת, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר: מִיַּד מִבָּהּ; אֵין שְׁלוֹם יוֹצֵא מִתּוֹךְ יָדֵי מִצְוֹת.	
וַתִּקְוֶיָּה יָת יָדָהּ לֹא תַחוּס עֵינֶיהָ:	וְקִצְתָּהּ אֶת־כַּפָּהּ לֹא תַחוּס עֵינֶיהָ:
וְקִצְתָּהּ אֶת כַּפָּה – מָמוֹן, דְּמִי בְּשִׁתּוֹ, הַכֹּל לְפִי הַמִּבְשִׁישׁ וְהַמִּתְבַּשֵּׁשׁ. אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא יָדָהּ מִמָּשׁ? נֶאֱמַר כָּאֵין לֹא תַחוּס, וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן בְּעֵדִים זִוְמָמִין "לֹא תַחוּס"; מָה לְהֵלֵן מָמוֹן, אִף כָּאֵין מָמוֹן.	
לֹא יִהְיֶה לָהּ בְּכִיסָהּ אָבּוֹ וְאָבּוֹ גְּדוּלָּה וְקִטְטָהּ:	לֹא יִהְיֶה לָהּ בְּכִיסָהּ אָבּוֹ וְאָבּוֹ גְּדוּלָּה וְקִטְטָהּ:
אָבּוֹ וְאָבּוֹ – מִשְׁקָלוֹת. גְּדוּלָּה וְקִטְטָהּ – גְּדוּלָּה שְׁמִכְחֻשֶׁת אֶת הַקִּטְטָהּ, שְׁלֹא יִהְיֶה נוֹטֵל בְּגְדוּלָּה וּמִחְזִיר בְּקִטְטָהּ.	
לֹא יִהְיֶה לָהּ בְּבֵיתָהּ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוּלָּה וְקִטְטָהּ:	לֹא יִהְיֶה לָהּ בְּבֵיתָהּ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוּלָּה וְקִטְטָהּ:
לֹא יִהְיֶה לָהּ – אִם עֲשִׂיתָ כֵּן, לֹא יִהְיֶה לָהּ כָּלוּם.	
מִתְקַלִּין שְׁלָמֹן דְּקִשׁוּט יִהְיוּ לָהּ מְכִילֹן שְׁלָמֹן דְּקִשׁוּט יִהְיוּ לָהּ בְּדִיל דְּיִירְכוּן יוֹמָהּ עַל אֲרַעָא דִּי אֱלֹהֶיהָ יִהִיב לָהּ:	אָבּוֹ שְׁלָמָה וְצִדְקָה יִהְיֶה־לָּהּ אֵיפָה שְׁלָמָה וְצִדְקָה יִהְיֶה־ לָּהּ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ יָמֶיהָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יִהְיֶה אֶל־לִהְיֶיהָ נִתָּן לָהּ:
אָבּוֹ שְׁלָמָה וְצִדְקָה יִהְיֶה לָהּ – אִם עֲשִׂיתָ כֵּן, יִהְיֶה לָהּ הַרְבֵּה.	
אֲרִי מִרְחַק קָדָם יִי אֱלֹהֶיהָ כָּל עֶבֶד אֱלִין כָּל עֶבֶד שְׁקֵר:	כִּי תוֹעֲבַת יִי־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶיהָ כָּל־עֲשֵׂה אֱלֹהִים כָּל עֲשֵׂה עוֹל:
הוּי דְכִיר יָת דַּעְבַּד לָהּ עֲמָלָהּ בְּאוֹרְחָא בְּמַפְקָכוֹן מִמַּצְרִים:	זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עֲשֵׂה לָהּ עֲמָלָהּ בְּדֶרֶךְ בְּצִאתָהּ מִמַּצְרִים:
זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עֲשֵׂה לָהּ – אִם שְׁקִרְתָּ בְּמַדּוֹת וּבְמִשְׁקָלוֹת, הֲוִי דּוֹאָג מִגְּרוּי הָאוֹיֵב, שְׁנֵאָמַר: "מֵאֲנִי מִרְמָה תוֹעֲבַת ה'", וּכְתִיב בְּתִרְיָה: "כָּא זְדוֹן וְנִבְא קְלוּן".	
דַּעְרַעַךְ בְּאוֹרְחָא וְקִטִּיל בְּךָ כָּל דַּחְוּ מִתְאַחְרִין בְּתֶרֶךְ וְאֶת מְשֻׁלְּהִי וְלֹאִי וְלֹא דַחִיל מִן קָדָם יִי:	אֲשֶׁר קִרְךָ בְּדֶרֶךְ וַיִּנְגַּב בְּךָ כָּל־הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עֵינֶה וַיִּגַּע וְלֹא יִרָא אֶל־לֵהִים:
אֲשֶׁר קִרְךָ בְּדֶרֶךְ – לִשׁוֹן מִקְרָה. דְּכָר אַחֵר: לִשׁוֹן קוֹר וְחָם; צִנְנָה וְהַפְשִׁירָה מִרְתִּיקָתָהּ. שְׁהִי כָּל הָאֲמוֹת יִרְאִים לְהִלָּחֵם בָּכֶם, וּבָא זֶה וְהִתְחִיל, וְהִרְאָה מְקוֹם לְאַחֲרִים. מִשָּׁל לְאַמְבָּטִי רוֹמַחַת, שְׁאִין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָּה לִירַד בְּתוֹכָהּ, כָּא כֵּן בְּלִיעַל אַחַד, קִפְצָא וְיִרַד לְתוֹכָהּ; אִף עַל פִּי שְׁנִנְכּוּהָ, הִקְרָה אוֹתָהּ בְּפָנֶי אַחֲרִים. וַיִּנְגַּב בְּךָ – מִכַּת זָנָב; חוֹמָה מִלּוֹת וְזוֹרֵק כָּלפִּי מַעֲלָה. כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיהָ – חֲסִרֵי כַח מִחֲמַת חֲטָאִם, שְׁהִיָּה הָעֵנּוּ פּוֹלְטִין. וְאַתָּה עֵינֶה וַיִּגַּע – עֵינֶה בְּצִמָּא, דְּכְתִיב: "וַיִּצְמָא שֵׁם הָעָם לִמִּים", וּכְתִיב אַחֲרָיו: "וַיִּבֹא עֲמָלָהּ". וַיִּגַּע – בְּדֶרֶךְ. וְלֹא יִרָא. – עֲמָלָהּ אֶל־לֵהִים, מִלְּהִרַע לָהּ.	
וְהִיא בְּהִנִּית יִי־הִנֵּה אֶל־לֵהִי וְלֹא מִכָּל־אִיבֶיהָ מִסְבִּיב בְּאֲרִץ אֲשֶׁר יִי־הִנֵּה־אֶל־לֵהִי נִתָּן לָהּ נִחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת־זְכוֹר עֲמָלָהּ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח:	וְהִיא בְּהִנִּית יִי־הִנֵּה אֶל־לֵהִי וְלֹא מִכָּל־אִיבֶיהָ מִסְבִּיב בְּאֲרִץ אֲשֶׁר יִי־הִנֵּה־אֶל־לֵהִי נִתָּן לָהּ נִחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת־זְכוֹר עֲמָלָהּ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח:
תִּמְחָה אֶת זְכוֹר עֲמָלָהּ – "מֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה, מֵעוֹלָל וְעַד יוֹנָק, מִשׁוֹר וְעַד שֶׁה", שְׁלֹא יִהְיֶה שֵׁם עֲמָלָהּ נִזְכָּר אֶפְלוּ עַל הַבְּהֵמָה לִזְמֵר: בְּהֵמָה זוֹ מִשָּׁל עֲמָלָהּ הִיתָה.	

יד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל אֶל־הַנָּעַר
נָשָׂא כְלָיו לָכֶּה וְנַעֲבְרָה אֶל־מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר
מֵעֵבֶר הֵלָךְ וּלְאָבִיו לֹא הָגִיד׃ וַיִּשְׁאוּל יוֹשֵׁב בַּקֶּצֶה
הַגְּבֻעָה תַּחַת הַר־מֹון אֲשֶׁר בַּמִּגְדֹן וְהָעָם אֲשֶׁר
עִמּוֹ פָּשַׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ׃ וַאֲחֵיהָ בֶן־אֲחִיטּוֹב אֲחִי
אִיכָבּוֹד ׀ בֶּן־פִּינְחָס בֶּן־עֲלִי כָהֵן יְהוָה בָּשְׁלוּ
נָשָׂא אֶפֶוד וְהָעָם לֹא יָדָע כִּי הֵלֵךְ יוֹנָתָן׃ וַיְבִין
הַמַּעֲבְרוֹת אֲשֶׁר בִּקְשׁ יוֹנָתָן לַעֲבֹר עַל־מִצֵּב
פְּלִשְׁתִּים שׁוֹן־הַסֹּלַע מִהַעֲבֹר מִזֶּה וְשׁוֹן־הַסֹּלַע
מִהַעֲבֹר מִזֶּה וְשֵׁם הָאֶחָד בּוֹצֵץ וְשֵׁם הָאֶחָד סִנְהַ:
וְהָשׁוֹן הָאֶחָד מִצִּיּוֹן מִצְפֹּן מֹול מִכְמָשׁ וְהָאֶחָד
מִגִּבְעַת מֹול גִּבְעַת׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־הַנָּעַר ׀ נָשָׂא
כְלָיו לָכֶּה וְנַעֲבְרָה אֶל־מִצֵּב הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה אוֹלִי
יַעֲשֶׂה יְהוָה לָנוּ כִּי אֵין לִי־הוֹנָה מֵעֲצוֹר לְהוֹשִׁיעַ
בָּרָב אוֹ בַּמָּעֹט׃ וַיֹּאמֶר לוֹ נָשָׂא כְלָיו עֲשֵׂה כֹל־
אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ נָטָה לָךְ הִנְנִי עִמָּךְ כָּל־בָּבְדָּ׃ וַיֹּאמֶר
יְהוֹנָתָן הִנֵּה אֲנִיחֶנּוּ עֲבָרִים אֶל־הָאֲנָשִׁים וְנִגְלִינוּ
אֲלֵיהֶם׃ ׀ אִם־כֹּה יֹאמְרוּ אֲלֵינוּ דָּמּוּ עַד־הַגִּיעֵנוּ
אֲלֵיכֶם וְעַמְדָנוּ תַּחֲתֵינוּ וְלֹא נַעֲלֶה אֲלֵיהֶם׃ וְאִם־
כֹּה יֹאמְרוּ עָלוּ עָלֵינוּ וְעָלֵינוּ כִּי־נִתְּנָם יְהוָה
בְּיָדָנוּ וְזֶה־לָנוּ הָאוֹת׃ ׀ וַיִּגְלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל־מִצֵּב
פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים הִנֵּה עֲבָרִים יִצְאִים
מִן־הַחֲרִים אֲשֶׁר הִתְחַבְּאוּ־שָׁם׃ ׀ וַיַּעֲנוּ אֲנָשֵׁי
הַמִּצֵּבָה אֶת־יוֹנָתָן ׀ וְאֶת־נָשָׂא כְלָיו וַיֹּאמְרוּ עָלוּ
אֲלֵינוּ וְנוֹדִיעָה אֶתְכֶם דְּבַר וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן אֶל־נָשָׂא
כְלָיו עָלֶה אַחֲרֵי כִי־נִתְּנָם יְהוָה בְּיָד יִשְׂרָאֵל׃
וַיַּעַל יוֹנָתָן עַל־יָדָיו וְעַל־רַגְלָיו וְנָשָׂא כְלָיו
אֲחֵרָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי יוֹנָתָן וְנָשָׂא כְלָיו מִמוֹתֶת
אֲחֵרָיו׃ ׀ וַתְּהִי הַמִּכָּה הָרֹאשׁוֹנָה אֲשֶׁר הִכָּה יוֹנָתָן
וְנָשָׂא כְלָיו כַּעֲשָׂרִים אִישׁ כִּבְחָצִי מַעֲנֶה צָמַד
שָׁדָה׃ ׀ וַתְּהִי חֲרָדָה בַּמַּחֲנֶה בַּשָּׂדֶה וּבְכָל־הָעָם
הַמִּצֵּב וְהַמִּשְׁחִית חֲרָדוֹ גַּם־הֵמָּה וַתִּרְגַּז הָאָרֶץ
וַתְּהִי לַחֲרָדַת אֶל־לֵהִים׃ ׀ וַיִּרְאוּ הַצִּפִּים לְשָׁאוּל
בַּגִּבְעָת בְּנִימָן וְהִנֵּה הַהֶמוֹן נִמוֹג וַיִּלָּךְ וְהָלָם׃
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ פָּקְדוֹ־נָא וּרְאוּ מִי
הֵלֵךְ מֵעִמָּנִי ׀ וַיִּפְקְדוּ וְהִנֵּה אֵין יוֹנָתָן וְנָשָׂא כְלָיו׃
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְאַחֲיָה הַגִּישָׁה אֶרֶון הָאֶל־לֵהִים כִּי־
הָיָה אֶרֶון הָאֶל־לֵהִים בַּיּוֹם הַהוּא וּבְגִי יִשְׂרָאֵל׃

וַיְהִי עַד דְּבַר שָׁאוּל אֶל־הַכֹּהֵן וְהַהֶמוֹן אֲשֶׁר
בַּמַּחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים וַיִּלָּךְ הַלּוֹךְ וַיֹּרֵב וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
אֶל־הַכֹּהֵן אֶסָּף יָדָךְ׃ ׀ וַיִּזְעַק שָׁאוּל וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר
אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד־הַמִּלְחָמָה וְהִנֵּה הִיָּתָה חֲרָב אִישׁ
בָּרֵעֵהוּ מִהוֹמָה גְּדוֹלָה מְאֹד׃ ׀ וְהַעֲבָרִים הָיוּ
לְפְלִשְׁתִּים כְּאֶתְמוּל שְׁלֹשׁוֹם אֲשֶׁר עָלוּ עִמָּם
בַּמַּחֲנֶה סָבִיב וְגַם־הֵמָּה לְהִיּוֹת עִם־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
עִם־שָׁאוּל וַיּוֹנָתָן׃ ׀ וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִמָּתְחַבְּאִים
בְּהַר־אֶפְרַיִם שְׁמֹעוֹ כִּי־נָסוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּדְּבְקוּ גַם־
הֵמָּה אַחֲרֵיהֶם בַּמִּלְחָמָה׃ ׀ וַיִּזְשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם
הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה עָבְרָה אֶת־בֵּית אֹנוֹן׃
וַאֲיִשׁ־יִשְׂרָאֵל נָגַשׁ בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּאֵל שָׁאוּל אֶת־
הָעָם לֵאמֹר אֶרֶוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר־יֹאכֵל לֶחֶם עַד־
הָעֶרֶב וְנִקְמַתִּי מֵאִיְבִי וְלֹא־טַעַם כָּל־הָעָם לֶחֶם׃
וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ בִּיעָר וַיְהִי דָבָשׁ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה׃
וַיָּבֹא הָעָם אֶל־לִי־הַיָּעַר וְהִנֵּה הֵלֵךְ דָּבָשׁ וְאִין־
מִשְׁנֵיג יָדוֹ אֶל־פִּיו כִּי־יִרְאֵה הָעָם אֶת־הַשִּׁבְעָה׃
וַיּוֹנָתָן לֹא־שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו אֶת־הָעָם וַיִּשְׁלַח
אֶת־קֶצֶה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בַּיַּעֲרָת
הַדָּבָשׁ וַיָּשֹׁב יָדוֹ אֶל־פִּיו וַתִּאָּרְנֶה עֵינָיו׃ ׀ וַיַּעַן
אִישׁ מִהָעָם וַיֹּאמֶר הַשִּׁבְעִי הַשְׁבִּיעַ אָבִיךָ אֶת־
הָעָם לֵאמֹר אֶרֶוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר־יֹאכֵל לֶחֶם הַיּוֹם
וַיַּעַף הָעָם׃ ׀ וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן עֲכָר אָבִי אֶת־הָאָרֶץ
רְאוּ־נָא כִי־נָאֲרוּ עֵינָי כִּי טַעַמְתִּי מֵעֵט דָּבָשׁ הַזֶּה׃
וְאֵף כִּי לֹא אָכַל אָכַל הַיּוֹם הָעָם מִשְׁלַל אִיְבָיו
אֲשֶׁר מִצָּא כִּי עָתָה לֹא־רָבַתָּה מִכָּה בַּפְּלִשְׁתִּים׃
וַיִּכּוּ בַּיּוֹם הַהוּא בַּפְּלִשְׁתִּים מִמִּכְמָשׁ אֵילָנָה
וַיַּעַף הָעָם מְאֹד׃ ׀ וַיַּעַט הָעָם אֶל־הַשָּׁלָל וַיִּקְחוּ
צֹאן וּבָקָר וּבְגִי בָקָר וַיִּשְׁחָטוּ־אֶרְצָה וַיֹּאכֵל הָעָם
עַל־הַדָּם׃ ׀ וַיִּגִּדּוּ לְשָׁאוּל לֵאמֹר הִנֵּה הָעָם
חֲטָאִים לִי־הוֹה לֶאֱכֹל עַל־הַדָּם וַיֹּאמֶר בְּגִדְתֶּם
גְּלוּ־אֵלַי הַיּוֹם אֲכֹן גְּדוֹלָה׃ ׀ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל פָּצוּ
בָעָם וְאִמְרַתֶּם לָהֶם הַגִּישׁוּ אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ
שׁוֹיָהוּ וַשְׁחַטְתֶּם בְּזֶה וְאָכַלְתֶּם וְלֹא־תַחֲטְאוּ
לִי־הוֹה לֶאֱכֹל אֶל־הַדָּם וַיִּגְשׁוּ כָל־הָעָם אִישׁ
שׁוֹרוֹ בְּיָדוֹ הַלֵּילָה וַיִּשְׁחָטוּ־שָׁם׃ ׀ וַיָּבֹן שָׁאוּל
מִזְבֵּחַ לִי־הוֹה אִתּוֹ הַחֵל לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לִי־הוֹה׃
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נִרְדָּה אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים לִילָה וְנִבְזָה

בָּהֶם | עַד־אֹרֶךְ הַבֶּקֶר וְלֹא־נִשְׁאַר בָּהֶם אִישׁ וַיֹּאמְרוּ כָל־הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשָׂה וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן נִקְרָבָה הָלָם אֶל־הָאֱלֹהִים: ^{וַיִּשְׁאַל שְׂאוּל בַּא־לֹהִים הָאֵרֶץ אַחֲרֵי פִלְשְׁתִּים הַתִּתָּנָם בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָנָהוּ בַּיּוֹם הַהוּא:} ^{וַיֹּאמֶר שְׂאוּל גִּזְשׁוּ הָלָם כָּל פְּנוֹת הָעָם וּדְעוּ וּרְאוּ בַּמָּה הָיִיתָה הַחֲטָאת הַזֹּאת הַיּוֹם:} ^{וַיִּבֶן חִי־יָהוֹזָה הַמּוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־יִשְׁנֹו בְּיוֹנָתָן בְּנֵי כִי מוֹת יָמוּת וְאִין עָנָהוּ מִכָּל־הָעָם:} ^{וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם תִּהְיוּ לַעֲבָר אֶחָד וְאֲנִי וַיּוֹנָתָן בְּנֵי נָהִיָּה לַעֲבָר אֶחָד וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־שְׂאוּל הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשָׂה:} ^{וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־יָהוֹנָה אֶל־יָהִי יִשְׂרָאֵל הִבָּה תָמִים וַיִּלְכָּד יוֹנָתָן וְשְׂאוּל וְהָעָם יָצְאוּ:} ^{וַיֹּאמֶר שְׂאוּל הַפִּילוּ בִּינִי וּבִין יוֹנָתָן בְּנֵי וַיִּלְכָּד יוֹנָתָן:} ^{וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־יוֹנָתָן הַגִּידָה לִּי מָה עָשִׂיתָה וַיַּגֵּד־לוֹ יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר טַעַם טַעַמָּתִי בַקֶּצֶה הַמַּטָּה אֲשֶׁר־בִּידֵי מַעֲט דָּבַשׁ הִנְנִי אֲמוֹת:} ^{וַיֹּאמֶר שְׂאוּל כֹּה־יַעֲשֶׂה אֶל־לֹהִים וְכֹה יוֹסֵף כִּי־מוֹת תָּמוּת יוֹנָתָן:} ^{וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־שְׂאוּל הַיּוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל חָלִילָה חִי־יָהוֹזָה אִם־יִפֹּל מִשְׁעָרָת רֹאשׁוֹ אֲרָצָה כִּי־עַם־אֶל־לֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת־יוֹנָתָן וְלֹא־מָת:} ^{וַיַּעַל שְׂאוּל מֵאַחֲרֵי פִלְשְׁתִּים וּפִלְשְׁתִּים הָלְכוּ לְמָקוֹמָם:} ^{וַיִּשְׁאַל לְכָד הַמְּלוּכָה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּחֶם סָבִיב בְּכָל־אִיבָיו בְּמוֹאָב וּבַבְּנֵי־עַמּוֹן וּבַאֲדוֹם וּבַמִּלְכִּי צוּבָה וּבַפִּלְשְׁתִּים וּבְכָל אֲשֶׁר־יִפְנָה יָרָשִׁיעַ:} ^{וַיַּעַשׂ חֵיל וַיִּיךְ אֶת־עַמְּלֵק וַיִּצַּל אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד שִׁסְהוּ:} ^{וַיִּהְיוּ בְּנֵי שְׂאוּל יוֹנָתָן וַיִּשׁוּי וּמִלְכִּישׁוּעַ וְשָׁם שְׁתֵּי בָנָתָיו שָׁם הַבְּכִירָה מִרְבַּ וְשָׁם הַקְּטָנָה מִיכָל: וְשָׁם אִשְׁת׃ שְׂאוּל אַחֲזִנָּעָם בַּת־אַחִימֶלֶךְ וְשָׁם שֶׁר־צָבָאוּ אֲבִינָר בֶּן־נָר דּוֹד שְׂאוּל: וְנָקִישׁ אֲבִי־שְׂאוּל וְנָר אֲבִי־אַבְנֵר בֶּן־אַבִּיאל: וַנִּתְּחִי הַמִּלְחָמָה חֲזָקָה עַל־פִּלְשְׁתִּים כָּל יְמֵי שְׂאוּל וַרְאֵה שְׂאוּל כָּל־אִישׁ גִּבּוֹר וְכָל־בֶּן־חֵיל וַיִּאֲסָפֻהוּ אֵלָיו:}

טו ^{וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל אֲתִי שָׁלַח יָהוֹזָה לַמִּשְׁחָה לְמָלֶךְ עַל־עַמּוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שְׁמַע לְקוֹל דְּבָרִי יָהוֹזָה: כֹּה אָמַר יָהוֹזָה צַבָאוֹת}

פָּקְדָתִי אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה עַמְּלֵק לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׁם לֹו בַדֶּרֶךְ בַּעֲלָתוֹ מִמִּצְרַיִם: עַתָּה לֹךְ וְהַפִּיתָה אֶת־עַמְּלֵק וְהַתְּרַמְתָּם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלֹא תַחֲמַל עָלָיו וְהַמָּתָה מֵאִישׁ עַד־אִשָּׁה מֵעַלָּל וְעַד־יֹונָק מִשְׁוֹר וְעַד־שֵׁה מִגֶּמֶל וְעַד־חֲמוֹר: וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת־הָעָם וַיִּפְקְדֵם בַּטָּלָיִם מֵאַתִּים אֶלֶף רִגְלֵי וַעֲשָׂרַת אֲלָפִים אֶת־אִישׁ יְהוֹדָה: וַיָּבֹא שְׂאוּל עַד־עִיר עַמְּלֵק וַיָּרֶב בְּנַחֲל: וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־הַקִּינִי לְכוּ פָּרוּ רָדּוּ מִתּוֹךְ עַמְּלָקִי פֶן־אֲסַפְּךָ עַמּוֹ וְאַתָּה עָשִׂיתָה חֲסֵד עִם־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיִּסֵּר קִינֵי מִתּוֹךְ עַמְּלָק: וַיִּיךְ שְׂאוּל אֶת־עַמְּלֵק מִחֻוִּילָה בּוֹאֶךְ שׁוֹר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם: וַיִּיתְּפֹשׂ אֶת־אַגַּג מֶלֶךְ־עַמְּלָק חִי וְאֶת־כָּל־הָעָם הַחֲתָרִים לְפִי־חֲתָרִב: וַיִּתְּחַמֵּל שְׂאוּל וְהָעָם עַל־אַגַּג וְעַל־מִיטָב הַצֹּאן וְהַבֶּקֶר וְהַמִּשְׁנִים וְעַל־הַכֹּרִים וְעַל־כָּל־הַטּוֹב וְלֹא אָבּוּ הַחֲתָרִימָם וְכָל־הַמְּלָאכָה נִמְבָּזָה וְנִמָּס אֲתָה הַחֲתָרִימוֹ: וַיְהִי דְבַר־יָהוֹזָה אֶל־שְׂמוּאֵל לֵאמֹר: גִּחְמָתִי כִּי־הַמִּלְכָּתִי אֶת־שְׂאוּל לְמָלֶךְ כִּי־שָׁב מֵאַחֲרֵי וְאֶת־דְּבָרִי לֹא הִקִּים וַיִּחַר לְשְׂמוּאֵל וַיִּזְעַק אֶל־יָהוֹזָה כָּל־הַלַּיְלָה: וַיִּשְׁכַּם שְׂמוּאֵל לִקְרֹאת שְׂאוּל בַּבֶּקֶר וַיַּגֵּד לְשְׂמוּאֵל לֵאמֹר בַּא־שְׂאוּל הַכֹּרֶמְלָה וְהִנֵּה מַצִּיב לוֹ לֵד וַיִּסֹּב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד הַגִּלְגָּל: וַיָּבֹא שְׂמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שְׂאוּל בָּרוּךְ אַתָּה לִי־הִנֵּה הִקִּימָתִי אֶת־דְּבַר יָהוֹזָה: וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל וּמָה קוֹל־הַצֹּאן הַזֶּה בְּאֲזָנֶי וקוֹל הַבֶּקֶר אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁמֵעַ: וַיֹּאמֶר שְׂאוּל מֵעַמְּלָקִי הִבִּיאוּם אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל־מִיטָב הַצֹּאן וְהַבֶּקֶר לְמַעַן זָכַם לִי־הִנֵּה אֶל־לִיךְ וְאֶת־הַיּוֹתֵר הַתְּרַמְנוֹ: וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל הֲרָף וְאַגִּידָה לָּךְ אֵת אֲשֶׁר דָּבַר יָהוֹזָה אֵלָי הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ דְּבַר: וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל הֲלוֹא אִם־קָטָן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ רֹאשׁ שְׁבָטִי יִשְׂרָאֵל אַתָּה וַיִּמְשַׁחֶךָ יָהוֹזָה לְמָלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁלַחֶךָ יָהוֹזָה בַּדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר לָךְ וְהַתְּרַמְתָּה אֶת־הַחֲטָטָיִם אֶת־עַמְּלָק וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד כָּלוֹתָם אַתֶּם: וְלָמָּה לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יָהוֹזָה וַתַּעֲטֹ אֶל־הַשָּׁלָל וַתַּעֲשׂ תְּרַע בְּעֵינֵי יָהוֹזָה: וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־שְׂמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יָהוֹזָה וְאַלֶּךְ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּנִי יָהוֹזָה

וַאֲבִיָּא אֶת־אַגַּג מֶלֶךְ מִלֶּךְ עַמְלֶק וְאֶת־עַמְלֶק הַתְּרַמְתִּי:
 וַיִּקַּח הָעָם מִהַשְּׁלָל צֹאן וּבָקָר רַאשֵׁי־תְּחָרִם
 לְזִבְחַת לִי־הַנְּה אֶ־לַּהֲיָהּ בַּגִּלְגָּל: ־וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
 הַחֹפֶץ לִי־הַנְּה בַּעֲלֹת וּזְבָחִים כְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל י־הַנְּה
 הִנֵּה שֹׁמֵעַ מִזִּבְחַת טוֹב לְהַקְשִׁיב מִתְּלַב אֵילִים: ־כִּי
 חַטָּאת־קֹסֶם מָרִי וְאֹנָן וְתַרְפִּים הַפָּצָר יַעֲזֹן מֵאִסְתָּ
 אֶת־דָּבָר י־הַנְּה וַיִּמָּסֶס מִמֶּלֶךְ: ־וַיֹּאמֶר שְׁאֹול
 אֶל־שְׁמוּאֵל חַטָּאתִי כִּי־עָבַרְתִּי אֶת־פִּי־י־הַנְּה
 וְאֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי יֵרָאֵת אֶת־הָעָם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם:
 ־וַעֲתָה שָׂא גֵא אֶת־חַטָּאתִי וְשׁוּב עִמָּי וְאַשְׁתַּחֲוֶה
 לִי־הַנְּה: ־וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שְׁאֹול לֹא אָשׁוּב
 עִמָּךְ כִּי מֵאִסְתָּה אֶת־דָּבָר י־הַנְּה וַיִּמָּסֶס י־הַנְּה
 מִהָנוּת מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל: ־וַיֹּסֵב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת
 וַיַּחֲזֹק בַּכֹּנֶף־מַעִילֹו וַיִּקְרַע: ־וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל
 קִרַּע י־הַנְּה אֶת־מַמְלָכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָהּ הַיּוֹם
 וְנִתְּנָה לְרַעַף הַטּוֹב מִמֶּךָ: ־וְגַם גִּצְחַת יִשְׂרָאֵל לֹא
 יִשְׁקָר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם: ־וַיֹּאמֶר
 חַטָּאתִי עֲתָה כִּבְדֵּנִי גֵא גִגְד זִקְנִי־עַמִּי וְגִגְד
 יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמָּי וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי לִי־הַנְּה אֶ־לַּהֲיָהּ:
 ־וַיֵּשֶׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שְׁאֹול וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׁאֹול
 לִי־הַנְּה: ־וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הִגִּישׁוּ אֵלָי אֶת־אַגַּג
 מֶלֶךְ עַמְלֶק וַיִּלְךְ אֵלָיו אַגַּג מַעֲדַנְתָּ וַיֹּאמֶר אַגַּג
 אֲכֹן סָר מִר־הַמּוֹת: ־וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר שִׁכַּלְהָ
 נָשִׁים חֲרָפָה כֹּן־תִּשְׁכַּל מִנָּשִׁים אַמָּה וַיִּשְׁסֹף
 שְׁמוּאֵל אֶת־אַגַּג לִפְנֵי י־הַנְּה בַּגִּלְגָּל: ־וַיִּלְךְ
 שְׁמוּאֵל הַרְמָתָה וְשְׁאֹול עָלָה אֶל־בֵּיתֹו גִבְעַת
 שְׁאֹול: ־וְלֹא־יָסֹף שְׁמוּאֵל לִרְאוֹת אֶת־שְׁאֹול עַד־
 יוֹם מוֹתֹו כִּי־הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל־שְׁאֹול ו־הַנְּה
 נָחֵם כִּי־הִמְלִיךְ אֶת־שְׁאֹול עַל־יִשְׂרָאֵל:

טז וַיֹּאמֶר י־הַנְּה אֶל־שְׁמוּאֵל עַד־מָתִי אַתָּה
 מִתְאַבֵּל אֶל־שְׁאֹול וְאֲנִי מֵאִסְתָּו מִמֶּלֶךְ עַל־
 יִשְׂרָאֵל מִלֹּא קִרְנָה שָׁמֹן וְלֹךְ אֲשַׁלַּחְךָ אֶל־יִשְׁשִׁי
 בֵּית־הַלְחָמִי כִּי־רָאִיתִי בְּבִגְדֵי לִי מֶלֶךְ: ־וַיֹּאמֶר
 שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֶיךָ וְשֹׁמֵעַ שְׁאֹול וְהִרְגָנִי וַיֹּאמֶר
 י־הַנְּה עָגַלְתָּ בְּקָר תִּקַּח בִּידָךְ וְאַמְרָתָ לְזִבְחַת לִי־הַנְּה
 בָּאתִי: ־וַקְרָאתָ לִישִׁי בְּזִבְחַת וְאֲנֹכִי אוֹדִיעֶךָ אֶת
 אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וּמִשְׁחַתָּ לִי אֶת אֲשֶׁר־אָמַר אֵלָיךְ:
 וַיַּעַשׂ שְׁמוּאֵל אֶת אֲשֶׁר דָּבָר י־הַנְּה וַיָּבֹא בֵּית־

לָחֵם וַיַּחֲרָדֻוּ זִקְנֵי הָעִיר לִקְרָאתֹו וַיֹּאמֶר שְׁלֹם
 בּוֹאֶיךָ: ־וַיֹּאמְרוּ שְׁלֹם לְזִבְחַת לִי־הַנְּה בָּאתִי
 הַתְּקַדְּשׁוּ וּבָאתֶם אִתִּי בְּזִבְחַת וַיִּקְדַּשׁ אֶת־יִשְׁשִׁי
 וְאֶת־בָּנָיו וַיִּקְרָא לָהֶם לְזִבְחַת: ־וַיְהִי בְּבוֹאֶם וַיִּרְא
 אֶת־אֱלִיָּאב וַיֹּאמֶר אָךְ גִּגְד י־הַנְּה מְשִׁיחוֹ: ־וַיֹּאמֶר
 י־הַנְּה אֶל־שְׁמוּאֵל אֶל־תַּבָּט אֶל־מְרָאֵהוּ וְאֶל־גִּבְחָה
 קוֹמָתֹו כִּי מֵאִסְתָּיֵהוּ כִּי לֹא אֲשֶׁר יֵרָאֵה הָאָדָם
 כִּי הָאָדָם יֵרָאֵה לְעֵינָיִם ו־הַנְּה יֵרָאֵה לְלֵבָב:
 ־וַיִּקְרָא יִשְׁשִׁי אֶל־אֲבִינָדָב וַיַּעֲבֹרְהוּ לִפְנֵי שְׁמוּאֵל
 וַיֹּאמֶר גַּם־בְּזָה לֹא־בָחַר י־הַנְּה: ־וַיַּעֲבֹר יִשְׁשִׁי שָׁמָּה
 וַיֹּאמֶר גַּם־בְּזָה לֹא־בָחַר י־הַנְּה: ־וַיַּעֲבֹר יִשְׁשִׁי
 שִׁבְעַת בָּנָיו לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשְׁשִׁי
 לֹא־בָחַר י־הַנְּה בְּאַלְהָה: ־וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשְׁשִׁי
 הַתָּמוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂאֵר הַקְּטָן וְהִנֵּה רָעָה
 בַּצֹּאן וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשְׁשִׁי שְׁלַחְהָ וּקְחָנִי כִּי
 לֹא־נֹסֵב עַד־בָּאוּ כָּה: ־וַיִּשְׁלַח וַיְבִיֵּאֵהוּ וְהוּא
 אֲדָמוּנִי עַם־יִפְהָ עֵינָיִם וְטוֹב רָאִי וַיֹּאמֶר י־הַנְּה
 קוֹם מִשְׁחָהוּ כִּי־נָהּ הוּא: ־וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־קָרֹן
 הַשָּׁמֶן וַיִּמְשַׁח אֹתֹו בְּקָרֵב אָחִיו וַתִּצְלַח רוּחַ־
 י־הַנְּה אֶל־דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וַמַּעֲלָה וַיָּקָם שְׁמוּאֵל
 וַיִּלְךְ הַרְמָתָה: ־וְרוּחַ י־הַנְּה סָרָה מֵעַם שְׁאֹול
 וּבַעֲתָתֹו רוּחַ־רַעַה מֵאֵת י־הַנְּה: ־וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵּי־
 שְׁאֹול אֵלָיו הִנֵּה־גֵא רוּחַ־אֶ־לֵהִים רָעָה מִבַּעֲתָךְ:
 ־וַיֹּאמֶר־גֵּא אֲדִלְגֵּנוּ עַבְדֶּיךָ לִפְנֵיךָ יִבְקִשׁוּ אִישׁ יָדָע
 מִנֶּגֶן בַּכֶּנּוֹר וְהִנֵּה בְּהִיּוֹת עָלֶיךָ רוּחַ־אֶ־לֵהִים רָעָה
 וְנִגְזַן בִּידָו וְטוֹב לָךְ: ־וַיֹּאמֶר שְׁאֹול אֶל־עַבְדָּיו
 רֹאוּ־גֵא לִי אִישׁ מִיֵּטִיב לְנִגְזַן וְהִבִּיאוּתֶם אֵלָי:
 ־וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶן לִישִׁי
 בֵּית הַלְחָמִי יָדָע נִגְזַן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מִלְחָמָה
 וְנִבּוֹן דָּבָר וְאִישׁ תָּאֵר ו־הַנְּה עִמּוֹ: ־וַיִּשְׁלַח
 שְׁאֹול מַלְאָכִים אֶל־יִשְׁשִׁי וַיֹּאמֶר שְׁלַחְהָ אֵלָי אֶת־
 דָּוִד בְּנֶךָ אֲשֶׁר בָּצָאָן: ־וַיִּקַּח יִשְׁשִׁי חֲמֹור לָחֵם וְנָאֵד
 לֶיֶן וְגָדִי עֲזִים אֶחָד וַיִּשְׁלַח בִּיד־דָּוִד בְּנוֹ אֶל־
 שְׁאֹול: ־וַיָּבֹא דָוִד אֶל־שְׁאֹול וַיַּעֲמֵד לִפְנָיו
 וַיִּתְּקֵהוּ מֵאֵד וַיְהִי־לֹו נֶשֶׂא כְלִים: ־וַיִּשְׁלַח
 שְׁאֹול אֶל־יִשְׁשִׁי לֵאמֹר יַעֲמַד־גֵּא דָוִד לִפְנֵי כִּי־מִצָּא
 חֹן בְּעֵינָי: ־וְהִנֵּה בְּהִיּוֹת רוּחַ־אֶ־לֵהִים אֶל־שְׁאֹול

וְלָקַח דָּוִד אֶת־הַכֶּנּוֹר וַיִּגָּן בְּיָדוֹ וַיְרוּחַ לְשֹׁאוֹל וְטוֹב
לּוֹ וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ הָרָעָה:

יז וַיֵּאָסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־מַחְנֵיהֶם לְמַלְחָמָה
וַיֵּאָסְפוּ שָׁכָה אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיַּחֲנוּ בֵּין־שׁוֹכָה
וּבֵין־עֲזֻקָה בְּאַפְסֵי דָמִים: וַיִּשְׁאוּל וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל
גָּאֲסָפוּ וַיַּחֲנוּ בְּעֶמֶק הָאֵלָה וַיַּעֲרְכוּ מַלְחָמָה
לִקְרֹאת פְּלִשְׁתִּים: וּפְלִשְׁתִּים עִמָּדִים אֶל־הַהָר
מִזֶּה וַיִּשְׂרָאֵל עִמָּדִים אֶל־הַהָר מִזֶּה וַהֲגִיֵּא
בֵּינֵיהֶם: וַיֵּצֵא אִישׁ־הַבָּנִים מִמַּחְנוֹת פְּלִשְׁתִּים
גָּלִית שָׁמוֹ מִגַּת גְּבָהּוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזָרָת: וְכֹבֵעַ
נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וְשִׁרְיוֹן קַשְׁשִׁים הוּא לְבוּשׁ
וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיוֹן חֲמִשָּׁת־אַלְפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת:
וּמִצָּתָת נְחֹשֶׁת עַל־רַגְלָיו וּכְיֹדֶן נְחֹשֶׁת בֵּין
כַּתְּפָיו: וְעֶץ חֲנִיתוֹ כַּמְנוֹר אֲרָגִים וְלַהֲבַת חֲנִיתוֹ
שֵׁשׁ־מֵאוֹת שְׁקָלִים בְּרֹגֶל וְנִשְׂא הַצֶּנֶה הַלֵּךְ לִפְנָיו:
וַיַּעֲמֵד וַיִּקְרָא אֶל־מַעֲרֹכַת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָמָּה תִּצָּאוּ לַעֲרֹךְ מַלְחָמָה הַלּוֹא אֲנֹכִי הַפְּלִשְׁתִּי
וְאַתֶּם עֲבָדִים לְשֹׁאוֹל בְּרוּ־לָכֶם אִישׁ וַיֵּרֶד אֵלָיו:
«אִם־יֹכֵל לְהִלָּחֵם אִתִּי וְהִפְנִי וְהִינֵנוּ לָכֶם לַעֲבָדִים
וְאִם־אֲנִי אוֹכֵל־לוֹ וְהִפִּיתִיו וְהִייתֶם לָנוּ לַעֲבָדִים
וְעַבַּדְתֶּם אֹתָנוּ: וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי תַרְפָּתִי אֶת־
מַעֲרֹכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה תִּנּוּ־לִי אִישׁ וּגְלַחְמָה
יַחַד: »וַיִּשְׁמַע שֹׁאוֹל וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־דִּבְרֵי
הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלָה וַיַּחֲתוּ וַיִּירָאוּ מֵאֵד: «וְדָוִד בֶּן־
אִישׁ אֶפְרַתִּי הַזֶּה מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ יִשִּׁי
וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָנִים וְהָאִישׁ בִּימֵי שֹׁאוֹל זָקֵן בָּא
בְּאַנְשִׁים: »וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי־יִשִּׁי הַגְּדֹלִים הָלְכוּ
אַחֲרֵי־שֹׁאוֹל לְמַלְחָמָה וְשֵׁם ׀ שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו אֲשֶׁר
הָלְכוּ בְּמַלְחָמָה אֱלִיאָב הַבְּכוֹר וּמִשְׁנֵהוּ אַבִּינָדָב
וְהַשְּׁלִישִׁי שִׁמָּה: ׀וְדָוִד הוּא הַקָּטָן וּשְׁלֹשָׁה
הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי שֹׁאוֹל: ׀וְדָוִד הָלַךְ וְשָׁב מֵעַל
שֹׁאוֹל לְרֵעוֹת אֶת־צֹאן אָבִיו בֵּית לָחֶם: ׀וַיִּגָּשׁ
הַפְּלִשְׁתִּי הַשָּׂכָם וְהַעֲרָב וַיִּתְּצוּ אַרְבָּעִים יוֹם:
׀וַיֹּאמֶר יִשִּׁי לְדָוִד בְּנוֹ קַח־נָא לְאַחִיךָ אִיפַת
הַקְּלִיא הַזֶּה וַעֲשֵׂהָ לָחֶם הַזֶּה וְהָרֵץ הַמַּחְתָּה
לְאַחִיךָ: ׀וְאֵת עֲשֻׁרַת חֲרָצֵי הַחֶלֶב הָאֵלָה תָּבִיא
לְשֹׁר־הָאֵלֶּף וְאֶת־אַחִיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֶת־
עֲרֹבָתָם תִּקַּח: ׀וַיִּשְׁאוּל וְהָמָּה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל

בְּעֶמֶק הָאֵלָה גְּלַחְמִים עִם־פְּלִשְׁתִּים: ׀וַיִּשְׁכֹּם דָּוִד
בְּבֹקֶר וַיִּטֵּשׁ אֶת־הַצֹּאן עַל־שֹׁמֵר וַיֵּשָׂא וַיֵּלֶךְ
כְּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יִשִּׁי וַיָּבֵא הַמַּעֲגָלָה וְהַחִיל הַיָּצֵא אֶל־
הַמַּעֲרֹכָה וְהָרָעוּ בְּמַלְחָמָה: ׀וַתַּעֲרֹךְ יִשְׂרָאֵל
וּפְלִשְׁתִּים מַעֲרֹכָה לִקְרֹאת מַעֲרֹכָה: ׀וַיִּטֵּשׁ דָּוִד
אֶת־הַפָּלִים מֵעָלָיו עַל־יַד שׁוֹמֵר הַפָּלִים וַיִּרְץ
הַמַּעֲרֹכָה וַיָּבֵא וַיִּשְׁאֵל לְאַחִיו לְשָׁלוֹם: ׀וְהוּא ׀
מִדְּבָר עִמָּם וְהִגִּה אִישׁ הַבָּנִים עוֹלָה גָּלִית
הַפְּלִשְׁתִּי שָׁמוֹ מִגַּת מִמַּעֲרֹכוֹת פְּלִשְׁתִּים וַיִּדְבֹּר
כְּדִבְרֵים הָאֵלָה וַיִּשְׁמַע דָּוִד: ׀וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל
בְּרֹאוֹתָם אֶת־הָאִישׁ וַיִּגְסּוּ מִפְּנָיו וַיִּירָאוּ מֵאֵד:
׀וַיֹּאמֶר ׀ אִישׁ יִשְׂרָאֵל הֲרֹאִיתֶם הָאִישׁ הָעוֹלָה
הַזֶּה כִּי לַחֲרָף אֶת־יִשְׂרָאֵל עָלָה וְהִנֵּה הָאִישׁ
אֲשֶׁר־יִכְּנוּ יַעֲשֶׂרְנוּ הַמֶּלֶךְ ׀ עֲשֵׂר גְּדוֹל וְאֶת־בֵּיתוֹ
יִתּוּ־לוֹ וְאֵת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה חֲפָשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל:
׀וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הָאֲנָשִׁים הָעִמָּדִים עִמּוֹ לֵאמֹר
מָה־יַּעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יָכֹה אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי הַלֵּז
וְהַסִּיר חֲרָפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הָעַרְלִי
הַזֶּה כִּי חָרַף מַעֲרֹכוֹת אֶל־לֵהִים חַיִּים: ׀וַיֹּאמֶר לוֹ
הָעָם כְּדִבְרֵי הַזֶּה לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר
יָכֹנוּ: ׀וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אָחִיו הַגְּדוֹל בְּדִבְרוֹ אֶל־
הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲרֹאֲף אֱלִיאָב בְּדָוִד וַיֹּאמֶר ׀ לָמָּה־זֶּה
יִרְדָּתָ וְעַל־מִי נִטַּשְׁתָּ מַעֲט הַצֹּאן הַהֵנָּה בְּמִדְבָּר
אֲנִי יִדְעָתִי אֶת־יְדֹנָדָה וְאֵת רֹעַ לִבָּהּ כִּי לְמַעַן
רְאוֹת הַמַּלְחָמָה יִרְדָּתָ: ׀וַיֹּאמֶר דָּוִד מָה עָשִׂיתִי
עֲתָה הַלּוֹא דִּבֵּר הוּא: ׀וַיִּסָּב מֵאַצְלוֹ אֶל־מוֹל אַחֵר
וַיֹּאמֶר כְּדִבְרֵי הַזֶּה וַיִּשְׁבְּהוּ הָעָם דִּבְרֵי כְּדִבְרֵי
הָרֹאשִׁוֹן: ׀וַיִּשְׁמַעוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר דָּוִד וַיִּגְדּוּ
לִפְנֵי־שֹׁאוֹל וַיִּקְחָהוּ: ׀וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שֹׁאוֹל אֶל־
יָפֹל לִב־אָדָם עָלָיו עֲבָדָה יֵלֶךְ וְגִלָּחֶם עִם־הַפְּלִשְׁתִּי
הַזֶּה: ׀וַיֹּאמֶר שֹׁאוֹל אֶל־דָּוִד לֹא תוּכַל לָלֶכֶת אֶל־
הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה לְהִלָּחֵם עִמּוֹ כִּי־גִיעַר אַתָּה וְהוּא
אִישׁ מַלְחָמָה מִנְּעָרָיו: ׀וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שֹׁאוֹל
רָעָה הִנֵּה עֲבָדָה לְאָבִיו בַּצֹּאן וַיָּבֵא הָאֵרֶל וְאֶת־
הַדּוֹב וְנִשְׂא שֵׁה מִהַעֲדָר: ׀וַיֵּצֵאֵתִי אַחֲרָיו וְהַפְּתִיו
וְהַצִּלְתִּי מִפְּנֵי וַיָּקָם עָלַי וְהַחֲזִיקַתִּי בְּזַקְנוֹ וְהַפְּתִיו
וְהַמִּיתִיו: ׀וְגַם אֶת־הָאֵרֶל גַּם־הַדּוֹב הִכָּה עֲבָדָה
וְהִנֵּה הַפְּלִשְׁתִּי הָעַרְלִי הַזֶּה כָּאֶתֵּד מֵהֶם כִּי חָרַף

מַעֲרֹכֹת אֶל־לִהְיִים חַיִּים: וַיֹּאמֶר דָּוִד יְיָ־הוֹה אֲשֶׁר
הַצִּלֵּנִי מִיַּד הָאֱרִי וּמִיַּד הַדָּב הוּא יַצִּילֵנִי מִיַּד
הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל־דָּוִד לֶךְ וִי־הוֹה
יְהִינָה עִמָּךְ: וַיִּלְבָּשׁ שְׂאוֹל אֶת־דָּוִד מִדָּוִו וַנָּתַן
קֹוֶבֶעַ גִּחְשֵׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבָּשׁ אֹתוֹ שְׂרָיוֹן:
וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ מֵעַל לִמְדָּו וַיֵּאֵל לִלְכֹת כִּי
לֹא־נֹסֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שְׂאוֹל לֹא אוֹכַל לִלְכֹת
בְּאֵלֶּה כִּי לֹא נִסִּיתִי וַיִּסְרֵם דָּוִד מֵעָלָיו: וַיִּקַּח
מִקְלוֹ בְּיָדוֹ וַיִּבְחַר־לּוֹ חַמְשָׁה חֲלָקֵי־אֲבָנִים מִן־
הַנָּחַל וַיִּשֶׂם אֹתָם בְּכָלִי הָרַעִים אֲשֶׁר־לּוֹ וּבִיִּלְקוּט
וּקְלָעוֹ בְּיָדוֹ וַיַּגֵּשׁ אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי: וַיִּלְחָךְ הַפְּלִשְׁתִּי
הַלֵּךְ וַקְרַב אֶל־דָּוִד וְהָאִישׁ נִשְׂא הַצֶּנֶה לִפְנָיו:
וַיִּכָּבֵט הַפְּלִשְׁתִּי וַיֵּרָאֶה אֶת־דָּוִד וַיִּבְזֶהוּ כִּי־הִינֶה
נָעַר וְאֲדָמָנִי עִם־יִפֶּה מֵרָאֶה: וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי
אֶל־דָּוִד הַכֵּלֵב אֲנֹכִי כִּי־אַתָּה בָּא־אַלִּי בַּמִּקְלֹת
וַיִּקְלֵל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד בֹּא־לָהּיוֹ: וַיֹּאמֶר
הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד לָכֶּה אֵלָּי וְאַתָּנָה אֶת־בִּשְׂרָף־
לַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֲמַת הַשָּׂדֶה: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלָּי בַּחֶרֶב וּבַחֲנִית וּבְכִידוֹן
וְאֲנֹכִי בָא־אֵלֶיךָ בַּשֵּׁם יְיָ־הוֹה צֶב־בָּאוֹת אֶל־
מַעֲרֹכֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תִּרְפֹּת: הַיּוֹם הַזֶּה יִסְגְּרָךְ
יְיָ־הוֹה בְּיָדִי וְהִפִּיתִךָ וְהִסְרֹתִי אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעַלֶיךָ
וְנָתַתִּי פָגֶר מַחֲגָה פְּלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה לַעֲוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְתַנִּית הָאָרֶץ וַיִּדְעוּ כָל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ
אֶל־לִהְיִים לְיִשְׂרָאֵל: וַיִּדְעוּ כָל־הַקָּהָל הַזֶּה כִּי־לֹא
בַּחֶרֶב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְיָ־הוֹה כִּי לִי־הוֹה
הַמִּלְחָמָה וַנָּתַן אֹתָכֶם בְּיָדוֹ: וְהִנֵּה כִּי־קָם
הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּלָּךְ וַיִּקְרַב לַקְרָאת דָּוִד וַיִּמָּהַר דָּוִד
וַיִּרֶץ הַמַּעֲרָכָה לַקְרָאת הַפְּלִשְׁתִּי: וַיִּשְׁלַח דָּוִד
אֶת־יָדוֹ אֶל־הַכֵּלִי וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיִּקְלַע וַיַּךְ אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־מַצְחוֹ וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן בַּמַּצְחוֹ וַיִּפֹּל
עַל־פָּנָיו אֶרְצָה: וַיַּחֲזֹק דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי בַקְלָע
וּבָאֶבֶן וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמָּתֶהוּ וַחֲרַב אֵין בְּיַד־
דָּוִד: וַיִּרֶץ דָּוִד וַיַּעֲמֵד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת־
חַרְבּוֹ וַיִּשְׁלֹפֶה מִתַּעֲרָה וַיִּמָּתֶתֶהוּ וַיִּכְרַת־בָּהּ אֶת־
רֹאשׁוֹ וַיִּרְאֻהוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי־מַת גְּבוּרָם וַיִּגְסּוּ:
וַיִּקְמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיהוָה וַיָּרְעוּ וַיִּרְדְּפוּ אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּים עַד־בּוֹאֶךָ גִּיא וְעַד שַׁעֲרֵי עֲקָרוֹן וַיִּפְּלוּ

חַלְלֵי פְּלִשְׁתִּים בְּדָרָךְ שַׁעֲרִים וְעַד־גֹּת וְעַד־
עֲקָרוֹן: וַיִּשְׁלְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדָּלֶק אֶתְּרֵי פְּלִשְׁתִּים
וַיִּשְׁסּוּ אֶת־מַחְנֵיהֶם: וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־רֹאשׁ
הַפְּלִשְׁתִּי וַיָּבֵאֵהוּ יְרוּשָׁלַם וְאֶת־פָּלָיו שָׁם בְּאֵהְלוֹ:
וַיִּכְרְאוֹת שְׂאוֹל אֶת־דָּוִד יָצָא לַקְרָאת הַפְּלִשְׁתִּי
אָמַר אֶל־אַבְנֵר שֹׁר הַצֶּבֶא בֶן־מִי־נָה הַנָּעַר אַבְנֵר
וַיֹּאמֶר אַבְנֵר חִי־נַפְשֶׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם־יִידַעְתִּי: וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ שְׂאֵל אַתָּה בֶן־מִי־נָה הָעָלָם: וַיָּכֻשׁוּב דָּוִד
מִהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר וַיָּבֵאֵהוּ
לִפְנֵי שְׂאוֹל וַרְאֵשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ: וַיֹּאמֶר אֵלָּיו
שְׂאוֹל בֶּן־מִי אַתָּה הַנָּעַר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עַבְדְּךָ
יִשִּׁי בֵּית הַלַּחְמִי:
יח וַיְהִי כִכְלֹתוֹ לַדָּבָר אֶל־שְׂאוֹל וְנִפְשׁ יְהוֹנָתָן
נִקְשְׁרָה בְּנִפְשׁ דָּוִד וַיִּאֱהָבֵהוּ יְהוֹנָתָן כְּנַפְשׁוֹ:
וַיִּקַּחְהוּ שְׂאוֹל בְּיוֹם הַהוּא וְלֹא נָתַן לָשׁוּב בֵּית
אָבִיו: וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית בְּאֵהְבָתוֹ אֹתוֹ
כְּנַפְשׁוֹ: וַיִּתְּפֹשֶׁט יְהוֹנָתָן אֶת־הַמַּעֲוִיל אֲשֶׁר עָלָיו
וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמִדָּוִו וְעַד־חַרְבּוֹ וְעַד־קִשְׁתּוֹ וְעַד־
חֲגָרוֹ: וַיֵּצֵא דָוִד כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ שְׂאוֹל יִשְׁפִּיל
וַיִּשְׁמָהוּ שְׂאוֹל עַל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּיטֹב בְּעֵינָיו
כָּל־הָעָם וְגַם בְּעֵינָיו עַבְדֵי שְׂאוֹל: וַיְהִי בְּבוֹאָם
בָּשׁוּב דָּוִד מִהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַתִּצָּאנָה הַנָּשִׁים
מִכָּל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל לָשִׁיר וְהַמַּחֲלוֹת לַקְרָאת שְׂאוֹל
הַמֶּלֶךְ בַּתָּפִים בַּשִּׁמְחָה וּבַשְּׁלֵשִׁים: וַתַּעֲנִינָה
הַנָּשִׁים הַמִּשְׁחָקוֹת וַתֹּאמְרֵן הִנֵּה שְׂאוֹל בְּאֵלָפּוֹ
וְדָוִד בָּרַב־בָּתָיו: וַיִּסָּחַר לְשְׂאוֹל מָאֵד וַיָּרַע בְּעֵינָיו
הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתַנוּ לְדָוִד רַבָּבוֹת וְלִי נָתַנוּ
הָאֵלָפִים וְעוֹד לוֹ אֶךְ הַמְּלוּכָה: וַיְהִי שְׂאוֹל עוֹנֵן
אֶת־דָּוִד מִהַיּוֹם הַהוּא וְהָלָאֶה: וַיְהִי מִמַּחְרָת
וַתִּצְלַח רוּחַ אֶל־לִהְיִים רָעָה אֶל־שְׂאוֹל וַיִּתְּנָבֵא
בְּתוֹךְ־הַבָּיִת וְדָוִד מִנְּגֵן בְּיָדוֹ כְּיוֹם בְּיוֹם וְהַחֲנִית
בְּיַד־שְׂאוֹל: וַיִּטֵּל שְׂאוֹל אֶת־הַחֲנִית וַיֹּאמֶר אֵפֶה
בְּדָוִד וּבַקִּיר וַיִּסָּב דָּוִד מִפָּנָיו פַּעַמִּים: וַיִּירָא
שְׂאוֹל מִלִּפְנֵי דָוִד כִּי־הִינֶה יְיָ־הוֹה עִמּוֹ וּמַעַם שְׂאוֹל
סָר: וַיִּסְרָהוּ שְׂאוֹל מֵעַמּוֹ וַיִּשְׁמָהוּ לוֹ שַׁר־אַלְף
וַיֵּצֵא וַיָּבֵא לִפְנֵי הָעָם: וַיְהִי דָוִד לְכָל־דָּרָכּוֹ
מִשְׁפִּיל וִי־הוֹה עִמּוֹ: וַיִּירָא שְׂאוֹל אֲשֶׁר־הוּא
מִשְׁפִּיל מָאֵד וַיָּגֵר מִפָּנָיו: וְכָל־יִשְׂרָאֵל וַיְהוָה

אָהב אֶת־דָּוִד כִּי־הוּא יוֹצֵא וְבֹא לִפְנֵיהֶם: וַיֹּאמֶר
 שְׂאוֹל אֶל־דָּוִד הִנֵּה בְתִי הַגְּדוֹלָה מְרֵב אֹתָהּ אִתָּךְ־
 לָךְ לְאִשָּׁה אַךְ הִיא־לִי לְבֶן־חַיִל וְהִלָּחֵם מִלַּחְמֹת
 י־הָהָה וְשְׂאוֹל אָמַר אֶל־תְּהִי יָדִי בּוֹ וּתְהִי־בוֹ יַד־
 פְּלִשְׁתִּים: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שְׂאוֹל מִי אֲנֹכִי וּמִי
 חַיִּי מִשְׁפָּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל כִּי־אֶהְיֶה חֵתָן לְמָלְךְ:
 וַיְהִי בַעֲת תָּת אֶת־מֶרֶב בֶּת־שְׂאוֹל לְדָוִד וְהָיָה
 נִתְּנָה לַעֲדְרִיאֵל הַמְּחַלְתִּי לְאִשָּׁה: וַתֵּאָהֶב מִיָּכָל
 בֶּת־שְׂאוֹל אֶת־דָּוִד וַיִּגְדּוּ לְשְׂאוֹל וַיֵּשֶׁר הַדָּבָר
 בְּעֵינָיו: וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶתְנַנֶּה לוֹ וּתְהִי־לוֹ
 לְמוֹלֵךְ וּתְהִי־בוֹ יַד־פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל־
 דָּוִד בְּשָׂתִים תִּתְּמַתָּן בִּי הַיּוֹם: וַיֵּצֵאוּ שְׂאוֹל אֶת־
 עֶבְדּוֹ דָּבָר וְאֶל־דָּוִד בַּלֵּט לֵאמֹר הִנֵּה חַפֵּץ בָּךְ
 הַמָּלְךְ וְכָל־עֲבָדָיו אֶהְיֶה וְעַתָּה הִתְמַתָּן בַּמָּלְךְ:
 וַיַּדְבָּרוּ עֲבָדֵי שְׂאוֹל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת־הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר דָּוִד הַנִּקְלָה בְּעֵינֵיכֶם הִתְמַתָּן בַּמָּלְךְ
 וְאֲנֹכִי אִישׁ־רֶשַׁע וְנִקְלָה: וַיִּגְדּוּ עֲבָדֵי שְׂאוֹל לוֹ
 לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר דָּוִד: וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל
 כֹּה־תֹאמְרוּ לְדָוִד אִין־חַפֵּץ לְמָלְךְ בְּמַהֵר כִּי בַמָּאָה
 עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים לְהִנָּקֵם בְּאִיְבֵי הַמָּלְךְ וְשְׂאוֹל
 חָשַׁב לְהַפִּיל אֶת־דָּוִד בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים: וַיִּגְדּוּ
 עֲבָדָיו לְדָוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁר הַדָּבָר
 בְּעֵינָיו דָּוִד לְהִתְמַתָּן בַּמָּלְךְ וּלֹא מָלְאוּ הַיָּמִים:
 וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּלֶךְ הוּא וְאַנְשָׁיו וַיָּבֹאוּ בְּפִלְשְׁתִּים
 מֵאֲתָיִם אִישׁ וַיָּבֹא דָוִד אֶת־עָרְלָתֵיהֶם וַיִּמְלְאוּם
 לְמָלְךְ לְהִתְמַתָּן בַּמָּלְךְ וַיִּתֶּן־לוֹ שְׂאוֹל אֶת־מִיָּכָל
 בֶּתּוֹ לְאִשָּׁה: וַיִּירָא שְׂאוֹל וַיִּדַּע כִּי י־הָיָה עִם־דָּוִד
 וּמִיָּכָל בֶּת־שְׂאוֹל אֶהְבֶּתְהוּ: וַיִּיאָסֶף שְׂאוֹל לָרֹא
 מִפְּנֵי דָוִד עוֹד וַיְהִי שְׂאוֹל אֵיב אֶת־דָּוִד כָּל־
 הַיָּמִים: וַיֵּצֵאוּ שְׁנֵי פְלִשְׁתִּים וַיְהִי מִדֵּי צֹאתָם
 שָׁכַל דָּוִד מִכָּל עֲבָדֵי שְׂאוֹל וַיִּיקָר שְׁמוֹ מְאֹד:

יט וַיַּדְבֵּר שְׂאוֹל אֶל־יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֶל־כָּל־עֲבָדָיו
 לְהַמִּית אֶת־דָּוִד וַיְהוֹנָתָן בֶּן־שְׂאוֹל חַפֵּץ בְּדָוִד
 מְאֹד: וַיִּגְדַּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מִבִּקְשׁ שְׂאוֹל אָבִי
 לְהַמִּיתְךָ וְעַתָּה הַשְׁמַר־נָא בְּפָקֶד וַיִּשְׁבֶּתָּ בַּסֶּתֶר
 וַנִּחְבֵּאתָ: וְאֲנִי אֵצֶא וְעִמָּדְתִּי לְיַד־אָבִי בַשָּׂדֶה
 אֲשֶׁר אִתָּה שָׁם וְאֲנִי אֲדַבֵּר בָּךְ אֶל־אָבִי וּרְאִיתִי
 מָה וְהַגַּדְתִּי לָךְ: וַיַּדְבֵּר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טוֹב אֶל־

שְׂאוֹל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶל־יִחְזָקָה הַמָּלְךְ בְּעֶבְדּוֹ
 בְּדָוִד כִּי לֹא חָטָא לָךְ וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹב־לָךְ מְאֹד:
 וַיִּשְׁעִם אֶת־נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ וַיִּךְ אֶת־הַפִּלְשְׁתִּי וַיַּעַשׂ
 י־הָיָה תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה לְכָל־יִשְׂרָאֵל רְאִיתָ וּתְשַׁמַּח
 וְלָמָּה תַחֲטֹא בְּזֶם נָקִי לְהַמִּית אֶת־דָּוִד חָנּוּם:
 וַיִּשְׁמַע שְׂאוֹל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשְׁבַּע שְׂאוֹל חַי־
 י־הָיָה אִם־יָוִמַת: וַיִּיקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיִּגְדֵּל־לוֹ
 יְהוֹנָתָן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֹא יְהוֹנָתָן אֶת־
 דָּוִד אֶל־שְׂאוֹל וַיְהִי לִפְנָיו כְּאֶתְמוּל שְׁלֹשׁוֹם:
 וַתּוֹסֶף הַמֶּלֶךְמָה לְהָיוֹת וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלָּחֶם
 בַּפִּלְשְׁתִּים וַיִּךְ בָּהֶם מַכָּה גְּדוֹלָה וַיָּגִסוּ מִפְּנָיו:
 וַתְּהִי רוּחַ י־הָהָה רָעָה אֶל־שְׂאוֹל וְהוּא בְּבֵיתוֹ
 יֵשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְדָוִד מִנְּגֵן בְּיָד: וַיִּבְקֹשׁ שְׂאוֹל
 לְהַכּוֹת בַּחֲנִית בְּדָוִד וּבִקִּיר וַיִּפְטֹר מִפְּנֵי שְׂאוֹל וַיִּךְ
 אֶת־הַחֲנִית בַּקִּיר וְדָוִד גָּס וַיִּמְלֹט בַּלִּילָה הַהִוא:
 וַיִּשְׁלַח שְׂאוֹל מַלְאָכִים אֶל־בֵּית דָּוִד לְשַׁמְרוֹ
 וּלְהַמִּיתוֹ בַּבֹּקֶר וַתִּגָּד לְדָוִד מִיָּכָל אֲשֶׁתּוֹ לֵאמֹר
 אִם־אֵינְךָ מִמְּלֹט אֶת־נַפְשְׁךָ הַלִּילָה מֵחָר אִתָּהּ
 מוֹמֶת: וַתֵּרָד מִיָּכָל אֶת־דָּוִד בַּעַד הַחֲלוֹן וַיֵּלֶךְ
 וַיִּבְרַח וַיִּמְלֹט: וַתִּקַּח מִיָּכָל אֶת־הַתְּרָפִים וּתְשֻׁמָּה
 אֶל־הַמַּטָּה וְאֶת כְּבִיר הָעֵזִים שָׁמָּה מֵרָאשֵׁיתוֹ
 וַתִּכָּס בַּבֶּגֶד: וַיִּשְׁלַח שְׂאוֹל מַלְאָכִים לִקְחַת אֶת־
 דָּוִד וַתֹּאמֶר חַלָּה הוּא: וַיִּשְׁלַח שְׂאוֹל אֶת־
 הַמַּלְאָכִים לְרָאוֹת אֶת־דָּוִד לֵאמֹר הֲעָלוּ אֹתוֹ
 בַּמַּטָּה אֵלַי לְהַמָּתוֹ: וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים וְהִגִּידוּ
 הַתְּרָפִים אֶל־הַמַּטָּה וּכְבִיר הָעֵזִים מֵרָאשֵׁיתוֹ:
 וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל־מִיָּכָל לָמָּה פָּכַח רַמְיֶיתָנִי
 וּתְשַׁלְּחִי אֶת־אִיְבֵי וַיִּמְלֹט וַתֹּאמֶר מִיָּכָל אֶל־שְׂאוֹל
 הוּא־אָמַר אֵלַי שְׁלַחְנִי לָמָּה אֲמִיתְךָ: וַיִּדָּוֶד בָּרוּחַ
 וַיִּמְלֹט וַיָּבֹא אֶל־שִׁמּוֹאֵל הַרְמָתָה וַיִּגְדֵּל־לוֹ אֶת כָּל־
 אֲשֶׁר עָשָׂה־לוֹ שְׂאוֹל וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁמוּאֵל וַיִּשְׁבּוּ
 בְּנוֹת: וַיִּגְדַּד לְשְׂאוֹל לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּנוֹת
 בְּרָמָה: וַיִּשְׁלַח שְׂאוֹל מַלְאָכִים לִקְחַת אֶת־דָּוִד
 וַיִּירָא אֶת־לְהַקֵּת הַנְּבִיאִים נִבְאִים וּשְׁמוּאֵל עֹמֵד
 נֹצֵב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל־מַלְאָכֵי שְׂאוֹל רוּחַ א־לֵהִים
 וַיִּתְּנֻבָּאוּ גַם־הֵמָּה: וַיִּגְדּוּ לְשְׂאוֹל וַיִּשְׁלַח
 מַלְאָכִים אַחֲרָיִם וַיִּתְּנֻבָּאוּ גַם־הֵמָּה וַיִּסָּף שְׂאוֹל
 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלֹשִׁים וַיִּתְּנֻבָּאוּ גַם־הֵמָּה:

וַיֵּלֶךְ גַּם־הוּא הָרִמָּתָה וַיָּבֹא עַד־בּוֹר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בְּשֹׁכוֹ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר אֵיפָה שְׂמוּאֵל וְדָוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּנֵי־וְתָהּ בְּרָמָה: ^{וַיֵּלֶךְ שָׁם אֶל־בְּנֵי־וְתָהּ} וַתְּהִי עֲלֵיו גַּם־הוּא רוּחַ אֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ הַלּוֹךְ וַיִּתְּנָבֵא עַד־בָּאוּ בְּנֵי־וְתָהּ בְּרָמָה: ^{וַיִּפְשֹׁט גַּם־הוּא בְּגָדָיו} וַיִּתְּנָבֵא גַם־הוּא לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַגַּם שְׂאוּל בְּנֵי־אָם:

כ ^{וַיִּבְרַח דָּוִד מִבְּנֵי־וְתָהּ בְּרָמָה וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר} לִפְנֵי יְהוֹנָתָן מָה עָשִׂיתִי מִה־עֲוֹנִי וּמִה־חַטָּאתִי לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מִבְּקֶשׁ אֶת־נַפְשִׁי: ^{וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָה לָא תָמוּת הַנֶּה} [לֹא־יַעֲשֶׂה] אָבִי דָבָר גָּדוֹל אוֹ דָבָר קָטָן וְלֹא יִגְלֶה אֶת־אֲזָנִי וּמִדְּוַע יִסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֵין זֹאת: ^{וַיִּשְׁבַּע עוֹד דָּוִד וַיֹּאמֶר} יָדַע יָדַע אָבִיךָ כִּי־מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וַיֹּאמֶר אֵל־יְדַע־זֹאת יְהוֹנָתָן פֶּן־יַעֲצֹב וְאוֹלָם חִי־יְהוָה וְחִי נַפְשֶׁךָ כִּי כָפַשְׁעַ בֵּינִי וּבֵין הַמּוֹת: ^{וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן} אֵל־דָּוִד מִה־תֹּאמַר נַפְשֶׁךָ וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ: ^{וַיֹּאמֶר דָּוִד} אֵל־יְהוֹנָתָן הִנֵּה־חִדַּשְׁתָּ מִחֵר וְאֲנֹכִי יֹשֵׁב־אֵשֶׁב עִם־הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל וּשְׁלַח־תִּנִּי וְנִסְתַּרְתִּי בַשָּׂדֶה עַד הָעֶרֶב הַשְּׁלֵשִׁית: ^{וְאִם־פָּקַד יִפְקְדֵנִי אָבִיךָ וְאָמַרְתָּ} נִשְׁאֵל נִשְׁאֵל מִמֶּנִּי דוֹד לְרוּץ בֵּית־לָחֶם עִירוֹ כִּי זָבַח הַיָּמִים שָׁם לְכָל־הַמִּשְׁפָּחָה: ^{וְאִם־כֹּה יֹאמֶר} טוֹב שָׁלוֹם לַעֲבָדְךָ וְאִם־חָרָה יַחֲרֶה לוֹ דַּע כִּי כָל־תֵּה הָרָעָה מֵעַמּוֹ: ^{וְעָשִׂיתָ חֶסֶד עַל־עַבְדְּךָ} כִּי בִבְרִית יְהוָה הִבָּאתָ אֶת־עַבְדְּךָ עִמָּךְ וְאִם־יִשְׁכָּח עוֹן הַמִּיתָנִי אַתָּה וְעַד־אָבִיךָ לְמַה־זֶּה תִּבְיָאֲנִי: ^{וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן חָלִילָה לָּךְ} כִּי אִם־יָדַע אֲדַע כִּי כָל־תֵּה הָרָעָה מֵעַם אָבִי לָבוֹא עָלֶיךָ וְלֹא אַתָּה אֲגִיד לָךְ: ^{וַיֹּאמֶר דָּוִד} אֵל־יְהוֹנָתָן מִי יִגִּיד לִי אוֹ מִה־יַּעֲנֶה אָבִיךָ קִשָּׁה: ^{וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן} אֵל־דָּוִד לִכֹּה וְנִצָּא הַשָּׂדֶה וַיִּצָּאוּ שְׁנֵיהֶם הַשָּׂדֶה: ^{וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן} אֵל־דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־אֶחָדֶךָ אֶת־אָבִי כָעֵת מִחֵר הַשְּׁלֵשִׁית וְהִנֵּה־טוֹב אֵל־דָּוִד וְלֹא־אֵז אֲשַׁלַּח אֵלֶיךָ וְגָלִיתִי אֶת־אֲזָנֶיךָ: ^{כֹּה־יַעֲשֶׂה יְהוָה} לִיְהוֹנָתָן וְכֹה יִסִּיף כִּי־יֵיטֵב אֵל־אָבִי אֶת־הָרָעָה עָלֶיךָ וְגָלִיתִי אֶת־אֲזָנֶיךָ וּשְׁלַח־תִּיךָ וְהִלַּכְתָּ לְשָׁלוֹם וַיְהִי יְהוָה עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־

אָבִי: ^{וְלֹא אִם־עוֹדֵנִי חִי וְלֹא־תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד} יְהוָה וְלֹא אָמוּת: ^{וְלֹא־תִכְרִית אֶת־חֶסֶדְךָ מֵעַם} בֵּיתִי עַד־עוֹלָם וְלֹא בְּהִכָּרְתָּ יְהוָה אֶת־אֲבִי דָוִד אִישׁ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: ^{וַיִּכְרַת יְהוֹנָתָן עִם־בֵּית דָּוִד} וּבִבְקֶשׁ יְהוָה מִיָּד אֲבִי דָוִד: ^{וַיִּוֹסֶף יְהוֹנָתָן} לְהַשְׁבִּיעַ אֶת־דָּוִד בְּאֵהָבָתוֹ אֹתוֹ כִּי־אֶהְבֶּת נַפְשׁוֹ אֶהְבּוּ: ^{וַיֹּאמֶר־לוֹ יְהוֹנָתָן} מִחֵר חִדַּשְׁתָּ וְנִפְקְדָתָ כִּי יִפְקַד מוֹשְׁבֶךָ: ^{וַיִּשְׁלַח־תָּה תִרְדַּ מֵאֵד וּבָאתָ אֵל־הַמָּקוֹם} אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם בַּיּוֹם הַמַּעֲשֶׂה וַיִּשְׁבֹּת אֲצִל הָאָבוֹ הָאֵזֶל: ^{וַאֲנִי שְׁלַחְתָּ הַחֲצִים צִדָּה} אוֹרָה לְשַׁלַּח־לִי לַמִּטְרָה: ^{וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת־הַנֶּעַר} לָךְ מִצָּא אֶת־הַחֲצִים אִם־אָמַר אֲמַר לְנֶעַר הִנֵּה הַחֲצִים: ^{מִמֶּךָ וְהִנֵּה קָחְנוּ וְכָאֵה כִּי־שָׁלוֹם לָךְ} וְאֵין דָּבָר חִי־יְהוָה: ^{וְאִם־כֹּה אֲמַר לְשָׁלוֹם} הִנֵּה הַחֲצִים מִמֶּךָ וְהִלָּאֵה לָּךְ כִּי שְׁלַחְתָּ יְהוָה: ^{וְהַדָּבָר} אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ עַד עוֹלָם: ^{וַיִּסְתַּר דָּוִד בַּשָּׂדֶה} וַיְהִי הַחִדַּשׁ וַיִּשָּׁב הַמֶּלֶךְ אֶל־הַלָּחֶם לֶאֱכֹל: ^{וַיִּשָּׁב הַמֶּלֶךְ} עַל־מוֹשְׁבּוֹ כְּפָעַם: ^{בְּפָעַם} אֵל־מוֹשֵׁב הַקִּיר וַיִּקָּם יְהוֹנָתָן וַיִּשָּׁב אֲבָנָר מִצָּד שְׂאוּל וַיִּפְקַד מָקוֹם דָּוִד: ^{וְלֹא־דָבָר שְׂאוּל} מֵאוֹמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בִלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא טָהוֹר: ^{וַיְהִי} מִמִּתְרַת הַחִדַּשׁ הַשְּׁנִי וַיִּפְקַד מָקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֵל־יְהוֹנָתָן בְּנֹו מִדְּוַע לֹא־בָא בֶן־יִשְׁשִׁי גַם־תָּמוּל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם: ^{וַיַּעַן יְהוֹנָתָן} אֶת־שְׂאוּל נִשְׁאֵל נִשְׁאֵל דָּוִד מֵעַמָּדִי עַד־בֵּית לָחֶם: ^{וַיֹּאמֶר שְׁלַח־נִי} זֵא כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִּי אֲחִי וְעַתָּה אִם־מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲמַלְטָה זֵא וְאֶרְאֶה אֶת־אֲחִי עַל־כֵּן לֹא־בָא אֵל־שְׁלַחְתָּן הַמֶּלֶךְ: ^{וַיִּסְתַּר־אֶף שְׂאוּל} בֵּית־יְהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־נַעֲוֹת הַמִּרְדּוֹת הַלּוֹא יָדַעְתִּי כִּי־בָחַר אַתָּה לְבֶן־יִשְׁשִׁי לְבָשְׁתָּךְ וּלְבַשְׂתָּ עֲרוֹת אֲמָךְ: ^{כִּי כָל־הַיָּמִים} אֲשֶׁר בֶּן־יִשְׁשִׁי חִי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתְךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־מוֹת הוּא: ^{וַיַּעַן יְהוֹנָתָן} אֶת־שְׂאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיו לְמָה יוֹמַת מָה עָשִׂה: ^{וַיִּשְׁטַל שְׂאוּל} אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַפְּתוֹ וַיָּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הִיא מֵעַם אָבִיו לְהָמִית אֶת־דָּוִד: ^{וַיִּקָּם יְהוֹנָתָן} מֵעַם הַמֶּשֶׁךְ בַּעֲמוּד אַחֲרוֹן שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם...

הַלְבוֹת קְדוֹשׁ הַחֹדֶשׁ פָּרָק יז

יז, א כֹּל הַדְּבָרִים שֶׁהִקְדַּמְנוּ בְּדִי שִׁיחִיו עֲתִידִים וּמוֹכְנִים לִידֵיעַת הָרְאִיָּה, וּבְשִׁתְרָצָה לְדַעַת זֹאת, תִּתְחַלֵּל וְתִתְחַשֵּׁב וְתִזְכָּיֵא מְקוֹם הַשְּׁמַשׁ הָאֲמִתִּי וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי וּמְקוֹם הָרֹאשׁ לְשַׁעַת הָרְאִיָּה, וְתִגֹּרַע מְקוֹם הַשְּׁמַשׁ הָאֲמִתִּי מִמְּקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי; וְהַנִּשְׁאָר, הוּא הַנִּקְרָא אֶרֶץ רֵאשׁוֹן.

יז, ב וּמֵאַחֵר שֶׁתִּדַּע מְקוֹם הָרֹאשׁ וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ, תִּדַּע רֹחַב הַיָּרֵחַ בְּמָה הוּא, וְאִם הוּא רֹחַב צְפוֹנִי אוֹ דְרוֹמִי; וְהוּא הַנִּקְרָא רֹחַב רֵאשׁוֹן. וְהַזֶּהר בְּאֶרֶץ הַזֶּה הָרֹאשׁוֹן וּבְרֹחַב הָרֹאשׁוֹן, וַיְחִיו שְׁנֵיהֶם מוֹכְנִים לַפְּנִיָּה.

יז, ג וְהַתְּבוּנָה בְּאֶרֶץ זֶה הָרֹאשׁוֹן: אִם יֵצֵא לָךְ תַּשֵּׁעַ מַעֲלֹת בְּשׂוּחָה אוֹ פְּחוֹת תִּדַּע בּוֹדְאֵי שְׂאֵי אֲפָשָׁר לַעֲוֹלָם שִׁירָאָה הַיָּרֵחַ בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִין אֶתָּה צָרִיךְ לְחַשְׁבוֹן אַחֵר; וְאִם יִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרֹאשׁוֹן יֵתֵר עַל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת תִּדַּע בּוֹדְאֵי שֶׁהַיָּרֵחַ יִרְאֶה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִין אֶתָּה צָרִיךְ לְחַשְׁבוֹן אַחֵר; וְאִם יִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרֹאשׁוֹן מִתַּשֵּׁעַ מַעֲלֹת וְעַד חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה תִצְטָרֵךְ לְדַרֵּשׁ וּלְחַקֵּר בְּחִשְׁבוֹנוֹת הָרְאִיָּה, עַד שֶׁתִּדַּע אִם יִרְאֶה אוֹ לֹא יִרְאֶה.

יז, ד בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁחִיָּה מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי מִתְחַלֵּל מִזֵּל גְּדִי עַד סוּף מִזֵּל תְּאֻמִּים. אֲבָל אִם הָיָה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִתְחַלֵּל מִזֵּל סֶרְטָן עַד סוּף מִזֵּל קֶשֶׁת, וַיְהִיָּה הָאֶרֶץ הָרֹאשׁוֹן עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת בְּשׂוּחָה אוֹ פְּחוֹת תִּדַּע שְׂאִין הַיָּרֵחַ נִרְאֶה כָּלֵל בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְאִם הָיָה הָאֶרֶץ הָרֹאשׁוֹן יֵתֵר עַל אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מַעֲלֹת, וְדֹאֵי יִרְאֶה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל; אִם יִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרֹאשׁוֹן מִעֶשְׂרֵה מַעֲלֹת עַד אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים תִּצְטָרֵךְ לְדַרֵּשׁ וּלְחַקֵּר בְּחִשְׁבוֹנוֹת הָרְאִיָּה, עַד שֶׁתִּדַּע אִם יִרְאֶה אוֹ לֹא יִרְאֶה.

יז, ה וְאֵלֶּי הֵן חִשְׁבוֹנוֹת הָרְאִיָּה: הַתְּבוּנָה וְרֹאֵה הַיָּרֵחַ בְּאִיזָה מִזֵּל הוּא אִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל טָלָה, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ הָרֹאשׁוֹן תַּשֵּׁעַה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל שׁוֹר, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ מִעֵלָּה אַחַת; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל תְּאֻמִּים, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁמוֹנָה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל סֶרְטָן, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל אַרְיָה, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁלוֹשָׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל בְּתוּלָה, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ שִׁבְעָה וְשְׁלוֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל מֵאֲזֻנִּים, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ אַרְבָּעָה וְשְׁלוֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל עֶקְרֵב, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ אַרְבָּעָה וְשְׁלוֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל קֶשֶׁת, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ שִׁשָּׁה וְשְׁלוֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל גְּדִי, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל דָּלִי, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁלוֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל דְּגִים, תִּגֹּרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁמוֹנָה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים. וְהַנִּשְׁאָר מִן הָאֶרֶץ אַחֵר שֶׁתִּגֹּרַע מִמֶּנּוּ אֵלֶּי הַחֲלָקִים, הוּא הַנִּקְרָא אֶרֶץ שְׁנִי.

יז, ו וְלִמָּה גּוֹרְעִין חֲלָקִים אֵלֶּי, לְפִי שְׁמִקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי אֵינּוּ הַמְּקוֹם שִׁירָאָה בּוֹ, אֲלֹא שְׁנֵי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם בְּאֶרֶץ וּבְרֹחַב, וְהוּא הַנִּקְרָא שְׁנֵי הַמִּרְאָה; וְשְׁנֵי מִרְאָה הָאֶרֶץ בְּשַׁעַת הָרְאִיָּה, לַעֲוֹלָם גּוֹרְעִין אוֹתוֹ מִן הָאֶרֶץ כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ.

יז, ז אֲבָל שְׁנֵי מִרְאָה הָרֹחַב אִם הָיָה רֹחַב הַיָּרֵחַ צְפוֹנִי, גּוֹרְעִין חֲלָקִים שְׁלֹשְׁנֵי מִרְאָה הָרֹחַב מִן הָרֹחַב הָרֹאשׁוֹן; וְאִם הָיָה רֹחַב הַיָּרֵחַ דְּרוֹמִי, מוֹסִיפִין חֲחֲלָקִים שְׁלֹשְׁנֵי מִרְאָה הָרֹחַב עַל הָרֹחַב הָרֹאשׁוֹן. וּמָה שִׁיחִיָּה הָרֹחַב הָרֹאשׁוֹן אַחֵר שְׁמוֹסִיפִין עָלָיו אוֹ גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ אוֹתָם חֲחֲלָקִים, הוּא הַנִּקְרָא רֹחַב שְׁנִי.

יז, ח וְכִמָּה הֵם חֲחֲלָקִים שְׁמוֹסִיפִין אוֹ גּוֹרְעִין אוֹתָן אִם יִהְיֶה הַיָּרֵחַ בְּמִזֵּל טָלָה, תַּשֵּׁעַה חֲלָקִים;

וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל שׁוּר, עֶשְׂרֵה חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל תְּאוֹמִים, שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל סְרֻטָּן, שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל אַרְיָה, שְׁמוֹנֶה וּשְׁלוּשִׁים חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל בְּתוּלָה, אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל מֵאֻזְנִים, שֵׁשׁ וְאַרְבָּעִים חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל עֶקְרָב, חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל קֶשֶׁת, אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל גְּדִי, שֵׁשׁ וּשְׁלוּשִׁים חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל דָּלִי, שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים חֳלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזְל דְּגִים, שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה חֳלָקִים.

יז,ט וּמֵאַחֵר שֶׁתִּדְעַה חֳלָקִים אֵלֶּה, תִּגְרַע אוֹתָן מִן הֶרְחֵב הֶרְאֵשׁוֹן אוֹ תוֹסִיף אוֹתָן עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁחִדְעֵנוּךְ; וַיֵּצֵא לָךְ, הֶרְחֵב הַשָּׁנִי. וּכְבָּר יִדְעָתָא אִם הוּא צָפוֹנִי אוֹ דְרוֹמִי, וְתִדְעַה כַּמָּה מַעֲלֹת וּכַמָּה חֳלָקִים נַעֲשֶׂה זֶה הֶרְחֵב הַשָּׁנִי; וְתִכְיֶין אוֹתוֹ לְפָנֶיהָ, וַיִּהְיֶה עֲתִיד.

יז,י וְאַחֵר כִּדְ תַּחֲזֹר וְתִקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי הַזֶּה מִקְצָתוֹ, מִפָּנֶי שֶׁחִירָח נִלְוֶה מְעַט בְּמַעְגָּלוֹ. וּכַמָּה הוּא הַמִּקְצָת שֶׁתִּקַּח מִמֶּנּוּ; אִם יִהְיֶה מְקוֹם הִירָח מִתְחַלֵּת מִזֶּל טֹלָה עַד עֶשְׂרִים מַעֲלָה מִמֶּנּוּ, אוֹ מִתְחַלֵּת מִזֶּל מֵאֻזְנִים עַד עֶשְׂרִים מַעֲלָה מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי שְׁנֵי חֲמִשִּׁיז; וְאִם יִהְיֶה הִירָח מַעֲשָׂרִים מִמִּזְל טֹלָה עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמִּזְל שׁוּר, אוֹ מַעֲשָׂרִים מִמִּזְל מֵאֻזְנִים עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמִּזְל עֶקְרָב תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי שְׁלִישִׁיתוֹ; וְאִם יִהְיֶה הִירָח מַעֲשָׂר מַעֲלֹת מִמִּזְל שׁוּר עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ, אוֹ מַעֲשָׂר מַעֲלֹת מִמִּזְל עֶקְרָב עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי רִבְעִיתוֹ; וְאִם יִהְיֶה הִירָח מַעֲשָׂרִים מַעֲלֹת מִמִּזְל שׁוּר עַד סוּפּוֹ, אוֹ מַעֲשָׂרִים מִמִּזְל דְּגִים עַד סוּפּוֹ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי חֲמִשִּׁיז. וְזֹאת הַמִּקְצָת שֶׁתִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי, הִיא הַנִּקְרָאת מַעְגַּל הִירָח.

מַעֲלֹת מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי שְׁתּוֹתוֹ; וְאִם יִהְיֶה הִירָח מַעֲשָׂר מַעֲלֹת מִמִּזְל תְּאוֹמִים עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ, אוֹ מַעֲשָׂר מִמִּזְל קֶשֶׁת עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי חֲצִי שְׁתּוֹתוֹ; וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הִירָח מַעֲשָׂרִים מִמִּזְל תְּאוֹמִים עַד חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ, אוֹ מַעֲשָׂרִים מִמִּזְל קֶשֶׁת עַד חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי רִבְעִי שְׁתּוֹתוֹ; וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הִירָח מִחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים מִמִּזְל תְּאוֹמִים עַד חֲמִשָּׁה מַעֲלֹת מִמִּזְל קֶשֶׁת עַד חֲמִשָּׁה מַעֲלֹת מִמִּזְל גְּדִי לֹא תִּקַּח כָּלֹם, לְפִי שֶׁאֵין כָּאן נְלִיזָת מַעְגָּל; וְאִם יִהְיֶה הִירָח מִחֲמִשָּׁה מִמִּזְל סְרֻטָּן עַד עֶשְׂרֵה מִמֶּנּוּ, אוֹ מִחֲמִשָּׁה מִמִּזְל גְּדִי עַד עֶשְׂרֵה מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי רִבְעִי שְׁתּוֹתוֹ; וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הִירָח מַעֲשָׂר מִמִּזְל סְרֻטָּן עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ, אוֹ מַעֲשָׂר מִמִּזְל גְּדִי עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי חֲצִי שְׁתּוֹתוֹ; וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הִירָח מַעֲשָׂרִים מִמִּזְל סְרֻטָּן עַד סוּפּוֹ, אוֹ מַעֲשָׂרִים מִמִּזְל גְּדִי עַד סוּפּוֹ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי שְׁתּוֹתוֹ; וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הִירָח מַעֲשָׂרִים מִמִּזְל תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי חֲמִשִּׁיתוֹ; וְאִם יִהְיֶה הִירָח מַעֲשָׂר מַעֲלֹת מִמִּזְל אַרְיָה עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמֶּנּוּ, אוֹ מִתְחַלֵּת מִזֶּל דָּלִי עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי חֲמִישִׁיתוֹ; וְאִם יִהְיֶה הִירָח מַעֲשָׂר מַעֲלֹת מִמִּזְל אַרְיָה עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמֶּנּוּ, אוֹ מַעֲשָׂר מַעֲלֹת מִמִּזְל דָּלִי עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמִּזְל קֶשֶׁת עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמִּזְל קֶשֶׁת עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמִּזְל דָּגִים עַד עֶשְׂרֵה מַעֲלֹת מִמִּזְל דָּגִים עַד סוּפּוֹ תִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי חֲמִשִּׁיז. וְזֹאת הַמִּקְצָת שֶׁתִּקַּח מִן הֶרְחֵב הַשָּׁנִי, הִיא הַנִּקְרָאת מַעְגַּל הִירָח.

יז,יא וְאַחֵר כִּדְ תַּחֲזֹר וְתִתְּבוֹנֵן בְּרֶחֶב הִירָח, וְתִרְאֶה אִם הִיא צָפוֹנִי אוֹ דְרוֹמִי אִם הִיא

צפוני, תגרע מעגל הירח הזה מן הארץ השני;
 ואם היה רחב הירח דרומי, תוסיף המעגל הזה
 על הארץ השני. במה דברים אמורים, בשחיה
 מקום הירח מתחלת מזל גדי עד סוף מזל
 תאומים. אבל אם היה הירח מתחלת מזל סרטן
 עד סוף מזל קשת, יהיה הדבר הפך שאם יהיה
 רחב הירח צפוני, תוסיף המעגל על הארץ
 השני; ואם יהיה רחב הירח דרומי, תגרע
 המעגל מן הארץ השני. ומה שיהיה הארץ
 השני אחר שתוסיף עליו או תגרע ממנו, הוא
 הנקרא ארץ שלישי. ודע שאם לא יהיה שם
 נליות מעגל, ולא נתן החשבון לקחת מן הרחב
 השני כלום יהיה הארץ השני עצמו, הוא הארץ
 השלישי בלא פחות ולא יתר.

יז, יב ואחר כך תחזור ותראה הארץ השלישי
 הזה, והוא המעלות שפין הירח והשמש באיזה
 מזל הוא: אם יהיה במזל דגים או במזל טלה,
 תוסיף על הארץ השלישי שתותו; ואם יהיה
 הארץ במזל דלי או במזל שור, תוסיף על
 הארץ השלישי חמישיתו; ואם יהיה הארץ
 במזל גדי או במזל תאומים, תוסיף על הארץ
 השלישי שתותו; ואם יהיה הארץ במזל קשת
 או במזל סרטן, תגיה הארץ השלישי במות
 שחוא, ולא תוסיף עליו, ולא תגרע ממנו; ואם
 היה הארץ במזל עקרב או במזל אריה, תגרע
 מן הארץ השלישי חמישיתו; ואם יהיה הארץ
 במזל מאזנים או במזל בתולה, תגרע מן הארץ
 השלישי שלישיתו. ומה שיהיה הארץ השלישי
 אחר שתוסיף עליו, או תגרע ממנו, או תגיה
 אותו במות שחוא הוא הנקרא ארץ רביעי.
 ואחר כך תחזור אצל רחב הירח הראשון, ותקח
 ממנו שני שלישי לעולם וזה הוא הנקרא מנת
 גבה המדינה. ותתבונן ותראה אם יהיה רחב
 הירח צפוני, תוסיף מנת גבה המדינה על
 הארץ הרביעי; ואם יהיה רחב הירח דרומי,

תגרע מנת גבה המדינה מן הארץ הרביעי.
 ומה שיהיה הארץ הרביעי אחר שגזרעין ממנו,
 או מוסיפין עליו הוא הנקרא קשת הראיה.

יז, יג כיצד: הרי שבאנו לחקר אם יראה הירח
 בליל ערב שבת שני לחדש איר משנה זו או
 לא יראה תוציא מקום השמש האמתי ומקום
 הירח האמתי ורחב הירח לשעה זו כמו
 שהודענו. יצא לך מקום השמש האמתי,
 בשבע מעלות ותשעה חלקים ממזל שור סימנו
 ז' ט; ויצא לך מקום הירח האמתי, בשמונה
 עשרה מעלות וששה חלקים ממזל
 שור סימנו י"ח ל"ו; ויצא לך רחב הירח, ברוח
 דרום שלוש מעלות ושלושה וחמשים חלקים
 סימנו ג' נ"ג, וזה הוא הרחב הראשון; ותגרע
 מקום השמש ממקום הירח, ישאר אחת עשרה
 מעלות ושבעה ועשרים חלקים סימנו י"א כ"ז,
 וזה הוא הארץ הראשון; ולפי שחיה הירח
 במזל שור, יהיה שני מראה הארץ מעלה
 אחת, וראוי לגרע אותה מן הארץ הראשון;
 יצא לך הארץ השני, עשר מעלות ושבעה
 ועשרים חלקים סימנו י' כ"ז; וכן יהיה שני
 מראה הרחב, עשרה חלקים, ולפי שרחב הירח
 היה דרומי, ראוי להוסיף עליו שני המראה
 שחוא עשרה חלקים; יצא לך הרחב השני,
 ארבע מעלות ושלושה חלקים סימנו ד' ג'; ולפי
 שחיה הירח בשמונה עשרה מעלות ממזל שור,
 ראוי לקח מן הרחב השני רביעיתו, והוא
 הנקרא מעגל הירח; יצא לך מעגל הירח לעת
 זו, מעלה אחת וחלק אחד, לפי שאין מדקדקין
 בשניות.

יז, יד ולפי שרחב הירח דרומי, ומקום הירח
 האמתי בין ראש גדי וראש סרטן ראוי להוסיף
 המעגל על הארץ השני; יצא לך הארץ
 השלישי, אחת עשרה מעלות ושמונה ועשרים
 חלקים סימנו י"א כ"ח; ולפי שהארץ הזה במזל

שור, ראוי להוסיף על הארץ השלישי
 חמישיתו, שהוא שתי מעלות ושמונה עשר
 חלקים; ויצא לך הארץ הרביעי, שלוש עשרה
 מעלות וששה ארבעים חלקים סימנו י"ג מ"ו;
 וחזרנו אצל הרחב הראשון, ולקחנו שני
 שלישי ויצא מנת גבה המדינה, והוא שתי
 מעלות וחמשה ושלשים חלקים; ולפי שהיה
 הרחב דרומי, ראוי לגרע מנת גבה המדינה מן
 הארץ הרביעי; ושאר לך אחת עשרה מעלות
 ואחד עשר חלקים סימנו י"א י"א. וזו היא
 קשת הראיה בלילה הזה. ועל דרך זו, תעשה
 ותדע קשת הראיה במה מעלות ובמה חלקים
 יש בה, בכל ליל ראה שתראה, לעולם.

יז,טו ואחר שתצא קשת זו, תבין בה, ודע
 שאם תהיה קשת הראיה תשע מעלות או
 פחות, אי אפשר שיראה בכל ארץ ישראל;
 ואם תהיה קשת הראיה יתר על ארבע עשרה
 מעלות, אי אפשר שלא יראה ויהיה גלוי לכל
 ארץ ישראל.

יז,טז ואם תהיה קשת הראיה מתחלת מעלה
 עשירית עד סוף מעלת ארבע עשרה תערך
 קשת הראיה אל הארץ הראשון, ותדע אם
 יראה הירח או לא יראה, מן הקצין שיש לו;
 והן הנקראין קצי הראיה.

יז,יז ואלו הן קצי הראיה: אם תהיה קשת
 הראיה מיתר על תשע מעלות עד סוף עשר
 מעלות, או יתר על עשר, ויהיה הארץ הראשון
 שלוש עשרה מעלות, או יתר ודאי יראה; ואם
 תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות
 מזה לא יראה.

יז,יח ואם תהיה קשת הראיה מיתר על עשר
 מעלות עד סוף אחת עשרה מעלות, או יתר
 על אחת עשרה, ויהיה הארץ הראשון שתיים
 עשרה מעלות, או יתר ודאי יראה; ואם תהיה
 הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה

לא יראה.

יז,יט ואם תהיה קשת הראיה מיתר על אחת
 עשרה מעלות עד סוף שתיים עשרה מעלות, או
 יתר על שתיים עשרה, ויהיה הארץ הראשון
 אחת עשרה מעלות, או יתר ודאי יראה; ואם
 תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות
 מזה לא יראה.

יז,כ ואם תהיה קשת הראיה מיתר על שתיים
 עשרה מעלות עד סוף שלוש עשרה מעלות, או
 יתר על שלוש עשרה, ויהיה הארץ הראשון
 עשר מעלות, או יתר ודאי יראה; ואם תהיה
 הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה
 לא יראה.

יז,כא ואם תהיה קשת הראיה מיתר על שלוש
 עשרה מעלות עד סוף ארבע עשרה מעלות, או
 יתר על ארבע עשרה, ויהיה הארץ הראשון
 תשע מעלות, או יתר ודאי יראה; ואם תהיה
 הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה
 לא יראה. ועד כאן, סוף הקצין.

יז,כב פיצד: באנו להתבונן בקשת הראיה
 שלליל ערב שבת שני לחדש איר משנה זו
 יצא לנו בחשבון קשת הראיה, אחת עשרה
 מעלות ואחד עשר חלקים, כמו שידעת; ולפי
 שהיתה קשת הראיה בין עשר עד ארבע
 עשרה, ערכנו אותה אל הארץ הראשון; וכבר
 ידעת שהארץ היה בליל זה, אחת עשרה
 מעלות ושבעה ועשרים חלקים. ולפי שהיתה
 קשת הראיה יתר על אחת עשרה מעלות, ויהיה
 הארץ הראשון יתר על אחת עשרה יודע
 שודאי יראה בליל זה, לפי הקצין הקצובות.
 וכן תעשה בכל קשת וקשת, עם הארץ
 הראשון שלה.

יז,כג וכבר ראית מן המעשים האלו במה
 חשבונות יש בו, וכמה תוספות, וכמה גרועין

אחר שיגענו הרבה, עד שהמצינו דרכים קרובים שאין בהשבונם עמק גדול: שהיירה, עקלקלות גדולות יש במעגלותיו; ולפיכך אמרו חכמים, "שמש, ידע מבואו", ירה, לא ידע מבואו. ואמרו חכמים, פעמים בא בארובה, פעמים בא בקצרה כמו שהראה מחשבונות אלו, שפעמים תוסיף ופעמים תגרע, עד שתצא קשת הראיה; ופעמים תהיה קשת הראיה ארוכה ופעמים קצרה, כמו שבארנו.

וזכר וטעם כל אלו החשבונות, ומפני מה מוסיפים מניין זה, ומפני מה גורעין, והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים, והראיה על כל דבר ודבר היא חכמת התקופות והגיטריות, שהברו בה חכמי יון ספרים הרבה, והם המצויים עכשו ביד החכמים; אבל הספרים שהברו חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מפני יששכר, לא הגיעו אלינו. ומאחר שכל אלו הדברים, בראיות ברורות הם, שאין בהם דפי, ואי אפשר לאדם להרחיק אחריהם אין חוששין למחבר, בין שהברו אותם נביאים בין שהברו אותם גוים: שכל דבר שנתגלה טעמו, ונודעה אמתתו בראיות שאין בהם דפי אין סומכין על זה האיש שאמרו, או שלמדו; אלא על הראיה שנתגלתה, והטעם שנודע.

הלכות קדוש החדש פרק יח

יח, א דבר ידוע וברור, שאם יוציא לך החשבון שהיירה יראה בלילה אפשר שיראה, ואפשר שלא יראה מפני העבים שמכסין אותו; או מפני המקום שהוא גיא, או שהיה הר גבוה בנגד רוח מערב לאנשי אותו המקום שנמצאו באלו חן יושבין בגיא: שהיירה לא יראה למי שהוא במקום נמוך, אפלו היה גדול, ויראה

למי שהוא עומד בראש הר גבוה ותלול, אף על פי שהיירה קטן ביותר; וכן יראה למי ששוכן על שפת הים, או למי שמחלף בספינה בים הגדול, אף על פי שהוא קטן ביותר.

יח, ב וכן בימות הגשמים, אם יהיה צח, יראה היירה יותר ממה שיראה בימות החמה: לפי שבימות הגשמים, אם יהיה צח, יהיה האויר זך הרבה ויראה הרקיע בטהר יותר, מפני שאין שם אבק שיתערב באויר. אבל בימות החמה, יהיה האויר כאלו הוא מעשן מפני האבק, ולא יראה היירה הקטן.

יח, ג וכל זמן שתמצא קשת הראיה והארץ הראשון שתערך לה עם שני הקצין שלהם בצמצום יהיה היירה קטן ביותר, ולא יראה אלא במקום גבוה ביותר. ואם תמצא קשת הראיה והארץ הראשון ארוכין הרבה, והוסיפו על סוף הקצים שלהן מעלות יראה היירה גדול; ולפי ארך הקשת והארץ הראשון יהיה גדול, וגליתו לכל.

יח, ד לפיכך ראוי לבית דין לשום שני דברים אלו בלבם שהן זמן הראיה, ומקומה; ושואלין את העדים, באיזה מקום ראיתם: שאם היתה קשת הראיה קצרה, ויתן החשבון שיראה בצמצום, כגון שהיתה קשת הראיה תשע מעלות וחמשה חלקים, והיה הארך הראשון שלוש עשרה מעלות בשווה, ובאו עדים שראוהו אם היה בימות החמה, או שהיה במקום נמוך חוששין לחן, ובודקין אותו הרבה; ואם היה בימות הגשמים, או במקום גבוה ביותר ודאי יראה, אם לא יהיו שם עבים המבדילין.

יח, ה עדים שראו את החדש בזמנו ובאו והעידו, וקבלום בית דין וקדשו את החדש הזה הראשון, ובנו תשעה ועשרים יום מן היום המקדש, וליל שלושים לא נראה היירה מפני

שְׂאֵי אִפְשָׁר לוֹ לְהִרְאֹת, אוֹ מִפְּנֵי שְׂכַסְוֹתָיו
עֲבִיבִים; וְחָרִי בֵּית דִּין מְצַפִּין לוֹ כָּל יוֹם שְׁלוֹשִׁים
כָּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ, וְלֹא בָּאוּ עֲדִים, וְעִבְרוּ אֶת
הַחֹדֶשׁ, וְנִמְצָא יוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי יוֹם אֶחָד
וּשְׁלוֹשִׁים כָּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ.

יְהִי וְהִתְחִילוּ לִמְנוֹת תְּשַׁעַה וְעֶשְׂרִים יוֹם מִן
יוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, וְלִיל שְׁלוֹשִׁים לֹא נִרְאָה
הַיָּרֵחַ אִם תֹּאמַר שֶׁכֵּךְ מַעֲבִרִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ זֶה
וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ שְׁלוֹשִׁים, וְקוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ
הַשְּׁלִישִׁי יוֹם אֶחָד וּשְׁלוֹשִׁים: כֵּךְ אִפְשָׁר שֶׁלֹּא
יִרְאָה הַיָּרֵחַ בְּלִיל שְׁלוֹשִׁים, גַּם מִחֹדֶשׁ זֶה
וְנִמְצָאוּ מַעֲבָרִין וְהוֹלְכִין וְעוֹשִׂין חֲדָשִׁים
שְׁלוֹשִׁים אַחֵר שְׁלוֹשִׁים, כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה; וְנִמְצָא
בַּחֹדֶשׁ אַחֲרוֹן, אִפְשָׁר שִׁירְאָה הַיָּרֵחַ בְּלִיל
חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ, אוֹ בְּלִיל שִׁשָּׁה וְעֶשְׂרִים
וְאֵין לָךְ דְּבַר שְׁחוּק וְהַפְסֵד, יוֹתֵר מִזֶּה.

יְהִי, וְאֵל תֹּאמַר שֶׁחֲדָבֵר הַזֶּה, דְּבַר שְׂאִינוּ מְצוּי
הוּא שֶׁלֹּא יִרְאָה הַיָּרֵחַ בְּכָל הַשָּׁנָה; אֲלֹא דְבַר
קָרוֹב הוּא, חֲרִיבָה, וּפְעָמִים רַבּוֹת יֵאָרֶע זֶה
וְכִינָצָא בּוֹ, בַּמְדִּינּוֹת שְׁזָמַן הַגְּשָׁמִים שֶׁם אָרוּךְ
וְהַעֲבִים רַבִּים: שְׂאֵין אָנוּ אוֹמְרִין שֶׁלֹּא יִרְאָה
הַיָּרֵחַ בְּכָל הַשָּׁנָה, אֲלֹא שֶׁלֹּא יִרְאָה בְּתַחֲלַת
הַחֲדָשִׁים; וְיִרְאָה אַחֵר כֵּךְ בִּימִים. פְּעָמִים, לֹא
יִרְאָה מִפְּנֵי שְׂאֵי אִפְשָׁר לוֹ שִׁירְאָה; וְחֲדָשִׁים
שְׂאִפְשָׁר שִׁירְאָה בָּהֶם, לֹא יִרְאָה בָּהֶם מִפְּנֵי
הָעֲבִים, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁחִיָּה קָטָן בְּיוֹתֵר, וְלֹא נִתְּכִין
אָדָם לִרְאוֹתוֹ.

יְהִי, אֲלֹא הַקְּבֵלָה שֶׁבִּיד הַחֲכָמִים, אִישׁ מִפִּי
אִישׁ מִפִּי מִשָּׁה רַבָּנוּ, כֵּךְ חֵיָא: שֶׁבְּזָמַן שֶׁלֹּא
יִרְאָה הַיָּרֵחַ בְּתַחֲלַת הַחֲדָשִׁים חֹדֶשׁ אַחֵר חֹדֶשׁ,
בֵּית דִּין קוֹבְעִין חֹדֶשׁ מַעֲבָר מִשְׁלוֹשִׁים יוֹם,
וְחֹדֶשׁ חֹסֵר מִתְשַׁעַה וְעֶשְׂרִים יוֹם. וְכֵן מִחֲשָׁבִין,
וְקוֹבְעִין חֹדֶשׁ מַעֲבָר וְחֹדֶשׁ חֹסֵר בַּקְּבִיעָה לֹא
בְּקֻדּוּשׁ, שְׂאֵין מִקְדָּשִׁין אֲלֹא עַל הָרְאִיָּה.
וּפְעָמִים עוֹשִׂין מִלֹּא אַחֵר מִלֹּא, אוֹ חֹסֵר אַחֵר

חֹסֵר, כָּמוֹ שִׁירְאָה לָהֶם מִן הַחֲשָׁבוֹן.

יְהִי, וּמִתְּכַוְּנִין לְעוֹלָם בַּחֲשָׁבוֹנָם, שְׂאִם יִרְאָה
הַיָּרֵחַ בַּחֹדֶשׁ הַבֹּא, יִרְאָה בְּזָמְנוֹ אוֹ בְּלִיל
עֲבוּרוֹ, לֹא שִׁירְאָה קֹדֶם זְמָנוֹ, שֶׁהוּא לִיל
שְׂמוֹנָה וְעֶשְׂרִים. וּבַחֲשָׁבוֹנֹת הָרְאִיָּה הָאֵלוּ
שְׂבָאֲרָנוּ, יִתְּבָאֵר לָךְ וְתִדַּע מִתִּי אִפְשָׁר שִׁירְאָה
וּמִתִּי אִי אִפְשָׁר שִׁירְאָה; וְעַל זֶה סוֹמְכִין
וּמַעֲבִרִין חֹדֶשׁ אַחֵר חֹדֶשׁ, אוֹ עוֹשִׂין חֹדֶשׁ חֹסֵר
אַחֵר חֹדֶשׁ חֹסֵר. וְלְעוֹלָם אֵין פּוֹחֲתִין מֵאֲרֻבָּעָה
חֲדָשִׁים הַמַּעֲבָרִין בַּשָּׁנָה, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל
שְׂמוֹנָה חֲדָשִׁים הַמַּעֲבָרִין. וְגַם לְעִבּוֹר חֲדָשִׁים
אֵלוּ שְׂמַעֲבָרִין לְפִי חֲשָׁבוֹן, עוֹשִׂין סְעוּדַת עֲבוּר
הַחֹדֶשׁ שְׂאִמְרָנוּ בְּפֶרֶק שְׁלִישִׁי.

יְהִי, וְכָל שֶׁתִּמְצָא בְּתַלְמוּד מְדַבְּרִים שְׂמַרְאִין
שְׁבִית דִּין סוֹמְכִין עַל הַחֲשָׁבוֹן, וּמִפִּי מִשָּׁה
מִסִּינִי שֶׁחֲדָבֵר מְסוּר לָהֶם, וְחָרְשׁוֹת בְּיָדָם לְחֹסֵר
אוֹ לְעֶבֶר, וְכֵן זֶה שֶׁחֹסֵר רַבִּי תְּשַׁעַה חֲדָשִׁים
בַּשָּׁנָה, וְכָל כִּינָצָא בְּזֶה חֶפֶל עַל עֵיקָר זֶה הוּא
בְּנוֹי, בְּזָמַן שֶׁלֹּא נִרְאָה הַחֹדֶשׁ בְּזָמְנוֹ.

יְהִי, וְכֵן זֶה שְׂאִמְרוּ חֲכָמִים שְׂמַעֲבָרִין אֶת
הַחֹדֶשׁ לְצֻרָה, הוּא בַּחֲדָשִׁים אֵלוּ שְׂמַעֲבָרִין
אוֹתָן לְפִי חֲשָׁבוֹן, וְעוֹשִׂין אַחֵר מִלֹּא, וְאַחֵר
חֹסֵר; וַיֵּשׁ לָהֶם לְעֶבֶר חֹדֶשׁ אַחֵר חֹדֶשׁ, אוֹ
לְחֹסֵר: בְּזֶה הוּא שְׂמַעֲבָרִין לְצֻרָה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
נִרְאָה הַיָּרֵחַ בְּזָמְנוֹ; אֲבָל בַּעֲת שִׁירְאָה הַיָּרֵחַ
בְּזָמְנוֹ, שֶׁהוּא תַּחֲלַת חַיִּיתוֹ נִרְאָה אַחֵר
שְׁנֵת־קַבִּין עִם חֲשָׁמֶשׁ מְקַדָּשִׁין לְעוֹלָם, וְאִי
אִפְשָׁר לֹא לְדַחוֹת וְלֹא לְעֶבֶר.

יְהִי, וְכָל חֲדָבְרִים הָאֵלוּ, בְּזָמַן שֶׁיֵּשׁ שֵׁם בֵּית
דִּין, וְסוֹמְכִין עַל הָרְאִיָּה; אֲבָל בְּזָמְנִים אֵלוּ, אֵין
סוֹמְכִין אֲלֹא עַל הַקְּבִיעָה בְּזֶה הַחֲשָׁבוֹן
הָאֲמֻצָּעִי, הַפְּשׁוּט בְּפִי כָּל יִשְׂרָאֵל, כָּמוֹ
שְׂבָאֲרָנוּ בַּחֲלֻבוֹת אֵלוּ.

יְהִי, וְיִתְּבָאֵר בְּסִפְרֵי חֲשָׁבוֹן הַתְּקוּפוֹת

וְהַגִּימְטְרִיּוֹת, שָׁאֵם יִרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, יִרְאֶה בְּכָל מְדִינֹת הָעוֹלָם שֶׁהוּא לְמַעַרְב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִכּוֹנֹת בְּנִגְדָּהּ. וְאִם יִתֵּן הַחֲשָׁבוֹן שֶׁלֹּא יִרְאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲפָשָׁר שִׁירָאֵה בְּמְדִינֹת אַחֲרוֹת שֶׁהוּא לְמַעַרְב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִכּוֹנֹת בְּנִגְדָּהּ; לְפִיכָךְ אִם יִרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּמְדִינָה שֶׁהִיא לְמַעַרְב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵין בָּזֶה רָאִיָּה שֶׁנִּרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

יח, יד אָבֵל אִם לֹא יִרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּרֹאשֵׁי הַהָרִים בְּמְדִינָה הַמַּעַרְבִית הַמִּכּוֹנֹת בְּנִגְדָּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בִּידוּעַ שֶׁלֹּא נִרְאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכֵן אִם לֹא יִרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בִּידוּעַ שֶׁלֹּא יִרְאֶה בְּכָל מְדִינֹת הָעוֹלָם שֶׁהוּא לְמִזְרַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִכּוֹנֹת בְּנִגְדָּהּ; וְאִם יִרְאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲפָשָׁר שִׁירָאֵה בְּמְדִינֹת מִזְרַחִיּוֹת, וְאֲפָשָׁר שֶׁלֹּא יִרְאֶה. לְפִיכָךְ אִם יִרְאֶה בְּמְדִינָה שֶׁהִיא לְמִזְרַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִכּוֹנֹת בְּנִגְדָּהּ, בִּידוּעַ שֶׁנִּרְאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְאִם לֹא יִרְאֶה בְּמְדִינָה הַמִּזְרַחִית, אֵין בָּזֶה רָאִיָּה, אֲלֹא אֲפָשָׁר שִׁירָאֵה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

יח, טו וְכָל אֵלֹו הַדְּבָרִים בִּשְׁחִיּוֹ הַמְּדִינֹת שֶׁבְּמַעַרְב וְשֶׁבְּמִזְרַח מִכּוֹנֹת, בְּגוֹן שֶׁחִיּוֹ נִטְוֹת לְצַפּוֹן הָעוֹלָם מִשְׁלֹשִׁים מַעְלֹת עַד חֲמִשׁ וּשְׁלֹשִׁים מַעְלֹת; אָבֵל אִם הִיּוּ נִטְוֹת לְצַפּוֹן יוֹתֵר מִזֶּה אוֹ פָחוֹת, מִשְׁפָּטִים אַחֲרִים יֵשׁ לָהֶן שֶׁחִרֵי אֵינָן מִכּוֹנֹת בְּנִגְדָּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. יח, טז וְדְבָרִים אֵלֹו שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּעָרֵי מִזְרַח וּמַעַרְב, אֵינָן אֲלֹא לְהַגִּיד כָּל מִשְׁפָּטֵי הָרָאִיָּה לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאֲדִירָה לֹא שִׁיחִיּוֹ בְּנֵי מִזְרַח אוֹ בְּנֵי מַעַרְב סוֹמְכִין עַל רָאִיָּת הַיָּרֵחַ, אוֹ תוֹעִיל לָהֶם כְּלוּם; אֲלֹא לְעוֹלָם אֵין סוֹמְכִין אֲלֹא עַל קֹדֶשׁ בֵּית דִּין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ כְּמָה פְּעָמִים.

הַלְבוֹת קֹדֶשׁ הַחֹדֶשׁ פָּרָק יט

יט, א לְפִי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁכָּלֵל דְּבָרִים שֶׁחִיּוֹ בּוֹדֵקִין בְּהֵן אֵת הָעֵדִים, אוֹמְרִין לָהֶן לְחִיכּוֹן הִיָּה הַיָּרֵחַ נוֹטָה פָּשָׁר בְּעֵינֵי לְהוֹדִיעַ דְּרָךְ הַחֲשָׁבוֹן דְּבָר זֶה; וְאֵין אֲנִי מְדַקְדֵּק בּוֹ, לְפִי שֶׁאֵינּוּ מוֹעִיל בְּרָאִיָּה כָּלֵל. וְתַחֲלַת הַחֲשָׁבוֹן זֶה, לִידַע נְטִיַת הַמְּזֻלּוֹת תַּחֲלָה.

יט, ב הָעֲגֻלָּה שֶׁהִיא עוֹבֶרֶת בְּמַחְצִית הַמְּזֻלּוֹת שֶׁכָּה מְחַלֵּף הַשָּׁמֶשׁ, אֵינָה עוֹבֶרֶת בְּאֲמֻצַּע הָעוֹלָם מִחְצֵי הַמִּזְרַח לְחֲצֵי הַמַּעַרְב, אֲלֹא נוֹטָה הִיא מֵעַל חֲקוֹ הַשּׁוֹנָה הַמְּסַבֵּב בְּאֲמֻצַּע הָעוֹלָם, בְּנִגְדָּה צַפּוֹן וְדָרוֹם חֲצִיָּה נִטְוָה לְצַפּוֹן, וְחֲצִיָּה נִטְוָה לְדָרוֹם. וְשְׁתֵּי נִקְדּוֹת יֵשׁ בָּהּ שֶׁפּוֹגַעַת בְּהֵן בְּעֲגֻלַת חֲקוֹ הַשּׁוֹנָה הַמְּסַבֵּב בְּאֲמֻצַּע הָעוֹלָם הַנִּקְדָּה הָאֶחָת רֹאשׁ מִזֵּל טָלָה, וְהַנִּקְדָּה הַשֵּׁנִיָּה שֶׁבְּנִגְדָּהּ רֹאשׁ מִזֵּל מֵאֲזָנִים. וְנִמְצְאוּ שְׁשֵׁה מְזֻלּוֹת נִטְוֹת לְצַפּוֹן, מִתַּחֲלַת טָלָה עַד סוֹף בְּתוֹלָה; וְשְׁשֵׁה נִטְוֹת לְדָרוֹם, מִתַּחֲלַת מִזֵּל מֵאֲזָנִים עַד סוֹף מִזֵּל דָּגִים.

יט, ג וּמֵרֹאשׁ מִזֵּל טָלָה יִתְחִילוּ הַמְּזֻלּוֹת לְנִטְוֹת מְעֻט מְעֻט, וְלַחֲתָרְחַק מֵעַל חֲקוֹ הַשּׁוֹנָה בְּנִגְדָּה הַצַּפּוֹן עַד רֹאשׁ סֶרֶט; וְיִהְיֶה רֹאשׁ סֶרֶט רְחוֹק מֵעַל חֲקוֹ הַשּׁוֹנָה לְרוֹחַ צַפּוֹן, שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים מַעְלֹת וְחֲצִי מַעְלָה בְּקֶרֶב. וְיִחְזְרוּ הַמְּזֻלּוֹת לְהִתְקַרֵּב לְחֹק הַשּׁוֹנָה מְעֻט מְעֻט, עַד רֹאשׁ מֵאֲזָנִים שֶׁהוּא עַל חֲקוֹ הַשּׁוֹנָה. וּמֵרֹאשׁ מֵאֲזָנִים יִתְחִילוּ לְנִטְוֹת וְלַחֲתָרְחַק בְּנִגְדָּה רוֹחַ דָּרוֹם, עַד רֹאשׁ גָּדִי; וְיִהְיֶה רֹאשׁ גָּדִי רְחוֹק מֵעַל חֲקוֹ הַשּׁוֹנָה לְרוֹחַ דָּרוֹם, שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים מַעְלֹת וְחֲצִי מַעְלָה. וְיִחְזְרוּ הַמְּזֻלּוֹת לְהִתְקַרֵּב מְעֻט מְעֻט בְּנִגְדָּה חֲקוֹ הַשּׁוֹנָה, עַד רֹאשׁ טָלָה.

יט, ד נִמְצְאוּ רֹאשׁ טָלָה וְרֹאשׁ מֵאֲזָנִים, מְסַבֵּב עַל חֲקוֹ הַשּׁוֹנָה; וְלְפִיכָךְ בִּשְׁתֵּי חִיָּה הַשָּׁמֶשׁ בִּשְׁנֵי רֹאשִׁים אֵלֹו, לֹא תִהְיֶה נִטְוָה לֹא לְצַפּוֹן וְלֹא לְדָרוֹם, וְתִזְרַח מִחְצֵי מִזְרַח וְתִשְׁקַע בְּחֲצֵי מַעַרְב, וְיִהְיֶה הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה שׁוֹוִין בְּכָל חִישׁוֹב.

יט, ה' חרי נתברר לך שכל מעלה ומעלה
ממעלות המזלות נוטה לצפון או לדרום, ויש
לנטייתה שעור; ורחב הנטייה, לא תהיה יותר
על שלוש ועשרים מעלות וחצי בקרוב.

יט, ואלו הם השעורים שלנטייות, לפי מנין
המעלות שלמזלות, והתחלה, מתחלת מזל
טלה: עשר מעלות, נטייתם ארבע מעלות;
עשרים מעלות, נטייתם שמונה מעלות;
שלושים מעלות, נטייתם אחת עשרה מעלות
ומחצה; ארבעים מעלות, נטייתם חמש עשרה
מעלות; חמשים מעלות, נטייתם שמונה עשרה
מעלות; ששים מעלות, נטייתם עשרים מעלות;
שבעים מעלות, נטייתם שנים ועשרים מעלות;
שמונים מעלות, נטייתם שלוש ועשרים
מעלות; תשעים מעלות, נטייתם שלוש ועשרים
מעלות וחצי מעלה.

יט, ואם יהיו אחדים במנין, תקח להם מנתם
מבין שתי הנטייות, כמו שבארנו בשמש
ובירח. פי' צד: חמש מעלות, נטייתם שתי
מעלות; ואם היה מנין המעלות שלוש ועשרים,
נטייתם תשע מעלות. ועל דרך זו, בכל האחדים
שעם העשרות.

יט, ומאחר שתדע הנטייה שלמעלות מאחת
עד תשעים, תדע נטיית כלן בדרך שהודענו;
ברחב הירח: שאם היה המנין יותר על תשעים
עד מאה ושמונים, תגרע אותו ממאה
ושמונים; ואם היה יותר על מאה ושמונים עד
מאתים ושבעים, תגרע ממנו מאה ושמונים;
ואם היה יותר על מאתים ושבעים עד שלוש
מאות וששים, תגרע אותו משלוש מאות
וששים. והנשאר, תדע נטייתו, והוא נטיית
אותו המנין שבידה, בלא גרעון ולא תוספת.

יט, ואם תרצה לידע כמה מעלות הוא הירח
נוטה מעל חקו השווה בנגד צפון העולם, או
בנגד דרום העולם תדע תחלה כמה נטיית

המעלה שהיא מקום הירח האמתי, ולאיזו רוח
היא נוטה לצפון או לדרום; ותחזור ותחשב
ותוציא רחב הירח הראשון, ותראה אם הוא
צפוני או דרומי. אם נמצאו רחב הירח ונטיית
מעלתו ברוח אחת, כגון שהיו שניהם צפוניים
או דרומיים תקבץ שניהם; ואם נמצאו בשתי
רוחות, כגון שהיה האחד דרומי והאחד צפוני
תגרע המעט משניהם מן הרב, והנשאר הוא
מרחק הירח מעל חקו השווה באותה הרוח
שהיה בה הרב משניהם.

יט, פי' צד: באנו לידע כמה הירח נוטה מעל
חקו השווה בליל הראיה שהוא שני לחדש איר
משנה זו וכבר ידעת שמעלת הירח היתה
תשע עשרה ממזל שור, נטייתה בצפון כמו
שמונה עשרה מעלות, ורחב הירח היה בדרום
כמו ארבע מעלות; תגרע המעט מן הרב,
ישאר ארבע עשרה מעלות. ונמצא הירח רחוק
מעל חקו השווה ארבע עשרה מעלות לרוח
צפון, שהרי המנין הרב שהוא שמונה עשרה
מעלות היה צפוני; וכל חשבון זה בקרוב בלא
דקדוק, לפי שאינו מועיל בראיה.

יט, ואם תרצה לידע לאיזו רוח מרוחות
העולם יראה הירח נוטה, תחשב ותדע מרחקו
מעל חקו השווה; אם יהיה על חקו השווה או
קרוב ממנו בשנים שלוש מעלות, בצפון או
בדרום יראה מכון בנגד אמצע מערב, ותראה
בגימתו מכונת בנגד מזרח העולם בשווה.

יט, ואם יהיה רחוק מעל חקו השווה לצפון
העולם יראה בין מערב העולם ובין צפון,
ותראה בגימתו נוטה מבנגד מזרח העולם
בנגד דרום העולם; ואם היה רחוק מעל חקו
השווה לדרום העולם יראה בין מערב העולם
ובין דרומו, ותראה בגימתו נוטה מבנגד
מזרח העולם בנגד צפון העולם; ולפי רב
המרחק, לפי רב הנטייה.

יט, יג ומחקירת העדים, שאומרים להם פמה היה גבוה. ודבר זה יודע מקשת הראיה שבזמן שתהיה קשת הראיה קצרה, יראה הירח כאלו הוא קרוב מן הארץ, ובזמן שתהיה ארוכה, יראה גבוה מעל הארץ: ולפי ארך קשת הראיה, לפי גבהו מעל הארץ בראית העינים.

הלכות תעניות

מצות עשה אחת, והיא לזעק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שתבוא על הצבור. ובאור מצוה זו בפרקים אלו.

הלכות תעניות פרק א

א, א מצות עשה מן התורה, לזעק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הצבור, שנאמר "על הצר הצר אתכם והרעתם, בחצצרת" כלומר כל דבר שיצר לכם פגון בצרת ודבר וארפה וכיוצא בהן, זעקו עליהן והריעו.

א, ב ודבר זה, דרך מדרבי התשובה הוא: שבזמן שתבוא צרה ויזעקו לה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הרע להן בפתוב "עונותיכם, הטו אלה" לכם, וזה הוא שיגורם להם להסיר הצרה מעליהם.

א, ג אבל אם לא יזעקו, ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם ארע לנו, וצרה זו נקרא נקרית חרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה וצרות אחרות: הוא שפתוב בתורה, "והלכתם עמי, בקרי. והלכתי עמכם, בחמת קרי", כלומר פשאביא עליכם צרה, כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי, אוסיף עליכם חמת אותו קרי.

א, ד ומדברי סופרים, להתענות על כל צרה שתבוא על הצבור, עד שירחמו מן השמים; ובימי התעניות האלו, זועקין בתפלות ומתחננים ומריעין בחצוצרות בלבד: ואם היו

יט, יד חרי בארנו חשבונות כל הדרכים שצריכין להם בידיעת הראיה, ובחקירת העדים, כדי שיהיה הכל ידוע למבינים, ולא יחסרו דרך מדרבי התורה ולא ישוטטו לבקש אחריה בספרים אחרים "דרשו מעל ספר ה', וקראו אחת מהנה לא נעדרה".

ב, מ, קדש, מריעין בחצוצרות ובשופר; השופר מקצר, וחצוצרות מאריכות שמצות היום, בחצוצרות. ואין תוקעין בחצוצרות ושופר כאחד אלא במקדש, שנאמר "בחצצרות, וקול שופר הריעו, לפני המלך ה'".

א, ה תעניות אלו שגוזרין על הצבור מפני הצרות, אינן יום אחר יום, שאין רב הצבור יכולים לעמד בדבר זה. ואין גוזרין בתחלה תענית, אלא בשני בשבת ובחמישי שלאחריו ובשני שלאחריו; וכן על סדר זה, שני וחמישי ושני, עד שירחמו.

א, ו אין גוזרין תענית על הצבור, לא בשבתות ולא בימים טובים. וכן אין תוקעין בהן, לא בשופר ולא בחצוצרות; ולא זועקים ומתחננים בהם בתפלה, אלא אם בן חיתה עיר שהקיפוח גויים, או נחר, או ספינה המטרפת בים. אפלו יחיד הנרדף מפני גויים, ומפני ליסטים, ומפני רוח רעה מתענין עליהם בשבת, וזועקין ומתחננים בתפלות. אבל אין תוקעין, אלא אם בן תקעו לקבץ את העם לילך ולעזר אותם ולהצילן.

א, ז וכן אין גוזרין תענית בתחלה בראשי חודשים, או בחנכה ופורים, או בחלו שלמועד; ואם התחילו להתענות על הצרה אפלו יום אחד, ופגע בהן יום מאלו מתענין, ומשלימין היום בתענית.

א,ח תַּעֲנִיּוֹת אֵלֶּי שְׁמַתְעִנִּין עַל חֲצוֹת אֵין
מַתְעִנִּין בָּהֶן לֹא עֲבֹרֹת, וְלֹא מִנִּיקוֹת, וְלֹא
קִטְנִים; וּמַתְרִין לֶאֱכֹל בְּלִילָה, אִם עַל פִּי
שְׁמַתְעִנִּין לְמוֹחַר חוּץ מַתְעִנִּית הַמָּטָר, כְּמוֹ
שִׁית־בָּאֵר. וְכָל תַּעֲנִית שְׂאוּכָלִין בָּהּ בְּלִילָה, בֵּין
צָבוּר בֵּין יָחִיד הָרִי זֶה אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ, עַד
שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר: וְהוּא, שֶׁלֹּא יִשָּׁן; אֲכָל אִם
יִשָּׁן, אֵינּוּ חוֹזֵר וְאוֹכֵל.

א,ט כָּשֶׁם שֶׁצָּבוּר מַתְעִנִּים עַל צָרָתוֹ, כִּךְ הַיָּחִיד
מַתְעִנֶּה עַל צָרָתוֹ. כִּיצַד: הָרִי שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלָה,
אוֹ תוֹעָה בַּמִּדְבָּר, אוֹ אֲסוּר בְּבֵית הָאֲסוּרִין יִשָּׁ
לוֹ לְהַתְעַנּוֹת עָלָיו, וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים בַּתְּפִלָּתוֹ;
וְאוֹמֵר עֲנֵנוּ, בְּכָל תְּפִלָּה שְׁמַתְפַּלֵּל. וְלֹא יִתְעַנֶּה
בְּשִׁפְתוֹת, וְלֹא בְּמוֹעֲדוֹת, וְלֹא בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים,
וְלֹא בַּחֲנֻכָּה וּפְּזָרִים.

א,י כָּל תַּעֲנִית שֶׁלֹּא קִבְּלָה עָלָיו הַיָּחִיד מִבְּעוֹד
יוֹם, אֵינָהּ תַּעֲנִית. כִּיצַד מִקִּבְּלָה בְּשִׁית־פֶּלֶל
תְּפִלַּת מִנְחָה, אוֹמֵר בַּתְּפִלָּה עֲנֵנוּ, וְגוֹמֵר בְּלָבוֹ
לְהַתְעַנּוֹת לְמוֹחַר. אִם עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּלִילָה,
לֹא הַפְסִיד כְּלוּם; וְכֵן אִם גָּמַר, וְקִבֵּל עָלָיו
לְהַתְעַנּוֹת שְׁלוֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה יָמִים זֶה אַחֵר זֶה
אִם עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּכָל לַיְלָה וְלִילָה, לֹא
הַפְסִיד תַּעֲנִיתוֹ, וְאֵינּוּ צָרִיךְ בּוֹנֶה, לְכָל יוֹם
יּוֹם מִבְּעוֹדוֹ.

א,יא קִבֵּל עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם לְהַתְעַנּוֹת לְמוֹחַר
בְּלָבָד, וְהַתְעַנֶּה, וְלִילָה נִמְלָךְ לְהַתְעַנּוֹת בְּיוֹם
שֵׁנִי אִם עַל פִּי שֶׁלֹּן בַּתְּעִנִּיתוֹ, אֵינָהּ תַּעֲנִית,
מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קִבְּלָה עָלָיו, מִבְּעוֹד יוֹם; וְאֵין צָרִיךְ
לִזְמַר שֶׁהָיָה אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ בְּלִילָה, וְהַשְׁכִּים
בַּבֹּקֶר וְנִמְלָךְ לְהַתְעַנּוֹת שְׂאִין זֹו תַּעֲנִית כָּלָל.

א,יב הָרֹאֶה חֲלוּם רָע צָרִיךְ לְהַתְעַנּוֹת לְמוֹחַר,
כִּדִּי שִׁישׁוּב וַיַּעֲזֹר לְמַעֲשָׂיו, וַיַּחֲפֹשׂ בָּהֶן, וַיַּחֲזֹר
בַּתְּשׁוּבָה; וּמַתְעַנֶּה, וְאֵפֶלֶוּ בַּשַּׁבָּת. וּמַתְפַּלֵּל
עֲנֵנוּ בְּכָל תְּפִלָּה, אִם עַל פִּי שֶׁלֹּא קִבְּלָה עָלָיו
מִבְּעוֹד יוֹם. וְהַתְעַנֶּה בַּשַּׁבָּת מַתְעַנֶּה יוֹם

אַחֵר, מִפְּנֵי שֶׁבִטֵּל עֲנָה שַׁבָּת.

א,יג מַתְעַנֶּה אָדָם שְׁעוֹת, וְהוּא שֶׁלֹּא יֹאכֵל
כְּלוּם שְׂאֵר הַיּוֹם. כִּיצַד: הָרִי שֶׁהָיָה טָרוּד
בַּחֲפָצָיו וּמַתְעַפֵּק בַּצָּרְכָּיו וְלֹא אֲכָל עַד חֲצוֹת,
אוֹ עַד תִּשְׁעֵי שְׁעוֹת, וְנִמְלָךְ לְהַתְעַנּוֹת בַּשְּׁעוֹת
שֶׁנִּשְׁאַרוּ מִן הַיּוֹם הָרִי זֶה מַתְעַנֶּה אוֹתָן שְׁעוֹת,
וּמַתְפַּלֵּל בָּהֶן עֲנֵנוּ, שֶׁהָרִי קִבֵּל עָלָיו הַתְעַנִּית,
כְּדָם שְׁעוֹת הַתְעַנִּית; וְכֵן אִם אֲכָל וְשָׁתָה, וְאַחֵר
כִּךְ הַתְחִיל לְהַתְעַנּוֹת שְׂאֵר הַיּוֹם הָרִי זֹו תַּעֲנִית
שְׁעוֹת.

א,יד כָּל הַשְּׂרָוִי בַּתְּעִנִּית בֵּין שֶׁהָיָה מַתְעַנֶּה עַל
צָרָתוֹ אוֹ עַל חֲלוּמוֹ, בֵּין שֶׁהָיָה מַתְעַנֶּה עִם
הַצָּבוּר עַל צָרָתָם הָרִי זֶה לֹא יִנְהַג עֲדוּנִין
בְּעֲצָמוֹ, וְלֹא יִקַּל רֹאשׁוֹ, וְלֹא יִהְיֶה שָׂמֵחַ וְטוֹב
לֵב, אֲלֵא דוֹאֵג וְאוֹנֵן: בְּעִנִּין שֶׁנֶּאֱמַר "מִי
יִתְאוֹנֵן אָדָם חַי, גָּבֵר עַל חֲטָאוֹ". וּמִתָּר לוֹ
לְטַעַם אֵת הַתְּבָשִׁיל, וְאֵפֶלֶוּ בְּכִדֵּי רְבִיעִית וְהוּא
שֶׁלֹּא יִבְלַע, אֲלֵא טוֹעַם וּפּוֹלֵט. שִׁכַּח וְאֲכָל,
מִשְׁלִים תַּעֲנִיתוֹ.

א,טו יָחִיד שֶׁהָיָה מַתְעַנֶּה עַל חוֹלָה, וְנִתְרַפָּא,
עַל צָרָה, וְעַבְרָה הָרִי זֶה מִשְׁלִים תַּעֲנִיתוֹ.
הַחוֹלָה מִמָּקוֹם שְׁמַתְעִנִּין לְמָקוֹם שְׂאִין מַתְעִנִּין,
הָרִי זֶה מַתְעַנֶּה וּמִשְׁלִים; הָלָךְ מִמָּקוֹם שְׂאִין
מַתְעִנִּין לְמָקוֹם שְׁמַתְעִנִּין, הָרִי זֶה מַתְעַנֶּה
עֲמָהֶן. שִׁכַּח וְאֲכָל וְשָׁתָה, אֵל יִתְרָאֵה בַּפְּנִיָּה;
וְאֵל יִנְהַג עֲדוּנִין בְּעֲצָמוֹ.

א,טז צָבוּר שֶׁהָיָה מַתְעִנִּין עַל הַגְּשָׁמִים, וַיִּרְדּוּ
לָהֶן גְּשָׁמִים אִם כְּדָם חֲצוֹת לֹא יִשְׁלִימוּ, אֲלֵא
אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין, וּמַתְפַּנְסִין, וְקוֹרְאִין הַלֵּל
הַגְּדוֹל: שְׂאִין אוֹמְרִין הַלֵּל הַגְּדוֹל, אֲלֵא בִּנְפֹשׁ
שִׁבְעָה וְכָרֶם מְלֵאָה. וְאִם אַחֵר חֲצוֹת הוֹאִיל
וְעָבַר רֹב הַיּוֹם בְּקִדְשָׁהּ, יִשְׁלִימוּ תַּעֲנִיתוֹ. וְכֵן
אִם הָיָה מַתְעִנִּין עַל צָרָה וְעַבְרָה, עַל שָׂמֵד וּבִטֵּל
אִם כְּדָם חֲצוֹת, לֹא יִשְׁלִימוּ; וְאִם אַחֵר חֲצוֹת,
יִשְׁלִימוּ.

א, וז בכל יום תענית שגוזרין על הצבור מפני הצרות, בית דין והזקנים יושבין בבית הכנסת, ובדקים על מעשה אנשי העיר, מאחר תפלת שחרית עד חצי היום; ומסירין המכשולות שלעברות, ומזהירין ודורשין וחוקרין על בעלי חמס ועברות ומפרישין אותן, ועל בעלי זרוע ומשפילין אותן, וכיוצא בדברים אלו. ומחצי היום ולערב, רביע היום קוראין בברכות וקללות שבתורה, שנאמר "מוסר ה' בני אל תמאס; ואל תקין, בתוכחתו"; ומפטירין בנביא בתוכחות מענין הצרה. ורביע היום האחרון, מתפללים מנחה ומתחננים וזועקים ומתוודים כפי בוחם.

הלכות תעניות פרק ב

ב, א אלו הן הצרות שלצבור שמתענין ומתריעין עליהם על הצרת שונאי ישראל לישראל, ועל החרב, ועל הדבר, ועל חיה רעה, ועל הארבה, ועל החסיל, ועל השדפון, ועל הירקון, ועל המפלת, ועל החללים, ועל המזונות, ועל המטר.

ב, ב כל עיר שיש בה צרה מפל אלו אותה העיר מתענה ומתרעת, עד שתעבר הצרה; וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות, אבל מבקשים עליהם רחמים. ובכל מקום, אין צועקין ולא מתריעין בשבת, כמו שאמרנו חוץ מצרת המזונות, שצועקין עליה אפילו בשבת; אבל אין מתריעין עליה בחצוצרות, בשבת.

ב, ג על הצרת שונאי ישראל לישראל כיצד: גויים שפאו לערף מלחמה עם ישראל, או לטל מוחם מם, או לקח מידם ארץ, או לגזר עליהם שמד אפלו במוצה קלה חרי אלו מתענין ומתריעין, עד שירחמו. וכל הערים שסביבותיהם, מתענין; אבל אין מתריעין,

אלא אם כן תקעו להתקבץ לעזרתו.

ב, ד על החרב כיצד: אפלו חרב שלשלו, כגון שערכו מלחמה גויים עם גויים ועברו במקום ישראל, אף על פי שאין ביניהם ובין ישראל מלחמה חרי זו צרה, ומתענין ומתריעין עליה, שנאמר "וחרב, לא תעבר בארצכם", מפלל שראית המלחמה צרה.

ב, ה איזה הוא דבר עיר שיש בה חמש מאות רגלי, ויצאו ממנה שלוש מתים בשלושה ימים זה אחר זה; יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים אין זה דבר. חיו בה אלה, ויצאו ממנה ששה מתים בשלושה ימים זה אחר זה חרי זה דבר; יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין חנשים וחקטנים וחזקנים ששבתו ממלאכה, בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה.

ב, ו היה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גליות ישראל עליהן. היה דבר במדינה, ושירות חולכות ובאות ממנה למדינה אחרת שתייהן מתענות, אף על פי שהן רחוקות זו מזו.

ב, ז אין מתענין על חיה רעה, אלא בזמן שהיא משלחת. כיצד: נראתה בעיר ביום, חרי זו משלחת. נראתה בשדה ביום אם ראתה שני בני אדם, ולא ברח מפניהם חרי זו משלחת. ואם היתה שדה סמוכה לאגם, וראתה שני בני אדם ורדפה אחריהם חרי זו משלחת; לא רדפה אחריהם, אינה משלחת. ואם היתה באגם אפלו רדפה אחריהם אינה משלחת, אלא אם כן טרפה שניהם ואכלה אחד מהן. אבל אם אכלה שניהם באגם, אינה משלחת: מפני שזה הוא מקומה; ומפני הרעבון טרפה, לא מפני שהיא משלחת.

ב, ח בתים חבניים במדברות ובארצות

הַגְּשָׁמֹת הוֹאִיל וְהָן מְקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה, אִם עֲלָתָה
לָגַג וְנָטְלָה תִּינּוֹק מִעֲרִיסָה חֲרִי זֶה מִשְׁלַחַת; וְאִם
לֹא הִגִּיעָה לְמִדָּה זֶה, אֵינָה מִשְׁלַחַת, שְׂאֵלֹו בְּנֵי
אָדָם, הֵם שֹׁפְכֵנוּ בְּעֶצְמָם וּבָאוּ לְמְקוֹם חַיּוֹת.
בִּט, שְׂאֵר מִיָּנִי רִמְשׁ הָאָרֶץ וְרִמְשׁ הָעוֹף
שִׁשְׁלָחוּ וְהִזִּיקוּ כְּגוֹן שְׁלֹחַ נְחָשִׁים וְעֶקְרָבִים,
וְאִין צָרִיךְ לִזְמַר צָרְעִין וִיתוּשִׁין וְהַדּוֹמָה לָהֶן
אִין מִתְעַנִּין עֲלֵיהֶם, וְלֹא מִתְרִיעִין; אֲבָל זֹעֲקִין,
בְּלֹא תְרוּעָה.

בִּי עַל הָאֲרֶבָּה וְעַל הַחֲסִיל: אֲפִלּוּ לֹא נִרְאָה מִהֶן
אֲלֹא כְּנֶה אֶחָד בְּכָל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִתְעַנִּין
וּמִתְרִיעִין עֲלֵיהֶן; וְעַל הַגּוֹבָאִי, בְּכָל שְׁחוּא.
אֲבָל הַחֲגַב אִין מִתְעַנִּין עֲלָיו, וְלֹא מִתְרִיעִין;
אֲלֹא זֹעֲקִין בְּלִבָּר.

בִּיא עַל הַשְּׂדֵפוֹן וְעַל הַיִּרְקוֹן: מִשְׁתַּחֲוִיל
בְּתִבּוּאָה; וְאֲפִלּוּ לֹא הִתְחִיל אֲלֹא בְּמְקוֹם קָטָן
כְּמִלּוּא פִי תַנּוּר, גּוֹזְרִין עָלָיו תַּעֲנִית וּמִתְרִיעִין.
בִּיב עַל הַמַּפְלָת פִּיצָד: חֲרִי שְׂרָבְתָה בְּעִיר
מַפְלָת כּוֹתָלִים בְּרִיאִים, שְׂאִינָן עוֹמְדִים בְּצַד
הַנֶּהָר חֲרִי זֶה צָרָה, וּמִתְעַנִּין וּמִתְרִיעִין עָלֶיהָ.
וְכֵן עַל הָרַעַשׁ וְעַל הַרוּחֹת שֶׁהֵן מַפִּילִין אֶת
הַבָּנִין וְהַזְרָגִין, מִתְעַנִּין וּמִתְרִיעִין עֲלֵיהֶן.

בִּיג עַל הַחֲלָיִים פִּיצָד: חֲרִי שְׂיִרְד חֲלִי אֶחָד
לְאִנָּשִׁים חֲרִיבָה בְּאוֹתָהּ הָעִיר, כְּגוֹן אֶסְכְּרָה אוֹ
חֲרָחוּר וְכִיּוֹצָא בָּהֶן, וְהָיוּ מֵתִים בְּאוֹתוֹ הַחֲלִי
חֲרִי זֶה צָרָת צָבוּר, וְגוֹזְרִין לָהּ תַּעֲנִית
וּמִתְרִיעִין. וְכֵן חֲבוּדָה לָהּ, חֲרִי הוּא בְּשָׁחִין
פּוֹרָח, וְאִם פָּשַׁט בָּרֵב הַצָּבוּר, מִתְעַנִּין
וּמִתְרִיעִין עָלָיו; אֲבָל חֲבוּדָה יָבֵשׁ, צוֹעֲקִים עָלָיו
בְּלִבָּר.

בִּיד עַל הַמְּזוֹנוֹת פִּיצָד: חֲרִי שֶׁהוֹזְלוּ דְבָרִים
שֶׁלְּסִחּוּרָה שָׂרֵב חַיִּי אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר מִהֶן,
כְּגוֹן כְּלֵי פִשְׁתָּן בְּכָבֵל וְיִזְיוֹ וְשֶׁמֶן בְּאָרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְנִתְמַעֵט חֲמִשָּׁא וְחִמָּתוֹ, עַד שִׁיִּצְטָרֵךְ

הַתַּנּוּר לְמִכּוּר שׁוֹנָה עֲשָׂרָה בְּשָׁשָׁה וְאַחֵר כֶּף
יִמָּצֵא לִזְקָח חֲרִי זֶה צָרָת צָבוּר, וּמִתְרִיעִין
עָלֶיהָ; וְזוֹעֲקִין עָלֶיהָ, בְּשִׁשְׁבַּת.

בִּטו עַל הַמָּטָר פִּיצָד: חֲרִי שָׂרְבוּ עָלֵיהֶן גְּשָׁמִים
עַד שִׁיִּצְרּוּ לָהֶן חֲרִי אֲלֹו מִתְפַּלְּלִין עֲלֵיהֶן, שְׂאִין
לָהּ צָרָה גְּדוֹלָה מִזֶּה שֶׁחֲבֵתִים נוֹפְלִין וְנִמְצְאוּ
בְּתִיחֶן קִבְרֵיהֶן. וּבְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִין מִתְפַּלְּלִין
עַל רֵב הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שְׁחִיא אָרֶץ חֲרִים,
וּבְתִיחֶם בְּנוּיִים בְּאֲבָנִים; וְרֵב הַגְּשָׁמִים טוֹבָה
לָהֶן, וְאִין מִתְעַנִּין לְהַעֲבִיר אֶת הַטוֹבָה.

בִּטז תִּבּוּאָה שְׂצֻמָּחַה וְנִמְנַע הַמָּטָר, וְהִתְחִילוּ
צֻמְחִין לִיבֵשׁ חֲרִי אֲלֹו מִתְעַנִּין וְזוֹעֲקִין עַד
שִׁיִּרְדוּ גְשָׁמִים, אוֹ שִׁיִּיבֵשׁוּ הַצֻּמְחִים. וְכֵן אִם
הִגִּיעַ זְמַן הַפֶּסַח אוֹ קְרוֹב לוֹ בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל,
שְׁחִיא זְמַן פְּרִיחַת הָאֵילָנוֹת שָׁם, וְלֹא יִרְדּוּ
גְשָׁמִים חֲרִי אֲלֹו מִתְעַנִּין וְזוֹעֲקִין עַד שִׁיִּרְדּוּ
גְשָׁמִים חֲרָאוּיִין לְאֵילָנוֹת, אוֹ עַד שִׁיַּעֲבֹר זְמַנָּם.
בִּיז וְכֵן אִם הִגִּיעַ זְמַן חַג הַסִּפּוֹת, וְלֹא יִרְדּוּ
גְשָׁמִים חֲרִיבָה בְּדִי לְמִלְאוֹת מִחֵם הַבוֹרוֹת
וְהַשִּׁיחִין וְהַמַּעְרוֹת חֲרִי אֲלֹו מִתְעַנִּין עַד שִׁיִּרְדּוּ
גְשָׁם חֲרָאוּי לְבוֹרוֹת; וְאִם אִין לָהֶם מַיִם
לְשִׁתוֹת, מִתְעַנִּים עַל הַגְּשָׁמִים בְּכָל יְעַת שְׂאֵל
יְחִיָּה לָהֶם מַיִם לְשִׁתוֹת, וְאֲפִלּוּ בִּימּוֹת הַחֲמָה.
בִּיח פֶּסֶקוֹ הַגְּשָׁמִים בֵּין גְּשָׁם לְגְשָׁם אֲרֻבָּעִים
יּוֹם, בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים חֲרִי זֶה מִפֶּת בַּצָּרָת,
וּמִתְעַנִּים וְזוֹעֲקִים עַד שִׁיִּרְדּוּ הַגְּשָׁמִים, אוֹ עַד
שִׁיַּעֲבֹר זְמַנָּם.

חֲלָבוֹת תַּעֲנִיּוֹת פֶּרֶק ג

גִּא, חֲרִי שְׂאֵל יִרְדּוּ לָהֶם גְּשָׁמִים כָּל עֵיקָר
מִתְחַלֵּת יְמּוֹת הַגְּשָׁמִים אִם הִגִּיעַ שְׁבַעַה עֶשֶׂר
בְּמִרְחָשׁוֹן, וְלֹא יִרְדּוּ גְשָׁמִים, מִתְחִילִין תַּלְמִידֵי
חֲכָמִים בְּלִבָּר לְהַתְעַנּוֹת, שְׁנֵי וְחֲמִישִׁי וְשְׁנֵי;
וְכָל הַתַּלְמִידִים, רְאוּיִין לָבֶר.

גִּב, הִגִּיעַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּסֵל, וְלֹא יִרְדּוּ גְשָׁמִים

בית דין גוזרין שלוש תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני; ומתריין בהן לאכל ולשתות, בלילה. ואנשי משמר אין מתעניין עמהן, מפני שהן עוסקין בעבודה; וכל העם נכנסים לבתי כנסיות, ומתפללין וזועקין ומתחננין, בדרך שעושין בכל התעניות.

ג, עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין שלוש תעניות אחרות על הצבור, חמישי ושני וחמישי; ובשלוש אלו אוכלין ושותין מבעוד יום, כמו שעושין בצום פסח. ואנשי משמר מתעניין מקצת היום, ולא משלימין; ואנשי בית אב, והם העוסקין בעבודה באותו היום, לא יהיו מתענים כל עיקר. וכל תענית שאוכלין בה מבעוד יום אם אכל ופסק, וגמר שלא לאכל אינו חוזר ואוכל, אף על פי שיש שחות ביום.

ג, בשלוש תעניות אלו, כל העם אסורין בעשית מלאכה, ביום; ומתריין, בלילה. ואסורין ברחיצת כל הגוף בחמין, אבל פניו ידיו ורגליו מתרין; לפיכך נועלין את המרחצאות. ואסורין בסיכה; ואם להעביר את הזהמה, מתרין. ואסורין בתשמיש המטה. ובנעילת הסנדל, בעיר; אבל בדרך, מתרין לנעל. ומתפללין בבתי כנסיות, וזועקין ומתחננין בשאר התעניות.

ג, עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין שבע תעניות אחרות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני. ובאלו השבע בלבד, עברות ומניקות מתענות, אבל בשאר התעניות, אין עברות ומניקות מתענות; ואף על פי שאינן מתענות, אין מענגין עצמן בפנוקין, אלא אוכלות ושותות כדי קיום הולד.

ג, ובשבע תעניות אלו, אנשי משמר מתעניין ומשלימין; ואנשי בית אב מתעניין מקצת

היום, ולא משלימין. וכל דבר שהוא אסור בשלוש אמצעיות, אסור באלו השבע האחרונות.

ג, ויתרות אלו, שבהן בלבד מתריעין ומתפללין, ברחוב העיר; ומורידין זמן להוכיח לעם, כדי שישובו מדרךם. ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית, ובתפלת מנחה ונמצאו מתפללין ארבע ועשרים ברכות. ונועלין את התעניות, ובשני מטין לעת ערב ופותחין את התעניות; אבל בחמישי, פותחין כל היום, מפני כבוד השבת; ואם יש לחנות שני פתחים, פותח אחת ונועל אחת; ואם יש לחנות אצטבה לפנייה פותח בדרך בחמישי, ואינו חושש.

ג, עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן, ובבנין שלשמחה בגזן ציור וכיור, ובנטיעה שלשמחה בגזן מיני הדם ואהלים. וממעטין בארוסין ונשואין, אלא אם בן לא קנים מצות פריה ורביה; וכל מי שקנים מצות פריה ורביה, אסור לו לשמש מטהו בשני רעבון. וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו; ותלמידים חכמים לא ישאלו שלום, כנזופין וכמנדין למקום, ועם הארץ שנתן להם שלום, מחזירין לו בשפה רפה וכבד ראש.

ג, תלמידי חכמים חוזרין לבדם, ומתענים חמישי ושני וחמישי ושני, עד שיצא ניסן שלתקופה; אבל לא הצבור, שאין גוזרין על הצבור בשביל גשמים שלא ירדו יתר משלוש עשרה תעניות אלו. ובשמתעניין היחידים עד שיצא ניסן, מתריין לאכל בלילה; ומתריין בעשית מלאכה, וברחיצה, וסיכה, ותשמיש, ונעילת הסנדל, בשאר כל התעניות. ומפסיקין לראשי חדשים, ולפורים.

ג, יצא ניסן שלתקופה, והוא בשתגיע השמש לתחלת מזל שור אין מתענים; שאין הגשמים

בְּזִמְנָן הַזֶּה, אֵלֶּה סִימָן קָלָלָהּ, הוֹאִיל וְלֹא יֵרְדוּ
כָּל עֵינָם, מִתְחִלַת הַשָּׁנָה.

ג, יֵאָדָּם בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְכָל
הַדּוֹמָה לָהּ. אֲבָל מְקוֹמוֹת שְׁעוֹנֹת הַגְּשָׁמִים
שֶׁלֹּחַן קָדָם שְׂבָעָה עָשָׂר בְּמִרְחָשׁוֹן, אוֹ לְאַחֵר
זִמְנָן זֶה בְּשִׁנְיָע זְמַנָּם וְלֹא יֵרְדוּ גְשָׁמִים, יְחִידִים
מִתְעַנִּים שְׁנֵי וְחֲמִישֵׁי וְשִׁנִּי, וּמִפְסִיקִין בְּרֹאשֵׁי
חֳדָשִׁים, וְחֻנְכָּה וּפְוִרִים. וְשׁוֹחִין אַחֲרֵי כֵן כְּמוֹ
שְׂבָעָה יָמִים; אִם לֹא יֵרְדוּ גְשָׁמִים בֵּית דִּין
גּוֹזְרִין עַל הַצָּבוֹר שְׁלוֹשׁ עָשָׂר תַּעֲנִיּוֹת, עַל
הַסֵּדֶר שְׁאִמְרָנוּ.

ג, יֵב כָּל תַּעֲנִית שְׁגוֹזְרִין הַצָּבוֹר בְּחוֹצָה לְאַרְץ
אוֹכְלִים בָּהּ בְּלִילָהּ, וְדִינָה בְּדִין שְׁאֵר תַּעֲנִיּוֹת:
שְׁאִין גּוֹזְרִין עַל הַצָּבוֹר תַּעֲנִית כְּגוֹן צוֹם כְּפֹר
אֵלֶּה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד, וּבְגָלִל הַמָּטָר,
וּבְאֹתָן עָשָׂר תַּעֲנִיּוֹת, שֶׁחַן שְׁלוֹשׁ אֲמֻצָּעִיּוֹת
וְשִׁבַּע אַחֲרֹנוֹת.

הַלְבוֹת תַּעֲנִיּוֹת פֶּרֶק ד

ד, א בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִשְׁבַּע תַּעֲנִיּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת
שְׁלֹמֹטָר, מִתְפַּלְלִין עַל סֵדֶר זֶה: מוֹצִיאִין אֶת
הַתֵּבָה לְרַחוּבָה שְׁלֵעִיר, וְכָל הָעָם מִתְקַבְּצִים
וּמִתְכַּסִּים בְּשָׁקִים; וְנוֹתְנִין אֶפֶר מִקְלָה עַל גְּבִי
הַתֵּבָה, וְעַל גְּבִי סֵפֶר תּוֹרָה, בְּדִי לְחֶרֶט לִי אֶת
הַכִּבִּיָּה, וְלִחְכְּנִיעַ לָבֶם. וְאַחֵד מִן הָעָם נוֹטֵל מִן
הָאֶפֶר, וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁ הַנְּשִׂיא וּבְרֹאשׁ אֶב בֵּית
דִּין, בְּמָקוֹם הַנִּחָת תְּפִלּוֹ, בְּדִי שִׁיבְלָמוֹ וְיִשׁוּבוּ;
וְכָל אֶחָד וְאַחֵד, נוֹטֵל וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ.

ד, ב וְאַחֵר כֶּךָ מַעֲמִידִין בִּינֵיהֶן, וְחֵן יוֹשְׁבֵינָן,
זִמְנָן חֲכָם. לֹא הָיָה שָׁם זִמְנָן חֲכָם, מַעֲמִידִין חֲכָם;
לֹא הָיָה שָׁם לֹא זִמְנָן וְלֹא חֲכָם, מַעֲמִידִין אָדָם
שֶׁלְצוּרָה. וְהוּא אוֹמֵר לַפְּנִיָּהם דְּבָרֵי כְּבוֹדִין,
אֲחִינוּ לֹא שָׁק וְלֹא תַעֲנִית גּוֹרְמִין, אֵלֶּה תִּשׁוּבָה
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁפָן מְצִינוּ בְּאֲנָשֵׁי נִיגוּה, שֶׁלֹּא
נֶאֱמַר בְּחֵן וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת שָׁקָם וְאֶת

תַּעֲנִיּוֹתָם, אֵלֶּה "וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם".
וּבְקִבְלָהּ הוּא אוֹמֵר "וְקָרְעוּ לְבַבְכֶּם וְאֵל
בְּגָדֵיכֶם". וּמוֹסִיף בְּעִנְיָנוֹת אֵלֶּה, כְּפִי כּוֹחַ, עַד
שִׁיבְנִיעַ לָבֶם, וְיִשׁוּבוּ תִּשׁוּבָה גְּמוּרָה.

ד, ג וְאַחֵר שְׁגוֹמֵר זֶה דְּבָרֵי כְּבוֹדִין, עוֹמְדִין
בְּתַפְלָה; וּמַעֲמִידִין שְׁלִיחַ צָבוֹר, הָרְאוּי
לְהַתְפַּלֵּל בְּעִנְיָנוֹת אֵלֶּה. וְאִם הָיָה אוֹתוֹ שְׁאִמְרָ
דְּבָרֵי הַכְּבוֹדִין רְאוּי לְהַתְפַּלֵּל, מִתְפַּלֵּל; וְאִם
לֹא, מוֹרִידִין אַחֵר.

ד, ד וְאִיזָה הוּא הָרְאוּי לְהַתְפַּלֵּל בְּעִנְיָנוֹת אֵלֶּה
אִישׁ שֶׁהוּא רָגִיל בְּתַפְלָה, וְרָגִיל לְקָרוֹת בְּתוֹרָה
בְּנִבְיָאִים וּבְכַתוּבִים, וּמְטַפֵּל וְאִין לוֹ, וְיֵשׁ לוֹ
יְגִיעָה בְּשָׂדֶה. וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנָיו וּבְכִנֵּי בֵּיתוֹ וְכָל
קְרוֹבָיו וְחֻנְלוֹיָם עָלָיו, בַּעַל עֲבָרָה אֵלֶּה יִהְיֶה
בֵּיתוֹ רִיקָן מִן הָעֲבָרוֹת. וְלֹא יֵצֵא עָלָיו שֵׁם רָע
בִּילְדוּתוֹ, שֶׁפֶל בָּרָךְ, וּמִרְצָה לָעָם; וְיֵשׁ לוֹ
נְעִימָה, וְקוֹלָ עָרֵב. וְאִם הָיָה זָקֵן עִם כָּל הַמִּדּוֹת
הָאֵלֶּה, הָרִי זֶה כּוֹפֵאָר; וְאִם אִינוֹ זָקֵן, הוֹאִיל וְיֵשׁ
בוֹ כָּל הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה, יִתְפַּלֵּל.

ד, ה וְשְׁלִיחַ צָבוֹר מִתְחִיל, וּמִתְפַּלֵּל עַד בְּרִכַּת
גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל; וְאוֹמֵר זְכוֹרֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת מִעֵין
הַצָּרָה, וְאוֹמֵר "אֵל ה', בִּצְרָתָה לִי", "אֵשָׁא
עֵינֵי, אֵל הַחֲרִים...", "מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ ה'",
"תְּפִלָּה, לְעַנִּי כִי יַעֲטֹף". וְאוֹמֵר דְּבָרֵי תַּחֲנוּנִים,
כְּפִי כּוֹחַ; וְאוֹמֵר רֵאָה בְּעִנְיָנוּ וְרִיבָה רִיבָנוּ
וּמַחֵר לְגֻאֲלָנוּ, וּמִתְחַנֵּן; וְאוֹמֵר בְּסוֹף תַּחֲנוּנָיו
מִי שְׁעָנָה אֶת אֲבִרָהּם בְּחֵר הַמּוֹרִיָּה, הוּא יַעֲנֶה
אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ
אַתָּה ה', גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.

ד, ו וּמִתְחִיל לְחוֹסִיף שֵׁשׁ בְּרִכּוֹת שֶׁהוּא מוֹסִיף,
זוֹ אַחֵר זוֹ; מִתְחַנֵּן בְּכָל אַחַת מֵחֵן בְּדְבָרֵי
תַּחֲנוּנִים, וּפְסוּקִים מִדְּבָרֵי קִבְלָה וּמִפְתִּיבֵי
הַקֶּדֶשׁ כְּפִי שֶׁהוּא רָגִיל, וְחֻתָּם בְּכָל אַחַת מֵחֵן,
בְּחִתִּימוֹת אֵלֶּה:

ד, וְזוֹ בְּרַאשׁוֹנָה הוּא חוֹתֶם מִי שְׁעָנָה אֶת מֹשֶׁה וְאַבְוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', זֹכֵר הַנְּשִׁכָּחוֹת.

ד, ח בְּשִׁנְיָה הוּא חוֹתֶם מִי שְׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה.

ד, ט בְּשִׁלִּישִׁית הוּא חוֹתֶם מִי שְׁעָנָה אֶת שְׂמוּאֵל בַּמִּצְפָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה.

ד, י בְּרַבִּיעִית הוּא חוֹתֶם מִי שְׁעָנָה אֶת אֶלְיָהוּ בְּהַר הַחֶרְמֶל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה.

ד, יא בַּחֲמִישִׁית הוּא חוֹתֶם מִי שְׁעָנָה אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַעֲוֹנָה בָּעֵת צָרָה.

ד, יב בַּשְּׁשִׁית הוּא חוֹתֶם מִי שְׁעָנָה אֶת דָּוִיד וְשְׁלֹמֹה בָּנוּ בִּירוּשָׁלַיִם, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְרַחֵם עַל הָאָרֶץ.

ד, יג וְכָל הָעַם עֹנִין אָמֵן אַחֵר כָּל בִּרְכָּה וּבִרְכָּה, בְּדֶרֶךְ שְׁעֹנִין אַחֵר כָּל הַבִּרְכוֹת. וְאוֹמֵר רַפָּאנוּ ה' וְנִרְפָּא..., וְגוֹמֵר הַתַּפְּלָה עַל הַסֵּדֶר; וְתוֹקְעִין בַּחֲצוֹצְרוֹת. וְכַסְדֵּר הַזֶּה, עוֹשִׂין בְּכָל מְקוֹם.

ד, יד כְּשֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִין עַל הַסֵּדֶר הַזֶּה בִּירוּשָׁלַיִם, הָיוּ מִתְפַּנְּסִין בְּהַר הַבֵּית כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח; וּמִתְפַּלְּלִין כַּסְדֵּר הַזֶּה, וּכְשֶׁמִּגִּיעַ שְׁלִיחַ צַבּוּר לֹאמֹר מִי שְׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם, אוֹמֵר בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם; בְּרוּךְ אַתָּה ה', גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל. וְהֵן עֹנִין

אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד; וְחֵן הַכְּנֶסֶת אוֹמֵר לְתוֹקְעִים, תִּקְעוּ הַכּוֹהֲנִים, תִּקְעוּ. וְחוֹזֵר הַמִּתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם בְּהַר הַמִּזְרִיָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; וְאַחֵר כָּךְ תוֹקְעִין הַכּוֹהֲנִים, וּמְרִיעִין וְתוֹקְעִין.

ד, טו וְכֵן בַּבִּרְכָּה הַשְּׁנִיָּה לְזוֹ, שֶׁהִיא רֵאשׁוֹנָה מִן הַשֵּׁשׁ שְׂמוֹסִיָּה, חוֹתֶם בָּהּ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם; בְּרוּךְ אַתָּה ה', זֹכֵר הַנְּשִׁכָּחוֹת. וְהֵן עֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד; וְחֵן הַכְּנֶסֶת אוֹמֵר לָהֶן, הֲרִיעוּ בְּנֵי אַהֲרֹן, הֲרִיעוּ. וְחוֹזֵר שְׁלִיחַ צַבּוּר וְאוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת מֹשֶׁה וְאַבְוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; וְאַחֵר כָּךְ מְרִיעִין, וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין.

ד, טז וְכֵן עַל כָּל בִּרְכָּה וּבִרְכָּה, בְּאַחַת אוֹמֵר תִּקְעוּ, וּבְאַחַת אוֹמֵר הֲרִיעוּ עַד שִׁיגְמוּר כָּל שִׁבְעַת הַבִּרְכוֹת; וְנִמְצְאוּ הַכּוֹהֲנִים פְּעַם תוֹקְעִין וּמְרִיעִין וְתוֹקְעִין, וּפְעַם מְרִיעִין וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין שִׁבְעַת פְּעָמִים. וְאֵין עוֹשִׂים סֵדֶר זֶה אִלָּא בְּהַר הַבֵּית, בְּלִבְדֵּי; וְכַשֵּׁן תוֹקְעִין וּמְרִיעִין שֵׁם, תוֹקְעִין בַּחֲצוֹצְרוֹת וּבְשׁוֹפָר בְּאַחֵר, כְּמוֹ שְׁאֻמְרָנוּ.

ד, יז שִׁבְעַת תַּעֲנִיּוֹת הָאֵלוּ כָּל מְקוֹם שֶׁגּוֹזְרִין אוֹתָם שֵׁם אַחֵר שְׂמִתְפַּלְּלִין, יוֹצְאִין כָּל הָעַם לְבֵית הַקְּבֵרוֹת, וּבּוֹכִין וּמִתְחַנְּנִים שָׁם: כְּלוּמֹר, הֲרִי אַתָּם מֵתִים כְּאֵלֹהִי, אִם לֹא תִּשׁוּבוּ מִדֶּרֶכְיֶכֶם. וּבְכָל תַּעֲנִית מִתְעַנִּיּוֹת הַצָּרוֹת שֶׁגּוֹזְרִין עַל הַצַּבּוּר, מִתְפַּלְּלִין תַּפְּלַת נְעִילָה בְּכָל מְקוֹם.

ד, יח יֵרְדוּ לָהֶם גְּשָׁמִים עַד מֵתֵי יְהוֹי יוֹרְדִין, וְיִפְסְקוּ הַצַּבּוּר הַתַּעֲנִית מִשִּׁינְדּוֹ בְּעֶמֶק הָאָרֶץ הַחֲרֻבָּה טַפַּח, וּבִפְּיָנוּגִית טַפְּחִים; וּבְעֶבְדֻדָּה, עַד שִׁינְדּוֹ בְּעֶמֶקָה שְׁלוֹשָׁה טַפְּחִים.

16	ראשון	ג	עלות השחר _____ 04:52 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:47 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:21 בבלי: חולין קח ירושלמי: בבא בתרא כה תוספתא: בבא בתרא ב ג"ך: שמואל"א יד רמב"ם: קדוש החודש יז
17	שני	ד	עלות השחר _____ 04:53 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:48 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:20 בבלי: חולין קט ירושלמי: בבא בתרא כה תוספתא: בבא בתרא ג ג"ך: שמואל"א טו רמב"ם: קדוש החודש יח
18	שלישי	ה	עלות השחר _____ 04:54 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:48 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:19 בבלי: חולין קי ירושלמי: בבא בתרא כו תוספתא: בבא בתרא ד ג"ך: שמואל"א טז רמב"ם: קדוש החודש יט
19	רביעי	ו	עלות השחר _____ 04:54 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:48 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:18 בבלי: חולין קיא ירושלמי: בבא בתרא כז תוספתא: בבא בתרא ה ג"ך: שמואל"א יז רמב"ם: תעניות א
20	חמישי	ז	עלות השחר _____ 04:55 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:48 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:17 בבלי: חולין קיב ירושלמי: בבא בתרא כח תוספתא: בבא בתרא ו ג"ך: שמואל"א יח רמב"ם: תעניות ב
21	ששי	ח	עלות השחר _____ 04:55 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:48 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:16 בבלי: חולין קיד ירושלמי: בבא בתרא כט תוספתא: בבא בתרא ז ג"ך: שמואל"א יט רמב"ם: תעניות ג
22	שב"ק	ט	כי תצא עלות השחר _____ 04:56 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:49 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:15 בבלי: חולין קיד ירושלמי: בבא בתרא ל תוספתא: בבא בתרא ח ג"ך: שמואל"א כ רמב"ם: תעניות ד

יבנאל	חיפה	ת"א	ירושלים	הדלקת הנרות
06:36	06:48	06:57	06:36	

יבנאל	חיפה	ת"א	ירושלים	מוצ"ש ר"ת
07:54	07:56	07:56	07:53	
08:27	08:30	08:30	08:28	

מי שיודע מארץ ישראל, ששטעם באמת טעם ארץ ישראל, הוא יכול להביר
באחר אם היה אצל צדיק אמתי על ראש השנה אם לאו.

(ספר המדות אות צדיק חלק ב' סימן כ"א)